

KÅRE SVEBAK:

SÅKORN

**Katekismeforklaring til Martin
Luthers Lille Katekisme**

Innledende del: Bibel og Bekjennelse

Revidert a D 2025

FORORD

Hva er «lutherdom»? Og hva er en evangelisk luthersk kirke? I vårt folk rår uvi-tenhet om saken. Men noen søker kunnskap, kanskje med en eksamen for øye. Noen søker et kirkehjem hvor man etterfølger apostelordets lære fra Jesus Kristus, Bibelens Herre og kirkens Lærer,

«Katekismeforklaring» er benevnelsen brukt om en utdypende forklaring til Luthers Lille Katekisme. Såkorn-serien i fem bind er ingen tradisjonell katekismeforklaring. Serien har innbygget *nivåprogresjon* fra nybegynner til studentnivå. Et tilleggsbind består av Luther-sitater fordelt på ulike emner.

Nivåprogresjonen overlater til leseren å tilpasse bruken til eget kunnskapsnivå. Det står en en fritt å passere spørsmål som er for krevende, for senere å vende tilbake. Alternativt kan man gripe fatt i emner og spørsmål hvor som helst. Vil man fordype seg, fins anvisninger til arbeid med Bibelen og Konkordiebokens bekjen-nelser fra oldkirken og reformasjonstiden.

Hvert av bindene i Såkorn-serien har en samling artikler fra min hånd. De aktuali-serer og utdyper stoffet med innspill til samtale. Til sammen elleve bind er fra før gjort digitalt tilgjengelig på *ressurssidene til Foreningen For Bibel og Bekjennelse* (www.fbb.nu). De fleste bind utgis denne gang i *revidert* utgave til erstatning for de gamle. Så noen ord om formål, metode, problemstilling og foranledning.

Formålet – det evige liv, som er å kjenne den eneste sanne Gud gjennom den han utsendte, Jesus Kristus (Joh 17:3). Denne *kjennskap* er mer omfattende enn kunnskapen. Det endegyldige vitnesbyrd har Gud gitt, som reiste Jesus opp fra de døde den tredje dag. «Vår hellige tro» er Guds tro, gitt og formidlet i en dennesidig, jordisk historie. Katekismeforklaringen gir anledning til undring og refleksjon over den kunnskap som åpenbaringsordets Gud er kilden til.

Metoden er fra gammelt av den velprøvede og saklige: Hva lærer kirken? Svar: Dette lærer kirken, og dette er *begrunnelsen*. Bibelsitater og henvisninger inviterer til å søke videre i Bibelen med Jesus Kristus som Lærer.

Problemstillingen: Hvilke vilkår må være oppfylt, skal apostelordets lære fra Kristus bli formidlet i under skiftende forhold og han være til stede, virksom i den forsamlede menighet og på den siste dag motta læren gitt i begynnelsen? *Mt 28:20*: - «lær dem å holde alt det jeg har befalt dere».

Menighetens sendelse omfatter Jesu innstiftelser: Prekenembetet, dåpen, løse- og bindemakten og Herrens Nattverd. De bevitner i handling Guds Jesus-vitnesbyrd, som reiste Jesus opp fra de døde og stadfestet hans undervisning i Det gamle tes-tamentes skrifter om sin person og Guds forsoning med verden i hans død på kor-

set. Men Jesus-historien fortsetter i nåtid med de handlinger han innstiftet i begynnelsen. Deres forvaltning i prekenembetets gjerning krever troskap mot det apostoliske ord, og likeså når troen formidles i smågruppe-samtale og gruppeundervisning. Mye er ønskelig, men nødvendig er den oversiktlige og lett tilgjengelige basiskunnskap, gitt i og med apostelordets lære fra kirkens Herre, og kort fremstilt i Luthers Lille Katekisme.

Foranledningen var en rekke hendelser i vårt folk: (1) *Gunnskoleloven fra 1969* opphevet kristendomsfagets status som folkekirkens dåpsundervisning, og (2) *de prester ble fradømt ordinasjonsfullmaktene* uten hjemmer i kirkens bekjennelse og rett.

Jeg så for meg gjenopprettelsen av ordnede nådemiddelfellesskap på kirkens grunn og prester/pastorer i virksomhet i kombinasjon med andre stillinger. De ville jeg komme til hjelp med Såkorn-serien og tilhørende bind. Selv om kirkeødeleggelsen var mer omfattende og adressatene ble færre enn jeg antok den gang, består oppgaven i det sekulær-liberale samfunn: Å *konsolidere* troens bekjennere på kirkens grunn. Uten det livslange disippelskap, ingen misjonerende bekjennelseskirke.

Med stor takknemlighet minnes jeg professor dr theol *Leiv Aalen* (+ 24.1.1983), min første veiviser i konfesjonell lutherdom, dens identitet og berettigelse. Stilt overfor frafallet ved Det teologiske Menighetsfakultet og liten ettervekst, var han opptatt av spørsmålet: Hvordan formidle arven fra reformasjonens grunnbekjennelse, *Confessio Augustana* fra 1530, og ta vare på den? *Leiv Aalen* var en *bekjenner* under korset - utholdende, bedende og frimodig. Det var han introduserte meg i *Hermann Sasse's* forfatterskap (+ 9.8.1976 Adelaide, Australia).

Sentralt blant bidragsyterne står også *Tom G. A. Hardt* (+ ult juni 1998 Stockholm), *Per Jonsson* (+ 28.11.1998, Malmø), *Robert Preus* (+ 1998) og *Jürgen Dietelmann* (Düsseldorf, + jan 2016).

En gruppe teologer i Finland, anført av prosten *Helge Hildèn*, takker jeg for mange innspill i tidsskriftet "*Lutherläsaren*" (1998-). Takk også til germanisten professor *Oddleiv Leirbukt* for kommentarer til den katekisme-oversettelse jeg er ansvarlig for. En inspirerende pådriver gjennom mange år var prost *Per Nielsen* i Lyngen (+ 2016). Takk! En hjertelig takk også til korrekturleseren Astrid.

En tålmodig tilhører og trofast støtte var min hustru Solveig (f Skulstad). Hun ga meg arbeidsro, og gjennom henne fikk jeg innblikk i kristendomsfagets skjebne i den statlige enhetsskole.

Kåre Svebak, Arendal.

«Jeg vil tale om dine vitnesbyrd for konger,
og jeg skal ikke bli til skamme» (Sal 119:46).

Til minne om
bekjenneren
professor dr theol Leiv Aalen,
+ 24. 1. 1983

INNHold:

FORORD	1
INNHold:	4
INNLEDNING	6
BRUKERVEILEDNING	20
DEL 1: PROLOG	22
Om kristne mennesker	22
Om katekismen	31
Om sann og falsk teologi	40
Om lov og evangelium	48
DEL 2: OM BIBELEN	63
Om Bibelens innhold	63
Om "Skriftens klarhet"	74
Om Skriftens inspirasjon og nedskriving	82
Om Skriftens inspirasjon og historien	91
Om Skriftens inspirasjon og enhet	96
Om Skriftens inspirasjon og autoritet	103
Om Skriftens inspirasjon og evangeliet	104
Om Skriftens inspirasjon og troen	105
Om Skriftens inspirasjon og kanon	106
Den rett utlagte Skrift i kirkens bruk	109
Om biblisme	116
DEL 3: OM KIRKENS BEKJENNELSE	122
Om bekjennelsens oppgave	122
Om den bekjennende kirke	139
Om bekjennelsessituasjon	148
LITTERATUR:	157
1. BLADER, TIDSSKRIFTERBLADER, TIDSSKRIFTER:	157
2. ØKUMENISKE DOKUMENTER	157
3. LITTERATURLISTE:	158

Forkortelser:

Anm.	Anmerkning
Apol	Apologi for Den augsburgske bekjennelse.
Art	Artikkel
BS	Die Bekenntnisschriften Der Evangelisch-Lutherische Kirche (Den evangelisk-lutherske kirkes bekjennelsesskrifter). Göttingen 1967 (6). Vitenskapelig utgave. (= Konkordieboken i norsk oversettelse, Oslo 1985.)
CA	Confessio Augustana (= Den augsburgske bekjennelse).
FC	Formula Concordiae (= Konkordieformelen)
LK	Luthers Lille Katekisme
Ref	Referanse
SA	De schmalkaldiske artikler (år 1537).
S Gal	Martin Luthers Store Galaterbrevskommentar (sidehenvisninger til Lindströms oversettelse, se litteraturlisten)
SK	Luthers Store Katekisme.
FC SD	Konkordieformelens Solida Declaratio = Grundige Forklaring. (FC Ep = Kort forklaring.)
Tr	Tractatus (= Traktaten om pavens makt og overhøyhet)
WA	Weimar-utgaven av Martin Luthers samlede verker .

INNLEDNING

«En mann gikk ut for å så». Slik innleder Jesus lignelsen om såmannen (Mt 13). Da får det gå som Gud vil.

Martin Luthers Lille Katekisme framstiller *hovedstykkene* i den lære som apostlene overga til kirken fra Skriftens Herre.

Formålet er det evige liv, **Joh 17:3** – *at de kjenner deg, den eneste sanne Gud, og ham du utsendte, Jesus Kristus.*

«Lekmannsbibelen»

På folkemunne fikk Lille Katekisme tilnavnet ”*lekmannsbibelen*”. Ut fra Skriften gis en enkel framstilling av kristenlæren, eller det som en kristen trenger å vite til sin frelse.

Luther skrev Lille Katekisme for ”*husfedre*”, som ønsker å formidle den tro som Guds kirke har mottatt fra åpenbaringsordets Gud. Innledningen til Konkordieformelen omtaler Lille Katekisme som ”en håndbok” (enchiridion) for prester og familiefedre.

Kristendomskunnskap er viktig, men viktigere er den fortrolige *kjennskap* til kirkens Herre og livet under hans herredømme. Denne *kjennskap* er en frukt av kunnskapen. Men den som søker noe annet, søker forgjeves her og ellers i Konkordieboken (Den evangelisk-lutherske kirkes bekjennelsesskrifter).

Brukssammenhengen er det kristne tradisjonsmiljø – det kristne hjem og det evangelisk-lutherske gudstjenestefellesskap. I hjem og menighet får den dømte hjelp til å *leve i sin dømpe, når troen øves i gjerninger som har Guds ord og befaling for seg*. Da gjelder det å holde fast ved Guds løfte, at Gud er meg nådig for Kristi skyld, og - med ham til gave, følge Kristi eksempel. I et *supplerende* forhold står undervisning og instruksjon for barn, ungdom og voksne i hjem og menighet.

Kristenlærens hovedemner presenteres i *fem ”parter”* eller hovedstykker, hver med en *kort* forklaring. Til sammen utgjør partene *et bibelkart i stor målestokk*.

Guds kirke lever av den rett utlagte Bibel fra dens Herre. Den har kirken mottatt i og med apostelordets lære. Hvor denne formidling foregår, der finnes den evangelisk-lutherske konfesjon som lovprisende ortodoksi. Virkningen kommer ikke av seg selv. Mt 28:20 – Lær dem å holde alt hva jeg har befalt dere. Og se jeg er med dere alle dager inntil tidens slutt.

Katekismeforklaringens oppgave

En katekismeforklaring utdyper og supplerer Lille Katekisme i *det menighetsbyggende arbeid*. Den bringer kunnskap med «apostlenes lære», gitt i begynnelsen (Apg 2:42), men målestokken er mindre. Vi går dypere inn i Bibelens innhold og kristentroens begrunnelse. Hvor denne jevnlige fordypning finner sted, blir døpte mennesker rotfestet og grunnfestet i Guds kunnskap og troen fra ham. Et kjennetegn er de kristnes samtale, når de oppmuntrer og hjelper hverandre til å holde Jesu befalinger for å leve sammen i Guds kirke, - og utsendt fra menighetens felles gudstjeneste, tjene Gud i hans skaperverk, enhver i sitt kall.

Med Kristus som Læreren, hjelper Gud oss til å bruke Bibelen lik løftets land, som flyter av melk og honning (fritt e Luther). Dit kommer ingen uten iherdig *disipelparbeid* med kristentroen og dens begrunnelse.

Øvelsen gjør døpte mennesker til *liturger* for Gud og *diakoner* for vår neste. Lik Luther selv, elsker lutheranere liturgier med lødig bibelsk substans. De bruker gjerne skikker, sanger og liturgier fra den gamle kirke – ikke fordi det er gammelt, men fordi ord og geberder lar oss uttrykke Kristi lære i Den Hellige Skrift.

Lutheranere **er** ingen ny kirke med lærdommer, ukjent for den gamle kirke i skriftbunden tradisjon. Deres gruppearbeid er innordnet menighetens samling om Kristus Jesus, virksom med Ord og Sakrament. De er gode tilhørere og legger vinn på å øve troen i gode gjerninger. Men uten Guds ords bruk, blir mennesker dårlige tilhørere og snusfornuftige synsere, fremmede for kristentroens unike begrunnelse og kirkens kjennetegn.

Heb 5:13f – Hver den som ennå får melk, er uerfaren når det gjelder rettferdighetens ord, han er jo ennå et barn. Men den faste føde er for modne, for dem som ved vanen har øvd sine sanser til å skille mellom godt og ondt. Kol 2:6-9 – Likesom dere nå har mottatt Kristus Jesus som HERREN, så vandre i ham, rotfestet og oppbygget i ham og befestet i den tro som dere er blitt undervist i. Vær overstrømmende i takksigelse! Se til at ingen røver dere bort ved sin filosofi og tomt bedrag med støtte i menneskelige tradisjoner og verdens tenkemåte, men ikke i Kristus.

Fra gammelt av har man kalt katekismeforklaringen for ”*en bro over til dogmatikken*”. Uten katekismeforklaringen blir spranget for stort over til den lærde framstilling (dogmatikken). Denne katekismeforklaring (Såkorn-serien) har innebygget en nivåprogresjon fram til studentnivå.

1. nivå gjengir teksten i Lille Katekisme, fordelt på de ulike hoveddelene eller «partene». Svarene på begynnernivå er markert med KAPITELSKRIFT. Deretter følger begrunnelsen i form av utvalgte bibelsitater. Noen bør læres utenat. Mønsteret er treleddet og saklig: (1) Hva lærer kirken? (2) Svar. (3) Og dette er begrunnelsen. En gjennomgang på dette nivå, gir et raskt overblikk over bindenes innhold.

2. nivå graver dypere ved hjelp av oppsett «*Til bibelarbeid*» og arbeid med *be-kjennelsesskriftene* (Konkordieboken). Et lite tilleggsbind med «*Luther-ord*» har

anvisninger til Luthers *Store Galaterbrevskommentar*. En *artikkelserie* supplerer katekismeforklaringen med artikler til en rekke emner. Da befinner vi oss på studentnivå.

Grunnstammen er gitt med Lille Katekismes forklaringer til gudsordene Tibudsloven og Herrens Bønn, og dertil Den apostoliske trosbekjennelse. Ordene ligger fast uansett nivå, for *utlært blir ingen*.

En gammel bruksmåte lar Bibel og katekisme ligge oppslått på strategiske steder i hjemmet. Man tar en titt når man passerer og leser når man samles til fast tid. Andre har katekismeforklaringen i beredskap på innerlomma eller i veska, for så å benytte den beleilige tid.

Bruken foregår på disippelvis: Først *ordene* i Lille Katekisme. Deretter ordenes bibelske *innhold*. Til sist *anvendelsen* – enhver på seg selv.

Job 42:4 – Jeg (Job) vil spørre deg, og du skal lære meg. Sal 119:169b – Herre, gi meg innsikt etter ditt ord. Jes 55:3 – Hør, så skal dere leve!

Mt 7:24 – Hver den som hører disse mine ord og gjør etter dem, er lik en klok mann som bygde sitt hus på fjell. Joh 8:31 – Om dere blir i mitt ord, så er dere i sannhet mine disipler. 1 Tess 4:1 – vi ber og formaner dere i Herren Jesus at dere, i samsvar med det dere har mottatt fra oss, også vandrer som dere bør vandre, Gud til behag...

En katekismedisippel vil underveis se stadig tydeligere det *sentrum* som binder partene sammen, nemlig Guds velgjerninger i Jesu lidelse, død og oppstandelse. «Han er min Herre...» Alt i katekismen står i et forhold til dette sentrum.

I kirken handler alt om åpenbaringsordets sannhet. Apostelordets lære fra Skriftens Herre involverer *alt og alle*. Den døptes liv skal avbilde Skriftens ord og selvvitnesbyrd. Ingenting er unndratt åpenbaringsordets innhold. Eller sagt med Luther: ”*Du skal anvende Skriften på en slik måte, at du tror: Her taler Gud selv*”¹.

Mangler i formuleringer og kommentarer kan tåles, men ikke forbehold overfor apostelordets lære. Guds kirke bygges opp på grunnvollen, lagt i begynnelsen, hvor den oppstandne Jesus er den levende hjørnestein. Alternativet er flyktige mennesketanker, som gjør «moderne» kristne til drivtømmer på tidens elv.

Eksempler: Overtro på fromme menneskers evne til å utlegge bibeltekstene og velge mellom rett og galt, bygge kirkefellesskap i kraft av skjønn og allmennytte, og overtroen på individers likeverd i kraft lik funksjon.

Hva slags kristendom førte til kirkens reformasjon?

Norges Grunnlov fra 1814 forpliktet folket på oppseding i ”*den evangelisk-lutherske Religion*” (§ 2). Det historisk sett oppsiktsvekkende er ikke konfesjons-

¹ Prekener over 1. Mosebok, 1527. WCA 12, 440.

statens opphør, men Den norske kirkes oppbrudd fra sin evangelisk-lutherske basis. Det er dels skjedd med aksept for lære og liv i strid med kirkens apostoliske grunnvoll, dels gjennom avtaler om kirkefelleskap med kirker i den reformerte tradisjon. Noen undres: Hva *begrunner* det evangelisk-lutherske gudstjenestefelleskap?

”Den evangelisk-lutherske Religion” reiser *sannhetsspørsmålet* om Gud, verden og mennesket. Åpenbaringsordet evige Gud har selv gitt den basiskunnskap som krever døptes «amen» av hjertet, og selv stadfestet kunnskapens troverdighet. Tegnet er Jesu oppstandelse fra de døde på den tredje dag, slik «Skriftene har sagt». *Guds vitnesbyrd* om Jesu person og verk begrunner kristentroens sannhet, og binder kirken til apostelordets lære fra ham og hans Fader i himmelen.

Undervisningen i hjem og menighet skal formidle læren fra kirkens begynnelse, og ikke lærdommer fra andre personer, tider eller steder. Luthers Lille Katekisme bringer vann *fra kilden*, og ikke fra bekken nedenfor, tilgrumset av ”menneskelige” tradisjoner.

Grunnlovsfedrene Eidsvoll 1814 nøyde seg med å fastslå at bekjennelsen ”*forbliver*”. De forutsatte formidling med kjent innhold, stadfestet i *Norske Lov av 1687* (2. Bok 1. Kap):

”Den Religion /.../ som overens kommer med den Hellige Bibelske Skrift, den Apostoliske, Nicæniske og Athanasii Symbolis, og den Uforandrede Aar et tusind fem hundrede og tredive overgiven Augsburgiske Bekiendelse, og Lutheri liden Catechismo.” (Den *uforandrede* augsburgske bekjennelse = Confessio Augustana *invariata*, som regel omtalt som ”Augustana” eller CA.)

Presiseringen ”den *uforandrede*” stadfester Konkordieformelens presiseringer fra år 1570: Kirkerettslig gyldighet har Den augsburgske konfesjon fra år 1530, og ikke den *forandrede* konfesjon (Augustana *variata*) eller andre varianter begrunnet i reservasjonens metode.

Presiseringen var nødvendig av historiske grunner, for allerede på reformasjonstiden ble konfesjonen problematisert og undergravet med kompromiss-søkende kirkepolitikk, anført av Filip Melanchton. Gjennom ”filipismen” ble den humaniserte (el sekulære) kirkerett formidlet inn i kirker som *formelt sett* var av den augsburgske konfesjon.

Karakteristisk for filipistisk kirkerett er *allmennnyttens* prioritet i ordningssaker. Denne prioriteringsmåte gir rom for skjønnsmessige reservasjoner (bekjennelsespragmatisme). Ved inngangen til 1700-tallet ble denne visdom ødeleggende for lutherdommens framtrøden som konfesjon. Siden slutten av 1800-tallet medvirket «konservative» teologer, prester og lekfolk med taktiske forbehold og samspill mellom retninger. Man ville «redde» kirken i et kirkerettslig tomrom i strid med bekjennelse i ordets nytestamentlige mening. Historien om denne strategi av politisk art begrunner konklusjonen: Kirkefelleskap på allmennnyttens grunn er noe

annet enn det evangelisk-lutherske gudstjenestefellesskap under utøvelse av kirkens gudgitte rett på troskapens vilkår.

Den postmoderne utfordring

Den praktisk-ateistiske livsstil løper linen med den påstand at det ikke fins noen sannhet som stemmer overens med en "virkelighet" utenfor og uavhengig av *meg selv*. Følgelig må man benekte språkets mulighet til å korrespondere med en ikke-språklig virkelighet. Postmodernismen er postfaktuell. Henvist til selvet, må menneske agere sin egen gud i møte med faktabasert viten. «Oh, my god!» Det *samlede* uttrykk er den sekulær-liberale kvasireligion tilpasset den politiske korrekthet med postmoderne kirketilpasninger i menighetens virksomhet.

Det bekjennelseskirkelige problem er følgende: Hvordan kan "den Religion /.../ som overeens kommer med den Hellige Skrift" etc være dette gudstjenestefellesskap i ordninger som av hensyn til allmennytten reserverer seg mot apostelordets lære fra Skriftens Herre?

Det er sant - enhver sannhet lar seg ikke teste på den ytre, sansbare virkelighet. Men postmodernisten møter seg selv i døren, straks han reduserer språket til lyd-forskjeller uten mening. Vil han benekte sin egen eksistens? Vil han benekte den mening som hans ord og setninger faktisk kommuniserer? Vil han benekte tilværelsens sosiale grunnstruktur i forholdet "jeg" – "du" – "det"?

Katekismeforklaringen begrunner kirkens lære og liv med *Skriftbevis* fra en *bevitnet* historie om Jesus fra Nasaret, hans lidelse, død og oppstandelse fra de døde på den tredje dag, slik «Skriftene» har sagt. Gud har talt med begripelige ord, og vi kan svare ham med trosbekjennelsen og Fadervår - med ord som er meningsfulle for Gud, meg og andre. Arbeidet med katekismeforklaringen avdekker en uutømmelig meningsfylde i ordenes frelseshistoriske sammenheng. Endog Guds gode engler higer etter å fatte Guds selvhengivende kjærlighet i Jesu person og verk (1 Pet 1:12).

Den postmoderne tankegang må på moderne vis problematisere og bortforklare *faktakunnskap* om Jesu liv, og neglisjere øyenvitnenes beretninger om Jesu tomme grav og deres møter med den Oppstandne, og avvise *begrunnelsen* "i samsvar med Skriftene", 1 Kor 15:3. Overført på kristentroen, blir mennesker overlatt til føleri og synsing.

Ingen rettskaffen prest kan være passiv tilskuer til kristentroens bortvisning fra de frelseshistoriske hendelser til selvets føleri. Kilden til kirkens gudstro er ikke den Jesus som er virkelig «for meg», men historiens bevitnede Jesus i fortid, som i nåtid er til stede i den forsamlede menighet, virksom med prekenembetets handlinger og fullmakter fra den Oppstandne selv.

Så er Guds kirkes unike tro *Guds tro*. Dens begrunnelse hviler i Guds troverdighet. Åpenbaringsordets trofaste Gud har stadfestet Jesu persons hemmelighet og

sitt frelsesverk i ham. Guds vitnesbyrd er Jesu oppstandelse fra de døde på den tredje dag. I nåtid stadfester Gud sitt vitnesbyrd i den forsamlede menighet. Det gjør Gud med evangeliet og sakramentene fra den korsfestede og oppstandne Jesus. Så foreligger troens begrunnelsen *før* evangeliet kunngjør begrunnelsen for oss, det vil si *før* de erfaringer som begrunnelsen virker. Lik aposteltidens kristne må også vi *begrunne* troen i en bevitnet Jesus-historie og den tydning som kirken har mottatt fra ham. Andre begrunnelser på menneskers vilkår er ødeleggende for kirken. Begrunnelsen legitimerer menighetens virksomhet. Det vet den trofaste menighet og samler seg om den gudgitte oppgave – å rotfeste dømte mennesker i begrunnelsen, så de kan leve under Kristi nådige herredømme, og med ham til gave tjene ham og ha et levende håp.

Oppgaven er både destruktiv og konstruktiv: (1) Å *nedbryte* tankebygninger og alt som opphøyer seg mot kunnskapen fra åpenbaringsordets Gud (2 Kor 10:4f), og (2) *begrunne* kirkens gudstro med Guds vitnesbyrd i en bevitnet Jesus-historie, slik Skriftene har sagt.

Katekismeforklaringen danner "broer"

Mange kirker av luthersk bekjennelse mangler flere av Konkordiebokens bekjennelser i sin basis. Det har heller ikke Den norske kirke. En talemåte sier at vi har "bare" Den augsburgske bekjennelse og Luthers Lille Katekisme – og kanskje føyer man til bekjennelsene fra oldkirken. Ordet «bare» tilslører reservasjonen mot Konkordiebokens kirkerettslige autoritet, mest fordi *Konkordieformelen* rammer de bortforklarende tolkninger av Confessio Augustana. Man kan godt være lutheraner *uten* Konkordieformelen, men ikke *mot* den (Hermann Sasse).

Skillet går mellom moderne, frafallen lutherdom og den bekjennelsestro lutherdom. Hva den ene part betrakter som et "mausoleum" (Leiv Aalen), er for den andre "bekjennelsesskriftenes katedral". Hva den ene part bevitner med apostelordets lære fra Skriftens Herre, det underkjenner den andre med reservasjoner på skalaen konservativ - liberal.

Moderniteten søker forandringer og nyheter. Moderne kristne søker den kristentro som er "kommuniserbar", dvs. akseptabel i samtiden. De vil ikke være bekjennere i nytestamentlig-luthersk mening, men legger avgjørende vekt på menneskers innsikter og tolkninger i generelle og tilslørende vendinger (les bortforklaringer). De distanserer seg fra Konkordiebokens økumeniske gyldighet, som bekjennelsen har i kraft av det Guds ord den bevitner og istemmer under avvisning av læreavvik. Modernitetens alternativ er bekjennelser "*for vår tid*"- av privatrettslig karakter for en tid og i en region, og alltid på farten. Hvorfor skulle vi ta pause, som vedkjenner oss apostelordets lære fra Skriftens Herre?

Modifikasjonene skjedde som regel under idèenes trykk i kirkens rom og i generasjonsløpet. Unntakssituasjoner var åpne konflikter og intense debatter, grunnet brudd med apostolisk-luthersk læretradisjon, eller kanskje fordi man heller foret-

rakk «det vi er vant med»? Enkeltstående ”hjertesaker” kunne mobilisere til opposisjon, men ikke gjenreise fellesskapet på bekjennelsens grunn. Nye generasjoner vokste opp i et kirkefellesskap som består i kraft av allmennyten. Med selvfølgelighet oppfattet de allmennyten som kirkens regel og rettesnor. Men for noen ble kirkefellesskap med påtvungne reservasjoner et samvittighetsspørsmål, for samvittighet fins ikke uten bindingen til åpenbaringsordets Gud.

Denne katekismeforklaring vil gi tilgang til det reformatoriske motsvar. Resultatet er de mange emner hvor saken er framstilt *i korthet* mer eller mindre. Og siden åpenbaringsordets Gud er den som sammenfatter alt, må våre fremstillinger være stykkevis (fragmentariske). I Kristus er alle visdommens og kunnskapens skatter skjult. (1 Kor 13:11ff, Kol 2:19, Ef 4:16) Med stor konsekvens må døpte mennesker lære å hente vann fra ”kilden med det levende vann”, Jer 2:13 (Joh 4:10-15, 1 Kor 13:9ff).

”Vi er den gamle kirke fra begynnelsen”

Luther framstod som fornyer av den gamle kirkes dåpundervisning, basert på de apostoliske formaninger, Troen og Herrens bønn. Han bidro på avgjørende vis til å gjenreise kirkens dåpundervisning og visitasordningen fra gammelt av, alltid med Skriftens apostoliske og profetiske Kristus-vitnesbyrd. **”Den tro”** som en gang ble overgitt til kirken, er uansett tid og sted ”den allmenne kristne tro” og frelsens vilkår (Athanasianum pkt 1, 3, 40). Derfor må kirkens trosformidling være ”hel og uforfalsket” (samme pkt 2, jf 1, 26, 40).

Midt i trengsler er Gud mektig i de svake (2 Kor 4) og virker tillit til sitt ords løfter. Alternativet er sjelemorderens løgnkirke, som blander og forfører med kvasiteologi på prekestoler og lærekatedre (Joh 8:44, 2 Kor 11:5, 13 osv).

Lille Katekisme – dens innhold, disposisjon og indre struktur gjenspeiler den reformatoriske kirkeidentitet. Et eksempel gir Luthers skrift ”Mot Hans Worst” (år 1541).

”Vi handler ikke egenrådlig, men *forblir i den rette, gamle kirke, ja, er den gamle kirke*, til forskjell fra kirken under pavedømmet, som er en ny kirke i strid med den gamle kirke. Også vi har dåpens sakrament. Vi har alterets hellige sakrament i samsvar med Kristi innstiftelse. Vi har løse- og bindemaktens embete, som vi bruker til å binde eller løse fra synder mot Guds bud – og ikke til noe annet. Vi har prekenembetet og Guds ord rent og rikelig i bruk, uten menneskelige tilsetninger. Vi holder fast ved den apostoliske trosbekjennelse og den gamle kirkes tro. Vi har det samme Fadervår og synger til Guds ære og pris de samme Salmene som i den gamle kirke. Vi holder den verdslige myndighet i akt og ære, lik den gamle kirke. Vi priser ektestanden som Guds velsignede skaperordning til livets frukt og mot utukt, og har ikke oppdiktet noe nytt. Og siden *vi er den gamle kirke*, må også vi være under korset og lide for Guds ords skyld. Og av samme grunn må også vi være beredt til å bekjenne Guds ord med livet som innsats. Kort sagt: *Vi er den gamle kir-*

ke – en kirke som tror og lærer det ene sanne Guds ord, slik kirken før har hatt det, uten menneskelige tilsetninger eller forbehold.” (Clemens-utg bd 4, 330-334. Kursiv her.)

Det er vranglæren som splitter kirken, for sannheten kan ikke bestå ved siden av løgnen. ”De er ikke alle kristne, som lever som om de er kristne. Men når det kommer dit hen, at man blir uenige om læren, da la dem skilles fra hverandre, og det skal bli åpenbart hvem som er de rette kristne, nemlig de som har Guds ord rent og klart.” (Samme, 349. Jf s 343-349. Kursiv her.)

Avklaringer og kontrasteringer

Det er i første rekke deres kall, som er ordinert til prekenembetet – å formidle ”apostlenes lære” fra begynnelsen (Joh 14:23, Apg 2:42. Jf 1 Kor 1:10, 11:17-20). Da er det min hensikt å bistå med en katekismeforklaring som gjenspeiler åndenes kamp om Guds ord gjennom skiftende tider, og vektlegge frelseslæren siden reformasjonstiden.

Oppgaven lar seg ikke løse uten avklaringer og kontrasteringer. *Avklaringene* gjelder især pietismens ambisjon - å *videreføre* kirkens reformasjon i en *sideordnet* kirkestruktur. Den sentrale utfordring er gitt med ”gjenfødselen”, da forstått som troens gjennombrudd i den enkeltes mystisk-religiøse opplevelse. Følgene ble omfattende for kirkens tro, eksempelvis sammenblandingen av rettferdiggjørelse og helliggjørelse, læren om det abstrakt-funksjonelle embete, dåpen forstått som gjenfødselsens middel for barna, osv. Gjennom pietisme og vekkelse fikk reformerte avvik innpass i kirker av luthersk bekjennelse. Slektskapet med rasjonalisme og opplysningsidéer kom til uttrykk i en psykologiserende og prosessuell frelseslære, inndelt i stadier (*ordo salutis*), osv.

Stor innflytelse fikk Philip Jakob Spener’s *Pia desideria*, utgitt år 1675, og hans forklaring til Luthers Lille Katekisme, utgitt et par år senere (*Erklärung der christlichen Lehre nach der Ordnung des Kleinen Katechismus Luthers*). Biskop Erik Pontoppidan fulgte opp med sin katekismeforklaring ”*Sandhed til Gudfryktighed*”, utgitt år 1735. Dermed ble gammelpietistisk kristendom normerende for dansk-norsk skole- og konfirmantundervisning i flere generasjoner. Boken ble utgitt i mange og varierende utgaver opp mot vår tid.

Kontrasteringene gjelder i første rekke de fornuftsbaserte metoder i moderne økumenisme, historisk-kritisk bibelforskning og kirkepolitikk av unionistisk type siden 1800-tallet. (*Unionistisk* - kirkefellesskap med rom for reservasjoner mot apostelordets lære, og dermed motstridende lærdommer i gudstjenestelige ordninger. Eksempel: Leuenberg-kirker.)

Bruksmåter

Katekismeforklaringen kan brukes på to måter – (1) som *referansebok* til konfesjonell lutherdom, eller (2) som *lærebok* i det menighetsbyggende arbeid. Sistnevnte bruk lar kirkens reformasjon fortsette i samvittighetene, når Kristus rår ved troen på syndenes forlatelse, som han alene har fortjent. Det er denne reformasjon som skjer ”med vår Guds hjelp”. Det forstod også Israels fiender i ettertid, da Jerusalems murer var gjenreist, Neh 6:16 (jf 1 Tess 2:2-14).

Guds hjelp begynner hos dem som tar vare på apostelordets lære fra ham. De bruker kallsretten og innretter sitt kirkefellesskap deretter (jf Rom 16:17-19, Ef 2:19ff, osv). Jesus Kristus har lagt kirkens grunn en gang for alle. Grunnvollen er den bibelutleggelse som kirken har mottatt fra Kristi utvalgte apostler, og mottar, bekjenner og formidler med Det nye testaments skrifter som rettesnor.

Luthers motivering

Luthers sterke interesse for katekesen kan spores tilbake til året 1516, da han holdt prekenserier over De ti bud, Troen og Fadervår. Hans kanskje viktigste forarbeid til Lille Katekisme utkom i 1520: ”*Kort form for betraktning over De ti bud, Troen og Fadervår*”. Samme år utga han skriftet ”*Til den kristne adel om kristenstandens forbedring*”. Her stilte han spørsmålet, om ikke kristne allerede i ni-tiårsalderen burde kjenne hele det hellige evangelium, hvor hans navn og liv står skrevet?² Et ekko er Christian 3's kongebrev (el forord) til den dansk-norske Kirkeordinans av 1537:

- ”barnelærdommen må være i alle hus, så også bondebarn heretter må vite det som ikke bare bønder, men adelen med, ja, selv konger og fyrster her til dags ikke har visst”.³

Underlig nok, Luther nølte med å utgi en katekese i bokform. Et tjuetalls utgivere var frampå før ham. En *indirekte* foranledning var *visitasreisene* i Sachsen. I året 1524 prøvde den unge hertug Johann å overtale Luther til å visitere menighetene,

² Jf kong Christian 3's motivering i Kirkeordinansen av 1537, pkt 3: ”Om den lære som tjener oss til vår salighet, hvorved Guds velgjerninger som Kristus **har forvervet oss, forkynnes for folk og utdeles blant alle dem som tror**”. Et punkt i denne undervisning er ”barnelærdommen, hvor det blir klart vist hvordan man skal rette og forbedre seg, få kunnskap om synder og gode gjerninger, /.../ og for alle ting skal det her med flid og rettskaffenhet trenges hårdt inn på denne artikkel om menneskets rettferdighet, at hver må forstå **hva troen er og hva den utretter, hvordan vi kommer fram til den, og på hvilken måte et menneske blir rettferdig**” osv. Ellingsen 1990, 36. Uth her.

³ Samme s 27. Kongebrevet er antagelig ført i pennen av Johan Bugenhagen. Hva barnelærdommen dreier seg om: ”Vi har det rette og sanne evangelium, som forkynner de sårede samvittigheter syndenes forlatelse **uforskyldt, alene for Kristi, Guds Sønns skyld, som er gitt for oss. Og når vi slik er skilt fra synden, da regnes vi rettferdige for Gud** og er Guds barn og arvinger til det evige liv og alt det gode Gud har - som også Gud Fader vil elske evinnelig **i sin elskelige Sønn, som vi ved troen har mottatt** /.../ Hvordan skulle han ikke også gi oss alt annet godt med ham? Noe annet evangelium har vi ikke”. Samme, s 29. Uth her.

men forgjeves. Men snart skulle hertugen etterfølge sin bror Fredrik ”den vise” som kurfyrste av Sachsen. I november 1525 framla Luther en *visitasplan* med Budene, Troen og Fadervår i sentrum. Under visitasene ble Luther rystet over folkets uvitenhet om bibelsk kristendom, enda de kalte seg kristne!

En direkte foranledning var *erfaringene fra Wittenberg*, hvor Luther var visepastor. Sogneprest Johannes Bugenhagen hadde holdt kvartalsvise katekismeprekener siden 1523, og under et reisefravær overlot han oppgaven til Luther i januar 1529.⁴ Utgivelsen bestod av tre ”tavler” eller plakater til å henge opp i hjemmene. De som kunne lese, fikk her lære seg de tre ”partene” - Budene, Troen og Herrens bønn, alle forsynt med Luthers forklaringer.

Ny utgave i mars hadde i tillegg to parter om sakramentene *dåp og Herrens nattverd*. Luther begrunnet tillegget dels *negativt* med hensynet til gjendøpernes frafall og zwinglianernes tilslørende nattverdlære, dels *positivt* med den kunnskap som dømte trenger for å leve som kristne. I april utkom Store Katekisme (Deutsch Cathecismus) - i mai Lille Katekisme i bokform.

Luthers motivering gjenspeiler det sjelesørgeriske anliggende, gjort anskuelig i samarbeidet mellom prest og lekfolk om løse- og bindemaktens embete i prestens kallsgjerning. Dette anliggende krever frihet til å framstå som den gamle kirke i skriftbunden tradisjon.

Et folkelig svar på indrekirkelig fremmedgjøring

Historisk sett er Lille Katekisme Luthers folkelige svar på den indrekirkelige fremmedgjøring overfor *messen*. Fremmedgjøringens kjennetegn siden tidlig middelalder var tilsvarende sans for *allmennreligion*, med plass for alskens fornuftsvisdom og menneskepåfunn i kirken. Årsak: Manglende kunnskap om syndsforlåtelsens *evangelium*, som mottas ved troen på grunn av Jesu Krist fortjeneste.

Luthers praktisk-kirkelige grep om kristen folketradisjon var ikke nytt. Men med Lille Katekisme vender han seg bevisst til den målgruppe som består av ”husfaren” omgitt av sitt ”husfolk”. Under våre forhold er vi henvist til kjernefamilien – foreldre og barn. Av avgjørende betydning er foreldrenes gudgitte *oppsedingsmandat*. Dessuten viser all erfaring at oppseding i kirkens lære og liv skjer best i *nære relasjoner*.

Hvis ønskelig - og mulig! – må samarbeid mellom foreldre og andre utformes som *støttetiltak* (jf husfolket), hvor barn og unge får hjelp til å øve troen og leve et nor-

⁴ Luther presiserte overfor Bugenhagen at han ville holde åtte (kvartalsvise) preker over to uker, fordelt på fire dager i hver uke kl 10. Ifølge kunngjøringen over prekestolen, var de særlig myntet på barn og tjenestefolk, men alle burde gi ”disse åtte dagene” (i kvartalet) til vår Herre og bli velsignet derav, ”for ingen vet så meget som han burde. Også jeg tvinger meg til denne øvelse hver dag; vi hadde den ikke i pavedømmets tid. Kjøp mens det er marked; en gang skal dere få se fruktene derav!”. Sit e Helge Hildén, Lutherläsaren 30, s 8.

malt kristenliv i hjem og menighet. En variant kan være kristendomsundervisning i form av ordnet *hjemmeundervisning*, og begrunnet i foreldreretten og allmenne menneskerettigheter. Uansett kan katekismen betraktes som et ”treningsprogram”, hvor anvisninger, forklaringer og begrunnelser gis om de ting som hører med til den døptes liv i Guds ordninger – i skapelsen og i kirken (Apg 2:42).

Reformatorenes katekismeiver fra 1520-årene bar frukter i en folkelig breddevirkning. Bibelens innhold i kortversjon etablerte bibelske begreper om Budene, Troen og Herrens bønn. Virkningen viste seg for alvor ved inngangen til 1530-årene, i et folkelig samspill med gjenreisningen av visitasordningene og andre praktisk-kirkelige tiltak. Det oppstod en *vekselvirkning* mellom prestens gjerning i det offentlige rom og lekfolkets trosformidling i den hjemlige sfære. Og sett utenfra, ble katekismebruken et typisk trekk ved ”lutheranernes” *hjemmeliv*, inklusive bordbønner og morgen- og aftenbønner. Hvert hus et bedehus! Et annet trekk var *søndaglig messe, massetilstrømning og ofte altergang*. Denne gjenforening av messe og folk vakte atskillig undring på romersk kirkehold. Hva kunne årsaken være?

”Veien videre”?

Blant de mange som brøt med Romerkirken, fantes radikale grupperinger, kalt ”svermere” (el spiritualister). De roste Luthers *begynnelse*, men mislikte fortsettelsen. Luther nådde ”halvveis”, lød innvendingen, og derfor må reformasjonen fullføres i åndelige fellesskap for åndsbårne kristne! Vi må ”*videre*”, lød parolen - videre til den ”*fullendte*” reformasjon! Selv advarte den eldre Luther mot ukritisk bruk av den unge Luthers skrifter.

Ved inngangen til 1700-tallet var svermernes argumentasjonsmåte utbredt i den kirkelige pietisme (Spener, Francke) blant ”gjennfødte” kristne ble organisert i troendegrupper (konventikler). Inngangen til det nye, sideordnede fellesskap var angerens smerte og gjenfødselen forstått som et mystisk-religiøst ”gjennombrudd” for troen. Til forutsetningen hørte skjelningen mellom ”det ytre” og ”det indre”, og tilhørende nedvurdering av det forkynte ord i sakramentets skikkelser. Den frommes fornuft fikk status som moralens skapende subjekt, løst fra årsak-virkning-forholdet i en bevitnet historie (nådemidlenes historie). I realiteten fortsatte den puritanske moraltradisjon siden Augustin, uten sans for dåpens betydning i menneskets jordiske kallsoppgaver. Med hensyn til Luther, foretrakk man den *unge* Luthers oppgjør med pavedømmet.

Paradigmet ”veien videre” etablerte følgende tankegang: Folket er blitt undervist lenge nok om *rettferdiggjørelsen*, så nå er det på tide å komme videre til *helliggjørelsen*! Det lød fornuftig, og fornuftig var det. ”Videre” var i denne forbindelse en utviklingsteori om den religiøs-etiske personlighet (ordo salutis el ”saliggjørelsens orden”). Den erfaringsbaserte (empiriske) begrunnelse fant man i de åndsmanifestasjoner som ”levende” kristne var de rette til å bedømme. Forveksling av empiri

og postulat ledet til sirkelbevis - til forsvar for opplevelsesmystikk som ingenting beviser.

Fremmedgjøringen for Kristi under i messen ble ikke overvunnet med den wittenbergske reformasjon. Den fortsatte i arven fra Zwingli og Calvin, og i spiritualistenes (svermernes) og pietismens tradisjoner. Her var fornuften den formende kraft i tradisjoner på lovreligionens grunn. Den ”fullendte” lutherdom var et *tilbaketog* til *forvandlingsnåden* i arven fra Augustin asketisk-puritansk etikk. Det er en lovisk retur, for frelsesvisshet begrunnet i opplevelsesmystikk er en *betinget* nåde, som ingen nåde er. Med stor konsekvens fulgte fremmedgjøringen for messens under og det sakramentale kristenliv i arven fra den gamle kirke siden aposteltiden.

Pietismens konventikkelvesen med basis i opplevelsesmystikk formidlet innflytelsen fra reformert hold. Konventiklenes utbredelse etablerte en *sideordnet* kirkestruktur i en privatrettslig sfære, det vil si uavhengig av sognemenighetens gudstjenestelige ordninger. Med tiden endret forholdet karakter – fra konventiklenes posisjon under konventikkelplakatens trykk – til godtatt virksomhet på bedehuset, noen steder med status som menighetsarbeid og alternativ til modernitens kirke. Stats- og folkekirkelige aksept for en sideordnet kirkestruktur hører sammen med identitetsendringer i retning åpen folkekirke, men fremdeles «luthersk» av formalitet. Forhistorien er lengre enn de fleste er klar over.

Lutherdommens konfesjonelle enhet opphørte ved inngangen til 1700-tallet, samtidig som pietismens fedre ville ”videre” med sin konventikkelstrategi (jf Philip Jakob Speners ”Pia desideria”, utg 1686). Men veien videre gikk ikke i den retning de ville. Det ser vi i ettertid. Tankevekkende er innsatspunktet på sognenivå, nemlig sogneprestens utøvelse av løse- og bindemaktens embete i nattverdbereidelsen.

Den forordnede bruk av privatskriftemålet måtte bringes til opphør. Det var gode grunner til det, både skriftemålstvang og forargelige episoder. Men mere forargelige i pietistenes øyne var den *ubetingede* absolusjon, tilsagt den enkelte i privatskriftemålet. Dermed var man – historisk sett – tilbake til reformasjonens utgangspunkt – den *betingede* absolusjon. Stilt overfor trusselen om kirkegangsstreik og messefall, ga prestene etter. Dermed slapp de det tidkrevende arbeid som skriftefar!

Kompromisset ble ”alminnelig skriftemål”, første gang praktisert i Berlin julen 1799. Denne fremgangsmåte vakte enorm oppseikt, hittil ukjent i kirkens historie. Med forbehold om opprirkig anger, ble den forsamlede menighet tilsagt absolusjonen kollektivt! Tross motstridende premisser – og med bruk av praktisk fornuft – ble pietister og rasjonalister forent i samme praksis av helhetlige hensyn, og snart ble alminnelig skriftemål vanlig i kirker av Den augsburgske konfesjon. Men til hvilken pris?

Med utbredelsen av alminnelig skriftemål ble det evangeliske presteembete ødelagt i nattverdbereidelsen, der syndsforlatelsen meddeles *den enkelte* som ber om det.

Samarbeidet mellom prest og lekfolk om ”nøklenes bruk” opphørte, for øvrig i strid med evangeliets adresse til den enkelte og reformasjonens krav til rett sakramentforvaltning. Med pietismen kom det abstrakt-funksjonelle embete, ukjent for kristenheten siden aposteltiden, og ukjent for våre reformasjonsfedre.

Den augsburgske konfesjon ble henvist til meningsplanet. I *praksis* var de bekjennelsestro utelukket, hvor gudstjenestelige ordninger ga rom for kirkeødeleggende reservasjoner mot apostelordets lære. Da hender det at kristne bruker kallsretten og gjenoppretter evangelisk-lutherske gudstjenestefellesskap på kirkens ubeskårne grunn.

Messens under - Guds vei til oss!

En luthersk katekismeforklaring viser vei til *messens under* - til Kristi virksomme nærvær som giveren, som av nåde rekker oss guddommelige gaver med Ord og Sakrament. Dette under ”ovenfra” er *Guds frelsesvei* til en fallen og fordømt menneskehet.

Straks står vi overfor en bred emnekrets, men alle knyttet til Guds rettferdigerklæring, som erklærer synderen rettferdig på grunn av Kristi lidende lydighet mottatt i tro. **Eksempler:** Prekenembetet, frelsens formidling gjennom ytre midler, kirkefellesskap osv.

Messens under finner sted i Guds falne skaperverk, og underet virker troens gudstjeneste i Guds ordninger for skapelse og gjenløsning. Fra messen sendes døpte til troens øvelse i daglige gjøremål, som stort sett består av trivielle ting og går upåaktet hen i menneskers øyne. Gjerningens pryde er uansett Guds ord og befaling.

Men hva er det Gud vil, når han lar oss erfare feil og mangler, lovens anklage og arvesyndens motkraft i våre liv? Da vil Gud lære oss å øve troen i våre dagligliv, i tillit til hans løfte, at ”hver den som tror og blir døpt, skal bli frelst”, Mk 16:16. Guds løfte gir den frimodighet som søker hans gaver i Ord og Sakrament. De er til meg også. Guds løfter lokker og drar dit kristne samles for å ihukomme Kristi velgjerninger, bekjenne, takke og be. Når troen øves, blir vi minnet om Sønnens lydighet i Jesu tjenerskikkelse, og tjener vår neste *allikevel* (se Hustavlen).

Lære for livet

Martin Luther brukte katekismen livet ut (d 1546). Hvorfor? Selv viste han til gudsordene. Med dem **underviser Gud** hele tiden, så lenge verden står. Hvorfor skulle da *jeg* anse meg ferdig med ordene?⁵

⁵ Luther la vinn på å *be katekismen* hver dag sammen med sin familie. I innledningen til Store Katekisme skrev han, at han som var doktor og predikant, gjorde ”som et barn som man underviser i katekismen. Jeg leser og gjentar høyt ord for ord, om morgenen, og når jeg ellers har tid, de Ti bud, Troen, Fader vår, salmer m m. Og framdeles må jeg daglig lese og studere og kan allikevel ikke bestå som jeg ønsket, men må stadig være et barn og en disippel av katekismen og er det så gjerne.

Den Hellige Skrift formidler gudskunnskap "utenfra" - i et *personforhold*. Vi lærer Gud å kjenne gjennom ordene i en bevitnet historie. De gir basiskunnskap om Gud, mennesket og verden. Den Gud vi lærer å kjenne gjennom Jesus Kristus, er åpenbaringsordets Gud.

Gud søker vårt *gjensvar*, og i Lille Katekisme er det mange av dem: - "sette all vår lit til ham", "frykte og elske ham", "takke og love ham, tjene og lyde ham", "Han er min Herre" osv. Troens gjensvar er kort og enkelt framstilt i Luthers forklaringer "for vanlige mennesker og lekfolket, som for sin frelses skyld som kristne må kunne gjøre forskjell på ren og falsk lære".⁶ Hovedsaken gjelder Kristi person og verk, og forskjellen mellom lov og evangelium. Fremdeles forsvarer Lille Katekisme sin status som "*lekmannsbibelen*".

Men /.../ hovne jyplinger vil med en eneste gjennomlesning straks være de lærdeste blant doktorer, mener seg å kunne alt og trenger ikke mer. /.../ de er ikke redde for å falle, og så er de i virkeligheten falt på den grueligste måte allerede. Det ville være godt om de ble barn igjen og tok til med å lære den ABC-en som de mener å ha blitt ferdig med for lenge siden..."

⁶ FC SD Regel og rettesnor, 6.

BRUKERVEILEDNING

Det lønner seg å ha de aktuelle katekismeordene i minnet, både gudsordene og trosbekjennelsen (Credo), eller Luthers forklaring til dem. Ordene blir utdypet og supplert i katekismeforklaringen.

Nivåprogresjon:

Luther fulgte den gamle framgangsmåte for innlæring. Vi kan kalle den ”*murer-metoden*”: En bit om gangen, ikke større enn at jeg (eller barnet) mestrer den. Ny kunnskap legges til den kunnskapsmuren, samtidig som vi repeterer og gjør tilbakeblikk. Slik fortsetter vi fra det kjente til det ukjente. Framgangsmåten gir anledning til *ettertanke* og omformulering i *bønn*.

- **Første nivå: Ordene** til Budene, Troen og Herrens bønn. Lær ordene.
- **Andre nivå: Luthers forklaring** til ordene. Knytt ordene til *livserfaringer* (aktualisering). Bruk passende eksempler eller illustrasjoner fra *bibelhistorien*.
- **Tredje nivå: Katekismeforklaring**. Den som vokser inn i ”barnelærdommen”, får trang til ”fast føde” (Heb 5:12). Allerede på reformasjonstiden utkom flere ”katekismeforklaringer”. På dette nivå er *svaret* markert med **KAPITEL-SKRIFT**, og *begrunnelsen* gitt med utvalgte bibelord.

På dette nivå kan vi gjøre *forenklete bruksmåter*, f.eks. rask gjennomlesning for oversiktens skyld, hva hensikten enn måtte være. Krevende spørsmål kan merkes med kryss i marginen. Noen er merket med asterisk (*) allerede.

- **Fjerde nivå: Innledende fordypning** - eller hele katekismeforklaringen i studieversjon. Opplegg ”*Til bibelarbeid*” og arbeid med *bekjennelsesskriftene* følger Filips regel i *Joh 1:46* - ”*Kom og se!*” Det vil si: Slå opp! Se selv! Andre former for utdyping eller hjelp til refleksjon: Anmerkninger (anm), excurs og innledende kommentarer og spørsmål til hver av partene. Som regel vil det lønne seg å arbeide med *ett* tema om gangen.
- **Femte nivå: Tilleggsbind** med artikler til hver av partene. Med dem vil jeg aktualisere og lette inngangen til pensumlitteratur.

Et *tilleggsbind* med «**Luther-ord**» har henvisninger til Luthers ”*Store Galaterbrevskommentar*” (= S Gal. Svensk utg: Stora Galaterbrevskomentaren. Stockholm 1954).

Sitatene fra Det gamle testamente er hentet fra *Norsk Bibel* (1988), med unntak av *Salmenes Bok*, hvor jeg stort sett har fulgt Det norske Bibelselskaps oversettelse fra 1995 (prof Arvid Tångberg). Et problem er innflytelsen fra pietistisk-reformert tradisjon. I mitt kontrollarbeid har jeg hatt nytte av Per Jonssons ”*Svensk Kyrkobi-*

bel – Nya Testamentet” (Bokförlaget Reformatio, Malmö 1997). Dens varemerke er den *dogmatiske* bibelutleggelse og treffsikkerhet i ordvalg og henvisninger.

”Dørens teologi”

Katekismeforklaringen lar oss *”gå inn og gå ut og finne føde”*, Joh 10:9b. Vi grunner på gudsord som også barnet framsier. Vi istemmer kirkens bekjennelse til den bibelutleggelse som kirkens Lærer overgav ved sine utvalgte apostler. Vi graver dypere, men blir aldri utlært. Vi forstår, men uten den sammenfattende konklusjon. *”Nå forstår jeg fragmentarisk”*, sier Herrens apostel, men hjemme hos Herren *”skal jeg forstå, slik jeg selv er forstått”*, 1 Kor 13:12b.

Nå skal dåpen praktiseres i syndenes forsakelse og troen på Guds løfte, at han vil være meg nådig på grunn av Kristi fortjeneste – og ikke av noen annen grunn. Denne øvelse foregår som en *”troens bevegelse” tilbake til det første bud*, hvor vi enn befinner oss i Luthers Lille Katekisme. Hvorfor?

1 Joh 4:16f - *Vi /.../ er kommet til tro på den kjærlighet som Gud har til oss. /.../ vi har frimodighet på Dommens dag.*

DEL 1: PROLOG

OM KRISTNE MENNESKER

1. Hvem er en "kristen"?

DET FINS INGEN KVALIFISERTE KRISTNE. HVA JEG ER FOR GUD, DET ER JEG I KRAFT AV DÅPEN TIL JESU KRISTI DØD OG OPPSTANDELSE - **DØD FRA SYNDEN OG LEVENDE FOR GUD I KRISTUS JESUS.**

Rom 6:11b – Derfor skal også dere betrakte dere selv slik: Dere er døde fra synden og lever for Gud i Kristus Jesus. 2 Kor 5:15 – Han er død for alle, for at de som lever, ikke lenger skal leve for seg selv, men for ham som er død og oppstanden for dem. 1 Pet 2:24 – Han bar selv våre synder i sitt legeme opp på treet, for at vi skulle være døde fra syndene og leve for rettferdigheten.

Gal 2:20 – Det liv som jeg nå lever her på jorden, det lever jeg i troen på Guds Sønn som elsket meg og ga seg selv for meg. 3:26f – Dere er alle Guds barn ved troen på Kristus Jesus. Alle dere som er døpt til Kristus, har kledd dere i Kristus. Rom 8:16f – Ånden selv vitner med vår ånd at vi er Guds barn. Er vi nå barn, så er vi også arvinger, Guds arvinger og Kristi medarvinger....

Anm. "Religiøs" kan hvem som helst være, og gudsforestillinger kan hvem som helst ha, og dertil kalle seg kristen. Andre anser seg selv som kristne fordi de er døpt til den kristne tro og står for visse grunnverdier, f eks nestekjærighet. Andre kaller dem for kristne som går i kirken, på kristne møter eller tilhører et kristent miljø. Felles for slike svar er forestillingen om *kvalifiserte* kristne. Men går vi til Det nye testaments skrifter, er bildet et annet.

Jesus kaller disiplene sine for *lys og salt i verden* (Mt 5). Lyset er hva det er, og saltet er hva det er. Hverken lyset eller saltet trenger å gjøre noe for å bli hva det er. Jesus priser disiplene salige. De er fattige i seg selv, men himmelriket er deres i kraft av Ham som kommer med himmelriket til dem. Det gjør han i kraft av sin persons hemmelighet – sann Gud og sant menneske. Disiplene søker Guds hellighet og barmhjertighet i Jesus Kristus, og hva han er, tilsier han disiplene. Med ham til gave, mangler de ingen ting.

Et annet eksempel: I brevet til «de hellige i Efesus, de troende i Kristus Jesus», sier apostelen i sak det samme (Ef 1:1). Ingen er kvalifisert til å være kristen. Kristne er vi i kraft av ham som vi stoler på - Kristus Jesus, gitt av nåde.

Denne kunnskap kommer til oss gjennom Jesu undervisning i Det gamle testaments skrifter. Hva Jesus lærte om sin person og sitt verk, det har Gud stadfestet da han oppreiste Jesus fra de døde. *Kristentroens begrunnelse er unik og usammenlignbar.*

Gjennom Jesus Kristus lærer vi den eneste sanne Gud å kjenne som venn til venn – en venn å stole på i liv og død. Mt 16:21. Lk 24:26f, 44-48. 1 Kor 15:3. Joh 17:3.

Hverken fornektelse eller egendefinerte kristne tar seg selv på alvor i møtet med den hellige Gud. Lk 17:26-33, jf Rom 8:5-9, Åp 3:1.

2. **Tror du om deg selv at du er en kristen?**

JA, DET TROR JEG.

3. **Hvorfor tror du det?**

GUDS ORD SIER SÅ. JEG ER GUDS **KJÆRE** BARN PÅ GRUNN AV GUDS FORSONING MED VERDEN I KRISTI DØD, OG DEN BLE GITT MEG TIL DEL I MIN DÅP.

Mk 16:16 – Den som tror og blir døpt, skal bli frelst. Gal 3:26f – Alle er dere Guds barn ved troen i Kristus Jesus. Dere, så mange som er døpt til Kristus, er blitt ikledd Kristus. Kol 2:12 – Dere ble begravet med (Kristus) i dåpen. Dermed ble dere også oppreist med ham ved den tro som Gud virker, han som oppreiste ham fra de døde.

Til bibelarbeid: Rom 6.

Anm. Selvbenevnelser. Kristen-navnet, opprinnelig et *kallenavn* i Antiokia: Apg 11:26, jf 26:28, Gal 1:22, 1 Pet 4:16.

Kirkens eldste *selvbenevnelser*: ”De som tilhører Guds vei”, Apg 9:2, 18:25 (opp-lært i Herrens vei), jf v 26 (utlegge Guds vei), 19:9, 22:4, 24:14, 22. Jf Mt 22:16, Joh 14:6.

”Disiplene”, Apg 6:1, 7, 9:19 osv.

”De hellige” (egtl helgenene!): Rom 1:7, Heb 6:10, Åp 5:8, osv.

En ”personlig” kristen.

Troen er alltid ”personlig”. Det er personer som tror og bekjenner. Vi *hører* and-res bekjennelse og *ser* livets vitnesbyrd. Men Gud er den som virker troen ved evangeliet, og den som ser i menneskets innerste (hjertet). Derfor bruker vi tale-måter som ”å komme til tro”, ”å bekjenne troen”, ”en troens bekjenner”, ”bli be-vart i troen”, osv. Slike talemåter viser til kristentroens opprinnelse eller kilde. Den er ikke menneskepåfunn, men Guds tro.

Åpenbaringsordets Gud er troens *subjekt*. Kristentroen kommer himmelsendt. Midlet til tro er ”Kristi ord” og lære, den vi mottar gjennom apostelordets lære fra Ham (Joh 17:20, Rom 10:16f). Når Guds tro kommer til oss, kommer vi til tro ved å høre og ta vare på hans ord.

Det hele begynner med Guds «du». «*Tal, Herre, din tjener hører*» (1 Sam 3:9). Gud oppretter et person-forhold med sitt ord. Er jeg en kristen, må det være fordi Gud har kalt meg med evangeliet og opplyst meg med sine gaver (se LK, forkl 3 trosart).

4. **Hva er kilden til kirkens tro**

KILDEN TIL KIRKENS TRO ER IKKE MENNESKER, MEN ÅPENBARINGSORDETS GUD I EN BEVITNET JESUS-HISTORIE. JESU UNDERVISNING I DET GAMLE TESTAMENTE OM SIN PERSONS HEMMELIGHET OG OM SIN LIDELSE, DØD OG OPPSTANDELSE, DEN HAR GUD STADFESTET DA HAN REISTE JESUS OPP FRA DE DØDE. DENNE UNDERVISNING ER TROENS KILDE.

Joh 6:63, 68 – De ord som jeg har talt til dere, er Ånd og liv. /.../ Herre, hvem skal vi gå til? Du har det evige livs ord og forstår at du er Guds Hellige.

Å tro i kristen mening ingen blind tillit til en høyere makt eller et selvvalgt livssyn. Evangeliet bringer troen til oss. Den er Guds verk i dem som hører Kristi ord og tar vare på dem.

Til bibelarbeid:

Åpenbaringsordets allmektige Gud er troens skaper, Rom 10:16f. - Søkornets lov, Joh 12:24, Rom 8:17.

5. **Hvordan får man del i den kristne tro?**

DEN SOM VIL LÆRE GUD Å KJENNE OG FÅ EVIG LIV, MÅ HØRE KRISTI ORD.

Jes 55:3 – Hør, så skal dere leve! Rom 10:8, 17 – Ordet er deg nær i din munn og i ditt hjerte. Dette er troens ord, som vi forkynner. /.../ Altså kommer troen av forkynnelsen, og forkynnelsen av Kristi ord. Joh 15:3 – Alt nå er dere rene på grunn av det ord som jeg har talt til dere. 17:20 – jeg ber ikke bare for dem (apostlene), men også for dem som ved deres ord kommer til tro på meg.

6. **Hvorfor er det nødvendig å «høre Kristi ord»?**

«KRISTI ORD» ER DEN RETT UTLAGTE BIBEL FRA DENS HERRE OG ET SKAPENDE ORD.

Sal 33:9 – Han talte og det skjedde, han bød og det stod der. Rom 4:17 – (Abraham trodde Gud) han som gjør døde levende, og kaller på det som ikke fins, så at det fins.

Den som hører Kristi ord, tar vare på ordene, grunner på dem og anvender dem på seg selv.

7. **Når får jeg se Guds ord virksomt til stede i den forsamlede menighet?**

SVAR: GUDS ORD ER VIRKSOMT I DÅPEN TIL JESU DØD, OG I HERRENS NATTVERD NÅR KRISTI ORD VIRKER ALTERETS SAKRAMENT.

Dåpen: Joh 3:5. Mt 28:19f. Tit 3:4-7.

Alterets sakrament: 1 Kor 11:23-25, 29

8. Hva vil det si å leve som kristen?

DET ER Å LEVE MED KRISTUS TIL **GAVE**, OG ØVE TROEN I GJERNINGER MED HAM TIL **EKSEMPEL**.

Joh 17:17 - Hellige dem i sannheten, ditt ord er sannhet. Ef 1:3 – Velsignet være Gud, vår Herres Jesu Kristi Fader, som har velsignet oss med all åndelig velsignelse i de himmelske verdener ved Kristus Jesus. 1 Kor 1:30f – Han er blitt vår visdom fra Gud, vår rettferdighet, helliggjørelse og forløsning, for at den som roser seg, skal rose seg av Herren.

En bil blir ikke hellig fordi sjåføren er en kristen. En aktivitet blir ikke hellig fordi en flokk kristne driver på med den. Prestens gjerning gjør ikke dåpen til dåp, og menneskers nattverdfeiring gjør ikke alterets sakrament.

Gud er virksom med sitt ord, og den som ser i hjertet. Og likevel vet vi av Guds ord at hellige mennesker fins der hvor mennesker hører evangeliet og mottar sakramentene, slik Kristus har befalt. Der er den oppstandne Kristus midt i blant dem, frifinner syndere og helliger dem med disse hellige ting. Det er å være delaktig i Guds kirkes samfunn i de hellige ting, og ved troen være helliget i Jesus Kristus..

9. Hva skiller det kristne gudstjenestefellesskap fra annen gudsdyrkelse?

SVAR: NYTT ER DEN OPPSTANDNE KRISTUS, NÆRVÆRENDE OG VIRKSOM I DEN FORSAMLEDE MENIGHET, SLIK HAN HAR SAGT. HER TJENER HAN SITT FOLK MED HIMMELSKE GAVER I JORDISKE SKIKKELSER. VED HAM HAR VI ADGANG TIL FADEREN, OG TRER FRAM FOR HAM I DEN HELLEGE ÅND MED TAKKSIGELSER OG BØNNER.

Mt 20:28 – Menneskesønnen er ikke kommet for å la seg tjene, men for å tjene og gi sitt liv til løsepenge for de mange. 20:28 – lærer dem å holde alt hva jeg haer beft dere. Og se, jeg er med dere alle dager inntil verdens ende. Ef 3:12 – I ham har vi frimodighet og adgang med tillit ved troen på ham (2:18). Heb 4:16 – La oss derfor tre frem med frimodighet for nådens trone så vi kan få miskunn og finne nåde til hjelp i rette tid.

Det meste av en evangelisk-luthersk liturgi består av bibelsitat og henspillinger på bibelord. Det samme er tilfelle med tidebønn. Vi ber med Guds ord. Det er bønnens språk.

Hvor mennesker møtes, står menneskers tanker, erfaringer og gjerninger i sentrum. Også kristne møtes for å bli kjent med hverandre, høre Guds ord og samtale om Guds ord, og ellers drøfte saker av betydning for den menighetsbyggende virksomhet.

«Deg, Gud Fader, tilkommer all takk og ære ved din elskede Sønn, Jesus Krisstus, vår Herre, som med deg og Den Hellige Ånd lever og råder, èn sann Gud i evigheters evighet.» (Augustana-liturgien: Takkbønnens lovprisning etter Herrens Nattverd).

Anm. Endetidens gudsfolk på Golgata-paktens grunn.

Guds tjeneste *for oss* er nøkkelen til å forstå en evangelisk-luthersk messeliturgi. Derfor kalles den «gudstjeneste» (tysk «Gottesdienst»). Den bringer ikke noe nytt, ukjent for den gamle kirke, men lar oss leve av Guds tjeneste for oss i den skriftbundne tradisjon siden aposteltiden. I messen er Kristus virksom til stede, underviser oss og gir i alterets sakrament samfunn med sitt ofrede legeme og blod. Konfesjonelle lutheranere har ingen annen kirkeidentitet enn Guds allmenne og apostoliske kirke – for alle og til alle tider.

Kirkens gudstjeneste har utspring i synagogens lesninger og utleggelse av de hellige skrifter, og i synagogens bønner og sanger fra Salmenes Bok. I tillegg til denne ordning (Ordets liturgi) kom messen eller Herrens Hellige Nattverd (Nattverdens liturgi). Den erstatter og fullbyrder offerkulten i den gamle pacts tempel.

Ordet ”messe” kommer av avslutningsordene i den latinske messeliturgi: *Ite, missa est* = Gå, (vi) er utsendt! I den vestlige kristenhet begynte man på 300-tallet å si ”missa” om nattverdgdustjenesten (canon missae). I løpet av et par århundre ble de benevnelser fortrent som omfattet både Ordets liturgi og Nattverdens liturgi siden aposteltiden. I kirkens wittenbergske reformasjon ble ordet messe benevnelsen på menighetens samling om Ord og Sakrament (jf høymesse). Også da markerer vi vår kirkeidentitet.

Våre reformasjonsfedre forkastet ikke messen, men *misbruk* av messen. Med Martin Luther i spissen, rensket de nattverdliturgien (messens canon) for alt som stred mot den nytestamentlige tro, og brakte messen tilbake til menigheten, messens rettmessige eier. Latinen måtte vike for morsmålet i lesninger, preken og salmesang. Og helgenlegender måtte vike for forkynnelsen av lov og evangelium. Da var en ting av grunnleggende betydning: Den rett utlagte Skrift, gitt kirken i og med apostelordet og uttrykt i *sakssvarende* former. Derfor bruker vi den gamle kirkes formspråk og gjør det bibelske innhold anskuelig.

Nattverdens liturgi fortsetter den liturgiske tradisjon fra aposteltiden. Derfra kommer liturgiens formspråk i melodier, geberder, tekstiler osv. I likhet med kristne i den gamle kirke. uttrykker vi vår tilhørighet til Guds Ene, Hellige Kirke i himmelen og på jorden, i fortid og nåtid.

10. Hvor finner jeg Guds hellige på jorden?

DE FINNER JEG I MENIGHETENS SAMLING OM GUDS ORD OG SAKRAMENT, FORVALTET SLIK GUD HAR BEFALT.

Mt 18:20 – Hvor to eller tre er forsamlet i mitt Navn, der er jeg midt iblant dem. 28:20 – lær dem å holde alt det jeg har befalt dere. Og se, jeg er med dere alle dager inntil verdens ende. 1 Kor 5:4 – I vår Herres Jesu Kristi navn skal vi komme sammen, dere og min ånd, i vår Herres Jesu Kristi kraft. Joh 18:23.

Hverken menighetens størrelse, aktiviteter eller gode miljø samler Guds kirke på et sted. Fasaden kan godt skjule en død menighet (Åp 3:1).

Anm. Den Gode Hyrde og hans hjord.

Jesus sier «JEG ER Den gode hyrde», og kaller kirken for hans hjord. Sauene hører Hyrdens stemme, kjenner ham på stemmen og følger den gjerne (Ordets regel). Hyrdens stemme er ingen indre, «åndelig» stemme, men en konkret-fysisk stemme.

Jesus sier til apostlene og deres etterfølgere i prekenembetet, at «*den som hører dere, hører meg*», Lk 10:16a. Det er *prestens oppdrag* å være Den Gode Hyrdes hjelpehyrde (1 Pet 5:1-4), og det er *menighetens nåderett* å få høre Jesu undervisning om sin person og sitt verk.

En menighet er et hjem for Guds *husfolk* (el familie), og ikke et sted hvor mennesker får tilfredsstilt sine behov.

Presten er en husfar, kalt til å gi sitt husfolk mat i rette tid (Mt 24:45-50). Derfor bør ikke menigheten være større enn at presten kjenner menighetsleddene, både små og store. Da kan han vite bedre hvordan Guds lov virker i den enkeltes liv, og vite å anvende den trøst som evangeliet gir. Et kjennetegn er bruken av det private skriftemål i et legende fellesskap.

Gudstjenestefellesskapets størrelse er også viktig av en annen grunn. I et hjem kjenner man hverandre, tar ansvar for hverandre og samarbeider for å få oppgaver gjort. Det står enhver fritt å være «tilskuer» og «tilhører» i gudstjenesten, men den som hører Den gode hyrdes stemme, vil hjelpe til og gi av sin inntekt til menighetens økonomi. Et sunt menighetsliv utvikler sitt diakonat for ulike oppgaveområder under ledelse av en diakon.

Lik andre familier, velger heller ikke kristne sine trossøsken. De er *Guds barn*, født på ny i dåpen. Vi er forskjellige på mange vis, og med de spenninger og utfordringer som forskjellene medfører, og likevel er vi hjemme i det evangelisk-lutherske gudstjenestefellesskap. Årsaken er kirkens *uforbeholdne* bekjennelse til Den gode hyrdes stemme gjennom apostelordets lære. Her er vi ikke utlevert til menneskers interessekontroll og politikerfornuft, men blir utsendt for å leve under Kristi herredømme, og - med ham til gave - tjene og lyde ham i hans evige rettferdighet.

11. Kan vi si med sikkerhet hvem de kristne er?

NEI, KIRKEN GRANSKER IKKE SKJULTE TING. VI SER MENNESKER GJØRE GODE GJERNINGER, LESE BIBELN, MOTTA SAKRAMENTET, BE, TAKKE OG BEKJENNE TROEN, OSV. MEN GUD SER I HJERTENE.

2 Tim 2:19 - Herren kjenner sine.

Troen ser vi ikke, men vantroen er åpenbar hos dem som holder seg borte fra samlingen om Guds Ord og tviholder på sine overtredelser.

Fra bekjennelsesskriftene:

"Selv om kirken i egentlig mening er forsamlingen av de hellige og sant troende, er det likevel, da mange hyklere og onde i dette liv er blandet inn i den, tillatt å bruke sakramenter som er forvaltet av onde, i samsvar med Kristi ord: "På Mose stol sitter de skriftlærde og farisæerne osv." Både sakramentene og Ordet er virksomme på grunn av Kristi innstiftelse og befaling, selv om de meddeles av onde." (CA 8)

Anm. CA 7 og 8. CA 7 handler om Guds kirkes *unike kjennetegn*. CA 8 handler om kjennetegnenes *virkekraft* uavhengig av kirkefelleskapets blandede sammensetning.

Guds kirke framstår i denne verden som rettlærende kirke, men aldri som den rene menighet. Det er to grunner til det: (1) Hyklerne er innblandet, og (2) den tvetydighet som mer eller mindre hefter ved kristnes vitnesbyrd på grunn av den onde menneskenatur.

Begge artikler er utsatt for misbruk. CA 7 blir misbrukt når kirken blir redusert til en forvaltningskirke, og CA 8 når kirkens blandede sammensetning tjener som argument for kirkefelleskap med rom for vanglære i de gudstjenestelige ordninger. Jf FC SD 10.

12. Om ikke gjerninger gjør oss til kristne, hva gjør da kristne for Gud og hverandre?

MED KRISTUS TIL GAVE, GITT AV NÅDE, LEVER VI AV GUDS ORD, BEKJENNER KIRKENS HELLIGE TRO, SAMARBEIDER OM BRUKEN AV GUDS ORD OG SAKRAMENT, OG MED KRISTUS TIL EKSEMPEL ØVER VI TROEN I GJERNINGER SOM HAR GUDS ORD OG BEFALING FOR SEG.

Å leve av Guds ord: Jes 55:2 – Hør, så skal dere leve. Joh 14:23 – Om noen elsker meg, tar han vare på mitt ord. Min Fader skal elske ham, og vi skal komme til ham og ta vår bolig hos ham. Rom 10:17 – troen kommer av prekenen, og prekenen ved Kristi ord.

Å bekjenne troen: Heb 10:23 – La oss holde urokkelig fast ved bekjennelsen av vårt håp, for han som gav løftet, er trofast. Rom 10:8f – Ordet er deg nær, i din munn og i ditt hjerte. Dette er troens ord, som vi forkynner. Om du med din munn bekjenner Jesus som HERREN og i ditt hjerte tror at Gud har oppvekket ham fra de døde, da blir du frelst.

Å samarbeide med menighetens prest om bruken av Ord og Sakrament: Apg 2:42 De holdt fast ved apostlenes lære og kirkefelleskapet, brødsbrytelsen og bønnene (jf v 46f). Heb 13:17 – Vær lydige mot dem som veileder dere og rett dere etter dem. De våker jo over deres sjeler for å kunne avlegge regnskap. La dem få gjøre det med glede og ikke med sukk. 1 Kor 4:1f, 17.

Å øve troen: 1 Joh 4:10 - Kjærligheten består ikke i at vi har elsket Gud, men i det at han har elsket oss og sendt sin Sønn til soning for våre synder. Mine kjære, har Gud

elsket oss slik, er også vi skyldige til å elske hverandre. Ef 2:10 – Vi er hans verk, skapt i Kristus Jesus til gode gjerninger, som Gud forut har lagt ferdige, for at vi skal vandre i dem. Tit 3:8. – jeg vil at du nøye innskjerper det, så de som er kommet til tro på Gud, legger vinn på å gjøre gode gjerninger. Rom 13:14. Gal 5:16 1 Pet 2:11. Fil 1:8. 1 Tess 5:23f.

Gjennom trofaste medarbeidere lærer Kristus oss å bruke Guds ord og sakramenter slik han har befalt, og å legge vinn på gjerninger til gagn for andre. Alt beror på Kristus Jesus. Med ham til gave, følger døpte mennesker hans eksempel.

Til bibelarbeid:

Noen steder om den kristnes liv: Joh 6:28, 15:5, Fil 2:13, 2 Kor 3:5. Apg 14:22, Kol 2:6f. Rom 8:1-3, 14:17b, 1 Tess 5:23f.

Anm 1. Ordet og bønnen.

Når troen øves i livets krav, erfarer en kristen motstand i sitt indre og må gjøre den elendiges bønn til sin: ”*Jesus, miskunne deg over meg!*” Da vitner Den Hellige Ånd med vår ånd og minner oss Guds velgjerninger i Jesus, og om vår barnerett hos Gud (Rom, 8:14-17).

Åndens *indre* vitnesbyrd stadfester Åndens *ytre* vitnesbyrd med evangeliet og sakramentene. De er ”Guds rikes hemmeligheter” (1 Kor 4:1f), som en prest er satt til å forvalte på Kristi oppdrag og med Kristi fullmakter.

I *det private skriftemål* blir Guds tilgivelse tilsagt den enkelte som ber presten om ”å høre mitt skriftemål”. Da høres Kristi ord av hans tjeners munn: ”Jeg forlater deg dine synder, i Faderens osv.” (Joh 20:23).

En annen hjelp er *Herrens Hellige Nattverd*. Her – i kirkens samfunn (el kommunion) – mottar jeg med munnen Kristi legemes og blods sakrament til et pant på syndenes forlatelse og evig liv hos Gud. I sakramentet har vi vårt paradiset allerede.

Anm 2. Kristus-imitasjon - Kristus-likhet.

En kristen kjenner forsoningsverkets hellige Gud og vil gjerne ligne Jesus i all sin ferd – elske Gud og sin neste som meg selv. Men selvgjort Jesus-imitasjon er forstillelse. Kristus-likhet er en *tilregnet* likhet, nemlig Kristus Jesus, den Rettferdige. Guds elskede Sønn i Jesu skikkelse **er** vårt gjenopprettede gudsbilde. Med sin lidende lydighet og selvhengivende kjærlighet har han oppfylt Guds lov i alle deler og i alles sted. Denne tilregnee likhet er en *virkelig* likhet (conformitas Christi). Troens rettferdighet er et under, *Rom 8:29 - Dem som han forut har kjent, har han også forutbestemt til å være lik hans Sønnens bilde, for at han skulle være førstefødt blant mange brødre.*

Anm 3. Troens rettferdighet i Jesus Kristus innebærer to ting:

(1) *Kristus (= Guds rettferdighet) er troens rettferdighet for Gud. Utelukket er enhver imitasjon. Troen stoler på Kristi stedfortredergjerning ”for oss”, og har Guds gaverettferdighet som evangeliet åpenbarer av tro til tro. (Rom 1:16f, 8:1)*

(2) *Det er Guds gaverettferdighet som er virksom ved troen ”i oss”. Hva en kristen er ved troen, det er hva Kristus gjør ham til ved kjærligheten. Hva vi er i Kristus, det skal vi bli. Han vil fullføre sin gerning inntil Kristi dag (Fil 1:6).*

Med Kristus til gave, øver vi troen i gjerninger med Kristus til eksempel. Da samarbeider vi med Gud (el omvendt), og ber om nåde til å ligne ham i hans selvhengivende kjærlighet (imitatio Christi). Men uten troens gaverettferdighet, blir alt bare hykleri.

13. Hvor må jeg øve troen på Guds løfte i min dåp?

SVAR: I GUDS SKAPERVERK – I MITT KALL UNDER SYNDEFALLETS KÅR. MÅLET ER IKKE KIRKEN ELLER KRISTENDOMMEN, MEN JESU GJENKOMST MED DEN NYE JORD.

Ef 4:1b(-5:21) – vandre verdig det kall som dere er blitt kalt med.. Rom 12:1 – Ved Guds barmhjertighet formaner jeg dere, brødre, til å bære legemet fram som et levende og hellig offer som er til Guds behag. Det skal være deres åndelige gudstjeneste. Åp 21:1 – jeg så en ny himmel og en ny jord. Den første himmel og den første jord var forsvunnet og havet fantes ikke mer.

Troen på Guds forbarmende nåde for Kristi skyld må stadig øves i gjerninger som har Guds Ord og befaling for seg. Med Kristus som gave, bærer vi fram våre legemer for Gud og følger hans eksempel i gode gjerninger, enhver i sitt kall. (Jf Hustavlen, Første Parten.)

Til bibelarbeid:

Mt 5:13-16. 1 Pet 3:8-15. Fil 3:19f.

OM KATEKISMEN

Motstykket til Luthers Lille Katekisme er *overtroen på menneskets evne* til å besvare de omfattende spørsmål om Gud, verden og mennesket.

Katekismebruken i hjem og menighet stiller *åpenbaringsordets Gud i sentrum*, så bibelordet begrunner all gudskunnskap og kjennskap til Ham. Slik blir døpte i stand til å avsløre og forsake falske profeter, og å avvise menneskepåfunn i det gudstjenestelige rom. (Mt 21:33)

Katekismeforklaring i jevnlig bruk handler om Guds kunnskap og vår kjennskap til ham. Med stor konsekvens framstår Guds lærende og bedende kirke med den hengivne tilbakemelding til Skriftens Herre - med uredd orientering i samtidskultur og tenkningens historie, og med velbegrunnede kontrasteringer til all slags lovreligion og omfattende teorier om «virkeligheten».

14. Hva er en "katekisme" for noe?

EN UNDERVISNING OM DE GRUNNLEGGENDE TING I KRISTI LÆRE.

Gal 6:6 – Den som blir undervist (katekisert) i ordet, skal dele alt godt med den som underviser (katekiserer). 1 Kor 14:19 – i en menighetsgudstjeneste vil jeg heller tale fem ord med min forstand, for også å undervise (katekisere) andre. Heb 6:1 – *de første grunnene* i Kristi lære.

Katekismen gir en *kort framstilling* av Bibelens innhold. Den sammenfatter ikke Guds ord, for ingen kan sammenfatte Ham som sammenfatter alle ting.

Anm. Om "katekese" (el å katekisere).

Luther forklarer at "katekese" er den undervisning som hedninger får når de vil bli kristne. De får lære seg "hva de skal tro, gjøre, avstå fra og vite i sin kristendom", og derfor har man kalt dem for "katøkumener" (innl til Den tyske messe). I tråd med kirkelig språkbruk taler Luther om kirkens *muntlige* dåpundervisning. Som følge av boktrykkerkunsten, ble den muntlige dåpundervisning utgitt i bokform, første gang i begynnelsen av 1520-årene, og snart fulgte flere varianter. Men hva skulle man kalle en slik bok?

Luther måtte lage et nytt ord og kalte sin lille bok for "katekismus" da han utga den i 1529. Førsteutgaven hadde form av hustavler eller plakater, kalt "parter" eller "hovedstykker". Til sammenligning har *Olaus Petri's* katekisme fra 1526 tittelen "Een sköön och nyttugh vndervijsning" etc. Det tok et hundreår å innarbeide benevnelsen brukt om en bok.

15. Hvor finner jeg en kort presentasjon av Kristi lære?

SVAR: I MARTIN LUTHERS LILLE KATEKISME.

Anm. «Lekmannsbibelen».

Den som lærer seg de fem partene, kan være sikker på å ha fått med seg ”*alt det som blir utførlig behandlet i Den hellige Skrift, og det som en kristen trenger å vite til sin salighet*” (FC Epit Summarisk begrep, 5)

Til bibelarbeid: Om Guds kunnskap

En kunnskap fra åpenbaringsordets Gud

Guds ord formidler den kunnskap som lar oss kjenne Gud og anerkjenne ham som Herre, 5 Mos 4:39, 8:5, Jes 43:10. Ord 1:7. Gud har talt og handlet gjennom frelseshistorien og oppfylt løftene han ga gjennom sine profeter. **Sal 46:11a** – Hold opp og kjenn at jeg er Gud!

En tilgjengelig gudskunnskap

Gud har oppfylt Messias-løftene i en bevitnet Jesus-historie, slik det står skrevet. Ordet ble menneske i Jesu tjenerskikkelse, lydig til døden på korset. Joh 1:14, 1 Kor 1:18, Kol 2:3, Heb 1:1-3, Gal 4:4.

En Jesu disippel mottar gudskunnskap – ikke som belønning, men som *gave*. 1 Kor 1:5. Begrunnelsen er en bevitnet realitet – Guds selvhengivende kjærlighet til alle mennesker, stilt frem for verden i Sønnens offerdød, Ef 3:19, Kol 1:6, 1 Joh 3:16, 4:16.

En gudskunnskap til omvendelse og tro

Evangeliet åpenbarer Guds gaverettferdighet, som er Jesus Kristus i hans lidelse og død for verdens synder. Gud er en forsonet Gud, og oppmuntrer oss alle til å vende om og leve forlikt med ham. 1 Kor 8:3, 13:12b. Ved den gudskunnskap som Guds lov og evangelium gir, drar Gud oss til seg og skaper av ingenting den tro som anvender Guds velgjerninger i Jesus Kristus, enhver på seg selv. Slik begynner omvendelsen *fra* det selvsentrerte, syndige liv, *til* den døptes liv i tillit til Guds trofasthet. Hensikten er det nye livet under Jesu Kristi herredømme. Rom 6:8-14.

Gud ”kjenner” meg først. Når Gud ”kjenner” noen, kjennes han ved dem, godtar dem, og anerkjenner og utvelger dem som sine, 1 Mos 18:19, Jer 12:3, 5 Mos 34:10.

Slik var det Gud vedkjente seg *Israel* som sitt folk. Han gjorde det med sikte på å gjennomføre sin frelsesplan i dette folk blant alle folkene. Ved å tre inn i et personforhold til sitt folk, fikk israelittene lære Gud å kjenne, 2 Mos 33:12, Am 3:2, Jer 1:5.

Samme læringsmønster møter oss i Nytestamentet. Innvendingen mot hedningefolkene var ikke uvitenheten, men *likegyldigheten* til den tilgjengelige gudskunnskap. De brydde seg ikke om å eie Gud i kunnskap, Rom 1:28. Denne innvending rammer også menneskene i vår tid.

Fra bekjennelsesskriftene:

Kunnskap om Gud hører til menneskets opprinnelige rettferdighet. Skapt i Guds bilde og lignelse, var mennesket utrustet med visdom og rettferdighet til å fatte Gud og gjenspeile ham i sitt liv, Apol 2:18.

I kraft av den naturlige lov har hedningefolkene en dunkel kunnskap om Gud, men uten å kjenne ham eller ære ham rett, FC SD 5:22.

Gud vil bli kjent gjennom sine velgjerninger og bli dyrket på grunn av sin miskunn, Apol 4:60. Det skjer når vi lærer Gud å kjenne ved lov og evangelium. Da blir vi forvandlet til vårt opprinnelige gudsbilde, så vi frykter Gud og setter all vår lit til ham, som ser i nåde til oss og bønnhører oss, samme 351.

Guds kirke på jorden velter ikke "grunnvollen" (1 Kor 3:12), men tar vare på den gudskunnskap som er gitt med evangeliet om Kristus og troen, Apol 7/8:20.

16. Hvorfor blir Luthers Lille Katekisme kalt for "barnelærdommen"?

VI TRENGER Å LÆRE KATEKISMEN FRA BARNSBEN AV, OG SIDEN ØVE OSS I DEN SOM GUDS KJÆRE BARN. MEN ET DØPT MENNESKER UTEN FORSTAND, OVERGIR VI TIL DEN HELLIGE ÅNDS FORBØNN (ROM 8:26).

5 Mos 6:6f – Disse ord skal du gjemme i ditt hjerte. Og du skal innprente dem i dine barn. Du skal tale om dem når du sitter i ditt hus, når du går på veien, når du legger deg, og når du står opp. (Jf Sal 78) 1 Pet 2:2 – Som nyfødte barn må dere lengte etter den uforfalskede åndelige melk, for at dere ved den kan vokse til frelse. 2 Tim 3:15 - Du kjenner fra barndommen de Hellige Skriftene som kan gjøre deg vis til frelse ved troen på Kristus Jesus. Kol 1:9b – at dere skal bli oppfylt med kunnskap om hans vilje, med all slags visdom og åndelig forstand, så dere vandrer Herren verdig, ham til behag, bærer frukt i alle gode gjerninger og vokser i gudskunnskap.

Den som vil leve rett for Gud i verden og i kirken, kan lære av Luthers Lille Katekisme hva *alle* kristne bør vite av Bibelens innhold.

De fem hovedstykkene eller "partene" inneholder en gudskunnskap *til å vokse i*, åpen og tilgjengelig for alle gjennom bibelarbeid, og påviselig for alle i Bibelen.

Bibellesning gir innsyn i kirkens tro og dens begrunnelse. Den kan utdypes, men aldri erstattes med kunnskap tilgjengelig for en elite.

Anm. En "disippel".

En disippel lærer av sin mester, for siden å gi videre hva han har lært. Når mesteren ikke har mer å lære bort, opphører forholdet. Disippelen er ikke lenger avhengig av sin mester, men fri til å undervise andre.

Med Jesu disipler forholder det seg motsatt. De blir aldri voksne, aldri ferdig: Jo mer de lærer av sin Herre og Mesteren, jo større blir han og de blir små i egne øyne, Joh 3:30.

Til bibelarbeid: Disippelskap

Det er en nåde å være kalt til å være Jesu disippel. Joh 1:35ff, Mt 4:18-22.

Kristi person og verk er disippelskapets innhold, og kilden til det nye livets vekst, Joh 15:3-5, Gal 2:20. Evangeliet lar oss kjenne Guds nådige sinnelag. Denne kjennskap gir frihet til å leve som Guds kjære barn i et gjenopprettet gudssamfunn. Der blir vi rotfestet og grunnfestet med kunnskapen fra ham, Joh 8:36, Kol 2:6-7, Ef 3:18.

Ingen kan være Jesu disippel uten «å bli i Jesu ord», det samme som å «ta vare på» Guds ord. Dette er johanneiske uttrykk om troen. Joh 8:31, 13:43, 14, 5ff, 15:10ff.

Med Kristus som gave, følger livet i Kristi etterfølgelse, Mt 8:19, 10:38, 16:24 osv.

17. Hva slags bok er Luthers Lille Katekisme?

DEN ER EN BØNNEBOK, ANDAKTSBOK OG FORKLARING TIL KRISTENTROENS HOVEDSTYKKER, FREMSTILT I SPØRSMÅL OG SVAR.

Først toger ordene inn lik en flaggborg. Deretter følger innholdet. Aldri er innholdet skilt fra ordene. Sammen med Bibel og katekisme kan vi bruke sanger om det aktuelle tema.

18. Hva menes her med "forklaring"?

MED «FORKLARING» MENER VI DE SPØRSMÅL OG SVAR SOM UTFYLLER OG UTDYPER LILLE KATEKISME. SLIK BLIR KATEKISMEN ET VEIKART FOR BIBELVANDRINGEN OG EN KUNNSKAP Å VOKSE I.

Kol 2:6f – Da dere har tatt imot Kristus Jesus HERREN, så vandre i ham, rotfestet og oppbygget i ham og grunnfestet i den tro som dere er blitt undervist i.

Hva Gud har talt, begrunner katekismens svar. Svarene gis ikke tilfeldig, men i samsvar med den rett utlagte Bibel, gitt videre til kirken med apostelordets lære fra Bibelens Herre. Denne formidling er ikke selvsagt. Den krever trofaste tjenere.

Selv den dyktigste lærer må overlate til åpenbaringsordets Gud å åpne hjertene. Da hører vi at «det er til meg også», og gir Gud rett når han dømmer og oppreiser.

Anm. To øvelser:

- (1) Be katekismen i form av takk og bønner.
- (2) Formuler forklaringen med dine egne ord, gjerne med henvisning til din livssituasjon.

19. Hva med dem som vil ha kirkens ord, men ikke ordenes innhold?

DEN SOM SKILLER SEG FRA ORDENES INNHOLD, ER SKILT FRA KIRKENS GRUNN OG DØMMER SEG SELV.

Rom 10:14f - Hvordan skal de kunne tro på den som de ikke har hørt? Hvordan skal de kunne høre uten predikanter? Hvordan skal de kunne preke, om de ikke blir ut-

sendt? /.../ "Hvor liflige er ikke deres trinn som preker det gode evangelium!" Mk 16:16 – den som ikke tror, skal bli fordømt.

20. **Hvor mange parter har katekismen?**

FEM PARTER, OG DESSUTEN SKRIFTEMÅLET (= DEN HELLIGE AVLØSNING).

21. **Hvilke parter er det?**

DE TI GUDS BUD, TROSARTIKLENE, HERRENS BØNN, DÅPENS SAKRAMENT MED DEN HELLIGE AVLØSNING, OG ALTERETS SAKRAMENT.

Anm. Budene, Troen og Bønnen.

Luther behandlet Sakramentene i egne parter av to grunner: Lette undervisningen og forebygge vranglæren. Kunnskap om sakramentene er nødvendig for den som vil leve i Kristi kirke.

Dåp og skriftemål hører sammen med tredje trosartikkel, og "Herrens Nattverd" sammen med andre trosartikkel.

22. *** I hvilket brukermiljø hører Lille Katekisme hjemme?**

DE SOM VIL LÆRE GUD Å KJENNE OG HA EVIG LIV I HAM, DE BRUKER KATEKISMEN GJERNE.

Anm 1. Tottallæring gjennom livet.

Den apostoliske læreformidling hører sammen med dem som mottar og holder fast ved apostelordet i lære og liv. Uten denne læreformidling framstår ikke Jesu Kristi kirke på noe sted, Åp 2:4f.

Katekismens innhold gir stoff til ettertanke og samtale om Guds ord. Når prekenen siterer fra Lille Katekisme eller katekismeforklaringen, blir tilhørere motivert til å bruke katekismeforklaringen i sine dagligliv.

Anm 2. Tradisjon (av tradere = formidle, overgi).

Talemåten «Skrift og Tradisjon» er likeså fremmed for oss lutheranere som for kirken i aposteltiden.

Alle kristne med forstanden i behold er kalt til å formidle den nytestamentlige tro. Et særlig ansvar påhviler de menn som er kalt til prekenembetet. Den apostoliske tradisjon benytter ordet tradisjon i *aktiv* mening - med vekt på formidling mellom mennesker (actus tradendi).

Skjer formidlingen ved hjelp av bibellesning og bibelutleggelse, har formidlingen form av *skriftrtradisjon*. Skjer formidlingen ved hjelp av katekisme, katekismeforklaring eller troslære (dogmatikk), har formidlingen form av *læretradisjon*. En

grenseoppgang er ikke mulig. Apostolatets kirke trer frem som *skrift- og læretradisjon* i tidens løp.

23. **Hvorfor hører Bibel og katekisme sammen med menighetens felles gudstjeneste?**

SVAR: KRISTUS BYGGER MENIGHETEN PÅ KIRKENS GRUNNVOLL, HEL OG UBESKÅREN.

HVOR TROFASTE MEDARBEIDERE FORMIDLER APOSTELORDETS LÆRE FRA KRISTUS, DER ER KRISTUS TIL STEDE I DEN FORSAMLEDE MENIGHET. VIRKSOM MED ORD OG SAKRAMENT FORENER HAN OSS OG LAR OSS VOKSE TIL ET HELLIG TEMPEL.

Ef 2:20f – Dere er oppbygget på profetenes og apostlenes grunnvoll, hvor hjørnesteinen er Kristus Jesus selv. I ham blir hele bygningen sammenføyet og vokser til et hellig tempel. 1 Tim 3:15 – (du bør) vite hvordan man skal forholde seg i Guds hus, som er den levende Guds kirke, sannhetens søyle og grunnvoll.

Anm. Katekismebruk (katekese) hører *sammen med menighetens felles gudstjeneste*, da kirkeårets tekster blir utlagt og nevnte emner forkynt, 1 Pet 2:2, Heb 5:13-6:3. Eksempler på vektlegginger gjennom kirkeåret: I *juledelen* (advent – åpenbaringstiden): Jesu person. I *påskedelen* (faste – påsketiden): Jesu verk. I *kirkedelen* (pinse – ut kirkeåret): Den kristnes liv med Kristus til gave.

Katekismebruken hører *sammen med dåpen* som drivende motiv for omvendelse og tro. Stilt overfor lovens krav i våre dagligliv, erfarer vi arvesyndens kraft i vårt innerste. Vi må øve troen med bønn til Gud, og anvende Guds velgjerninger i Kristus, enhver på seg selv. Det kan medføre *privatskriftemålets* bruk før vi går til *Herrens Nattverd* og mottar alterets sakrament.

På reformasjonstiden økte kirkesøkning og nattverdfrekvens hvor Lille Katekisme og Salmeboken vant innpass i hjem og menighet. Mange samlet seg om ”evangeliske” prester, og snart gikk 70 % av den nordtyske befolkning til kirke på søndagene. I vårt land gikk overgangen langsomt, men vekselvirkningen mellom messe og folk var den samme.

24. **Hvorfor bør jeg bruke Bibel og katekisme?**

SVAR: FOR Å VOKSE I ”MIN HERRES KRISTI JESU KUNNSKAP” (FIL 3:8).

Heb 5:13-6:a – Hver den som ennå får melk, er uerfaren i spørsmål om rettferdighets ord, han er jo ennå et barn. Men den faste føde tilhører dem som er modne, dem som ved bruken har øvd sine sanser opp til å skille mellom godt og ondt. La oss derfor nå forlate de første grunnene i Kristi lære og føres videre fram til modenhet.

Ved hjelp av Bibel og katekisme mottar vi den rett utlagte Bibel fra dens Herre. Alternativet er privatmeninger og usikre antagelser i fornuftens mørke.

Anm. Saken medbestemmer ordbruken for barn.

Av hensyn til barns fatteevne, har Luther fremstilt lærestykkene ”lov og evangelium” og ”rettferdiggjørelse ved tro” på en indirekte måte. De medbestemmer katekismens utforming og indre oppbygning. Undervisningen i disse emner følger på et senere alderstrinn og/eller i en annen sammenheng.

25. *** Hva begrunner kirkens Kristus-bekjennelse og gudstro?**

GUDS VITNESBYRD, SOM REISTE JESUS OPP FRA DE DØDE PÅ DEN TREDJE DAG, SLIK HAN HADDE LOVT GJENNOM SINE PROFETER I DEN GAMLE PAKT. DA STADFESTET GUD_JESU UNDERVISNING I SKRIFTENE OM SIN PERSONS HEMMELIGHET, OG OM SIN LIDELSE, DØD OG OPPSTANDELSE.

Jer 23:28 - Profeten /.../ som har mitt ord, skal tale mitt ord i sannhet. Rom 11:26f - det står skrevet: ”Fra Sion skal han komme som frelser: Han skal avskaffe all ugudelighet fra Jakob. Dette er min pakt med dem, når jeg borttar deres synder.” (Sal 14:7, Jes 27:9, 59:20f, Jer 31:31, 34. Jf Heb 8:8, 10:16)

Rom 1:1-4 – Guds evangelium, som Gud forut lovet ved sine profeter i de Hellige Skrifter, om sin Sønn, født av Davids ætt etter kjødet, med kraft bevist å være Guds Sønn etter hellighetens Ånd ved oppstandelse fra de døde, Kristus Jesus vår Herre.

Joh 5:46 – Hadde dere trodd Moses, hadde dere også trodd meg, for om meg skrev han. 10:35 – Skriften kan ikke settes ut av kraft. Mt 4:14 – for at det skulle gå i oppfyllelse som var sagt ved profeten Jesaja...

Joh 17:17, 20 – Hellige dem i sannheten, ditt ord er sannhet. /.../ jeg ber ikke bare for dem, men også for dem som ved deres ord tror på meg. Lk 10:16 – Den som hører dere, hører meg, og den som forkaster dere, forkaster ham som har sendt meg. Rom 10:17 – Altså kommer troen av prekenen, og prekenen ved Kristi ord.

Utrustet med Helligåndens gaver mer enn andre kristne, har Kristi utvalgte apostler gitt videre til kirken den rett utlagte Skrift, samlet i Nytestamentets skrifter. De er i kraft av det apostoliske ord kirkens rettesnor (kànon) for lære og liv. Trofast mot det apostoliske ord, fremstår kirken med skriftbevis på apostolisk vis.

Kristi oppstandelse stadfester

- Guds løfter om den kommende Messias er oppfylt i Jesus fra Nasaret.
- Han er Guds veldige Sønn, født av Faderen fra evighet,
- som i sin lidende lydighet har oppfylt Guds hellige lov i alles sted.
- Gud har forsonet verden med seg selv i Kristis død for verdens synder.

Anm. Den rette bibelbevegelse

Katekismebruken setter i gang den bevegelse som går frem og tilbake mellom Guds løfter i den gamle pakt og løftene oppfylt i Kristus Jesus. Med **skriftbevis** på apostolisk vis er apostelordets lære kirkens *skranke* mot vrang lære, for kjærligheten har sin glede i sannheten (1 Kor 13:6).

Illustrasjoner fra Jesu disputt med farisèerne: Joh 8:31f, 45f – Dersom dere blir i mitt ord, så er dere i sannhet mine disipler og dere skal forstå sannheten, og sannheten skal frigjøre dere. /.../ Om jeg nå taler sannhet, hvorfor tror dere meg ikke?

Fra Jesu øversteprestelige bønn: Joh 17:6-8, 14, 17, 20 – de (apostlene) har bevart ditt ord. /.../ De ord som du gav meg, har jeg gitt til dem, og de har tatt imot dem og virkelig kommet til innsikt /.../ Jeg har gitt dem ditt ord. /.../ Hellige dem i sannheten, ditt ord er sannhet. /.../ jeg ber ikke bare for dem, men også for dem som ved deres ord tror på meg.

Til bibelarbeid: Skriftbeviset, Lk 16:29-31.

Jesus utla det Det gamle testamente ("Moses og profetene"):

Om skapelsen, se Mt 19:4, Mk 10:6, 13:19. Jf 1 Mos 1:27, 2:24.

Om ekteskap og skilsmisse, Mt 19:4-9.

Om Guds eksistens, Mt 27:46 (Sal 22:f).

Om veien til frelse, Mt 19:16-26, Joh 3:14-17, 6:47, Lk 22:37 (Jes 53:12).

Om oppstandelsen, Mk 12:24-27.

Om sabbaten, Mt 12:1-8, jf Kol 2:16f.

Om Skriftenes (GT's) inspirasjon og ufeilbarhet, Joh 10:34-37.

Om sin egen person, Mk 12:35-37.

Kristus er Skriftens Herre, og derfor kunne han si mer enn det som står i GT – da han ga seg til kjenne, Joh 3:9-13, 4:25f, og da han talte om framtiden, Mt 19:28f, kap 24-25.

Samtidig lærte han i samsvar med GT, Lk 24:27, dels ved å fullføre GT's vitnesbyrd om seg selv, Lk 24:44-46, dels ved å forkaste falske GT-utleggelser, Mt 22:23-46.

Fra bekjennelsesskriftene:

Katekismen er et kort utdrag og en forkortet framstilling (kompendium) av Den Hellige Skrift, SK Første forord 18.

Det er katekismens oppgave å lære nybegynnere det som enhver kristen trenger å vite, SK Første forord 1.

Katekismen hjelper kristne å skjelne mellom rett og vrangt under ledelse av Guds ord, SK Troen 11:22. - Om De ti bud, Troen og Fadervår – deres rekkefølge og sammenstilling, se samme 1-3, 67-70.

Daglig katekismelesning har mange slags nytte og frukt, SK Luthers forord 9f, 14.

En "lekmannsbibel", FC Epit Kort sammenfatning 5, SD Regel og rettesnor 11.

Gud blir ikke ferdig med å undervise i katekismens lære. Guds profeter og alle hellige har ikke kommet lenger enn til å være hans elever, SK Luthers forord 16. Luther betraktet seg selv som katekismedisippel gjennom hele livet, samme 7f, jf 20.

Prestenes katekismebruk: De bør lese fra katekismen morgen og kveld, sammen med Bibel og bønnebok (Psalteret el Tidebønner), og be Fadervår for seg og sine sognebarn, SK Luthers forord 3. - De bør framholde katekismen med iver, LK Luthers forord 6, SK Luthers forord. - En dyktig prest vil vite om det er til noen nytte å prøve den uerfarne (ved innskriving til nattverd), Apol 11:9.

Prekener utdyper den korte barnelærdom, især i forbindelse med de store høytider, SK Troen 32.

En familiefars plikter: Tre regler for innlæring av katekismen, se LK Luthers forord 7-18, SK Første forord 24 (nb salmer og sanger). - Å snakke med barn på barnespråk, på barnlig vis og som lek, vennlig og på en lystbetont måte, SK De ti bud, 73-77.

Han skal – minst en gang i uken spørre barna sine en etter en og undersøke hva de kan og vet, SK Første forord 4, 15-20.

Guds Ord og befaling forplikter ham, for barna er døpt og tatt inn i kristenheten med sikte på å nyte kirkens samfunn i sakramentet, og å hjelpe oss med troen, kjærligheten, bønne og kampen mot djevelen, SK Nattverden, 87.

Den som ikke lærer katekismen, fornektet Kristus og er ingen kristen, og skal ikke ha adgang til sakramentet og være faddere, LK Luthers forord 11f, SK Første forord 2.

Mange ser ned på katekismen, SK Luthers forord 5, 16.

Katekismebruk for ungdommen. De ti bud læres ikke med slag og tvang lik kveg, men i ærefrykt for Gud, SK De ti bud, 330. - Ungdommen skal lære ordene om Guds nidkjærhet og miskunnhet med sikte på alle budene, og se *hva det er som skal drive oss* til å holde hvert enkelt bud, SK De ti bud, 320f. - Hustavlens ord til ungdommen i alminnelighet, se LK Hustavlen 12.

Katekismen skal innprentes i folk, og da særlig i ungdommen. I dette arbeid må de få høre *korte og enkle* katekismeprekener til fastsatte tider i året. LK Luthers forord 6, SK Første forord 3, 26-28.

Ungdommen må få et rett begrep om den kristne lære, så de tilegner seg De ti bud, Troen og Fadervår med alvor og glede, og bli vant til å leve i dette fra ungdommen av.

Salmer og sanger skal slå fast katekismens lærestykker og føre de unge videre inn i Skriften dag for dag, SK Første forord 25.

De skal lære seg å be for egne og andres behov, og minne Gud om hans bud og løfter, SK Fadervår, 28.

Ungdommen blir særlig fristet av kjødet (ondt begjær), SK Fadervår, 107. Det er foreldrenes og myndighetenes plikt å oppdra de unge til selvkontroll og et ærbart liv, for så å la dem gifte seg hederlig og etter Guds vilje, SK De ti bud, 218.

Eldre folk kan ikke formidle kristenlæren uten å undervise dem som kommer etter oss. De skal overta vårt arbeid, så de kan oppdra sine barn i sin tur og med godt resultat. Med denne trosformidling blir Guds ord og den kristne kirke holdt oppe. SK Nattverden, 85f.

OM SANN OG FALSK TEOLOGI

Kilden gjør forskjellen mellom sann og falsk teologi.

Det enkelte menneske gjør livserfaringer og søker sammenheng og mening. Felles erfaringer i tidens løp begrunner felles *livsvisdom*. Denne søken går videre til tanker om livets opprinnelse, mål og mening. Religioner, ideologier og livssyn blir til. Problemet er *mennesket*, når tanken leder til *omfattende* slutninger begrunnet i spekulasjon.

I tillit til egne evner i troens saker, og under skinn av teologi, vil teologer nytolke evangeliet og gjøre det relevant for menneskene i nåtid. De søker den egentlige mening *bakom* bibelordene, men ikke uten bibelord som synes å passe. Eksempler på denne fortolkningskunst går igjen i kontroverser om apostelordets lære fra Bibels Herre – om det offentlige prekenembete forbeholdt skikkede menn, om ekte-skapet mellom en mann og en kvinne, om familiepolitikk til vern om forholdet far, mor og barn, om et kirkestyre hjemlet i prekenembetets gudgitte myndighet, kompetanse og gyldighet, osv.

Forsvar med tilfeldige bibelord tilslører apostelordets lære, gitt i og med dets likefremme ordlyd, og avslører interesser på annet hold. Med læretilpasninger til yndlingsidéer i samtiden underkjenner man de handlinger som er Guds kirkes unike og underfulle kjennetegn i en dennesidig, jordisk virkelighet. Denne virksomhet er kirkens «grekerproblem» (1 Kor 1:22f).

Kilden til sann teologi er åpenbaringsordets Gud. Gjennom sine profeter i den gamle pakt talte Gud domsord over frafall og gudsopprør, men også ord til oppreisning med løftet om den kommende Messias. Dette løfte har Gud oppfylt i en bevitnet Jesus-historie om Ordet som ble menneske i kjøtt og blod (Joh 1:14). Han er kilden til sann teologi om Gud, mennesket og verden. Kilden er ”Kristi lære” fra Faderen (2 Joh 9), gitt kirken i og med det apostoliske ord.

Konflikten mellom sann og falsk teologi består gjennom kirkens historie inntil Dommens Dag. Konflikten viser til en indre logikk i kirkens nytestamentlige tro. *Mt 18:7 – «Forførelser må komme»*. Apostelordets lære fra Herren virker motstand. Motstanden virker forførelsen. Tilbake er det folk som «følger Lammet, hvor enn det går», Åp 14:4. Guds folk «har sin glede i sannheten», 1 Kor 13:6.

26. Hva betyr ordet ”teologi”?

SVAR: GUDLÆRE - ENTEN MENNESKERS LÆRE OM GUD, ELLER GUDS LÆRE OM SEG SELV.

Lk 24:44 – Alt må fullbyrdes som er skrevet om meg i Mose lov og i Profetene og i Salmene. Joh 14:23f – Om noen elsker meg, tar han vare på mitt ord. Min Fader skal elske ham, og vi skal komme til ham og ta vår bolig hos ham. Men den som ikke elsker meg, tar ikke vare på mine ord, og det ord som dere hører, er ikke mitt, men Faderens som har sendt meg. 1 Joh 2:23 – La det som dere har hørt fra begynnelsen, bli hos dere! Om det som dere har hørt fra begynnelsen, blir hos dere, skal dere bli i Faderen og Sønnen. 2 Joh 9 – Hver den som går lenger, så han ikke blir i Kristi lære, har ingen Gud. Den som blir i Kristi lære, har både Faderen og Sønnen.

Herrens utvalgte apostler ga videre til kirken den rett utlagte Skrift fra dens Herre. Bundet til apostelordet, er vi fri til å grunne på ordene med Herren Jesus som kirkens lærer.

Til bibelarbeid: Guds visdom.

Ord 8 og Fork 8. Mt 11:19. Joh 1:1-5, 1 Kor 1-2.

27. Hvordan kan vi vite at Gud er til, og bli kjent med ham?

VI ANER GUD BAK EGNE LIVSERFARINGER OG DEN VERDEN VI SANSER. MEN KJENT MED GUD BLIR VI GJENNOM ORD HAN HAR TALT, OG GJENNOM ORDET SOM BLE MENNESKE I JESU SKIKKELSE (JOH 1:14).

I naturen: Sal 104:24 – Hvor mange dine gjerninger er, Herre! Du gjorde dem alle viselig. Jorden er full av det du har skapt. Apg 14:17 – (Gud) har gjort godt og gitt dere regn og fruktbare tider fra himmelen og tilfredsstilt deres hjerter med mat og glede. Rom 1:20 – (Guds) usynlige vesen, både hans evige kraft og hans Guddom, kan iaktas like fra verdens skapelse, når man slutter seg til dem ut fra hans gjerninger. De er altså uten unnskyldning...

Den verden vi sanser, vitner med sin blotte eksistens om Skaperen. Verket peker ut over seg selv. Det må være gjort av noen, lik et hus som er bygd av noen (Apg 14:17). Den Gud vi kjenner, er likevel ingen forklaringshypotese, men den Gud som gjør undere.

I historien. *Naturhistorien* (biosfæren), *folkenes historie* og menneskenes *livshistorier* vitner umiddelbart om Guds majestet og handlende allmakt, og om hans skapende forsyn, Job 12:7-9, Sal 19:2, Apg 17:24ff, osv.

I menneskets trang til mening. Pred 3:11.

I samvittigheten: Rom 1:32 - De kjenner til den guddommelige rettvishet, at de som gjør slikt (alle slags syndearter), er verdt døden. De gjør det selv, men holder endog med dem som handler på samme vis (jf v 18ff). 2:14f – Når hedninger som ikke har loven, av naturen gjør det den sier, er de som egen lov, enda de ikke har loven. De viser med dette at lovens krav står skrevet i deres hjerter. Om det vitner også dere egen samvittighet, når dere tanker enten anklager eller forsvarer dem..

Mennesket vet med seg selv – i sin *samvittighet* - at det står overfor en forpliktende viljesmakt. Stilt overfor stadig nye ”du bør” - eller ”burde ha gjort”, pågår det en

kontinuerlig ”rettssak” i menneskets indre. Dette vitnesbyrd er dunkelt, flertydig og derfor usikkert.

En gudfiendtlig makt gjennomtrenger vår forstand, vilje og følelse. Men kirkens tro har en annen kilde og en annen begrunnelse. Kristus har oppfylt ”Skriftene”, og i ord og gjerning vist oss hvem Gud er og hans innerste hjertelag:

Kristus Jesus, Guds Sønn og Skriftens Herre.: Joh 14:9 – den som har sett meg, har sett Faderen. 20:29 – salige er de som ikke ser og allikevel tror. Ef 1:9 – Han har kunngjort for oss sin viljes hemmelighet, etter sin beslutning som han forut fattet i Kristus. (3:9, Heb 1:1f)

2 Kor 4:6 – Gud som sa: ”Lys skal lyse fram av mørket”, han lyste i våre hjerter til opplysning om Guds herlighets kunnskap i Kristi ansikt. 2 Tim 3:15-17 – Helt fra barndommen har du kjent de hellige skrifter, de som kan gi deg visdom som leder til frelse ved troen på Kristus Jesus. Alle skrifter som er inngitt av Gud, er også nyttige til å gi opplæring og tale til rette, hjelpe på rett vei og oppdra i rettferd. Slik skal det menneske som hører Gud til, settes i rett stand og bli rustet til all god gjerning. (Rom 12:1f)

Guds ord er en hemmelighet *før* ordene lyder, for *ordene er fra evighet og står i et forhold til skaperverket og mennesket*. Ordene overskrider fornuftens grenser og meddeler en omfattende og grunnleggende viten om Gud, mennesket og verden.

Den treëne Gud underviser med bibelordene. Sønnen er i Jesu skikkelse Guds utsendte og kirkens Lærer. Med sin Hellige Ånd gir han forstand til å forstå ”Skriftene”, og ny vilje, lyst og kraft til å leve det liv som vi er skapt til å leve etter Guds gode vilje.

En Jesu disippel lytter til Guds bibelundervisning og tar vare på hans ord (Joh 14:23, Rom 8:1-17). Den falske teologi belærer Gud og forfører menneskene (1 Mos 3:1).

28. **Hvordan kan bibellesning gi kjennskap til den eneste sanne Gud?**

NÅR VI LESER SOM JESU DISIPLER, LYTTET VI TIL JESU UNDERVISNING OM SIN LIDELSE, DØD OG OPPSTANDELSE, SLIK SKRIFTENE HAR SAGT. DA MOTTAR VI SØNNENS LÆRE FRA FADEREN. GUD GIR SEG TIL KJENNE OG VI BLIR KJENT MED DEN ENESTE SANNE GUD OG HANS VILJE MED SITT VERK. BEGRUNNELSEN ER TILGJENGELIG OG KONTROLLERBAR FOR ALLE.

Joh 17:3 - Det evige liv /.../ er å kjenne den eneste sanne Gud og den han utsendte, Kristus Jesus. Lk 24:44-48 – Alt måtte fullbyrdes som er skrevet om meg i Mose lov og i Profetene og i Salmene. Deretter åpnet han deres sinn, så de forstod Skriftene. /.../ Så er det skrevet at Kristus måtte lide og oppstå fra de døde på den tredje dag, og at omvendelse og syndenes forlatelse skal forkynnes i hans navn for alle folk og først i Jerusalem.

Guds eviggyldige vitnesbyrd om Jesu troverdighet er Jesu legemlige oppstandelse fra de døde. Han er Guds gave-rettferdighet, og i ham møter vi en forsonet Gud. Kilden gjør forskjellen mellom evangeliets religion og menneskenes lovreligioner og livssyn.

Det nye testaments skrifter er vår inngang til Kristi undervisning i Det gamle testamente. Den Hellige Ånd opplyser vår forstand med Kristi evangelium, så vi oppfatter Det gamle testamentets Kristus-vitnesbyrd.

Anm. Åpenbaring

I Bibelen er ordet åpenbaring *aldri brukt om Gud "selv"*.

Gud har gitt seg til kjenne på en indirekte måte - *med ord* i en dennesidig, bevitnet historie, og med Ordet som ble menneske i Jesu skikkelse (Joh 1:14). Guds visdom er en korsfestet Kristus, stilt fram for verden på en indirekte måte. Slik er «korsets teologi». Vi er henvist til Jesu undervisning i Det gamle testamente, og til Guds løfter, oppfylt i ham. Gjennom apostelordet mottar vi **basiskunnskap** fra Bibelens Herre - om Gud, verden og mennesket. Alt annet er «herlighetsteologi».

29. **Hvilket overordnet mål har den teologiske virksomhet i Guds kirke?**

SVAR: Å FORSVARE ÅRSAKEN TIL SYNDERENS FRIFINNELSE HOS GUD, SOM ER JESU KRISTI LIDELSES OG DØDS FORTJENESTE – OG INGEN ANNEN ÅRSAK.

Gal 5:4, 16 – Dere som vil bli rettfærdige for Gud ved loven, er skilt fra Kristus, dere er falt ut av nåden. /.../ Lev et liv i Ånden! Da følger dere ikke begjæret i vår syndige natur. For vår onde natur står med sitt begjær Ånden imot, og Ånden står imot vår onde natur. De to ligger i strid, slik at dere ikke er i stand til å gjøre det dere vil. Blir dere drevet av Ånden, da er dere ikke lenger under loven. 3:25-27, jf Rom 6:1-10,

Kol 2:6-8 – Slik dere nå har mottatt Kristus Jesus som HERREN, så vandre i ham, rotfestet og oppbygget i ham og grunnfestet i den tro som dere er blitt undervist i. Vær overstrømmende i takksigelse! Se til at ingen røver dere bort ved sin filosofi og tomt bedrag som støtter seg til menneskelige tradisjoner og verdens tenkemåte, men ikke til Kristus (e Sv Kyrkobibel)..

Dette trosforsvar utøves med den rett utlagte Skrift fra dens Herre.

30. *** Hvordan kan sann teologi bli til nytte for Guds kirke på jorden?**

SANN TEOLOGI BLIR TIL NYTTE NÅR DØPTE MENNESKER ETTERFØLGER APOSTELORDETS LÆRE FRA BIBELENS HERRE. DA LÆRER DE Å TENKE GUDS TANKER, OG Å BEVITNE BIBELENS AUTORITET SOM GUDS ORD OG ENESTE NORM FOR TRO, LÆRE OG LIV.

Joh 5:39 – Dere ransaker Skriftene, fordi dere mener å ha evig liv i dem, og det er de som vitner om meg. 7:16 – Min lære er ikke min, men hans som har sendt meg. 17:3, 14, 20 – dette er det evige liv, at de kjenner deg, den eneste sanne Gud, og ham du utsendte, Kristus Jesus. /.../ Jeg har gitt dem ditt ord. /.../ jeg ber ikke bare for dem (Kristi apostler), men også for dem som ved deres ord tror på meg. Lk 10:16 – Den som hører dere, hører meg. Mt 13:52 – Så er nå hver skriftlærd som er opplært for himlenes rike, lik en husbond som bærer fram nytt og gammelt av sitt forråd (jf 23:34f). 1 Kor 4:1 – Det skal man betrakte oss som, at vi er Kristi tjenere og forvaltere av Guds

hemmeligheter. 2 Kor 5:20 – Vi er altså sendebud i Kristi sted, så Gud formaner gjennom oss. I Kristi sted ber vi: La dere forlike med Gud!

2 Tim 3:14f, 16f – bli ved det som du har lært og blitt overbevist om! Du vet jo hvem du har lært det av. Du kjenner fra barndommen de Hellige Skrifter som kan gjøre deg vis til frelse ved troen på Kristus Jesus. /.../ Hele Skriften er inspirert av Gud og nyttig til undervisning, til irettesettelse, til oppreisning, til fostring i rettferdighet, for at et Guds menneske skal være fullkomment og vel rustet til enhver god gjerning.

Rette predikanter opptrer som Kristi delegater, taler på Kristi vegne og utøver løse- og bindemakt i Kristi sted. De utlegger bibelteksten med *skriftbevis* på apostolisk vis.

Kunnskaper om språk og historie setter de inn i den meningssammenheng som er gitt med Kristi undervisning og stadfestet med hans oppstandelse fra de døde. Da formidler bibelordenes ytre klarhet en omfattende og grunnleggende viten, og vi hører Kristi undervisning som overstiger og korrigerer våre forsøk på livstydning.

Troen henger fast ved bibelordene, som vår syndefallsnatur betviler og bestrider. Fra Jesu disippelskole kommer hengivne tilbakemeldinger - om Guds myndige og opplysende ord i en bevitnet historie, og om mennesker som dras med og anvender Kristi ord på seg selv.

Fra bekjennelsesskriftene: CA 28:21f.

31. **Blir apostelordets lære en hindring for Guds verk under endrede kulturvilkår?**

NEI. MED APOSTELORDETS LÆRE ER ÅPENBARINGSORDETS EVIGE GUD VIRKSOM HINDRER MENNESKETS ONDE VILJE, PLANER OG RÅD I ENHVER SITUASJON.

Jes 50:4 – Herren /.../ vekker mitt øre hver morgen, han vekker det for at jeg skal høre som disipler hører. Rom 10:17 – Altså kommer troen av prekenen (egtl det hørte), og prekenen ved Kristi ord. 1 Kor 4:1, 14-16 (-21) – Det skal dere akte oss som, at vi er Kristi tjenere og forvaltere av Guds hemmeligheter (mysterier). /.../ jeg formaner dere som mine elskede barn. Selv om dere skulle ha ti tusen læremestre i Kristus, så har dere likevel ikke mange fedre. Det er jo jeg som i Kristus Jesus har avlet dere ved evangeliet. Jeg formaner dere derfor: Etterfølg meg! (Jf Jes 56:10f, 1 Kor 1:18.)

Det er å bedra seg selv og andre når man later som om ”jeg” (el kirkemøteflertallet, bispemøtet eller «fagteologene») evner å skille Guds vilje fra bibelordene, for så å begrunne lære og liv.

Kristus er kirkens Lærer gjennom apostelordets lære fra ham (1 Kor 15:3f). Derfor ber vi vår Far i himmelen at han må hellige sitt NAVN også her hos oss.

Anm. Tenkende kristnes trosforsvar

Tenkende kristne ”tar hver tanke til fange under lydigheten mot Kristus” og ”bryter ned tankebygninger og alt høyt som reiser seg til motstand mot gudskunnskapen” (2 Kor 10:3-5). Falsk teologi legitimerer kirkefellesskap med rom for villfarelser. I lydighet mot Kristi ord blir denne tankevirksomhet avslørt som kvasiteologi. Også selvkloke teologer kalles til omvendelse, (Rom 12:1f, 16b, Gal 5:26).

32. **Hva kjennetegner framgangsmåten i falsk teologi?**

SVAR: (1) UFORUTSIGBARHET, (2) TILLIT TIL EGET SKJØNN, (3) PROBLEMATISERENDE BORTFORKLARINGER, OG (4) TILSLØRENDE ORDBRUK OG (5) TILFELDIG BRUK AV BIBELOD OM NOE ANNET.

2 Kong 17:9 – Israels barn tilhyllet Herren sin Gud med ord som ikke var rette (dvs de bortforklarte og ga et falsk bilde av ham). Mt 7:15f, 21 – Vakt dere for de falske profeter, som kommer til dere i saueham, men innvortes er glupske ulver! På fruktene skal dere kjenne dem. Ikke henter man vel vindruer av torner eller fiken av tistler? /.. / Ikke kommer enhver inn i himmelriket som sier til meg ”Herre, Herre”, men den som gjør min Faders vilje...

Superapostler later som om Guds ord utgår fra dem, eller er kommet bare til dem (1 Kor 14:36). *Kilden* er den praktiske fornuft i tillit til debatten, dens *anliggende* kampen mellom gruppeinteresser, og *målet* det organiserte kirkefellesskap begrunnet i embetsplikt og tjeneste.

Anm. Drivtømmer?

Hvor folkemeningen rår med fletallsvedtak, ligner deltagerne drivtømmer på en flomdiger elv. De driver med og forsvare sin medvirkning med visse fordel og enighet «på tilstrekkelig grunnlag». Det høres fornuftig ut - og fornuftig er det.

Problemet er kirkefellesskap med rom for lære og liv i strid med det apostoliske ord. Teknikkene er velkjente: Man *redefinerer* kirkefellesskapet: Vi er et meningsfellesskap. Man *rangerer* vranglære som meninger. Og myndighetspersoner *administrerer* meningsbrytningene ved hjelp av «spillereglene» mens de venter resultatet av «prosessene». Konservative aktører legitimerer sin medvirkning med «teologi» egnet til konfliktløsning. Teknikker og legitimringsmåte er Bibelen fremmed. Med god hensikt kan man forsvare hva som helst. Konflikten mellom bekjennelse og bedrag pågår i vårt eget bryst. Vår syndefallsnatur vil gjerne råde med gode hensikter i kirken.

Konflikten lar seg ikke løse med vår formørkede forstand. «Vandre i Ånden, så lyder dere ikke hva kjødet begjærer!» Gal 5:16f. Nå er apostelordets lære døpøtes rettesnor for et liv i omvendelse og tro med Kristi gjenkomst for øye.

Illustrasjon: Praktisk teologi i klørne på ”den praktiske fornuft” (Immanuel Kant).

33. **Hva er vranglærens kjennetegn?**

VRANGLÆREN MOTSIER ELLER TILSLØRER APOSTELORDETS LÆREUTSAGN FRA SKRIFTENS HERRE. MED HENVISNING TIL EGET ”SYN”, ”DYPERE INNSIKT” ELLER ”GOD TEOLOGI” BLIR KIRKENS HODE OG LÆRER GJORT TIL TILHØRER. DA ER ANTIKRISTUS PÅ FERDE MED SIN KIRKEØDELEGGENDE VIRKSOMHET.

Joh 7:15 – ”Hvordan kan han som er uuddannet forstå Skriftene?” Apg 4:13 – Da de så at Peter og Johannes var så frimodige, og fant at de var uuddannede lekmenn, ble de forbauset. 2 Kor 11:5b – disse overmåte høye apostler (el superapostler). 1 Kor 14:37f – Om noen mener om seg selv å være profet eller åndsbegavet, skal han vite at hva jeg skriver til dere er Herrens bud. Men om noen ikke erkjenner dette, blir han ikke selv erkjent (el godtatt). Tit 3:10f – En heretiker skal du avvise etter en eller to advarsler. Du vet jo et en slik en er forvent og synder, fordømt av seg selv. Rom 12:16b – Vær ikke selvkloke. Mk 13, 2 Tess 2. Gal 6:3f, 2 Tim 4:14-18.

Den falske teologi har vel kunnskap om ”det som står skrevet” – som også djevelen har, men kjenner seg ikke forpliktet på Kristi bibelutleggelse – som heller ikke djevelen gjør. Man later *som om* Kristus åpenbarer seg i nye ”tankeformer”, og *som om* Kristus er virksom i enhetsbestrebelses og kirkereformer, men virkningen er kirkeødeleggende:

Anm. Kirkeutopier

Det fins en kirkeforbedring i strid med Guds ord, CA 17,5: - ”at før de døde står opp, skal de fromme tilegne seg herredømmet i verden”.

En annen utopi har avskrevet den konfesjonelle lutherdom. I stedet arbeider man for forbrødring eller «økumenikk» på en bredere plattform uten bot for vranglære. Utopistenes alternativ er hva de finner mest «interessant». Men vil man ikke etterfølge apostelordets lære som Guds ord, gjør man åpenbaringsordets Gud til utopist og Ecclesia Apostolica til en dødfødt idè.

Det sies at kirkens wittbenbergske reformasjon var begripelig, men ikke nødvendig. Underforstått: Nødvendig er det å forhindre at apostolatets kirke trer fram med den rettferdighet som evangeliet åpenbarer uten lovgjerninger (Mt 5:3, Rom 1:16f). Gud vil gjennom endetidens trengsler oppholde Guds folk i den hengivne tilbakemelding apostelordets lære fra ham. Denne tilbakemelding møter oss i Konkordiebokens bekjennelser og kirkens gudgitte rett fra begynnelsen.

34. **Hva kjennetegner fornuftstroens innpass i kirken?**

SVAR: DEN TOMME ÆRGJERRIGHET, OGSÅ KALT. ”PRESTESJUKA”.

Gal 5:26 – La oss ikke være drevet av tom ærgjerrighet, så vi egger hverandre og blir misunnelige. 6:3-5. Fil 2:3 – Gjør ikke noe av egennytte eller forfengeligheit. I ydmyk-

het skal dere derimot akte andre høyere enn dere selv. 2 Kor 11:12-14 – de som forsøker å etterligne oss med hensyn til berømmelse, vil jeg ikke gi anledning til det. Slike som dem er falske apostler, svikefulle arbeidere, som skaper seg om til Kristi apostler. Underlig er det ikke. Satan selv skaper seg om til en lysets engel. 2 Pet 2:1-6. 1 Kor 2:14a..

Den onde menneskenatur stiller spørsmålet «*har Gud virkelig sagt*» (1 Mos 3:1) og går ”*utover det som står skrevet*” (1 Kor 4:6). Der finner man det svar som framgår av debatten og har mengdens oppslutning.

Prosessen arter seg som et kristeliggjort farsopprør mot apostelordets gudgitte kompetanse, autoritet og gyldighet. Aktørene stiller uten den troverdighet som apostolatets kirke har fra begynnelsen. Deres overtro på fromme menneskers tanke-spinn vil med stor konsekvens oppløse historisk kristendom siden aposteltiden.

Til bibelarbeid: ”Den sunne lære”

1 Tim 1:10, 2 Tim 4:3, Tit 1:9, 2:1.

Uttrykket viser til en **helhet som er intakt**, og derfor rett og god. Den er ”*vår Herres Jesu Kristi sunne ord og den lære som handler om guds frykt*”, 1 Tim 6:3. Jf ”*Guds, vår Frelses lære*”, Tit 2:10, som Kristi apostel har gitt videre.

Andre uttrykk om en *enhetlig lærehelhet*, gitt kirken en gang for alle:

Apostlenes lære, Apg 2:42, 5:28 (jf sammenhengen med Kristi undervisning om ”Guds rike” og seg selv, 28:31). Apostlene lærte ”i Jesu navn”, 4:18, jf 5:28, 9:29. - Guds ord, 18:9. - Guds evangelium, Rom 1:1. - Den læreform som dere er overgitt til, Rom 6:17. - Apostlenes og profetenes grunnvoll hvor hjørnesteinen er Kristus Jesus selv, Ef 2:20. - Herrens lære, Apg 13:12, Kristi lære, 2 Joh 9. - Sannhetens ord, 2 Tim 2:15.

Uttrykkene beskriver aposteldisippelens (embetsbærerens) lære**oppdrag** – å være Kristi talerør, 2 Tim 3:10 (min lære, jf Kristi sendelse, Joh 7:16 o a).

Herrens apostel er **mønsteret** for en embetsbærers gjerning, 1 Tim 4:16, 2 Tim 3:10, 4:2, Tit 2:1, 7, 10 (jf Kristus-mønsteret i 1 Pet 2:21ff og 5:1-3).

Kilden er Sønnens ord fra Faderen, Joh 7:16, til forskjell fra andre lærdommer fra andre kilder: Jf «en som hadde myndighet», Mt 7:29. - Guds vei i sannhet, 22:16.

Med hensyn til **troskapens kriterium** er det ingen forskjell mellom rabbiner og prest. Ingenting skal legges til eller trekkes fra, 5 Mos 4:2 (jf ”holde” i Mt 28:20).

Med apostelordets lære er Kristus nærværende og virksom som **kirkens Lærer**, Mt 23:10, Lk 10:16a.

Illustrasjon: Pauli embetsgjerning: Apg 15:35, 17:1-3, 18:4-11, 28, 19:8-11, 28:31.

Motsetningen – vrang lære

Den består i ”filosofi og tomt bedrageri” med støtte i menneskelige tradisjoner og verdens tenkemåte. Kol 2:9 (jf Mt 15:2, 16:17, Gal 4:3, 9).

Kontrasterende uttrykk: Fremmed lære, 1 Tim 1:3, 6:3. - Vrang lære, 2 Pet 2:1, Tit 3:10. - Djevlers lærdommer, 1 Tim 4:1. Løgn, 2 Tess 2:11. Jf "lærdommer som er menneskebud", Mt 15:9 (Sal 78:36f, Jes 29:13). - Villfarelsens kunster, Ef 4:14. - Tomt bedrag, Kol 2:8. - Utilbørlig lære, Tit 1:11.

OM LOV OG EVANGELIUM

35. Hva er det "lov og evangelium" handler om?

OM GJERNINGER: **LOVEN** HANDLER OM KJÆRLIGHETENS GJERNINGER SOM GUD KREVER AT VI HVER FOR OSS SKAL GJØRE DEM FOR HAM OG VÅR NESTE. **EVANGELIET** HANDLER OM GUDS VELGJERNINGER I KRISTI LOVOPPFYLLELSE, SOM GUD TILBYR OG REKKER OSS AV NÅDE, MED EVANGELIET OG SAKRAMENTENE SOM MIDLER.

Gjerningene er forskjellige med hensyn til kunnskapen, oppgaven og oppfyllelsen:

- **En forskjell i gudskunnskap:** *Fornuften* kjenner loven til en viss grad og søker frelsen i lovgjerninger for Gud. *Evangeliet* er skjult for fornuften, for evangeliet bringer ny viten om Gud. Altså er det forskjell på evangeliets religion og andre religioner som alle er lovreligioner. Mt 16:17, 1 Kor 1:23, 2:7ff, Ef 1:9.

Denne forskjell i *kunnskapskilder* blir tilslørt når sammenlignende religionsvitenskap lar kristendommen være en blant flere lovreligioner. Under skinn av "vitenskap", anvender man den medfødte lovreligion mot evangeliet og skiller ut Kristi person og stedfortredergjerning som noe uvesentlig ved kristentroen, og likeså kirkens unike kjennetegn fra den oppstandne Kristus.

Rom 2:14f Når hedninger som ikke har loven, av naturen gjør det den sier, er de som egen lov, enda de ikke har loven. De viser med dette at lovens krav står skrevet i deres hjerter. Om det vitner også dere egen samvittighet, når dere tanker enten anklager eller forsvaret dem..

1 Kor 2:9f – "Hva intet øye har sett, og hva intet øre har hørt, og hva ikke er steget opp i noe menneskehjerte, hva Gud har beredt for dem som elsker ham", det har Gud åpenbart for oss ved Ånden. Rom 16:25-27 – Ham som har makt til å styrke dere ved mitt evangelium og Jesu Kristi preken, etter åpenbaringen av den hemmelighet som har vært fortiet i evige tider, men som nå er åpenbart ved profetenes Skrifter, og etter den evige Guds befaling kunngjort til troens lydighet for alle folk - ham, den eneste vise Gud, tilhører æren ved Kristus Jesus i evighetenes evigheter. Amen.

- **En forskjell i oppgaver.** *Loven* åpenbarer Guds hellighet og *streng* rettferdighet; vi elsker ikke Gud og vår neste som oss selv helt og fullt, slik Gud vil. Loven påpeker, sensurerer og anklager synder, og først blant dem *vantroen* - alle syndearters mor. Til sist fordømmer loven til evig fortapelse - som fortjent. - *Evangeliet* åpenbarer Guds *nådige* rettferdighet, som erklærer synderen rettferdig og frikjenner ham kun for Kristi skyld. Gaven mottas i tro.

Gal 3:24 – loven (er) blitt vår tuktemester til Kristus, for at vi skulle bli erklært rettferdige av tro.

Rom 1:16f - Jeg skammer meg ikke ved evangeliet, for det er Guds kraft til frelse for hver den som tror /.../ I det åpenbares Guds rettferdighet, av tro til tro, som skrevet står: "Den rettferdige skal leve av tro." Hab 2:4, Gal 3:11, Heb 10:38. 2 Kor 3:7, 9.

- **En forskjell i frelsesvilkår.** Guds hellighet er *lovens* natur. Dens krav lar oss erfare arvesyndens kraft i oss og viser hva synd er (Rom 7:18). Guds løfte ved loven er evig liv til den som frambringer tanker, ord og gjerninger i samsvar med loven, og er hellig likesom Gud. Og Guds løfte til den som bryter loven og vanhelliger ham, er den evige død, utenfor hans fullendte rike. - *Evangeliet* rekker oss gudmennesket Kristus til gave, som har oppfylt loven i alles sted. Han er rettferdigheten ved Faderens nådeside, som gjør døde levende ved tro. (Joh 7:37, 16:10, 20:31. Ef 2:5, Rom 3:21, Fil 3:9f.)

Gal 3:12 – Loven nøyer seg ikke med tro, men den som gjør etter den, skal leve ved den.

1 Joh 4:10 – Kjærligheten består ikke i at vi har elsket Gud, men deri at han har elsket oss og sendt sin Sønn til forsoning for våre synder. Gal 3:8, 10 – Da Skriften forutså at Gud skulle gjøre hedningene rettferdige av tro, forkynte den i forveien for Abraham dette evangelium: "I deg skal alle hedninger bli velsignet." /.../ Alle de som holder seg til lovgjerninger, er under forbannelse. Det står jo skrevet: "Forbannet er hver den som ikke blir ved alt det som er skrevet i lovboken, så at han gjør det." Kol 2:13f – Mens dere var døde i overtredelsene og i deres kjøds forhud, gjorde han også dere levende med ham, etter at han hadde forlatt oss alle overtredelsene. Han har strøket ut det skyldbrev som med sine bestemmelser var imot oss. Det har han ryddet av veien og spikret fast på korset.

Til bibelarbeid: Lov og evangelium

De er begge Guds ord, Mt 11:28, 22:37-40.

Utførlig om Loven: Rom 1:18-3:20. - Utførlig om Evangeliet: Rom 3:21ff.

36. Hva er forskjellen mellom budene og trosartiklene (el Loven og Troen)?

DE BESKRIVER TO FRELSESVEIER – LOVEN HVA MENNESKENE SKAL GJØRE OG IKKE GJØRE, EVANGELIET HVA GUD HAR GJORT FOR OSS ALLE TIL FRELSE FOR HVER DEN SOM TROR.

Loven: Mt 19:17a – Vil du gå inn til livet, så hold budordene! Jak 2:8 – Hvis dere virkelig oppfyller den kongelige lov etter Skriften: "Du skal elske din neste som deg selv", da gjør dere rett. Mt 7:21 – Ikke kommer enhver inn i himlenes rike, som sier til meg: "Herre, Herre", men den som gjør min Faders vilje, hans som er i himmelen. V 23 – Gå bort fra meg, dere lovovertridere! Rom 7:7 – Det var først ved loven jeg lærte synden å kjenne. Jeg hadde ikke visst hva begjær var, om ikke loven hadde sagt: "Du skal ikke ha begjær".

Evangeliet: Lk 2:10f – Engelen sa: "Forferdes ikke! Se, jeg forkynner dere en stor glede for alt folket. I dag er det født dere en Frelser, og han er Kristus, Herren, i Davids stad!" Joh 3:16 – Så har Gud elsket verden, at han gav sin enbårne Sønn, for at hver den som tror på ham, ikke skal gå fortapt, men ha evig liv. 1 Joh 2:2b – (Kristus Jesus) er forsoningen for våre synder, ikke bare for våre, men også for hele verdens. Mt 11:28 – Kom til meg, alle dere som arbeider og har tungt å bære, så skal jeg gi dere hvile. Rom 4:5 – (den) som ikke arbeider, men tror på ham som erklærer den ugudelige rettferdig, ham regnes hans tro til rettferdighet. Kol 2:13f.

De to frelsesveiene svarer til forskjellen mellom Guds hellighet og kjærlighet, og den mellom lovpakt og nådepakt. Begge lar oss kjenne Gud i hans *rettferdighet*, men alltid slik at hans *streng*e rettferdighet må tjene hans *nådig*e rettferdighet.

Evangeliet om Jesu oppstandelse viser tilbake til Guds rettferdighet som *fullbyrdet faktum* i gudmenneskets lidelse og død. Med evangeliet som middel, tilbyr og rekker Gud syndenes forlatelse til alle, og virker den tro som anvender Kristi fortjeneste, enhver på seg selv.

Lov og evangelium utelukker hverandre i frelsen. Når lov og evangelium strides, da gjelder det å følge *evangeliets* religion. (Jf 2 Sam 12:13, Lk 7:48, Apg 2:37-39, 16:27-31)

- **Loven** innskjerper hva fornuften dunkelt aner, og appellerer til menneskenes innbilning om frelse ved gjerninger. - **Evangeliet** er en hemmelighet som er skjult for fornuften, men åpenbart ved Sønnen, og kunngjort ved "Åndens embete" – prekenembetet. 1 Kor 2:7f, 2 Kor 3:6, 8.
- **Loven** avslører og anklager synd, tilregner skyld og fordømmer synd i den hensikt å la oss erfare vår syndenatur og dens fortjente lønn. Mt 5:17f, Gal 3:10, Rom 1:18, 3:9-19. - **Evangeliet** forkynner frifinnelsen for den bedrøvede, og meddeler forlatelsen på grunn av Kristi lydighet. Rom 10:4, Jes 61:1, Lk 4:18. Joh 1:29, Mt 5:17, 2 Kor 5:19.
- **Loven** åpenbarer Guds hellighet, krever lovens oppfyllelse og lover evig liv til den som oppfyller loven. - **Evangeliet** åpenbarer Guds rettferdighet "uten lov" og forkynner "troens ord", at den "som ikke arbeider, men tror på ham som erklærer den ugudelige rettferdig, ham regnes hans tro til rettferdighet", Rom 4:5, jf 3:21, 10:4-9.
- **Loven** truer med forbannelse dem som ikke gjør deretter, men trusselen er forgjeves fordi loven er "svak på grunn av kjødet", Rom 8:3. - **Evangeliet** viser til Sønnens lidende lydighet, "født under loven", Gal 4:4, og gjort til synd og forbannelse for alle, 2 Kor 5:21, Gal 3:13, og kunngjør at "lovens endemål er Kristus til rettferdighet for hver den som tror", Rom 10:4.
- **Lovens** løfte om evig liv har lovoppfyllelsen som betingelse. Gal 3:2, 12, Lk 10:28. - **Evangeliets** løfte er ubetinget og fritt, meddeler oss syndenes forlatelse for Kristi skyld, til frelse for hver den som tror. Ordet tro, brukt i denne

forbindelse, beskriver ingen tilleggssytelse fra menneskets side, men *Åndens suverene og nyskapende gjerning*, når mennesket mottar frifinnelsen og anvender den på seg selv. Rom 3:21, 28, Ef 2:9, Gal 2:16.

- **Loven** fanger og overvåker, Gal 3:23, ”gjør hele verden skyldig for Gud”, Rom 3:19b, ”virker vrede”, Rom 4:15a, forbanner ”hver den som ikke holder alt”, Gal 3:10b, og utøver ”dødens embete” og ”fordømmelsens embete”, 2 Kor 3:7, 9. - **Evangeliet** befri fra syndens og dødens lov ved prekenembetet, som er ”Åndens embete” eller ”rettferdighetens embete” (2 Kor 3:8f). Det kunngjør Guds forsoning med verden, tilsier syndenes forlatelse for Kristi skyld, og virker den tro som løftet oppmuntrer til. Apg 16:30-34, Rom 10:17.
- **Loven** lærer hva gode gjerninger er, som Gud vil vi skal gjøre. - **Evangeliet** bringer Den Hellige Ånd, som skriver loven i de troendes hjerter, Jer 31:33, og gjør at de lever ved troen i ny lydighet. De lyder ikke loven for å bli frelst, men fordi de er frelst og godtatt av Gud. Denne *fornyelse* er ufullendt i dette liv, men behager Gud på grunn av Kristus, som er troens rettferdighet (el Guds rettferdighet) i menneskets innerste. Kol 3:17, Rom 12:1, 2 Kor 5:14f.
- **Loven** avslører og dører ”det gamle menneske” bak den ytre fasade. - **Evangeliet** taler til dem som er fattige i seg selv, nedbrutte og fangne, og styrker og bevarer ”det nye menneske” hos Gud. Ef 3:14-17, 4:22ff, Kol 3:1-17. Jf 1 Kor 15:44-49.

Til bibelarbeid: Åpenbaringsordets ”juridiske” språkbruk.

Lov i egentlig mening er alt som formidler kunnskap om synd, Gal 3:12, 3:10, Rom 3:19f. I *vid mening* brukt om hele den guddommelige åpenbaring, Jes 2:3.

Evangelium i egentlig mening er alt som tilsier syndere forlatelse, nåde, fred osv, kort sagt alt som tilsier frelsen, Mk 1:15, Rom 1:16f, 10:15, Apg 20:24, Ef 1:13, 6:15. I *vid mening* - når hovedsaken i kristentroen betegner helheten, Mk 1:1.

”Guds rettferdighet” hører sammen med Guds *pakter* med sitt folk.

Ordene *rettferdig* eller *rettferdighet* beskriver det som er helt i samsvar med retten. Brukt om Gud, beskriver ordene Guds *herlighet*: Esra 9:15, Job 34:17, Sal 4:2, 11:7, 51:6, 145:17, Dan 9:14, Joh 17:25, Mt 6:33, Rom 3:5 osv.

Gud alene er *Den Rettferdige*, Jes 24:16, Apg 3:14, 12:14, 1 Pet 3:18, 1 Joh 2:1. Gud er rettens kilde, Jer 23:6, Rom 1:17.

Guds dommer er rette, Apg 17:31, Rom 2:6, Åp 19:11. Guds rettferdighet har ingen kriterier utenom Gud selv. Gud handler rettferdig i alt han gjør, og er både Dommeren og målestokken for all annen rett og for menneskets rettferdighet, Dom 5:11, Dan 9:14, Sal 145:17.

Vi mennesker skal prøves på Guds åpenbarte vilje. Gud er rettferdig når han taler, dømmer og frelser, Sal 51:6, 9:9, Rom 3:21-26.

Guds rettferdighet kan ikke skilles fra Guds sanndruhet og trofasthet. Gud holder sine løfter, Neh 9:8, men straffer dem som forakter pakten, Jes 5:16, jf 10:22, 28:17ff, Mk 16:16b.

Fra bekjennelsesskriftene: Begrepene Log og Evangelium

FC SD 5:3-9, 12-22, Ep 5:5 (pkt 4).

For å forstå *gjerningene*, må Skriften lære oss å skjelne rett mellom lov og evangelium, Apol 4:256-260, 265f, 270.

De to lærdommer har "fra verdens begynnelse alltid og alle steder blitt framført i Guds kirke" - ved siden av hverandre og med tilbørlig forskjell, og skal "med omhu" framholdes i Guds kirke inntil verdens ende, FC SD 5:23-26.

Loven må straffe tvil og vantro som synd, mens evangeliet (i egentlig mening) forlater all synd, samme Ep 5:6-9, SD 5:19, 27.

37. Hva er den aller kraftigste forkynnelse av lov og evangelium?

SVAR: JESUS KRISTUS OG HAM KORSFESTET. DER SAMMENHOLDER GUD LOV OG EVANGELIUM OG STADFESTER DEM BEGGE PÅ DET ALLER KRAFTIGSTE.

Jes 53:5 – Han er såret for våre overtredelser, knust for våre misgjerninger, straffen lå på ham, for at vi skulle ha fred, og ved hans sår har vi fått legedom. Joh 1:29 – Se, der er Guds Lam, som bærer verdens synd. Mt 5:17 – Dere må ikke tro at jeg er kommet for å oppheve loven eller profetene! Jeg er ikke kommet for å oppheve, men for å oppfylle. 1 Pet 2:22 – Han hadde ikke gjort noen synd, og svik fantes ikke i hans munn. Joh 16:8 – (Den Hellige Ånd skal) overbeviser verden om synd og om rettferdighet og om dom. Gal 3:24 – Derfor er loven blitt vår tuktemester til Kristus, for at vi skulle bli erklært rettferdige av tro.

Loven blir forkynt med størst kraft, når Kristi, Guds Sønns, lidelse og død viser Guds vrede over menneskenes synd (Lk 23:27-31). Evangeliet blir forkynt med størst kraft, når Kristi lidelse og død viser Guds kjærlighet til en fallen og gudfiendtlig menneskehet (Joh 3:16).

Evangeliet meddeler og rekker oss den frifinnelsesdom som Kristus har vunnet for alle ved "sitt hellige og dyre blod, og sin uskyldige lidelse og død" (forkl 2 trosart). Troen griper evangeliet, som overvinner og oppsluker loven og dens fordømmelsesdom. Men skiller vi eller blander lov og evangelium, går begge tapt og åpenbaringsordets Gud blir oss fremmed.

Til bibelarbeid: Mere om lov og evangelium.

Guds lov blir lært i *hele* Bibelen: Mt 22:37-40. Og Guds evangelium blir lært i *hele* Bibelen: Rom 1:1f, 3:21, Apg 10:43.

Begge skal forkynnes *uavkortet og uforandret*: Mt 5:17-19, Gal 1:7, 9. De representerer en himmelvid forskjell "og mer enn motsetninger", sier Luther, og likevel er de nært forbundet (Gal 3:23. S Gal 282. WA 40:I, 520).

Lov og evangelium har *hvert sitt område*, bestemt i Guds ord. *Loven* krever fullkommenhet og fordømmer overtrederen: Gal 3:10, Rom 3:9-19. *Evangeliet* kunngjør at Guds frifinnelsen på grunn av Stedfortrederens fortjeneste: 2 Kor 5:19, Apg 20:24.

Loven må tjene evangeliet uten å oppheve forskjellen. Det viser *omvendelsen*, når troen på evangeliet tennes i hjertet og mottar hva loven krever: Apg 11:21, Kol 2:21. Gal 3:13, 4:4f.

Den kristnes liv stadfester samme forhold, for *den troende består av to deler* - samtidig synder og rettferdig for Gud:

For så vidt som en kristen er en ny skapning «i Kristus», er loven overflødig, 1 Tim 1:9, Jer 31:33. Rom 6:12 (Joh 8:34), 7:7-13, 21, 23, 8:1, 14, 13:9. 1 Kor 4:4, 9:27. Gal 5:17, 6:14, osv.

I dette liv blir en kristen aldri fri kjødets fiendskap mot Gud, Rom 7:23, 8:7. Kjødet må tvinges til å innordne seg Guds lov og til sist dø for syndens skyld: Mk 9:43ff, 2 Kor 12:7ff, 1 Kor 9:27, Rom 7:24.

For så vidt som en kristen kjenner arvesyndens motstand inntil sin død, må loven brukes på tre måter: (1) Lovens *borgerlige* bruk i vår omgang med mennesker. (2) Lovens *oppdragende* bruk for å bli bevart i rett selverkjennelse for Gud. (3) Lovens *veiledende* (tredje) bruk når vi med Kristus til gave, følger hans eksempel i gode gjerninger. 1 Tim 1:18, Tit 3:8, Joh 13:14f, Fil 2:5ff.

Steder som belyser Lovens tredje bruk:

Også denne bruk gjelder Guds uforanderlige vilje: 5 Mos 12:8, 28:32. - Erklært rettferdig på grunn av Kristi fortjeneste, lever en kristen det nye livet "i Ånden", og har sin glede i Guds lov og gode skapervilje. Sal 1:2, 119:1, 32, 143:1f. Gjerninger som har Guds ord og befaling for seg, behager Gud ved troen på Kristi fortjeneste for oss. Heb 11:4, 13:15, 20f, 1 Pet 2:5. Ved troen er vi nye skapninger i Jesus Kristus og skal bli hva vi er, Gal 2:19f, 6:14 osv.

Fra bekjennelsesskriftene: **Guds «fremmede» og «egentlige verk».**

SK Troen, 67-69.

Skriften bør deles i to hoveddeler: Loven og løftene, Apol 4:5f. FC SD 5:12.

Guds "fremmede verk" (opus alienum) skjer ved loven. Guds "egentlige verk" (opus proprium) er Kristi "eget verk" ved evangeliet, FC Ep 5:9f, SD 5:11.

Om årsaken til lovens tredje bruk, samme Ep 6:3f, SD 6:7-17.

38. * Hvorfor stiller Gud krav til oss, selv om vi er frikjent på grunn av Kristi lidende lydighet?

FRIFINNELSE ER GUDS KJÆRLIGHETS UNDER OG GAVE, GITT I DÅPEN FOR AT VI SKAL TJENE HAM SOM GUDS KJÆRE BARN.

Rom 8:1f - Så fins det nå ingen fordømmelse for dem som er i Kristus Jesus. Åndens lov, som tilhører livet i Kristus Jesus, har gjort meg fri fra syndens og dødens lov.

8:34f – Hvem er det som fordømmer? Kristus Jesus er den som er død, ja, enn mer, den som er blitt oppvekket, og som er ved Guds høyre side. Han ber også for oss. Hvem kan skille oss fra Kristi kjærlighet?

Til bibelarbeid: Stedfortrederens lovoppfyllelse i alle deler og i alles sted

Guds Sønn av evighet gikk inn under loven, og ble gjort til synd og forbannelse for vår skyld, Gal 3:13, 4:4f, 2 Kor 5:21.

Guds evige rådslutning var årsak til Guds forsoning med verden i Kristi død. Så har Gud elsket verden for sin egen godhets skyld, Joh 3:16, Ef 1:5, 7, 2 Kor 5:14, Jes 53:6.

Foreningen av Gud og menneske i Jesu person gjør hans død til en eviggyldig soning for verdens synder, 1 Joh 2:2, Åp 5.

Guds forsoningsverk skjedde *etter Sønnens menneskenatur*. Derfor fins det ikke noe mer trøsterikt enn dette, at Kristus - vår Bror, er ved Faderens høyre, og gir samfunn med hans legeme og blod i sakramentets skikkelser, slik hans ord sier.

39. **Har frelsen en så høy pris, da bør vi vel bidra med noe?**

NEI, SLETTES IKKE!

1 Pet 1:18f – Dere vet at det ikke var med forgjengelige ting, med sølv eller gull, som dere ble kjøpt fri fra det meningsløse liv dere hadde overtatt fra fedrene, men med Kristi dyrebare blod som et feilfritt og ubesmittet lam. Rom 3:23f – Alle har syndet og er uten Guds herlighet og blir rettferdiggjort gratis av hans nåde ved forløsningen i Kristus Jesus.

Med hensyn til oss, er frelsen gratis og nåden fri. Med hensyn til *Kristus*, har han gitt seg selv til en forløsning eller *løsepenge* (gresk: lytron) for alle. Derfor er vi alle frikjøpt på grunn av Kristi, Guds Sønn, fortjeneste. Guds vitnesbyrd er Jesu oppstandelse fra de døde.

Til bibelarbeid: Omkostningene

1 Kor 6:20, Apg 20:28b, Åp 5:9. Mt 20:28, Rom 5:10, 19, 1 Tim 2:6.

40. **Hva er det loven krever, som bare Kristus kunne oppfylle for oss?**

SVAR: FULLKOMMEN LYDIGHET OG GODTGJØRING FOR VERDENS SYNDER.

Rom 5:19 - Likesom de mange kom til å stå som syndere ved et eneste menneskes ulydighet, så skulle de mange stå som rettferdige på grunn av den enes lydighet. 2 Kor 5:14b – en er død for alle. Derfor er de alle død. Gal 3:13 – Kristus har frikjøpt oss fra lovens forbannelse, da han ble en forbannelse for vår skyld. Jes 53:5f. Rom 3:24, Heb 10:9f, 14. Rom 3:31 – Vi stadfester loven (jf 6:1-4).

Gud er oss nådig *for sin egen skyld*, på grunn av sin forsoning med verden i Kristus. Derfor kaller han menneskene til omvendelse og tro (2 Kor 5:19-21). Troen griper Kristus i evangeliet, har hva loven krever, og mangler ingenting (Luther).

Kristus er vår frifinnelse fra lovens fordømmelse, men ikke fra lovens *skyldighet*. Syndenes forlatelse er ikke syndenes tillatelse. En kristen praktiserer sin dåp som *Guds kjære barn*, når han med Kristus til gave øver troen i gjerninger med Kristus til eksempel.

41. **Hvorfor er det lettere å forstå lovens krav enn evangeliets gave?**

LOVEN ER GUD NÅR HAN TALER TIL FORNUFT OG ERFARING. EVANGELIET ER GUD I FRELSENS UNDERVERK, SOM GJØR FORNUFTENS VISDOM TIL SKAMME.

2 Kor 4:6 (-10) – Gud som sa: "Lys skinne fram av mørket", han lyste i våre hjerter til opplysning om Guds herlighets kunnskap i Jesu Kristi ansikt. 5:17 – Om noen er i Kristus, er han derfor en ny skapning. Det gamle er forbi, se, alt er blitt nytt.

Anm. Guds undergjerninger

De omfatter skaperverket (1 trosart), forsoningen (2 trosart) og helliggjørelsen (3 trosart).

Gud er Gud i all sin herlighet, og gjør hva han gjør fordi han **er** hellig – både nidkjær og rik på miskunnhet. Han viser sin strenge rettferdighet i lovens gjerning, og sin nådige rettferdighet i evangeliets gjerning. Gud alene innestår for sitt verk, som overgår all forstand. Verkets begrunnelse er aldri menneskers behov.

Guds handlende allmakt kommer til uttrykk i katekismens første ord: "**Du**". Det tillitsfulle svar er troen, som griper Guds gaverettferdighet - Kristus Jesus. og har en nådig Gud.

Gud virker troen med evangeliet som middel, – ikke bare i begynnelsen, men *hele veien*. Når livets krav minner oss om kjærlighetens bud, skal vi stole på Gud, at han er meg – en synder – nådig for Kristi skyld. Troens øvelse er dåpens mening.

Troen arter seg som en stadig "bønn og påkallelse, med takksigelse" (Fil 4:6), for Guds løfte i vår dåp (Mk 16:16) står fast. Vår frifinnelse på grunn av Kristi fortjeneste begrunner troens frimodighet i gode gjerninger. Troen kan være skrøpelig, men Guds nådehimmel i Kristus skjuler det som mangler (Rom 8:1), og Kristus virker alt godt ved troen (Ef 3:16f). Med lov og evangelium er Gud virksom på underfullt vis i de troendes liv, om så midt i døden.

Fra bekjennesskriftene: SK Troen, 67-69.

42. **Hva virker Gud i oss når han taler lov og evangelium?**

RETT SELVERKJENNELSE OG TRO PÅ EVANGELIET, SÅ VI VENDER OM TIL GUD.

Vi erfarer Gud på forskjellige måter når han taler lov og evangelium. *Forskjellen* må læres stadig på nytt, for av naturen søker vi i loven det som fins i evangeliet.

- Ved loven gir Gud innsikt i synden og *forskrekker* den stolte og sikre (Rom 3:19f). Ved evangeliet *trøster* han den redde og gir visshet om syndenes forlatelse (Mt 11:5, Lk 4:18, Rom 3:28. Jf Gal 5:4, 12).
- Ved loven *tukter* Gud sine barn for kjødets skyld, og bevarer dem i rett selverkjennelse. Ved evangeliet *trøster* og gleder han, gir ny frimodighet og bevarer dem hos seg.

Loven: Esek 18:20 - Den som synder skal dø. V 21 – når den ugudelige vender om fra alle de synder han har gjort, og holder alle mine bud og gjør rett og rettferdighet, da skal han visselig leve, han skal ikke dø. Ingen av de overtredelser han har gjort, skal tilregnes ham. For den rettferdighets skyld som han har gjort, skal han leve. Lk 10:28 – (Jesus) sa til ham: "Du svarte rett. Gjør det, så får du leve!"

Evangeliet: Lk 2:10 – Se, jeg forkynner dere en stor glede som skal gjelde alt folket. Sal 126: 2 – Da ble vår munn fylt av latter og vår tunge med jubel. (Lk 1:46-55, Apg 2:46f) Joh 1:18 – Ingen har noensinne sett Gud. Den enbårne Sønn, som er i Faderens favn, har åpenbaret ham. Ef 1:9 – Han har kunngjort for oss sin viljes hemmelighet etter sin beslutning som han forut har fattet i Kristus. Rom 1:16a – Jeg skammer meg ikke ved evangeliet, for det er Guds kraft til frelse for hver den som tror. (Rom 10:9)

Til bibelarbeid: Kristnes erfaringer

Den som "kommer til tro", erfarer lov og evangelium. Man begynner å skjelne mellom lov og evangelium, og gir dem begge rett uten sammenblanding. Man tør gi loven rett i dens anklage fordi man betrakter seg selv i lys av evangeliet og anvender Guds velgjerninger i Kristus på seg selv: Mt 11:12, Joh 6:44, Fil 1:29. «*Han er min Herre, som har gjenløst meg fortapte og fordømte menneske...*» (forkl 2 trosart).

Gud har forsonet verden med seg selv i Kristi offerdød, 2 Kor 5:19ff. Gud er en forsonet Gud. Denne grunn til frimodighet overgår all forstand og er troens glede (jf englenes gloria, Lk 2:14).

En Jesu disippel blir aldri utlært. Vi må stadig øve den kunst å skjelne rett mellom lov og evangelium. Med kunnskapen fra åpenbaringsordets Gud vokser kirken innenfra. 1 Pet 1:5, Fil 1:6.

Rettskafne predikanter legger vinn på å forkynne lov og evangelium i denne orden og uten sammenblanding, Mt 24:45. De kan trøste med evangeliet og oppmuntre til omvendelse og tro. Selv trer de til siden for Den Hellige Ånds gjerning, som vet å dele Ordet rett i tilhørernes hjerter: Joh 15:5, 2 Kor 2:14-17, 3:5, Fil 2:12f.

Anm. Befriende humor

Humor kan tjene både lov og evangelium, når vi erfarer den gamle adam i egne skrøpeligheter. Brukt sammen med evangeliet, er kristnes humor befriende – på gammeladams bekostning. Patente kristne forstår den ikke. Men skilt fra evange-

liets nådetilsagn, blir humoren satirisk - på egen og andres bekostning. Beregn ditt publikum!

Fra bekjennelsesskriftene:

Ofte blir emnene "lov og evangelium" og "omvendelsen" (boten) behandlet samtidig, t eks Apol 4 og 12, FC 5.

Guds ord må lære oss forskjellen mellom lov og evangelium. Den er avgjørende for et liv i bot (el daglig omvendelse og tro). CA 12:3-6, Apol 12:44-52.

43. *** Viser lov og evangelium at Gud er i strid med seg selv?**

NEI. BEGGE ER GUDS SANNE OG EVIGE ORD MED HVER SIN FASTE OPPGAVE.

2 Kor 3:7 – *dødens embete*, som med bokstaver var risset inn på steiner. Rom 3:20 – Ved loven blir nemlig synden kjent. Gal 3:10 – Alle de som holder seg til lovgjerninger, er under forbannelse. Det står jo skrevet: "Forbannet er hver den som ikke holder fast ved alt det som er skrevet i lovboken, så at han gjør det. Mt 5:18, Rom 10:5.

Jes 55:1 – alle dere som tørster, kom til vannene! Og dere som ingen penger har, kom, kjøp og et, ja kom, kjøp uten penger og uten betaling vin og melk! Joh 7:37 – Om noen tørster, skal han komme til meg og drikke. (Drikke, dvs tro) 1 Kor 3.

Jes 48:18 – Gid du ville akte på mine bud! Da skulle din fred blir som floden, og din rettferdighet som havets bølger. Sal 119:12, 17 – Herre, lovet være du! Lær meg dine forskrifter. /.../ Gjør vel mot din tjener, så jeg kan leve og holde dine ord.

Det er *lovens oppgave* å overbevise mennesket om dets fortapte og fordømte stilling for Gud. Da blir det spørsmål påtrengende, som ellers ikke blir stilt: "*Jeg arme menneske, hvem skal fri meg fra dette dødens legeme?*" (Rom 7:24)

Det er *evangeliets oppgave* å trøste den urolige med Guds velgjerninger i Kristus, å meddele syndenes forlatelse, og oppreise synderen til livet. Da tjener evangeliet til å stadfeste Guds hellige lov, som står fast i evighet (Lk 16:17, Mt 5:17f).

Men vil vi ikke være lydige mot Gud, vil ikke Gud være nådig mot oss.

Eksempler: (1) Profeten Natan forkynte lov og evangelium for kong David, 2 Sam 12:5, 7, 13. (2) Peters tale på Pinsedagen, Apg 2:37f. (3) Pauli oppmuntring til fangevokteren i Filippi, Apg 16:30f.

Illustrasjon 1: Rom 3:19-28. V 19:

Loven plasserer synderens samvittighet for Guds domstol og anklager den.. V 20: Loven avslører synden og utelukker at noe menneske kan bli rettferdig for Gud. Loven viser at synden er nærværende i våre gode gjerninger, Rom 8:3. Slik erfarer mennesket Guds vrede og fordømmelse, og at ingen reserveløsning fins, uten å appellere til Guds miskunnhet i Kristus Jesus: Sal 130:3, 143:2, Rom 7:24. Jf Rom 1:18ff.

V 21-26: Situasjonen ligner den dødsdømtes situasjon, som mot alle fellende bevis får høre benådningen for mellommannens skyld, og føres bort i frihet. *"Alle har syndet og er uten Guds herlighet, og blir rettferdiggjort gratis av hans nåde ved gjenløsningen i Kristus Jesus. Ham har Gud satt fram som en nådestol ved troen i hans blod, for å vise sin rettferdighet ved at han forlater syndene som før er begått, som han har hatt tålmodighet med. I den tid som nå er, ville han vise sin rettferdighet, både at han selv er rettferdig og at han rettferdiggjør den som har tro på Jesus."*

Gud som er *"rik på miskunnhet"*, Ef 2:4, har grepet inn på underfullt vis. Guds evige miskunnhet er årsak til rettferdiggjørelsen *"ved tro uten lovgjerninger"*. V 27f: Denne *"troens lov"* utelukker all ros ved gjerningenes lov. Dette er Skriftens (el åpenbaringsordets) evangelium om Guds gave rettferdighet, gitt av nåde. Herrens apostel sammenfatter gaveunderet, v 26, *"at han (Gud) rettferdiggjør den som har tro på Jesus"*, og i v 28, *"at et menneske blir erklært rettferdig ved tro uten lovgjerninger"*.

Illustrasjon 2: "Guds rettferdighet" i Rom 1:16-17.

Evangeliet *"er Guds kraft til frelse for hver den som tror /.../ I det åpenbares Guds rettferdighet /.../ som skrevet er: "Den rettferdige skal leve av tro"*". Rom 3:22, 2 Kor 5:21, 2 Pet 1:1, Mt 6:33.

Evangeliet åpenbarer *"Guds rettferdighet"* – vel å merke *"uten lov"*, Rom 3:21. Da benytter grunnteksten ordet *dikaioynæ*. Også loven åpenbarer *"Guds rettferdighet"*, men da benyttes et annet ord - *dikaïoma*, Rom 1:32, 2:26, 8:4. I Rom 5:18 er ordet *"rettferdiggjørelsesdom"* brukt (*dikaïosis*) - om frifinnelsesdom i motsetning til fordømmelsesdom.

Mange bibelsteder illustrerer hva Guds rettferdighet (*dikaioynæ*) består i, som evangeliet åpenbarer uten loven: Sal 40:9-11, 51:14, 69:27f, 71:1f, Sal 143:1f osv. Denne rettferdighet er Gud i hans miskunnhet og barmhjertighet, som ikke fordømmer, men frikjenner, løser, tilgir, befrir, forsoner og forsvarer.

Til bibelarbeid: Troens rettferdighet for Gud

Troens rettferdighet for Gud er Guds Sønns lidende lydighet i Jesu skikkelse (Mt 5:18, Gal 4:4).

Gud er ikke inkonsekvent når han erklærer den ugudelige rettferdig, Rom 5:6-9. Jf 2 Mos 23:1, Jes 5:23, Ord 17:15. Årsaken er *en "fremmed" rettferdighet*, som ved Guds underfulle inngripen er gitt menneskene i Kristus - *"utenfra"*, Rom 8:3f. Det er denne fremmede rettferdighet Gud tilregner troen og stadfester lovens krav, Rom 3:31.

Loven underviser om hvilke gjerninger som er gode og behager Gud: Mt 15:1ff, 19:16ff, 22:35ff. Denne undervisning er nødvendig også for kristne, jf Kol 2:16-23, 1 Tim 4:1ff. Men det er Gud som gir lysten og kraften til å gjøre deretter, Rom 12:1.

Loven *foreskriver* - evangeliet *innskriver*, Jer 31:31-34, Åp 20:12, 15.

Loven *tvinger* med trussel og straff - evangeliet *lokker* og drar med Guds godhet. Den er et fullbyrdet faktum i Kristi lidelse, død og oppstandelse. Jf Rom 7:5 og 7:6.

En kristen lever ikke under Loven, men under Nåden, Rom 6:14. Det er denne forskjell det siktes til med den gamle huskeregel: *Loven dør synderen, ikke synden. Evangeliet dør synden, ikke synderen.*

Fra bekjennelsesskriftene:

Loven åpenbarer *Guds strenge rettferdighet*, som fordømmer alt som strider mot Guds evige og uforanderlige vilje, FC Ep 5:2f, 9, SD 6:15.

Loven sier hva Guds vilje og befaling er, men gir ikke kraft eller evne til å begynne og fullføre det, FC SD 6:11, 16.

De som tror Guds gaverttferdighet – Kristus Jesus, de er frikjent fra lovens forbannelse. De bør bruke loven som *et speil* for å øve seg i gjerninger som Gud vil, FC SD 4 (Sal 119:1, 35, 47, 70, 97).

44. Hvorfor har Gud rett i begge handlemåter til samme tid?

LOVEN TJENER EVANGELIET, SOM ER GUDS "EGENTLIGE" GJERNING.

Jer 1:10 – Se, jeg setter deg i dag over folkene og over rikene til å rykke opp og rive ned, til å ødelegge og bryte ned, til å bygge og til å plante. 1 Kor 1:18 – Ordet om korset er nemlig en dårskap for dem som går fortapt, men for oss som blir frelst, er det Guds kraft.

Anm. Barnerettens årsak hos Gud.

Det er kun en årsak til barnerett hos Gud: Kristi lovoppfyllelse i sin stedfortredende offerdød. I tillit til Hans lidende lydighet, står mennesket i det gudsforhold som det første bud krever. Denne barnerett står og faller med forskjellen mellom Guds strenge rettferdighet - som loven avslører, og Guds nådige rettferdighet - som evangeliet avslører.

Til bibellesning: Om loven i evangeliets tjeneste.

Ved *loven* avslører Gud vår syndeskyld, virker syndserkjennelse og viser at vi for Gud er døde i synden, Gal 3:21f, Rom 3:19, 7:10.

Loven rydder vei for Bibelens evangelium. Det er ikke med loven, men med evangeliet Gud skaper og styrker troen på Guds barmhjertighet i Kristus Jesus. Ved troen blir vi oppreist og vokser i det nye livet på dåpens grunn. Rom 6:1-11, 8:10. Kol 2:13, Ef 2:1, 5.

Evangeliet stadfester og forkynner at Kristus har oppfylt loven og frambåret seg selv til et eviggyldig offer for verdens synder, Jes 53:10f, Rom 8:3f, 2 Kor 5:14, Gal 4:4f. Kristi lydighetsoffer brakte seremoniloven til opphør, mens Guds gode skapervilje består – tydeliggjort i Tibudsloven og skjerpet i Bergprekenen (Mt 5-7) og i de apostoliske formaninger. Også evangeliet består. Det kunngjør og rekker frem Kristi rettferdighet, som Gud regner troen til rettferdighet. 1 Mos 15:6, Gal 3:1-14, Rom 4.

45. **Hvorfor må vi skjelne mellom lov og evangelium og hverken skille dem eller blande dem sammen?**

DET ER TRE GRUNNER TIL AT VI MÅ SKJELNE MELLOM GUDS LOV OG EVANGELIUM:

- Vi kommer til tro og blir bevart i troen, når Gud lærer oss å skjelne mellom lov og evangelium.
- Forskjellen begrunner Kristi stedfortredergjerning og lar oss forstå den undervisning han har gitt kirken gjennom sine utvalgte apostler (Apg 2:42, Ef 2).
- Blander man sammen eller skiller lov og evangelium, opphever man Kristi stedfortredergjerning, troens visshet og Kristi fornyende gjerning ved troen.

Rom 4:4, 16a – (den som) tror på ham som erklærer den ugudelige rettferdig, hans tro blir regnet ham til rettferdighet. /.../ Derfor er det av tro, for at det skal være av nåde og for at løftet skal stå fast... 7:22-25 – I mitt indre menneske samtykker jeg i Guds lov, men jeg ser en annen lov i mine lemmer. Den strider mot loven i mitt sinn og holder meg fanget i syndens lov som er i mine lemmer. Jeg arme menneske, hvem skal frelse meg fra dette dødens legeme? Gud være takk, ved Kristus Jesus, vår Herre! Altså tjener jeg selv Guds lov med mitt sinn, men syndens lov med mitt kjød. 1 Kor 4:4 – Selv om jeg ikke er meg bevisst noe hos meg selv, er jeg ikke dermed erklært rettferdig.

Gal 2:21b – Om det fins rettferdighet ved loven, da er Kristus død forgjeves. 3:13a – Kristus har kjøpt oss fri fra lovens forbannelse, da han ble en forbannelse for vår skyld. 4:4f – I tidens fylde sendte Gud sin Sønn, født av en kvinne, født under loven, for at han skulle frikjøpe dem som var under loven, så vi skulle få barnerett. 1 Joh 1:8-2:2.

Joh 15:5 – Jeg er vintreet, dere er grenene. /.../ Uten meg kan dere ingenting gjøre. Gal 5:22f – Åndens frukt er kjærlighet, glede, fred, tålmodighet, vennlighet, godhet, trofasthet, ydmykhet, mildhet, kyskhet. Slikt er ikke loven imot.

Den som vet å skjelne mellom lov og evangelium, vet å anvende bibelordene på seg selv. *Advarsler* har adresse til vår fordervende menneskenatur, når vi fristes til kjødelig sikkerhet (eks 1 Kor 10:12, Heb 12:14). *Trøsteord* oppmuntrer til tillitsfull tro på syndenes forlatelse *for Kristi skyld*, og til et liv ”i evig rettferdighet, uskyld og salighet” (forkl 2 trosart, jf Rom 6:11-13, 8:38f).

Guds ord lærer ingen mellomtilstand mellom vantro og visshet. Forestilling om en ”vakt” tilstand gjør troen til en tilleggsytelse til Guds forsoningsverk.

Anm. Den falske lære om ”inngytt nåde” (*gratia infusa*)

Man lærer om frelsen at den er en forvandlingsprosess i det enkelte menneske. Utelukket er Guds universelle nåde (*favor Dei*) i Jesu Kristi lidelse og død (nåde-pakten i Guds Sønnns blod). Med stor konsekvens må man bortforklare og underkjenne alle bibelsteder om Guds visdom til frelse ved troen på Kristi lidende lydig-
het og fullbrakte verk, 2 Tim 3:15. Da forstummer apostelordets lære fra Skriftens

Herre – om synd og nåde, og om troens rettferdighet for Gud, tilregnet av nåde. Mange oppfatter ikke fornektelsen, men lever i «den lykkelige inkonsekvens». De blir lett forført.

Fornektelsen av Guds universelle nåde rammer i første rekke *Guds rettferdigerklæring av synderen*, gratis – av nåde – kun på grunn av Kristi fortjeneste (Rom 3:24, 4:5). Med stor konsekvens forstummer den apostoliske dåpformaning. Man tar ikke på alvor at kristne hver for seg er *samtidig synder og rettferdig* for Gud, Rom 7:24f, Gal 5:16f.

Det er uttrykk for bibeltroskap når døpte lar forholdet mellom lov og evangelium bestå i den innbyrdes motsetning og sammenheng. De tar seg selv på alvor og Kristi kors på alvor, for forvandlingsnåden er utelukket fra frelsens årsak.

Fra bekjennelsesskriftene:

Hele Skriften bør deles i to hoveddeler: Lov og evangelium, el moralloven og løftene, Apol 4:5, FC Ep 5:2, 7, SD 5:1, 7-9.

Hele Skriften inneholder begge deler, Apol 4:5, 102, 186, 12:53.

Forskjellen er "et særlig herlig lys", FC SD 5:1.

De er motsetninger, Apol 4:5, 159, 186, 274, 12:53. De må skjelnes klart, FC SD 5:24.

Fedrene i den gamle pakt kjente løftet om Kristus og visste at de mottok syndenes forlattelse ufortjent ved troen, på samme måte som de hellige i den nye pakt, Apol 4:57, FC SD 5:23.

Den *kunnskap* de gir om Gud, er forskjellig, FC SD 5:22.

Den *begrunnelse* de gir om rettferdigheten for Gud, er forskjellig, Apol 4:43f, 230.

Det er lovens *oppgave* å straffe synden og lære oss hva som er gode gjerninger for Gud, FC SD 5:18. - Om lovens straffende gjerning: Apol 4:103, 106, 256f, 12:48, SA C 3:4, FC Ep 4:4, SD 5:11.

Loven anklager, *fordømmer* og forferder, Apol 4:37-40, 12:34. Jf Guds løfte, 45f, 86. 179. - Loven fordømmer også vantroen, FC SD 5:17f. - Den fordømmer vår natur eller person, FC SD 1:6, 32. - Den er Guds hammer, SA C 3:2. - Den åpenbarer Guds vrede, Apol 4:79, 128, 295, FC SD 5:14. - Den bringer Guds vrede, Apol 4:38, 204, 257. - Den virker død på grunn av synden, SA C 3:7.

Loven *vekker motstand mot Gud*, SA C 2:2f. Den virker anger, FC SD 2:54. Uten evangeliet, leder angeren til fortvilelse, Apol 4:301, 12:89, SA C 3:7 (Saul og Judas), FC SD 5:10.

Evangeliet må komme til for å skape rett anger, Apol 4:257. - Lov og evangelium virker anger og tro, Apol 12:49-52, 55-58 (eksempler), FC SD 2:50-52, 54. Begge deler må drives, samme 2:50, 5:24. Kristus anvender dem begge, samme 4.

Loven ble gitt for å temme synden med trusler og med løfte om nåde, SA C 2:1. I den nye pakt blir loven stadfestet ved troen, Apol 4:88-102, 123, 175, 20:15.

Loven er på linje med fornuften, så menneskene beundrer gjerningene og ser bare dem, Apol 4:7, 265.

Den sanne gudsdyrkelse utøves ved troen, som griper den rettferdighet som Gud tilbyr i løftet om Kristus, Apol 4:228-230, 287, 12:34.

Alternativet er løgn og hykleri, når mennesker under skinn av kristendom søker syndenes forlatelse med forbehold om gjerninger, Apol 4:253, SA C 3:39. Med lovgjerninger blir ingen rettferdig for Gud eller fortjener hans nåde, verken i begynnelsen, fortsettelsen eller ved målet, Apol 4:71-74, 87f.

Gud tillegger ikke engang sin lov den ære, at vi kan oppnå det evige liv ved de gjerninger den krever, Apol 27:30. Hovedstykket i evangeliet gjør trelldom under loven overflødig, CA 28:51f.

Ord 9:10 – *Å frykte Herren er begynnelsen til visdom,
og å kjenne den Hellige er forstand.*

Mt 5:3 – *Salige er de som er fattige i seg selv, for himlenes rike er deres.*

DEL 2: OM BIBELEN

OM BIBELENS INNHOLD

Bibelens skrifter spenner over et tidsrom på ca 1900 år. Innholdet gir et perspektiv på skapelse, syndefall og Guds *frelsesplan* for skaperverkets gjenløsning. Gjennom bibellesning får vi et innblikk i Guds løfter og deres oppfyllelse i en bevitnet historie - *frelshistorien*. Dens høydepunkt og sentrum er løftenes oppfyllelse i Jesu Kristi lidelse, død og oppstandelse (Mt 16:21, Lk 24:26, 46f, 1 Kor 15:1-3).

Menneskene har mange "fortellinger" om livets opprinnelse, mål og mening. I tillegg til den allmenne livsvisdom - begrunnet i slekters erfaring, kommer den spekulative viten, presentert i overgripende helhetsoppfatninger og livssyn. Eksempler er Østens religioner og teorier om livets opprinnelse og utvikling. Går vi til det enkelte menneske, møter vi utallige livshistorier fortalt i et meningsgivende perspektiv, og mest utførlig i selvbiografiske bøker.

Vår mulighet til kunnskap er *begrenset* til det som er begripelig og kan etterprøves. Vi er henvist til den verden vi sanser. Dens informasjon er uoverskuelig, og vi er hver for oss henvist til vår egen virkelighet. Hvordan forstå den? Og hvordan forstå den verden vi tilhører? Problemet er *mennesket*.

Kontrasten til de mange fortellingene lar oss oppfatte det enestående og usammenlignbare ved *evangeliets religion*. En bevitnet Jesus-historie *stadfester* bibelordenes karakter av *åpenbaringsord*. Ordene *overstiger* mennesketankens muligheter og gir en grunnleggende og omfattende viten om Gud, verden og mennesket. Kristentroens begrunnelse er *unik*. Den endegyldige og altavgjørende begrunnelse er Jesu legemlige oppstandelse fra de døde. Underet er Guds vitnesbyrd. Gud har stadfestet Jesu undervisning i om seg selv med *Guds vitnesbyrd*, som reiste Jesus opp fra de døde. Fra ham stammer prekenembetets oppdrag og fullmakter, likeså unike som han selv. Vår bibelåpner er apostelordets lære fra Bibelens Herre. Med Kristus som kirkens lærer, lærer vi Jesu persons hemmelighet å kjenne, og gjennom ham Guds innerste vesen, slik Guds løfter sier.

Mennesket har ingen guddommelig evne til å utlegge meningen av bibeltekstene, eller finne den bakom tekstene. Bibelens Herre «*lærer de hjelpeløse sin vei*», Sal 25:9.

46. Hva er det Bibelen handler om?

I HOVEDSAK OM TRE TING: (1) OM VIRKELIGE MENNESKER OG HENDELSER I FORTID, (2) OM OSS OG HENDELSER I NÅTID, OG (3) OM DE TILKOMMENDE TING.

Sal 106:12 – Da trodde de på hans ord, de sang lovsang til hans ære. Heb 1:1f – Mange ganger og på mange vis har Gud for lenge siden talt til fedrene ved profetene. Nå i den siste tid har han talt til oss ved sin Sønn. Apg 3:18 – Gud har /.../ latt det gå i oppfyllelse som han forut har sagt ved alle sine profeter, at hans Messias skal lide. 2 Pet 1:21 – drevet av Den Hellige Ånd, har mennesker talt det som er fra Gud. 3:2 – (Tenk) på det som ble forutsagt av de hellige profeter, og på budskapet fra Herren og Frelseren, som deres apostler har forkynt. Mk 1:15 – tro evangeliet!

Joh 5:39 – Dere ransaker Skriftene, fordi dere mener å ha evig liv i dem, og det er de som vitner om meg. 20:31 – Disse er blitt nedskrevet, for at dere skal tro at Jesus er Kristus, Guds Sønn, og for at dere ved troen skal ha evig liv i hans Navn. 2 Tim 3:15 – Du kjenner fra barndommen de Hellige Skrifter som kan gjøre deg vis, så du blir frelst ved troen på Kristus Jesus. Ef 2:20 – (Dere er) oppbygget på apostlenes og profetenes grunnvoll, hvor hjørnesteinen er Kristus Jesus selv. Rom 15:4 – Alt som før er skrevet, det er skrevet til vår undervisning, for at vi - ved den utholdenhet og trøst som Skriftene gir, skal bevare vårt håp.

Bibelens skrifter handler om Guds skaperverk og dets fall, og om Guds løfter og deres oppfyllelse i Jesus Kristus - med skaperverkets gjenløsning som mål.

Bibelhistorien gjenspeiler *Guds vilje* med menneskene: Å gi oss evig liv ved å lære oss ham å kjenne gjennom den han utsendte, Jesus Kristus (Joh 17:3).

Det *gamle* testamente skrifter handler om Guds frelsesløfte – den kommende Messias, om utvelgelsen av sitt folk, om folkets frafall og Guds straffedommer, og om løftets fornyelse ved profetene. Denne del av Bibelen ble skrevet *før* Kristus kom.

Skriftene i Det *nye* testamente handler om Messias-løftets oppfyllelse og om den nye pakt – nådepakten i Jesu Kristi blod. Denne del av Bibelen ble skrevet *etter* Jesu Kristi komme.

Til bibelarbeid:

Guds kirke i gammeltestamentlig tid (el den gamle pakt) var strengt bundet til det *skrevne* Guds ord: 5 Mos 4:2, Jos 23:6. - Denne binding vitner om Guds barmhjertighet mot sitt folk, 2 Tim 3:15-17.

Skriftene utgjorde fra tid til tid et fullstendig kànon (el rettesnor). Åpenbaringsordets Gud var den som la til nye skrifter. Joh 5:39, Lk 16:29.

I tillegg til "Moses og Profetene", har Gud gitt kirken apostelordets lære fra Jesus Kristus. Den er kirkens grunn i den nye pakt: Ef 2:20, 1 Pet 1:10-12. Dermed er Guds ordåpenbaring avsluttet, Joh 17:20.

47. Hva gjør Bibelen til en meningsgivende helhet?

GUDS LØFTER I DET GAMLE TESTAMENTET OG DERES OPPFYLLELSE I DET NYE TESTAMENTE.

Heb 1:1-2a – Etter at Gud i fordums tid mange ganger og på mange måter hadde talt til fedrene gjennom profetene, har han nå i disse siste dager talt til oss gjennom Sønnen. 2:3b – Denne frelse, som først ble forkynt av Herren, ble stadfestet for oss av dem som hadde hørt ham. 2 Tim 3:15b – de hellige skrifter, som kan gjøre deg vis til frelse ved troen på Kristus Jesus.

Gud gav Det gamle testaments skrifter gjennom sine *profeter*. Det nye testaments skrifter ble til gjennom Jesu undervisning, gitt videre til kirken gjennom apostelordets lære.

Bibelen er et resultat av Guds frelsesplan i en bevitnet historie. Bibelen «Den «hellige Skrift» fordi den er *villet* av Gud og *inngitt* av Gud (1 Tim 3:16).

Heller ikke Bibelens *siktemål* er oppfunnet av mennesker, for med sitt ord vil Gud bringe oss til sann tro og gudsdyrkelse.

Tidlig i bibelhistorien møter vi mønsteret for Guds *nåderike* under Jesu Kristi herredømme, og det *herlighetsrike* som fortsetter når denne verden forgår. Derfor sier vi med Augustin (d 430): *Det nye testamente er gjemt i Det gamle, og Det gamle testamente er åpenbart i Det nye*”. Følgelig har Bibelen universell *gyldighet* for menneskets gudsforhold.

Apostelordets lære fra Kristus har ufravikelig *autoritet* i kirken. Denne status er uavhengig av menneskers hukommelse og fortellerevne, for ikke alt er fortalt om den aktuelle situasjon.

Til bibelarbeid: Jes 55:5-11, 1 Mos 2:17, 3:15-19, 24. Jf 1 Mos 15:6 og Joh 3:16.

48. Hvordan leser vi Bibelen rett?

SVAR: NÅR VI AV DET NYE TESTAMENTE LÆRER Å UTLEGGE DET GAMLE TESTAMENTE - SOM VITNESBYRD OM JESU PERSON OG VERK TIL FRELSE FOR HVER DEN SOM TROR.

5 Mos 18:15 – En profet av din midte, av dine brødre, likesom meg, skal Herren din Gud oppreise deg. På ham skal du høre. Sal 119:105 – Ditt ord er en lykt for min fot og et lys på min sti. Jes 40:8 – Gresset blir tørt, og blomsten visner. Men vår Guds ord står fast til evig tid. 42:16a – Jeg vil føre blinde på veier de ikke kjenner...

Joh 5:39, 46 – Dere ransaker Skriftene, fordi dere mener at dere har evig liv i dem - og disse er det som *vitner om meg*. /.../ hvis dere trodde Moses, så hadde dere trodd meg, for om meg skrev han. Lk 24:25-27, 44-48 – Hvor dere er uforstandige og senhjertede til å tro på alt som profetene har talt! Måtte ikke Kristus lide dette og så gå inn i sin herlighet? Og han *begynte med Moses* (jf 1 Mos 1:1, Joh 1:1!) og alle profetene og utla for dem i alle Skriftene det som gjaldt ham. /.../ alt det måtte oppfylles som er *skrevet i Mose lov og Profetene og Salmene om meg*. Da opplot han deres forstand, så de kunne forstå Skriftene. /.../ Så står skrevet, at Kristus skal lide og oppstå fra de døde på den tredje dag, og at i hans navn skal omvendelse og syndenes forlatelse forkynnes for alle folkeslag, fra Jerusalem av. Dere er vitner *om dette*.

1 Kor 15:3f – Jeg har i min grunnleggende undervisning overgitt til dere hva jeg selv har mottatt: Kristus døde for våre synder etter Skriftene. Han ble begravet og oppstod på den tredje dag etter Skriftene. Rom 15:4 – alt som før er skrevet, det er skrevet til lærdom for oss, for at vi skal ha håp ved det tålmod og den trøst som Skriftene gir. 2 Tim 3:15 - Du kjenner fra barndommen de Hellige Skrifter som kan gjøre deg vis til frelse ved troen på Kristus Jesus.

Spørsmålets kjerne er *Jesu utleggelse av «Skriftene»* om seg selv og sin lidelse, død og oppstandelse (1 Kor 15:1-8). Denne utleggelse lar oss møte Guds evige Sønn i Jesu tjenerskikkelse. Jesu persons hemmelighet er skaperverkets mellommann og oppretholder, og Skriftens Herre og hovedperson fra begynnelse til slutt. Han *meddeler seg* gjennom bibelordene lest i deres sammenhang. Han *avslører* den grunnleggende viten om Gud, verden og menneskene, og *begrunner* verdens gjenløsning i sin lidelse, død og oppstandelse.

Det gamle testamentes betydning er grunnleggende: ”Mose lov og Profetene og Salmene” er *Kristus-skrifter*. De er Kristi ord, hvor han har forutsagt og beskrevet hele sitt verk og alle sine embeter.

Det nye testamentes betydning kommer til uttrykk i *skriftbeviset*. Det gir nøkkelen til å forstå Jesus-historien i lys av Det gamle testamente. *Evangeliene* viser *hvordan* Gud har oppfylt Messias-løftene i Jesu person og verk, og stadfestet Jesu skriftbevis da han reiste Jesus opp fra de døde. Gud sørget også for dokumentasjonen gjennom mange øyenvitner til den Oppstandne.

De andre skriftene i Nytestamentet viser *følgene*. Lik de første kristne, bør også vi lære å stadfeste Guds vitnesbyrd ved hjelp av Det gamle testamente. Denne skriftbruk har Gud stadfestet ved å oppreise Jesus fra de døde, og.

Eksempler: *Abels blod* viser til Kristi blod, Heb 12:24. - *Noa's frelsesverk* viser til Kristi frelsesverk og dets mottagelse ved dåp og tro, 1 Pet 3:20f. - *Abrahams oppbrudd og vandring* fra Ur i Kaldea viser til Sønnens lidende lydighet i Jesu jordeliv. - Beretningen om Isak som Gud hadde utvalgt til offer, viser til Guds forsoningsverk i Jesu, Guds Sønns offerdød. - Beretningen om *Josef i fangenskapets land* viser til Sønnens selvhengivende kjærlighet, som her gir sine søsken mat og klær, tilgivelse og ære. - Beretningen om israelitenes utfrielse fra Egypten, og deretter vandringen gjennom Rødehavet og i ørkenen, viser til Kristi vandring med sin kirke i den nye pakt, underveis til den nye jord. 1 Kor 10:1-11, Heb 3:17f, Åp 14:4.

Mose hyrdeskikkelse peker på Kristus, Heb 3:1-6, 5 Mos 18:15, Sal 80:2-4. - Kristus – den fullkomne øversteprest, skjuler seg i øverstepresten Aron, Heb 9. - I *Josva* møter vi Kristus som fører sitt folk inn i det lovede land. - *Erobringen av landet* gjenspeiler den stadige kamp som Kristi kirke må føre mot Kristi fiendemakter, Ef 6:10ff.

Kong *David* var en synder lik andre mennesker, og samtidig Guds utvalgte og salvede. David-skikkelsen peker fram mot Menneskesønnen uten synd, og Kongen og Seierherren i himlenes rike. Sal 18, Rom 1:3f.

Israels ropende profeter peker fram mot Den kommende, Guds lidende Messias, lovens oppfyller og menneskenes stedfortreder for Gud. I sin korsdød ble han døpt med vrededommen i alles sted, og godtgjorde for verdens synder. Sal 22, 2 Kor 5:19ff, Heb 9:11ff.

Kristi virksomme nærvær i den gamle pakt møter oss i *tabernaklets* utforming, i *skystøtten* og *ildstøtten*, i *klippen*, *kobberslangen* osv.

Til bibelarbeid: Navnet og benevnelsene

Jesus brukte det guddommelige Navnet JHUH - "JEG ER" - om seg selv. Dermed markerte han sin persons hemmelighet: Skriftens Herre, skaperverkets midler og løftenes oppfyller.

"Jeg er Livets brød", Joh 6:35, jf Sal 146:7 m fl.

"Jeg er Verdens lys", Joh 8:12, jf Jes 9:1, 49:6, 60:1, 3 m fl.

"Jeg er Døren til sauene", Joh 10:7, jf Jer 23:1ff m fl.

"Jeg er Den gode hyrde", Joh 10:11, jf Sal 23, Jes 40:11, Esek 34:11-23, 37:24 m fl.

"Jeg er Oppstandelsen og livet", Joh 11:25, Sal 36 m fl.

"Jeg er Veien og sannheten og livet", Joh 14:6, jf Sal 1, 36, 119 m fl.

"Jeg er Det sanne vintre", Joh 15:1, jf Jer 2:21, Sal 80:9-20 m fl.

Symboler om Guds mysterium, brukt om Kristus:

Riket, Sal 22:29, Jes 64:9.

Den evige *grunnvoll*, Ord 10:25b, Jes 26:4, 56:7, Jer 7:11.

Ærens konge, Sal 24 m fl.

Seierherren på korset, Sal 2, 16:11, Jer 3:22.

Den allmektige, Jes 60:21a, Sal 101:1, 118:19f.

Foraktet i en forvrengt verden, *lovprist* i virkelighetens verden, Jes 53, Sal 118:24.

Legen med legedom for oss alle i sine sår, Jes 53:5, Sal 3:9, 27:1, 147:3, Mal 4:2.

Alle *visdommens og kunnskapens* skatter er skjult i ham, Kol 2:3, Dan 2:20-22, 12:3.

Han som *vant Kronen* i sin fornedrelse, er opphøyet over alle ting og og lar oss vinne seier med ham, Sal 78:2, Jes 64:4. 1 Kor 15:57, Åp 2:10.

Anm. Guds løfters oppfyllelse

Kilden er "Abrahams Gud, Isaks Gud og Jakobs Gud" (2 Mos 3:5). Guds vitnesbyrd om løftenes oppfyllelse er en korsfestet Kristus, stadfestet med Jesu legemlige oppstandelse fra de døde (2 Kor 1:19f). Altså er vi henvist til å lese evangelistenes Jesus-historie i påske-perspektivet, og likeså Det gamle testamente.

Kirkens Herre er HERREN i Det gamle testamente. Under lesningen gjelder det å se Kristus i hans lidelse, død og oppstandelse, og i hans gjerning som profet, prest og konge. Alt er skrevet "for at dere skal tro at Jesus er Kristus, Guds Sønn, og for at dere skal ha liv i hans navn når dere tror", Joh 20:31.

Har jeg forstand på Skriftens hemmelighet, har jeg et ansvar for min vantro neste: ”Kom og se!” Joh 1:46. Det er prestens særlige kall å opprettholde kirkens læregrunn, lagt i begynnelsen. Det menighetsbyggende arbeid skjer på den, ellers ikke. Lk 24:45-48, 2 Kor 3:4ff, Mt 28:19f, Et 2:19ff.

Til bibelarbeid. Skriftbeviset

Skriftbeviset begrunner Kristus-bekjennelsen og bevitner Guds trofasthet (Lk 22:20). Skriftbeviset *begrunner Guds visdom på åpenbaringsordets premisser*. Brukt på denne måten, blir vi «lest» med Guds lov og evangelium. Begrunnelsen skjer aldri med bibellesning på fornuftens vilkår. 2 Kor 2:6-10, 1 Joh 5:19, Kol 1:13f (dåpen). Denne biblisistiske lese måte forutsetter en direkte tilgang til ordenes mening, det vil si uavhengig av den rett utlagte Skrift fra dens Herre, gitt kirken i og med det apostoliske ord. Jf Apg 8:30-35.

I Nytestamentet møter vi ofte skriftbeviset i form av *sitater og hentydninger* (allusjoner). De viser indirekte til større tekstsammenhenger - i siste instans til skapelse, syndefall og frelseshistorie. Med god bibelkunnskap er det lettere å oppfatte innholdet. Vår anvendelse er mulig på grunn av ”det uforanderlig menneskelige”, gitt i skapelsen.

Illustrasjon: Lk 24:44-48.

Jesu utleggelse av Det gamle testamente, om sin person og sitt verk, har han gitt videre til kirken gjennom de apostler han utrustet på Pinsedagen. Jesu utleggelse og apostelordets lære er sammenbundet i Det gamle testamentes vitnesbyrd om ham, v 46f.

Jesu utvalgte apostler skulle være ”*vitner om dette*”, v 48. De var ikke bare øyenvitner til den Oppstandne (1 Joh 1:1-5), men også i stand til å stadfeste Jesu person og verk med skriftbevis, og dermed bevitne den kjensgjerning at Guds løfter om den kommende Messias er oppfylt i en bevitnet Jesus-historie.

Hvilken kvalifikasjon kreves?

Trofast mot det apostoliske ord, utdanner kirken prester/pastorer som kan etterfølge Herrens apostler med skriftbevis i prekenembetets gjerning. De må kunne gjenkjenne Jesus Kristus i Det gamle testamentes skyggebilder av ham (Lk 24:32, 45). Ingen øyenvitner så Guds herlighet i den korsfestede Jesus. Den ses i Jesu utleggelse av «det profetiske ord», stadfestet med Jesu oppstandelse fra de døde. Utelukket er private bibeltolkninger, for en blind kan ikke veilede en blind (Mt 15:14).

På berget fikk de tre apostlene se Jesu Guddoms herlighet gjennomlyse ansikt og klær (Mt 17:2). Men hensikten var en annen: «*Hør ham!*» Vi er ikke henvist til agitasjon, men til Jesu utleggelse av Skriftene, gitt kirken i og med det apostoliske ord (NT). 2 Pet 1:16-21.

Heroldens oppdrag

Grunnteksten bruker ordet ”*keryssein*” = å kunngjøre, proklamere, her om å formidle meddelelser fra himmelens og jordens Skaper. I denne mening var også Kristus selv Faderens *herold*, som ”*taler slik min Fader har lært meg*”, Joh 8:28b, jf Sal 118:17 (å kunngjøre Herrens gjerninger). Det er en underfull vesensenheter mellom utsender og utsending. Jesu delegater i prekenembetet proklamerer ikke seg selv, men *Herren Jesus Kristus, og seg*

selv som hans tjenere, 2 Kor 4:5. Joh 14:24, 17:20. Det er et sykdomstegn når forkynnelsen blander med litterær språkbruk eller forfaller til terapeutisk pjatt, krydret med anekdoter og synsing.

Guds løfter oppfylt i Jesus Kristus, binder kirken til Skriftens Herre

Herren Jesus Kristus var virksom i den gamle pakt. Ord, hendelser og institusjoner foregriper ham lik skyggebilder av Den Kommende. Denne binding til Skriftens ord gjør kirken til Ordets tjenerinne. Hva betyr det? Israels historie peker ikke bare framover til Guds løfter oppfylt i en bevitnet Jesus-historie. Denne historie *inkluderer* også oss som nå lever i Kristi nåderike, og venter Rikets fullendt på den nye jord. *Jesus-historien fortsetter som interim-historie*. Guds nådes hemmelighet fra begynnelsen begrunner kirkens lære og liv i tidens løp fra Pinsedagen til Kristi gjenkomst på den siste dag.

Illustrasjon: 1 Kor 10-11

Kristi innstiftelsesord til Den Hellige Nattverd er plassert i en frelseshistorisk sammenheng. Den innledes med israelittenes uttog fra Egypten, frelsen i Rødehavet og løftet om det lovede land under ørkenvandringen. Evangelistenes dokumentasjon til Jesu liv gjenspeiler denne historie, som fortsetter i hans folk – «de som følger Lammet, hvor enn det går», Åp 14:4. Altså omfatter skyggebildene mer enn de sakramentale *handlingene* dåp og nattverd. Skyggebildene omfatter også *etterfølgelsen* på nådepaktens grunn (jf Luthers «for at» i forkl til 2 trosart).

Eksempler på kirkens binding til den rett utlagte Skrift fra dens Herre:

Apg 2. Peters tale på Pinsedagen,

Heb 5:5ff. Merk bruken av Sal 2:7, 9 og 110:4f. Kombinasjonen henspiller på Melkisedek i 1 Mos 14:18f. Han er skyggebildet av Jesu person og verk som Kongen, Sønnen og Presten til evig tid, Alfa og Omega, Begynnelsen og Enden. Jf Åp 1:8, 21:6.

Fil 2:5-11. Faderen har gitt Sønnen det hellige NAVNET "over alle navn" (v 9 - men unevnt også her). Hvert kne skal en gang bøye seg "og hver tunge bekjenne at Jesus Kristus er HERREN, til Gud Faders ære" (v 11). Skriftbevis: **Jes 45:23b** – *For meg skal hvert kne bøye seg* (jf 14ff).

Joh 12:37-41. Jødernes vantro oppfylder Herrens (= Jesu) forherdelsesdom i Jes 53:1 og 6:9f. Den Hellige Gud som Jesaja så "på en høy, høy trone", er *den samme* som i Jesu ringe skikkelse møtte Johannes og kalte ham til menneskefisker (Mt 4:21f).

Lk 24:13-31. *Evangelistene* har ikke noe sted formidlet umiddelbare åpenbaringer eller spekulasjoner om "den historiske Jesus". De *formidler Jesu undervisning*. Den medbestemmer også redigeringen, særlig tydelig his Matteus. (Mt 16,21ff, 17:22f, 20:17ff.)

Jesu undervisning i Skriftene gjelder Guds evige rådslutning om Sønnens lidelse, død og oppstandelse (Joh 7, 17, 14:10, Åp 13:8b). Denne rådslutning fins i hele Det gamle testamente (v 44). *Mosebøkene* handler om Jesus Kristus (Joh 5:46), som kom for å gjøre det som stod skrevet om ham (v 46-48). GT har en *indre struktur* som krever denne lese måte. Ved den åpner han Skriftene for oss (Sal 119:130) og gir seg til kjenne (Joh 5:32).

Åp 19:10 – «*Jesu vitnesbyrd er profetiens Ånd*», vitnet røsten fra Guds trone. Kirkens binding til «Jesu vitnesbyrd» ved aposteltidens slutt er ikke tids- og kulturbetinget, men

«profetiens ånd» gjennom Guds kirkes historie uansett tid og sted. Samme vitnesbyrd avla Peter, om *Kristi ånd* som virket i profetene (1 Pet 1:11). Filip oppfattet poenget (Joh 1:46). Den som forkynner en annen Kristus enn ham som GT forkynner, bærer "fremmed ild" (3 Mos 10:1f, Gal 1:8f).

Det hefter *ingen mangler* ved Guds løfter oppfylt i en bevitnet Jesus-historie. Manglene hefter ved menneskets trang til å belære Gud. Guds hellige lov avslører hovmodsånden og gjør Guds fullendte forsoningsverk påtrengende aktuelt (Joh 5:39f).

Andre eksempler: Mt 1:22f bruker Jes 7:14. - Mt 2:15 bruker Hos 11:1. - Apg 4:25 bruker Sal 2:1. - Apg 28:25 bruker Jes 6:9f. - Heb 3:7 bruker Sal 95:7f.

Anm. Nøkkelen til den rett utlagte Skrift

Forskjellen mellom Guds gave-rettferdighet og Guds strenge rettferdighet er "nøkkelen" til å forstå Kristi undervisning i "Skriftene".

Luther forstod under lesningen av Salme 32 at "Guds rettferdighet" i **Rom 1:17** ikke handler om Guds strenge rettferdighet, men om Guds *nådige* rettferdighet. Evangeliet åpenbarer denne rettferdighet ved å *frikjenne* synderen på grunn av Guds Sønns lidende lydighet i Jesu tjenerskikkelse til frelse for hver den som tror uten noen kvalifikasjon å vise til. .

Læren om troens rettferdighet stiller Bibelens lærestykker i et nytt lys og åpner de skattkamre som vi ellers går forbi. Det framgår tydelig av Luthers mangeårige arbeid som bibelutlegger. Denne innsikt har *Bengt Hägglund* sammenfattet i tre punkter:

(1) *Ny innsikt i forholdet mellom Det gamle og Det nye testamente.* Ikke bare løftene, men også loven peker utover seg selv til den rettferdighet som Kristus og evangeliet vitner om.

(2) *Skriften framstår som en enhet.* Vi må skille mellom den gamle og den nye pakt, selv om de hører sammen. Lovpakten på Sinai i all dens mangfoldighet gjenspeiler menneskelivet og peker framover mot nådepakten i Jesu Kristi, Guds Sønns blod. Nådepakten forutsetter lovpakten og avslører dens rette mening.

(3) *Kristus framstår som det evige Guds Ord og Skriftens sentrum.* Den rette bibelutleggelse gjør klart for oss at mennesket er ingenting og Jesus Kristus alt. Dette framgår ikke umiddelbart av tekstene i GT, f eks om offerlovgivningen. Ofringene i den gamle pakt var skyggebilder av Kristi offerdød. *Meningen framgår av oppfyllelsen* – av rettferdiggjørelsen ved tro på grunn av Kristi offerdød.

Hva Luther kaller en "historisk" tolkning, er en *frelsheshistorisk* tolkning: Mose lov er fullbyrdet i Kristus, Salmene er Kristi salmer, og profetenes løfter handler om Kristus Jesus. Denne lese måte er i samsvar med Kristus som deres opphavsmann. Den er hverken åndelig (spiritualistisk) eller billedlig (allegorisk). Meningen fins

ikke i en virkelighet «bakom» eller «over» tekstene, men i *ordlyden*. Ordene meddelers den mening som har Kristus og hans rike som mål.

Hovedkilde: Hågglund 2002, 37-41.

49. **Hva kjennetegner Kristus-bekjennelsens begrunnelse?**

DEN STADFESTER GUDS ORD OG VERK I JESU LIDELSE, DØD OG OPPSTANDELSE, SLIK SKRIFTENE HAR SAGT. GODTROENHET, FØLERI OG SYNSING VITNER OM UMODNE KRISTNE, LETTE Å FORFØRE.

Mt 16:16 – Du er Messias, den levende Guds Sønn. Joh 10:30 – Jeg og Faderen er ett. 14:11 – Jeg er i Faderen og Faderen er i meg. Om ikke for annet, så tro det for selve gjerningenes skyld. 1 Joh 5:20 – Vi vet at Guds Sønn er kommet og har gitt oss forstand, så vi kjenner den Sanne... Lk 24:44f – ”Alt måtte oppfylles som står skrevet om meg Moseloven og i Profetene og i -Salmene.” Deretter åpnet han deres sinn, så de forstod Skriftene. Rom 1:1.5, 2 Pet 1:16, 1 Joh 1:1f.

Ef 4:14-65 – så skal vi ikke lenger være umodne, ikke la oss kaste hit og dit og drive med vinden fra enhver lære, så vi blir bytte for menneskenes falske spill og villfarelsens listige kunster. Nei, la oss holde oss til sannheten og i ett og alt vokse i kjærligheten til ham som er hodet, Kristus (Sv Kyrkobibel). Fra ham kommer hele legemets (kirkens) vekst; det sammenføyes og holdes sammen... 2 Pet 1:2.

Da Gud reiste Jesus opp fra de døde, stadfestet han Jesu undervisning i Skriftene om sin person og sitt kall: (1) Jesus fra Nasaret er Guds lovede Messias og Faderens enbårne Sønn, av samme vesen som Faderen. (2) Med sin lidende lydighet inntil døden har han oppfylt Guds lov i alle deler.

Oppstandelsen stadfester at Gud er en forsonet Gud i Kristi død, og den oppstandne Kristus Guds gave-rettferdighet til frelse for hver den som tror.

Eksempler: Rom 16:25f, Gal 1:11.

Lukas-evangeliet - skrevet av en hedningekristen, legger avgjørende vekt på historisk dokumentasjon fra Jesu disipler og øyenvitner til den Oppstandne, Lk 1:1-2.

Excurs 1: Om Bibelens bøker

Ordet ”**bibel**” kommer av det greske ordet biblia = bøker. Andre benevnelser er ”Den Hellige Skrift”, ”Skriften”, ”Guds ord”, eller ”Ordet” signaliserer kilden og markerer samhörigheten mellom åpenbaringsordets Gud og det skrevne ord.

Bibelen inneholder 66 bøker el skrifter. De er skrevet i løpet av ca 1500 år, mellom år 1400 f Kr og år 100 e Kr.

Det gamle testamente (GT) inneholder 39 bøker og er skrevet på hebraisk:

De fem Mosebøkene (pentatevken el ”de fem bokrullene”).

Historiebøkene dekker Guds folks inngang i det lovede land inntil hjemkomsten fra Babylon: Josva, Dommerne, 1. og 2. Samuelsbok, 1. og 2. Krønikebok, Esra, Nehemia og Ester.

Poesi- og visdomsbøkene: Job, Salmene, Salomos Ordspråk, Predikanten, Salomos Høysang.

Profetenes bøker deles inn i de 4 ”store” – Jesaja, Jeremias inkl Klagesangene, Esekiel og Daniel, og deretter de 12 ”små”: Hosea, Joel, Amos, Obadja, Jona, Mika, Nahum, Habakkuk, Sefanja, Haggai, Sakarja, Malaki.

Det gamle testamente om skapelsen, patriarkene Abraham, Isak og Jakob, og historien om Moses og Israels folk like fra utfrielsen fra Egypt til bosettingen i Kanaans land, og om Guds løfter til Israels folk.

Samtidig leser vi om folkets utroskap og frafall i avgudsdyrkelse, og om dets gjenstridighet mot Guds advarsler gjennom de profeter han sendte. Derfor ble Israels folk bortført til fangenskap i Babylon. Men tross all den synd og overtredelse som var gjort, ga Gud mange løfter om en ny tid da han skulle vise sin universelle nåde og forbarme seg over alle folk. Disse løfter viser framover til den nye pakt grunnet på den kommende Messias og hans lidelse, død og oppstandelse. Da vil Gud oppfylle sin gode skapervilje på i de troendes liv med Kristus til gave.

Apokryfene – de «skjulte» bøkene

danner et tillegg til GT. De er skrevet mellom år 30 f Kr og 100 e Kr: De er Judits bok, Visdommens bok, Tobits bok, Jesu Syraks bok, Baruks bok, Første og Andre Makabeerbok, Historien om Susanna, Bel i Babel, Asarjas bønn og Manasses bønn, Esther (fra Haman og Mordekai), o a. De mangler det klare Kristus-vitnesbyrd, men hører likevel med i den lutherske kirkes bibeloversettelser, dels på grunn av lovforkynnelsen, dels på grunn av det frelseshistoriske perspektiv som de gir på senjødedommen. De er ”gode og nyttige å lese” (Luther).

Det nye testamente (NT)

består av 27 bøker skrevet på gresk: De fire evangeliene etter Matteus, Markus, Lukas og Johannes, og deretter Apostlenes gjerninger, fulgt av 21 brev fra apostlene, og til sist Åpenbaringsboken – Jesu åpenbaringer til Johannes med adresse til Guds kirke i endetidens trengsler.

*Evangeliene*s hovedtema er historien om Kristi lidelse, død og oppstandelse. De skildrer begivenheter omkring hans unnfangelse, og fødsel, og hans offentlige undervisning og undergjerninger som bevitner hvem han er og hva han bringer.

Kontrasten er stor til såkalte ”hellige” skrifter i religionenes verden, hvor frifinnelsens evangelium er ukjent og likeså dets begrunnelse i en bevitnet Jesus-historie, slik Skriftene har sagt. *Koranen* til eksempel rommer *menneskers* tanker og forestillinger om Allah, og består for det meste av leveregler og formaninger i fortløpende kapitler.

Excurs 2: Syv misoppfatninger om Det gamle testamente

(1) At GT representerer religion på et lavere, primitivt utviklingsnivå, og NT religionen på et høyere, fullendt nivå. - Det er sant at frelseshistorien gikk framover, og at Guds løfter blir stadig tydeligere i GT. Men sår du et frø, representerer ikke blomsten

noe nytt i forhold til frøet, men samme sak i ulike stadier. Slik er det også med forholdet GT og NT. NT's Gud er GT's Gud. Gud har ikke forandret seg (Rom 3:30).

5 Mos 6:4 - Gud Herren er èn. **Heb 13:8** - Jesus Kristus er i går og i dag den samme. **1 Joh 1:5** - Gud er lys, og det er intet mørke i ham. **1 Sam 2:6** - Herren døder og gjør levende.

(2) At GT inneholder loven, og NT evangeliet. - Nei, hele Bibelen inneholder lov og evangelium. Gud er hellig, og lovens natur er Guds hellighet (Mt 5:48). Derfor blir ingen frelst ved lovgjerninger, men ved tro på Guds løfte (Rom 4, Heb 11). Løftet er den rettferdighet som Gud har åpenbart uten loven i Jesu lidelse, død og oppstandelse, til frelse for alle som tror (Rom 3:28). – Det er ikke forbeholdt "GT's Gud" å åpenbare sin nidkjærhet ved loven og sin vrede over alt ondt (3 Mos 26, 5 Mos 28). Den samme Gud møter oss i NT (Lk 16:19-31, Rom 1:18ff, 1 Kor 6:9). Og omvendt: Den Gud som møter oss med evangeliet i NT, møter oss med evangeliet i GT (Sal 51, Jes 53, Mika 7:18 osv). For syndens skyld trenger vi den usminkede tale om kriger og grusomheter, om feil og fall, og om Guds barmhjertighet mot syndere som tar sin tilflukt til ham.

(3) At kristentroen i NT har avløst GT. - Jesus er ingen religionsstifter, for kristentroen er GT's Messias-tro, Abrahams tro.

(4) At vi i vår tid har større innsikt enn den vi finner i GT og NT. - Man gir Bibelen status som vitnesbyrd om henfarne slekters tids- og kulturbestemte trosforestillinger, skikker, normer, verdensbilde, kjønnsroller osv. En lignende status gir man kirkens be- kjennelser fra oldkirken og reformasjonstiden (Konkordieboken), og dermed begrunnelsen, stadfestet med det apostoliske ord.

GT er enestående i religionshistorisk sammenheng. Perspektivet i både GT og NT er ikke menneskehetens foredling henimot Gud, men et stadig dypere frafall fra Gud, i flergu- deri, djevledyrking, grusomheter og naturødeleggelser. Uttrykksformene må nødvendigvis være tids- og kulturbestemte, men *budskapet* er enhetlig og sakssvarende. Rom 12:2, jf Ord 9:10, Ef 1:18, 4:23, 5:10, 17. Kol 1: 9, 1 Tess 4:1-8, 5:5, 18.

(5) At GT handler om Jahve, og NT om Jesus. - Nei, Bibelen er åpenbaringsordet fra den Treene Gud, gitt i skriftlig form. Benevnelsen Fader (el Far) er Opphavets selvbe- nevneelse, gitt med Sønnens åpenbaring i Jesu skikkelse. *Joh 1:18 - Ingen har noensin- ne sett Gud. Den enbårne Sønn, som er i Faderens favn, han har forklaret ham.* Den Hellige Treenhet – Gud Fader, Sønn og Hellige Ånd, var virksom fra skapelsens be- gynnelse. Den ène, sanne Gud er åpenbaringsordets Gud i både GT og NT (Joh 1:1ff, Kol 1:16ff, Heb 1:1-4 osv). Sønnen er den evige Midleren - også i GT.

(6) At Jesus har fridd oss fra forpliktelsen på GT. - Nei, Jesu henvisning til "de gam- le" i Mt 5:20ff sikter ikke til Moses og profetene, men til farisèernes muntlige lovtradi- sjon på siden av GT. Det var ikke GT, men denne tolkningstradisjon Jesus korriger- te. Mk 2:17ff gjelder Jesu forhold til Moselovens renselsesforskrifter og sabbatsbudet. Selv oppfylte han hele Moseloven, og ved sin øversteprestelige offerdød brakte han deler av loven til opphør (seremoniloven, sivilloven), men ikke moralloven eller Guds gode ska- pervilje.

(7) At Jesus forstod GT annerledes enn GT's opprinnelige mening. - Nei, det var GT's mening Jesus forkynnte, gitt med "Skriftenes" ord. Han er Skriftens Herre og Guds evige Sønn, som taler ved det som står skrevet hos Moses, i Profetene og i Salmene om ham. GT vitner "om meg" (Joh 5:39), det vil si om "Guds rettferdighet, som loven og profetene vitner om", Rom 3:21 (jf 1:2 og 17).

Gjennom sine utvalgte apostler har Kristus gitt kirken den rett utlagte Bibel. Det er denne utleggelse vi kaller "det apostoliske og profetiske Kristus-vitnesbyrd". Guds kirke i den nye pakt "er oppbygget på apostlenes og profetenes grunnvoll, hvor hjørnesteinen er Kristus Jesus selv", Ef 2:20. Med "profeter" siktes til aposteltidens profeter, utrustet med Åndens gaver til å stadfeste med skriftbevis og begrunne apostlenes lære fra Kristus.

Jøder flest avviste evangeliet i GT (Jes 6:9ff, 28:16, 29:10, jf 1 Pet 1:11), og Gud reagerte med sin forherdelsesdom. Allikevel gjennomførte Gud den frelsesplan som gjør GT til en fremadskridende helhet (Jes 46:9 og kap 48, jf 2 Pet 1:21, Fil 2:11).

Hovedkilde: J Bygstad 1988.

OM "SKRIFTENS KLARHET"

Hovedkilden til dette og følgende emner om Bibelen: The inspiration of Scripture. Missouri Synod 1975. Kommisjonsrapport.

50. Hva er "Skriftens klarhet" (claritas Scripturae)?

SKRIFTENS KLARHET ER EN YTRE, SPRÅKLIG-BEGRIPELIG KLARHET, OG EN INDRE OVERBEVISENDE KLARHET. I OG MED BIBELORDENE GIR ÅPENBARINGSORDETS GUD DEN GRUNNLEGGENDE KUNNSKAP OM HAM, MENNESKET OG VERDEN. UNNTATT ER SÅKALTE "ÅPNE SPØRSMÅL".

Sal 119: 18, 105, 130 – Lukk opp mine øyne, så jeg kan skue de underfulle ting i din lov (dvs Guds frelsesråd).. /.../ Ditt ord er en lykt for min fot og et lys på min sti. /.../ Dine ord gir lys når de åpner seg, de gir den uerfarne innsikt. Lk 24:32 – Brente ikke vårt hjerte i oss da *han talte* til oss på veien og *opplot Skriftene* for oss? (Jf Jer 23:29) Apg 9:22 – Saulus /.../ målbandt jødene som bodde i Damaskus ved å *bevise at Jesus er Kristus* (jf 17:2f, 18:28). Rom 15:4 – *Alt som før er skrevet, det er skrevet til vår undervisning*, for at vi skal ha håp ved den utholdenhet og den trøst som Skriftene gir.

Lk 16:31 – Abraham sa til ham: "Vil de ikke høre Moses og profetene, lar de seg heller ikke overbevise, om noen oppstår fra de døde." 2 Kor 3:14 – deres sinn ble forstokket. Til denne dag ligger et dekke over deres hjerte, når Moses blir forelest, men *når de omvender seg til Herren, blir dekket tatt bort*. Joh 5:39, 46f – Dere gransker Skriftene, fordi dere mener å ha evig liv i dem, og det er de som *vitner om meg*. /.../ Om dere trodde Moses, skulle dere tro meg, for *om meg skrev han*. *Men om dere ikke tror hans skrifter, hvordan skal dere da kunne tro mine ord?* – 14:23f - Om noen elsker meg, *tar han vare på mine ord*. /.../ Men den som ikke elsker meg, tar ikke vare på mine ord. Jf 6:63b, 8:31f.

Den oppstandne Kristus er kirkens Lærer gjennom det apostoliske ord (Lk 10:16). Han lærer oss Det gamle testamentes vitnesbyrd om ham, gitt i og med ordenes yt-

re, språklige klarhet. Da er Den Hellige Ånd virksom og opplyser våre sinn med det som står skrevet om Jesu person og verk. Sannhetskriterier fins ikke hos noen annen, på et annet sted eller i en annen tid

Seks teser om Skriftens klarhet

(1) Skriftens klarhet handler om dens troverdighet, av samme slag som den vi tilskriver logikkens og grammatikkens regler, og matematikkens grunnsetninger. Vi kan ikke forklare hvorfor ord og utsagn forbindes med et bestemt innhold, men Skaperen har villet det slik.

(2) Skriftens språklige klarhet begrunner Kirkens bekjennelse – aldri omvendt. - Skriftens indre klarhet kan ikke skilles fra dens ytre klarhet (*sensus literalis*). Denne binding er en forutsetning for å kunne forstå språk overhode, ifølge grammatikkens regler og vanlig språkbruk. Veien til den grunnleggende viten om Gud, mennesket og verden går gjennom den språklige klarhet – aldri utenom. Bibelordet er ”paradisets port” (Luther), og Guds kirke på jorden går gjennom denne porten når tekster blir opplest og prekenen utlegger læren fra Skriftens Herre. Da hører vi ham. Lk 10:16, 24:27, 45-47. Jf Mt 10.

Veien om bibelordenes ytre klarhet utelukker tre : (1) Visshet begrunnet i synsing og føleri (svermeri), (2) tilslørende deklarasjoner om enighet ”på tilstrekkelig grunnlag” (reduksjonisme), og (3) kirketilpasninger til allmenreligion og folkemening (akkomodasjon). Argument av typen ”mitt syn” eller ”kirkens syn” avslører at man overser Guds tanker, gitt i og med ordenes ytre klarhet.

(3) Skriftens overbevisende klarhet er innholdsbestemt. Med Kristi oppstandelse fra de døde har Gud fullført sin frelsesåpenbaring i en dennesidig, bevitnet historie. Med nådepakten i Jesu Kristi død har Gud stadfestet lovens hellighet og oppfylt løftene. Oppfyllelsen gjør Bibelens enhet og indre struktur åpenbar for oss (1 Kor 2:2). Denne innholdsbestemte klarhet er kort framstilt i de tre trosartiklene om personenes vesen og verk i Den Hellige Treenhet (se Lille Katekisme, Luthers forkl).

Kirkens Kristus-bekjennelse stadfester Jesu undervisning om sin person og sin lidelse, død og oppstandelse, ”slik Skriftene har sagt”. De vitner om ham som er deres siktemål og indre sammenheng. Derfor består *Konkordiebokens* autoritet og gyldighet i det Guds ord de bevitner og istemmer med bibelord og bibelhenvisninger. Konfesjonelle luthere nere representerer ikke noe nytt. De gjør hva kristne har gjort like fra begynnelsen.

(4) Årsaken til Skriftens klarhet er den samme for oss som for Herrens apostler og kristne i aposteltiden: Guds løfter, gitt til ”Moses og profetene”, og Guds løfter oppfylt i en bevitnet Jesus-historie. Oppfyllelsen gjør at mennesker uansett tid og sted kan istemme kirkens Kristus-bekjennelse fra begynnelsen - som i himmelen så òg på jorden, Åp 7:12, jf 2 Kor 1:20. Men lar man seg nøye med lærdommer fra andre tider og steder, motsier man og belærer åpenbaringsordets Gud, og gjerne med påstanden at Skriftens klarhet er ”et luthersk postulat” og Konkordiebokens bekjennelser aktverdige minnesmerker om den tids kristendomssyn.

(5) Konkordiebokens bekjennelser bevitner Skriftens indre klarhet, og lar oss istemme den med Skriftens ytre klarhet. Den indre klarhet er tilgjengelig for alle, så

sant vi lar oss veilede av apostelordets likefremme mening (jf Kristi ord: "Dette er mitt legeme" osv).

Ordlyden lar oss oppfatte den falske "innsikt", som bortforklarer, motsier og underkjenner hva ordene sier rett ut, den erstatter det apostoliske ord med tilslørende ord og bekvemme bortforklaringer (Mt 4:1-11). Kirkefelleskap med rom for kvasiteologi i gudstjenestelige ordninger, villeder og forfører mennesker.

Apostlenes etterfølgere i prekenembetet har et sikkert fundament i Skriftens ytre klarhet. Den språklige klarhet krever oversettelse til morsmålet og arbeid med tekstene på Kristi lærevilkår. Under arbeidet med den nytestamentlige bibeltolkning trer det apostoliske og profetiske Kristus-vitnesbyrd fram med alt større klarhet.

(6) Apostlenes etterfølgere i prekenembetet er kalt til å formidle den rett utlagte Skrift fra dens Herre, gitt kirken i og med apostelordets lære (NT). På dette vilkår er kristnes disippelforhold til Kristus konstant. (Apg 2:42, Ef 2:20, osv.).

Når prekenen følger etter lesningene, er ikke uklarhet årsaken, men oppdraget: Å formidle Jesu Kristi undervisning for menigheten. Joh 5:39. Esek 3:17-19, Heb 13:17. "Troen kommer av prekenen, og prekenen ved Kristi ord", Rom 10:17.

Anm. Alternativet til Jesu undervisning fremstår med bekvemme forbehold mot det apostoliske ord. Alternativet kan vel ligne Kristi kirke, men begrunnelsen er menneskers læretilpasninger i strid med bekjennelsen til Kristi ord (Mt 7:15ff, 16:22f, Rom 16:17).

Til bibelarbeid. Skriftens klarhet

Sal 19:8, 119:105. 2 Pet 1:19, 2 Tim 2:19, 1 Joh 2:13f.

Eksempel: Den etiopiske hoffmann, Apg 8:26-37.

Skriftens klarhet er tilgjengelig for alle kristne: Lk 16:29, Joh 5:39, Apg 17:11, 2 Tess 2:15. Adressater er den forsamlede menighet hvor skriftlesninger skjer i den felles gudstjeneste: Kol 4:16, 1 Tess 5:27.

Skriftens mening er skjult for den som vil mestre Guds Ord etter forutinntatte meninger og bruke Bibelen til interessekontroll. Mt 11:24, Joh 8:46ff, 2 Kor 4:3. Jf Jes 6:9f, Mt 13:13ff, Apg 28:25ff, Rom 9:31f, 10:21, 11:7ff.

2 Pet 3:13: Enkelte ting i Pauli brev er vanskelige å forstå.

Det framgår av sammenhengen at Peter sikter til emnet "de siste ting" - verdens undergang og en ny himmel og jord. Begynner vi i denne enden, står vi i fare for å forvrengte og misbruke hva apostelen skriver om emnet. Romerbrevet viser indirekte at også Paulus tok hensyn til *progresjon*. Læredelen *slutter* med utvelgelsen (9-11).

1 Kor 13:12 handler ikke om Skriften, men om vår gudskunnskap i dette liv.

Gud gir seg ikke til kjenne i synlig herlighet, men indirekte - i Ordets klær, som i en gåte eller et avbilde. Den gudskunnskap vi mottar av Skriften, omfatter ikke alt. Den er gitt stykkevis – fragmentarisk. (Jf 2 Mos 33:12ff)

Augustin: "I Skriftens klare steder fins alt som vedkommer tro og liv" (De doctrina Christi. II, 9).

Typologisk utleggelse – skyggebilder av kommende ting.

Guds ord og inngripen i den gamle pakt varslet om nye frelseshendelser som skulle ligne de gamle. *Eksempler* er utfrielsen fra Egypten, vandringen gjennom Rødehavet, Sinai-pakten, erobringen av landet, utvelgelsen av David, templet på Sion, osv. Men varslene var ingen garanti for Israels framtid. Årsaken var folkets frafall fra Sinai-pakten. Derfor forkynte Gud sin straffedom ved profetene (Am 8:2, Hos 1:9). Bortenfor den fullbyrdede dom skulle Gud opprette en ny nådepakt og frelsen komme, gitt av nåde (Jes 43:18-20, Esek 37, Jer 31:31f, Esek 36d:24-27).

Eksempler:

Peters tale, Apg 2:22-36. Pauli tale, Apg 13:16-41.

1 Kor 10:1-11. *V 6a – Disse ting hendte som forbilder for oss. V 11a – Alt dette rammet dem på en forbilledlig måte...*

Lk 24:45-48 – *Deretter åpnet han deres sinn, så de forstod Skriftene. Han sa til dem: Så står skrevet at Kristus må lide og oppstå fra de døde på den tredje dag, og at omvendelse og syndenes forlatelse skal forkynnes i hans navn for alle folk og først i Jerusalem. Dere er vitner om dette.*

Gjennom den samme bibelutleggelse er den Oppstandne virksom i den forsamlede menighet (Lk 10:16, Mt 28:20), og åpner våre sinn til å forstå Skriftene (Lk 24:45). Vi forgår, men ikke hans ord (Mt 24:35). Gjennom dem lærer vi den eneste sanne Gud å kjenne og ha evig liv i ham (Joh 17:3).

Steder som belyser det apostoliske og profetiske Kristus-vitnesbyrd:

2 Pet 1:19-21.

V 19: Jf Sal 19:9, 119:105, 130. (// Joh 1:5, 5:35, Rom 13:12, 2 Kor 4:6, Åp 2:28, 22:16. - **V 21:** Jf 2 Sam 23:2, Sak 7:12, (Syr 1:9). (// 1 Kor 2:13, 2 Tim 3:16, 1 Pet 1:11)

Joh 5:39.

Jf 5 Mos 18:15, Jes 8:20, 34:16, 45:8, Jer 23:5, Dan 9:24. (// Lk 16:29, 31, 18:31-34, 24:27, 44-47, Joh 1:45f, Apg 17:11, 2 Tim 3:15, 1 Pet 1:11, Åp 19:10.)

4 Mos 24:17.

Jf Mt 2:2ff, Lk 3:34. (// 2 Sam 8:2, Sal 110:5f, Jes 15:1, 16:14)

Jes 11:1 og 10.

Jf Joh 1:14, Apg 13:22f, Rom 15:12, Åp 5:5. (// Jes 4:2, 53:2, 62:10, Jer 23:5, Amos 9:11, Sak 2:15)

Jes 53.

Jf Apg 8:32-35. - **V 3:** Jf Mk 9:12, Joh 7:47f. (// Jes 49:7, 50:6, Sal 22:7) -

V 4: Jf Mt 8:17, 20:28, Joh 1:29, 1 Pet 2:24. (// Jes 54:6f, Sak 13:1)

V 5: Jf Rom 4:25, 2 Kor 5:21, Gal 3:13, 1 Pet 2:24, Mt 4:23f. (// Sak 13:6f) **V 11:** Jf Joh 10:14ff, 17:3, Rom 4:25, 5:19, 1 Pet 3:18. (// Å kjenne: Jes 59:8, 12ff)

Sak 3:8f.

Jf 1 Joh 2:12. (// Sak 6:12)

Apg 13:23.

Jf 2 Sam 7:12, Sal 132:11, Jes 11:1, Jer 23:5, Esek 34:23. (// Mt 1:1, 21, Lk 1:32, Rom 1:3)

Apg 13:32-41.

V 32: Jf 1 Mos 3:15, 22:18, 26:4, 49:10, 5 Mos 18:15, 18, Jes 4:2, 7:14, 9:6, Jer 33:14, Dan 9:24f. (// 2 Kor 1:20, Apg 26:6, Ef 1:3f, Tit 1:2).

V 35: Jf Sal 16:10 (// Apg 2:27).

Apg 17:31.

Jf Sal 9:9, 96:13, 98:9. (// Joh 5:22, 27, Apg 4:10, 10:42, 2 Kor 5:10, 2 Tess 1:10)

Fra bekjennesskriftene: Skriftens klarhet:

CA 22:2, 23:3, 28:43. - Apol 4:314, 24:94. - SK Nattverden 45. - FC SD 2:26 (nb bibelsit), 87, 7:48, 50.

Skriftens ene, bokstavelige mening: FC SD 2:38, 42, 45-48, 50.

Hva sier Skriften? Apol 4:231, 264, 267. 22:84, 138.

Bruk av *utenombibelske opplysninger*: Apol 4:246ff, 24:23, 81ff. - FC SD 5:7ff.

Skriftens klarhet utelukker spekulative tolkninger: Apol 11:106, 24:35, FC SD 7:113.

De som tolker skriftsteder "på en filosofisk eller jødisk måte", utelukker Kristus som mellommann og opphever troens rettferdighet. De tilslører eller fjerner det håp som Skriften gir. Men Skriften lar seg ikke forstå uten dens lære om troens rettferdighet. Apol 4:376f.

Spekulative tolkninger strider mot Den Hellige Ånds vilje og mening, FC SD 11:92.

51. Hvordan kan vi vite at den oversettelse vi leser, gir oss den opprinnelige mening?

EN TROVERDIG BIBELOVERSETTELSE KJENNES PÅ TROSKAPEN MOT APOSTELORDETS LÆRE FRA KRISTUS, OG DERTIL GOD INNSIKT I GRUNNSPRÅKENE OG BIBELHISTORIEN.

Gode bibeloversettelser fins, men ikke den fullkomne. I valget mellom håndskrifter, mulige oversettelser og ords betydninger gjelder regelen "Skriften skal med Skriften utlegges". Medbestemmende er den rett utlagte Skrift, gitt kirken i og med apostelordets lære fra Skriftens Herre, Jesus Kristus.

Anm. Den språklig-litterære mening er ingen overfladisk mening, men *Kristi innsyn* i "Skriftene". Ofte gjør en nyoversettelse utstrakt bruk av skjønn. Blir den omtalt som "konservativ", tilslører man den *faktiske* norm, at bibelkritiske eller økumeniske interesser tilslører grunnteksten med omskrivende ordbruk.

52. Hvordan kan vi vite at Kristi lære er blitt bevart gjennom mange århundrer, når håndskriftene viser en mengde variasjoner?

DET KAN VI VITE AV TO GRUNNER:

- **I forkant** (a priori), fordi Gud har oppfylt sitt løfte:

Joh 17:20 – jeg ber /.../ også for dem som ved deres ord tror på meg. 8:31f – Om dere forblir i mitt ord, så er dere i sannhet mine disipler, og dere skal forstå sannheten, og sannheten skal gjøre dere frie.

- **I etterkant** (a posteriori), fordi undersøkelser viser at læren er blitt bevart, tross mengden av tekstvarianter.

53. * Hvordan blir Skriftens klarhet anført?

GUDS MOTSTANDER - DJEVELEN - ANFEKTER SKRIFTENS **INDRE** KLARHET VED HJELP AV LOVENS ANKLAGER, OG DEN **YTRE** KLARHET VED HJELP AV LØGN.

1 Mos 3:4 – Da sa slangen (djevelen) til kvinnen: Dere skal visselig ikke dø. Ord 1:24 – jeg (Sønnen = Visdommen) ropte, og dere ville ikke høre. Joh 8:43f – Hvorfor skjønner dere ikke min tale? Jo, fordi dere ikke kan høre mitt ord. Dere har djevelen til far, og hva deres far begjærer, vil dere gjøre. Han var en morder fra begynnelsen, og står ikke i sannheten, for sannhet fins ikke i ham. Når han taler løgn, taler han av sitt eget, fordi han er en løgner og løgnens far. 1 Joh 3:8 – Derfor ble Guds Sønn åpenbaret, for at han skulle tilintetgjøre djevelens gjerninger.

Mange leser teksten med fornuftens tanker istedenfor på disippelvis. Stilt overfor tvilsomme meninger, kan man spørre: Har Jesus sagt det som her blir lært?

EXCURS: OM AVSKRIVERFEIL OG TEKSTENES PÅLITELIGHET

Nytestamentlig tekstvitenskap handler om avskriverfeil og tekstenes pålitelighet. Siden bevarte originaltekster ikke fins, må studiet basere seg på henimot 6000 avskrifter (papyrusfragmenter, pergament-codexer, oldtidsoversettelser, kirkefedre-sitater og lectionarier til liturgisk bruk). Med gullsmid Johann Gutenbergs boktrykkermaskin ble Psalteret utgitt i året 1457, og snart kunne siste skrivermunk sette punktum for denne tradisjon.

Såkalte ”tekstvarianter”

synes å motsi *grunntekstens* språklige klarhet, og utelukke muligheten til å gjengi den opprinnelige mening. Fagets pionerer på 1700-tallet trakk ulike slutninger, noen i bibelkritisk retning, mens andre fant at avskriverfeil styrket tekstens pålitelighet.⁷ I vår tid må

⁷ Johann Albrecht Bengel (d 1752) fant avskriverfeil trosstyrkende. En lignende erfaring gir det tradisjonsvitenskapelige grep om Nytestamentets skrifter. De representerer et tidsspenn på tre generasjoner; fra de synoptiske evangelier Åpenbaringsboken, nedskrevet av Johannes som det avsluttede og autoritative kronvitne fra begynnelsen. Vi står overfor en *kronvitne-tradisjon*, representert ved apostlenes autoritative læreoverlevering fra Jesus Kristus. Fra dem har kirken mottatt den *apostolisk læretradisjon* i egentlig mening – uten støtte i minnestoff om Jesus. Etter apostlenes bortgang stod aposteldisiplene og andre embetsbærere overfor oppgaven å formidle apostlenes lære fra Herren (jf Jerusalem-møtet, Apg 15).

Kirkebenevnelsen ”apostolisk” stammer fra stridigheter om den autoritative skrifttradisjon, og falt sammen med tilblivelsen av kirkens kårn el rettesnor – Det nye testamentes skrifter med de mange variasjoner over det store tema – Jesu Kristi person og verk, slik Skriftene har sagt, 1 Kor 15:3. *Kon-*

teologistudenter lære å se alternativene som oversetteren har tatt stilling til for å rekonstruere grunnteksten. Alternativene framgår av noteapparatet nederst på siden i den vitenskapelige utgave av Nytestamentet på gresk. De spørsmål som avskriverfeil reiser for oversetterne, må løses i hvert enkelt tilfelle.

Før boktrykkerkunsten ble oppfunnet, ble bøker kopiert ved å skrive dem av for hånd. Da var det ikke til å unngå at misforståelser og unøyaktigheter forekommer i avskriftene. Det hendte også at avskriveren "rettet på" teksten for å få den til å stemme med egen oppfatning. Og likevel bør vi ikke overdrive tekstvariantenes betydning. Hvem forkaster media-oppslag på grunn av trykkfeil eller oversetterfeil? Tekstvariantene gjør det mulig å påvise avvik fra originalteksten. Dessuten er avvikene som regel uten betydning for tekstens budskap. Det gjelder også i de tilfeller hvor avskriften er skadet.

Bibeltekstens autoritet som Guds Ord består, tross skrivefeil eller ombytting av ord med et annet. Tekstvariantene rokker ikke ved læren om «Skriftens klarhet» i læren om skapelse og gjenløsning, eller ved det apostoliske og profetiske Kristus-vitnesbyrd. Tar vi avskrivernes skrøpелighet i betraktning, og de problemer som tekstvariantene innebærer for oversettere og bibeltolkere (eksegeter), er det et Guds under at Jesu utleggelse av «Skriftene» (GT) er blitt gitt videre i de skrifter som direkte eller indirekte stammer fra hans utvalgte apostler. Dette under omfatter også vitnesbyrdet om Jesu legemlige oppstandelse, og dertil den Oppstandnes innstiftelser og befalinger til kirken i den nye pakt. Med apostelordets lære fra Herren lærer vi å føre skriftbevis for Guds løfter oppfylt i en bevitnet Jesus-historie og å begrunne hvorfor evangeliet er «et troverdig ord», 1 Tim 1:15.

Skriftens ytre klarhet utelukker skjulte sannheter

Utelukket er skjulte sannheter (1) "bakom" ordene – i forfatterens hode, eller (2) "over" ordene - i en tidløs, overjordisk sannhet (allegorisk tolkning), eller (3) "innover" i ordene - i drømmer, syner og indre åpenbaringer, eller (4) *bort fra* ordene til andre steder, tider og personer med støtte i et læreembete som forvalter og videreutvikler kirkens tradisjon.

Dunkle steder fins, men heller ikke de rokker ved Skriftens klarhet. Tids- og stedsopplysninger kan være uklare, og skikker likeså, o l. Selv om slike tilfeller berører læren, fremgår meningen i lys av klare steder, såkalte "læresteder" (*sedes doctrinae*).

En hjelp til oppklaring er skjelningen mellom "at" og "hvorfor". På den ene side formidler bibelordene gudskunnskap veiledet av Jesu undervisning. På den annen side unngår vi synsing og spekulasjon ved å passere vanskelige steder. Mye klarer underveis.

Læreforvirringen i nåtid aktualiserer følgende veivalg: **Enten** holde fast ved det apostoliske ord med dets skriftutleggelse fra Herren, **eller** tilpasse læren til menneskers tanker om Gud og guddommelige ting (1 Tim 6:3). Mennesketanken har en forkjærlighet for Skriftens dunkle steder (eks Romerkirken, den liberale teologitradisjon og spiritualismen). "Dunkle gestalter" vantrives i lyset (Pieper-Müller, s 137).

tinuiteten i NT gjelder den apostoliske Jesus-tradisjon som Guds kirke lever av i den nye pakt. Sal 118:22, Jes 28:16, Apg 4:11, 20:32, osv. Jf Ef 2:20f og Åp 19:5a, 10b, 21:10-14, 22:1.

Lik *stoikerne* i antikken, etablerer man et tenkt ingenmannsland for meningsbrytninger og utkrystallisering av "kirkens syn" på rett og galt, sant og falskt. I det *postmoderne* svermeri er forestillingen innskrenket til «mitt» liv, «mine» følelser og «mitt» syn, hvor "jeg" lever i frihet fra alle andre bud enn mine egne, og med krav på andres respekt for mine valg, min levemåte, osv. Kristne på postmoderne vis samles i meningsfellesskap under paraplyen kalt «*spiritualitet*». De ønsker å nyformulere evangeliets «kjerne» for mennesker i vår tid. Denne forestilling er Bibelen fremmed, men forsøkene spriker, alltid belastet med uforutsigbarhet. De mørklegger Skriftens klarhet med fariséisk overtro på egne evner i troens saker.

Av Skriftens indre klarhet følger den ytre klarhet,

når mennesker gjenkjenner GT's Messias i Jesus-historien og forstår meningen med Kristi kirkes liv på jorden, og meningene våre egne liv i dåpens pakt. Da tas dekket bort. 2 Kor 3:16, 1 Joh 5:9f.

På apostolisk vis fører Guds kirke *skriftbevis* for rett lære og et liv etter Guds vilje (1 Kor 15:3). Ingen "innsikt" kan ugyldiggjøre den bibelutleggelse som Nytestamentet formidler fra Skriftens Herre (1 Tim 6:20).

Skriften er "sin egen tolk" (sui interpretes).

Denne regel handler om sammenligning, hvor teksten er flertydig og uklar, så meningen ikke fremgår umiddelbart som i alminnelig språkbruk. Da sier regelen at vi da må sammenligne med klare steder om samme sak.

Men stiller vi regelen på hodet, bærer det galt av sted!

Illustrasjon: Jesu tydningsord over framsatt brød og vin: "Dette er mitt legeme" osv. For å få fram Jesu "egentlige" mening, gjorde Andreas Bodenstein (Carlstadt) – og etter ham Zwingli – en sammenligning med Jesu ord i Joh 6. I reformert tradisjon er regelen om sammenligning en *bortforklaringsregel*, i den hensikt å finne fram til den mest bekvemme og samlende løsning på brysomme bibelord og emner. Men en tolk må bedømmes på oversettelsen i samsvar med ordene, og ikke på evnen til å bortforklare dem.

Skriftens *ytre, språklige klarhet* foreligger når (a) den historiske sammenheng og (b) den språklige konstruksjon er problemfri og grei. Det betyr ikke at alle bibeltekster er lette å forstå, eller at det er unødvendig å se uklare steder i lys av klare steder, eller at den språklige klarhet er begrenset til bestemte lærestykker.

Dunkle steder kan komme av et uvanlig ord, eller en ukjent konstruksjon, eller manglende viten om den historiske sammenheng. Løsningen framkommer som oftest ved hjelp av parallellsteder om samme emne. Hjelpemidler er grammatikker, leksika og historiebøker. Slikt arbeid forhindrer billedlige og fantasifulle innlesinger, og forhindrer alle forsøk på å finne meningen et annet sted. I erkjennelse av egen begrensning, går vi forbi vanskelige eller dunkle steder (2 Pet 3:16). Læring innebærer progresjon.

I den gamle pakt (GT) har Gud talt til dom og frelse for sitt utvalgte folk - *direkte* ved profetord og *indirekte* ved hendelser, personer og institusjoner (*typologier*). Hver for seg og til sammen peker skriftene i GT framover i historien og krever Guds oppfyllelse i en ny frelseshistorie, herligere enn den gamle. Nytestamentets skrifter bevitner frelseshistorien i den nye pakt, men målet gjenstår. Siste akt er Jesu Kristi gjenkomst, synlig i sin

Guddoms herlighet. Hele frelseshistorien er Guds løfters historie, hvor åpenbaringsordets Gud er det samme handlende subjekt – Abrahams og Isaks og Jakobs Gud.

Det nye testaments skrifter gir innblikk i en radikalt ny utleggelse av GT (1 Kor 2:11ff). Den ble stadfestet med Kristi befalinger til apostolatets kirke før han ble opphøyet (jf Apg 1:2f). Om utleggelsen var radikalt ny for tilhørerne, var den *forberedt* i den gamle pakts historie. Jesu utvalgte apostler mottok og ga videre oppfyllelsen. Det var dem Jesus utrustet med Den Hellige Ånd til den kirkegrunnleggende oppgave. Hva de formidlet, skal etterfølgere i prekenembetet gi videre som hyrder for Guds hjord (1 Pet 5:1-4).

OM SKRIFTENS INSPIRASJON OG NEDSKRIVING

54. Hva er Bibelens ”inspirasjon”?

SVAR: DEN HELLIGE ÅNDS SKJULTE VIRKSOMHET NÅR DE HELLIGE SKRIFTER BLE NEDSKREVET GJENNOM MANGE ÅRHUNDRE. DERFOR VITNER HELE BIBELEN OM GUDS FRELSESVERK I JESUS KRISTUS.

2 Sam 23:2 – Herrens Ånd taler gjennom meg, hans ord er på min tunge. Mt 22:43 – ”Hvordan kan da David i Ånden kalle ham Herre?”... Apg 1:16. 2 Pet 1:20f – Først og fremst må dere vite, at ingen av seg selv kan forklare noen profeti i Skriften. Ingen profeti er noensinne blitt til ved et menneskes vilje, men drevet av Den Hellige Ånd har mennesker talt det som er fra Gud. 2 Tim 3:15f – de Hellige Skriftene, som kan gjøre deg vis til frelse ved troen på Jesus Kristus. Alle skrifter som er inngitt av Gud... (theopnevstos, egtl ”gudinnåndet”).

Joh 14:26 (Jesus til apostlene) – Hjelperen, Den Hellige Ånd, som Faderen skal sende i mitt navn, han skal lære dere alt og påminne dere om alt hva jeg har sagt dere. 1 Kor 2:12f – Vi har ikke fått verdens ånd, men den Ånd som er fra Gud, for at vi skal kjenne til hva Gud i sin nåde har gitt oss. Dette taler vi ikke med ord som menneskelig visdom lærer, men med ord som Ånden lærer. Vi bedømmer åndelige forhold med åndelige ord.

Dette under kalles også ”*verbalinspirasjon*”.

Til bibelarbeid:

Jesus viste til GT, Mt 21:42, for å trøste og oppmuntre, 11:1-10. Jf Rom 15:4.

Mt 5:17f, 22:43 (2 Sam 23:2), Mk 7:9-13, Joh 10:31-36.

1 Kor 2:13, Gal 3:16, 1 Pet 1:11 (Joh 14:26, 16:13, jf 2 Pet 1:16). Åp 14:13.

Fra bekjennelsesskriftene:

FC SD Om den korte sammenfatning.

Om Den Hellige Ånds ord, se Apol fortalen 9, og 4:108.

Anm. Den Hellige Ånds veiledning.

omfattet også den *kunnskap* som forfatterne hadde uavhengig av et åpenbaringsord. Derfor kunne de skrive ned hva Ånden åpenbarte - om Gud, mennesket og verden, og om meningen med Guds gjerninger gjennom frelseshistorien.

Ånden gjorde ingen forskjell mellom skrifter basert på *direkte*-åpenbaring og skrifter basert på *forutgående* undersøkelser (jf Lk 1:1-4). Resultatet ble den helhet som kalles Bibelen (Biblia = Boken), eller Den Hellige Skrift. Den gir sikker veiledning i etikk og frelseslære: Joh 3:14-16, 10:35, 17:17, Mt 22:36-40.

55. * Hvordan hører åpenbaringsord og inspirerte ord sammen?

DEN HELLIGE ÅND MEDDELER GUDS NÅDES HEMMELIGHETER GJENNOM DE ORD SOM ÅPENBARER DEM.

Lk 16:31 – Abraham sa til ham: Hører de ikke Moses og profetene, så lar de seg heller ikke overbevise om noen står opp fra de døde.

Til sammen danner åpenbaringsordet, nedskrivningen og samlingen en enhetlig og uatskillelig helhet. Denne *underfulle* tilblivelse markerer vi med benevnelsene ”skriftene”, ”Den Hellige Skrift”, eller ”Skriften”.

Til bibelarbeid: 1 Kor 2:9-13.

Enkelte ganger ble åpenbaringsordet fulgt av en befaling om å skrive det ned: 2 Mos 34:27, 5 Mos 31:9, Jes 8:1, Jer 30:2, 36:2, Hab 2:2, Åp 1:11 osv. Andre ganger ble åpenbaringsordet gitt uten noen slik befaling: 1 Mos 28:10-15, Lk 2:1-14.

Noen ganger var rekkefølgen den motsatte: Den Hellige Ånd ledet nedskrivningen uten noen direkte åpenbaring forut for nedskrivningen. **Eksempler:** Lukas-evangeliet, basert på øyenvitneberetninger, Lk 1:1-4. Jf 1 Kor 1:16, 7:26f, 2 Tim 4:9, 13.

Apostelen ga opplysninger som synes likegyldige for oss. Han hadde gjenglemt kjortelen og bøkene, han foretrakk å være sølibatær i trengselstider, og han hadde glemt hvor mange han hadde døpt i Korint. 1 Tim 5:23, 2 Tim 4:13. Opplysningene minner oss om livet i en verden hvor Gud bryr seg om oss i livets småting, og opprettholder våre liv med de gaver han gir. Jf Mt 10:29.

Anm. Bibelen som åpenbaringshistorisk helhet.

1 Kor 1:18 - *Ordet om korset* lar oss se hele Bibelen som Guds åpenbaringsord. Det er ikke gitt menneskene noe annet ord om Guds hellighet og kjærlighet, eller en annen visdom til frelse. Alternativet er menneskers skjønn og tankebygninger, grunnet på postulater og spekulasjon (herlighetsteologi).

2 Tim 3:16 - *Hele Skriften er inspirert av Gud og nyttig til undervisning, til overbevisning, til rettledning, til fostring i rettferdighet.* - Bak ordene ligger åpenbaringshistoriens kjensgjerninger om Guds skapelse, menneskehetens syndefall,

Guds frelsesråd fra begynnelsen og kallet til omvendelse og syndenes forlatelse – først til sitt utvalgte folk i den gamle pakt. Alt henger sammen og utgjør en helhet. Skriften handler om Ham som taler i og med ordene, og gjennom hendelser som lik skyggebilder varsler den kommende Kristus og Guds kirke i den nye pakt.

56. *** Hva er evangelienes kilder?**

NEDSKREVNE SAMMENFATNINGER OG BERETNINGER FORTALT AV ØYENVITNER. UTFORMINGEN GJENSPEILER LÆREN FRA HERREN OG HANS APOSTLER.

a) Like fra begynnelsen var apostlenes lære en enhetlig helhet:

Joh 14:26 – Hjelperen, Den Hellige Ånd, som Faderen skal sende i mitt navn, skal lære dere alt og påminne dere om alt hva jeg har sagt dere. 16:13-14 – når han kommer, som er sannhetens Ånd, skal han lede dere i hele sannheten. Han skal ikke tale av seg selv, men alt hva han hører, det skal han tale /.../ Han skal ta av mitt og forkynne for dere.

Apg 13:12 - Herrens lære. 2:42 - apostlenes lære. 2 Tess 3:6b – den lære som dere mottok fra oss. Rom 16:17b - den lære som dere har lært. 1 Tim 1:10 - den sunne lære. 2 Joh 9 - Kristi lære. Åp 2:24 - denne lære. (Jf Joh 14:26, 16:13. 2 Pet 1:16)

Til bibelarbeid: Helhetlige lærebenevnelser

Lk 24:47f. - Joh 7:16, 10:34f, 16:12f, 17:6-8, 14, 17, 20.

1 Joh 2:26f. Rom 1:1f, 1 Tim 1:8-11, 3:15, 2 Tim 3:14-16.

Merk bruken av lærebenevnelser i entallsform: Lære (didakje): Rom 6:17, 16:17, Tit 1:9, 2 Joh 9f. Jf Heb 13:9, Åp 2:14f, 24.

Lære, undervisning (*didaskalia*): Rom 12:7, 15:4. Tit 1:9, 2:1. 1 Tim 1:10b, 4:6, 5:17, 6:1, 3. 2 Tim 3:10, 16, 4:3. Tit 1:9, 2:1, 7, 10b. Jf Ef 4:14.

Mønster, forbilde (*hypotyposis*): 1 Tim 1:16, 2 Tim 1:13.

Den sunne lære (*hygiainontan logon*): 1 Tim 1:10, 2 Tim 4:3, Tit 1:9. Jf 1 Tim 6:3 (sunne ord), 2 Tim 13 (sunn forkynnelse), Tit 1:13 og 2:2 (sunn i troen).

Det som er betrodd (*paratheke*): 1 Tim 6:20, 2 Tim 1:12b, 14.

b) Den Hellige Ånd sørget for å bevare øyenvitneberetninger og skriftlige sammenfatninger forut for evangelistenes nedskriving. Fra Det gamle testamentet vet vi at forfatterne gjorde bruk av flere kilder når de skrev. Ånden ledet dem i bruken av slike kilder.

Lk 1:1-4 – Ettersom mange har tatt seg fore å sette opp en fortelling om de hendelser som er fullt bekreftet iblant oss, slik de er blitt oss overgitt av dem som fra begynnelsen var øyenvitner og Ordets tjenere, så har også jeg, etter at jeg nøye har etterforsket alt sammen fra begynnelsen av, bestemt meg for å skrive det ned i sammenheng for deg, gjeveste Teofilus.

Anm. Etter Pinsedagen var den muntlige formidling vanlig. Etter hvert ble Jesus-historien skrevet ned, dels for å ”bevare dette i minnet”, 2 Pet 1:15, dels for å vise hvor pålitelige de lærdommer er som begrunner kirkens tro, Lk 1:4, Apg 1:1-4.

Til bibelarbeid:

4 Mos 21:14, Jos 10:13, 1 Sam 10:25, 1 Kong 11:41, 14:19, 29, 2 Krøn 9:29.

Fra bekjennelsesskriftene:

CA 7 definerer en *helhetlig virkelighet*. De nådemidler som forener Kirken med sitt hode Kristus, hører uløselig sammen med åpenbaringen i lov og evangelium, gitt i og med Den Hellige Skrift.

SA B 2:15 – ”Guds Ord alene skal oppstille trossetninger, ellers ingen, ikke engang en engel” (ref Gal 1:8). Jf CA 1:1-4 og overgangen til art 21 og 22.

FC SD Om den korte sammenfatning, grunn, regel og rettesnor.

57. *** Gjelder inspirasjonen det *talte* ord framfor det *skrevne* ord?**

NEI.

1 Kor 2 13 - Dette taler vi ikke med ord som menneskelig visdom lærer, men med ord som Ånden lærer. Vi bedømmer åndelige forhold med åndelige ord.

Til bibelarbeid: Guds ord i skriftlig og muntlig form

Guds tale gjennom mennesker: Mt 1:22, 2:15, Apg 1:16, 4:25, Lk 1:17.

Ordene er ikke menneskers ord, men Guds ord i både muntlig og skriftlig form: Rom 3:2, 1 Kor 14:37, 1 Tess 2:13. Jf Sal 19:8, 119:105.

Apostlene skjelnet ikke mellom det talte og skrevne ord, 1 Joh 1:3f, 2 Tess 2:15.

Da Paulus skrev eller diktet brev, oppfattet han seg som en som *taler* til tilhørere, Rom 7:1, 1 Kor 9:8, 2 Kor 12:19.

Peter viser til ting som Paulus *sier* i sine brev, 2 Pet 3:16.

Mye av Jesus-historien ble ikke nedskrevet, Joh 21:25, og «Apostlenes gjerninger» er et mangelfullt skrift med hensyn til dokumentasjon og rekonstruksjon. Likevel er apostlenes læreoverlevering fra Kristus Guds kirkes grunnvoll, gitt videre i og med de apostoliske skrifter, hvor samme sak er gjentatt flere ganger, Ef 2:20, Fil 3:1.

Apostelordet er lærens kilde og norm, 1 Kor 14:37f, og derfor forsynt med apostelens underskrift, 2 Tess 3:17. Viktig i denne forbindelse er 1 Tess 2.

Anm. Skriftens ordlyd og mening uatskillelig

Skriftens mening hører sammen med ordlyden. Verken forkynnelse eller flertalls-meninger bestemmer hva tekstens inspirasjon består i. Lik et kunstverk, er inspirasjonen gitt med verkets form. Derfor heter det ”så *sier* Herren”, eller ”det står

skrevet". Og derfor bekjenner vi Den Hellige Ånd "som har *talt* gjennom profetene" (Nicenske trosbekjennelse, år 325).

58. *** Har det forkyste Guds ord forrang framfor det leste Guds ord?**

NEI. DET ER INGEN RANGFORSKJELL. GUDS ORD I BEGGE FORMER HAR FORRANGEN, NÅR GUD FORMIDLER FRELSEN VED EVANGELIET, FORKYNT OG RAKT FREM I SAKRAMENTETS SKIKKELSER.

Mt 4:4 – Han svarte og sa: "Det står skrevet: Mennesket skal ikke leve av brød alene, men av hvert ord som går ut av Guds munn".

59. *** Er det rett å skjelne mellom bibelord "og" Guds ord, og si ja til Bibelen "som" Guds ord?**

NEI, DENNE SKJELNING STRIDER MOT BIBELORDENES HERRE OG DERES VITNESBYRD OM HAM.

Joh 6:68f – Herre, til hvem skal vi gå? Du har det evige livs ord, og vi tror og vet at du er Kristus, den levende Guds Sønn. 5:2 – Om dere trodde Moses, skulle dere tro meg, for om meg har han skrevet. Pet 1:21.

Anm. Misbruk av tonaturlæren, anvendt på Bibelens ord.

Man ser en analogi mellom Bibelens menneskelige side og Kristi menneskenatur i dens fornedrelse, og konkluderer: Guds fullkomne sannhet er skjult bak ytre, feilaktige ord. Men likhet mellom sammenlignbare størrelser beviser ingenting.

Det er hensikten å forsvare budskapet "bak" ordene, framfor meningen etter dens ordlyd. Men da må forutsetningen være at Kristi guddomsnatur står i et *selvmotsigende* forhold til hans menneskenatur. Denne lære om Sønnens fornedrelse (kenose) er spekulasjon, i strid med Skriftens vitnesbyrd.

Tankegangen er kjent fra *nestorianismen* (etter Nestorius, patriark i Konstantinopel fra 428). Det var hensikten å unngå sammenblanding av Kristi to naturer, og derfor syntes mange det var nok å "kalle" Kristus en person. Senere gjorde Zwingli det samme, og ble kalt "Nestorius redivivus" – den gjenopplivede Nestorius og forkastede Nestorius.

Den nestorianske tankegang *kaller* de gudstjenestelige ordninger for "kirkens" ordninger, men behandler dem som "menneskelige" ordninger (jf kvinneprest-reformen, likekjønnet ekteskap, osv). Det doble bokholderi sikrer kontroll over menneskelige interesser, blant dem teologiens «akademiske» frihet, som ofte arter seg som arvesynd i fri utfoldelse.

Til bibelarbeid: Intet «nestoriansk» bokholderi!

Kristi ord om seg selv som tolvåring: Lk 2:41-52, og om sin kunnskap under sitt jordeliv: Joh 3:1-16, 5:17-23, 8:42-47, 15:15.

Bare unntaksvis gjorde Jesus bruk av sin guddommsmakt: Mk 13:32 (jf Fil 2:5-11). Hans ord var likevel sannhet: Joh 6:68f, 8:14, 40, 45f.

Jesus-ord om *Moses*: Mk 10:3-5 (1 Mos 24:1), 12:26 (1 Mos 3:6), Joh 5:45-47.

Jesus-ord om *David*: Mt 22:43f, Mk 136f, Lk 20:42-44 (Sal 110:1).

Jesus-ord om *Jesaja*: Mt 13:14 (Jes 6:9f).

Jesus-ord om *Daniel*: Mk 13:14, Mt 24:15 (Dan 12:1).

Jesus-ord om *Jona*: Mt 12:40f (Jona 2:1, 3:5f).

Fra bekjennelsesskriftene:

Zwingli's lære om Kristi to naturer, "at den ene natur skal bli tatt og forstått som om den var den andre. Dette har Luther fordømt helt inn i helvetets avgrunn som djevelens blendverk." FC VIII,21. Jf 39f.

60. * **Hvorfor er Åndens guddomsnatur forent med Skriftens menneskeord?**

DEN HELLIGE ÅND ER DEN STORE TILHØRER. VED HJELP AV MENNESKEORD GIR HAN VIDERE DET HAN HAR HØRT AV FADEREN OG SØNNEN.

1 Kor 2:9f - "Hva intet øye har sett og hva intet øre har hørt og det som ikke er steget opp i noe menneskehjerte, det har Gud beredt for dem som elsker ham", det har Gud åpenbart for oss ved Ånden. Ånden utforsker alt, ja, til og med dybdene i Gud. 2 Pet 1:21b – drevet av Den Hellige Ånd, har mennesker talt det som er fra Gud. Rom 1:1b-2 – Guds evangelium, som Gud forut har lovet ved sine profeter i de Hellige Skrifter. 2 Tim 3:16 - Alle skrifter som er inngitt av Gud og nyttig til undervisning, til overbevisning, til rettledning, til fostring i rettferdighet. Joh 10:35b – Skriften kan ikke oppheves. Rom 3:2b – Guds ord ble dem (jødene) betrodd. Lk 1:70 – (Gud).har talt av evighet gjennom sine hellige profeters munn.

Anm. Om Ordets nådemiddel.

Med Ordet som middel, oppmuntrer Ånden til tro på Guds tilgivelse for Kristi skyld, og til kjærlighet mot Gud og vår neste, **Ef 6:19ff**. Vi på vår side, er henvist til å bruke "Åndens sverd, som er Guds ord", v 17. Alle kristne – men især presten, er kalt til å formidle ordenes budskap "i all utholdenhet og påkallelse for alle hellige", v 18. Kirken (el menigheten) stiller med bundet mandat.

Gud ga løftet om Kristus ved profetene, og oppfylte løftene i tidens fylde, da Ordet ble menneske i Jesu ringe skikkelse Jesus (Joh 1:14). Ved ham har Faderen talt og stadfestet løftenes oppfyllelse da han oppreiste ham fra de døde. Heb 1:1f.

Sønnen Jesus Kristus har talt gjennom sine utvalgte apostler. Det var dem han utrustet med Den Hellige Ånds gaver til å gi videre til kirken læren fra Faderen og Sønnen. Joh 17:6-8, 17, 20, 1 Tess 1:5f, 2:13.

Tillit til den trofaste Gud og tillit til Skriftens ord er samme sak. Begrunnelsen er Kristi apostolat, oppstandelse og evangelium. Jf Heb 12:1.

61. *** Er Bibelens forfattere å betrakte som Guds båndopptagere?**

NEI. INGENTING I BIBELEN TYDER PÅ NOEN FORM FOR DIKTAT ELLER MEKANISK PROSESS.

Nedskriverne var Den Hellige Ånds skrivere, hender og penner – og ved sine fulle fem. De formidlet ikke sitt eget, men Guds ord. Ånden meddelte den guddommelige mening i begripelige ord på et språk som tilhørerne forstod, og med alt hva menneskelig språkbruk innebærer. Nytestamentets skrifter gjenspeiler et miljø hvor det var nok å sitere få ord, eller komme med et hint (allusjon), nok til å minne tilhørerne om et større tekstavsnitt i ”Skriftene”. (Bibelkunnskapen var stor den gang.)

Til bibelarbeid:

Pauli vurdering av morsmål og tolking i 1 Kor 14.

Ånden brukte forfatterne i sin tjeneste, med rom for den enkelte forfatters temperament, interesser, evner, ønskemål, perspektiv og begrensninger, Lk 1:1-4, 1 Kor 1:16.

Samme lære kan gjengis på flere måter: Fil 3:1.

Jesu gjengivelse av De ti bud, både rekkefølge og seleksjon i Mt 19:18f. Jf 22:37-40, Mk 10:19, 12:29-31, Lk 10:27, 18:20, Joh 15:12, 17. Jf Pauli gjengivelse av budene i Rom 13:8-10 og Gal 5:14. Jf 2 Mos 20 og 5 Mos 5.

Det kristne ethos leves på Golgata-paktens grunn. Guds nådepakt i Jesu Kristi blod begrunner Luthers utforming av De ti bud. Med Kristus til gave, blir Guds gode skapervilje oppfylt med ham til eksempel i gode gjerninger, om enn i sin begynnelse i dette liv.

Anm. Om diktat-teorien.

Teorien blander sammen den gamle og den nye pakt og GT og NT og stiller dem på samme linje. Det skjer på bekostning av den GT-utleggelse som er gitt kirken i NT, f eks krav om ordrette GT-sitater, riktig rekkefølge, verbalt samsvar mellom beretninger om samme hendelse, osv. Skriftens Herre og hans apostler innfrir ikke de krav som besservissere stiller.

En annen konsekvens er den falske kirkelojalitet, som betrakter kirkefelleskap i analogi med det etniske fellesskap i den gamle pakt. Da gjør man ”Jesus og jødekirken” til norm for kristnes kirkelojalitet. Slik hindrer man kirkens fremtreden som Apostolatets Kirke (Ecclesia Apostolica).

62. **Er Skriftens inspirasjon forenlig med Skriftens variasjon?**

JA. SKRIFTENS ORD ER GUDS ORD, SOM I ALL SIN VARIASJON OG RIKDOM MEDDELER OSS GUDS EVIGE OG UFORANDERLIGE SANNHET.

Inspirasjon i bibelsk forstand inkluderer forskjeller i gjengivelser og sitatbruk. Følgelig varierer den litterære stil fra bok til bok. Samme hendelse kan være beskrevet på ulike måter, det gjelder perspektiv, ordvalg, betoning og detaljer. Frihe-

ten i stoffvalg, sitatbruk og redigering, og i tolking og anvendelse av hendelser, reiser ofte spørsmål uten at løsningen er gitt.

63. *** Er Skriftens inspirasjon forenlig med de mange litterære former?**

JA. DEN HELLIGE ÅND HJALP FORFATTERNE TIL Å BRUKE LITTERÆRE FORMER NÅR DE MEDDELTE HVA GUD VILLE.

Derfor må utleggelsen av en bibeltekst starte med tekstens oppbygging og egenart, hvor ordene har sin plass. Det fins knapt noen litterær genre som ikke fins i Bibelen. Unntak er *evangelie-genren*, typisk for Det nye testamentet.

64. *** Hva er forholdet mellom Skriftenes inspirasjon og forfatterskap?**

DET ER IKKE VÅR KJENNSKAP TIL FORFATTERENS NAVN SOM BEGRUNNER SKRIFTETS Plass I Bibelen (EKS JAKOBS BREV, JUDAS BREV).

Jesus bekreftet sin samtids jødedom i spørsmålet om forfatterne av Mosebøkene, Jesaja-boken og Daniels bok. Skriftens inspirasjon innebærer at Moses, Jesaja og Daniel var involvert i nedskrivningen av vedkommende skrift.

65. *** Hvilke former for profetisk inspirasjon finner vi i Skriften?**

DIREKTE MØTER MED GUD, DRØMMER OG SYNER (VISJONER).

1. Direkte ordåpenbaringer. Den mest opphøyede åpenbaringsform er Guds direkte-tale i en jordisk skikkelse (epifani). En parallell er *den nytestamentlige åpenbaringsform*, hvor Gud taler og handler med menneskene gjennom evangeliet og sakramentene. Denne form for tilsynekomst har karakter av forutsigbare gjentakelser, og tilhører utøvelsen av det evangeliske presteembete i den apostoliske kirke- og læretradisjon.

Eksempler: Guds åpenbaringsord til *Abraham*, 1 Mos 12:1-3, 17:1-22. - Kristi virksomme nærvær i prekenembetets gjerning, Lk 10:16, 1 Kor 4:1f, 11:23-29.

2. Syner og drømmer, se 1 Mos 15:1-17. Til tross for hendelsens uvanlige og overveldende karakter, har Abraham full kontroll over sine sjelsevner. Opplevelser av denne type var ofte forbundet med en følelse av uvirkelighet, selv om vedkommende var ved sine fulle fem. Jf Peters befrielse fra fangehullet, Apg 12:6-11.

Syner har ekstatiske trekk og representerer laveste åpenbaringsnivå.

Anm. Religiøs opplevelsesmystikk.

Menneskets trang til å søke Gud i selvvalgt åndelighet vitner om selvbekreftende behov. Det gjør inntrykk når noen går fra sans og samling og babler i vei, for så å komme til bevissthet igjen (t eks montanismens profetideal mot slutten av 2. årh). Da ligger det nær å gi den ekstatiske åpenbaringsform guddommelig dignitet og status som "troens bevis". Hvor spiritualismen tar overhånd, er Ordets og sakramentenes åpenbaringsform overflødig.

66. *** Hører nedskrivningen med til profetembetet?**

JA. PROFETEN ER EN SKRIVENDE PROFET.

Den som mottar ordene, er den som vet å nedskrive dem og utlegge dem. I denne gruppen finner vi Jesaja, David og andre, og senere apostlene og evangelistene.

I Det gamle testamente var profeten omgitt av disipler som formidlet profetens ord *mundtlig*, men ofte med nedskrevne profetord som kilde. En annen gruppering var de *skriftlærde*. De underviste i gudskunnskap med profetene og deres disipler som kilde.

Det nye testaments skriftlærde bedriver den bibelutleggelse som kirken har mottatt fra Herren og hans apostler. Hva skriftlærde skriver, må vi ikke forveksle med Skriften selv (Luther).

67. *** Når skrev de?**

SKRIFTENES TILBLIVELSE GJENNOM FRELSESHISTORIEN VITNER OM DEN HELLIGE ÅNDS GJERNING.

1 Kor 2:13 – Og dette forkynner vi, ikke med ord som menneskelig visdom har lært oss, men med ord vi har lært av Ånden. Vi tolker åndelige ting med åndelige ord.

Profetene skrev Det gamle testaments skrifter, som ble til over mange århundrer før Kristi fødsel. Hertil kommer de apokryfe skrifter, som er ”gode og nyttige å lese” (Luther). - I aposteltiden skrev evangelister, apostler og deres medarbeidere de skrifter som ble samlet i Nytestamentets skrifter.

68. **Er bibeloversettelsen bundet til den gitte, guddommelige form?**

NEI. INGEN BIBELOVERSETTELSE KAN INNFRI DETTE KRAV.

Ordene fra Guds profeter og apostler har sin gitte, guddommelige form, med rom for den ledige, frie gjengivelse, eller personlige stil (jf evangeliens gjengivelse av samme Jesus-hendelse). Samme forhold må gjelde bibeloversettelser, og annen formidling av Guds ord i forkynnelse, undervisning og samtale.

Anm. Forholdet mellom teksten på grunnspråkene og teksten på morsmålet innebærer en viss avstand, uten at den må overdrives. Med hensyn til vanskelige steder, må vi nøye oss med en oversettelse i samsvar med det apostoliske og profetiske Kristus-vitnesbyrd.

Vi bør unngå oversettelser med en kritisk innstilling til Bibelens budskap, slike som tilslører Messias-profetier om Jesu lidelse, død og oppstandelse, og læren om frelsen, prekenembetet, kirken og sakramentene.

Til bibelarbeid: Oversettelsens form

Skriften må oversettes for at kristne skal kunne lese den på sitt morsmål:

Lk 16:29ff, 1 Joh 1:4, 2:13f, 2 Tim 3:15, Kol 4:16, 1 Tess 5:27.

Hva Skriften lærer om veien til frelse og salighet, er vanskelig å oversette feil, eks Joh 3:16, Rom 3:23ff.

69. *** Er Skriftens ufeilbarhet begrenset til *innhold*, og ikke til form?**

NEI. DEN PROFETISKE ÅPENBARING ER UFEILBAR I BÅDE INNHOLD OG FORM.

Formen er ufeilbar, og innholdet er ikke gjenstand for diskusjon.

Fra bekjennelsesskriftene: Skriftens ord meddeler "den evige sannhet": FC SD Regel og rettesnor, 13. - De kan ikke lyve: SK Dåpen 57, og Nattverden 76, FC Epit 7:13. - Gud som er den evige sannhet, motsier ikke seg selv i Skriften: FC SD 11:35.

Anm. Om åpenbaringsord på to nivå

På *høyere* nivå møter vi Guds direkte tale i den profetiske inspirasjon, på *lavere* nivå den åndsborne refleksjon, som opplyser intellektet og setter det i stand til å bedømme hendelser og fakta (Thomas av Aquin). **Eksempel: 1 Mos 26:** Guds åpenbaringsord til Isak (v 2-5, 24), og deretter Isaks situasjonsbedømmelser.

Denne forskjell begrunner grenseoppgangen mellom profetiske og hagiografiske bøker i Det gamle testamentet (*hagiografer* = skrifter om de helliges liv og lære. Brukt om poetiske og historiske skrifter).

OM SKRIFTENS INSPIRASJON OG HISTORIEN

70. *** Kunne Guds profeter ta feil?**

DET SPØRS HVA MAN MENER MED "FEIL", FOR PROFETENES OPPGAVE VAR TREFOLDIG:

(1) MEDDELE MESSIAS-PROFETIER, (2) UTLEGGJE DE HELLEGE SKRIFTER, OG (3) PROFETERE OM VERDSLIGE FORHOLD. PÅ SISTNEVNT E OMRÅDE KUNNE DE TA FEIL (LUTHER).

Under arbeidet med "Skriftene" har profetene notert ord som Den Hellige Ånd gav dem. Innimellom dette edle materiale fins "høy, halm og ved", sier Luther. På dette nivå var *ikke Åndens inspirasjon kontinuerlig*, og de utøvet da heller ikke sitt embete hele tiden. I så henseende er det ingen forskjell mellom profet og en vanlig troende. Altså må bibelkommentarer ha lavere status enn teksten de kommenterer.

Anm. Historiens Herre er frelseshistoriens "regissør". 2 Tim 3:16, 2 Pet 1:21. I sentrum står Guds utsendte sannhetsvitne, Kristus Jesus, Joh 17:3.

Kristi løfter og befalinger gir evangeliet og sakramentene epifani-karakter, når embetsbærere forvalter dem "i Kristi sted", 2 Kor 5:20a.

71. *** Er Bibelens beretninger om historiske hendelser ufeilbare?**

BERETNINGENES ORDLYD FORMIDLER DET KRISTUS-VITNESBYRD SOM BEGRUNNER GUDS TROVERDIGHET OG KIRKENES TRO. DENNE FORMIDLING ER UFEILBAR.

4 Mos 23:19 – Gud er ikke et menneske, så at han skulle lyve. 5 Mos 4:2a – Dere skal ikke legge noe til det ord som jeg befaler dere. Joh 10:35 – (Jesus svarte dem) – Skriften kan ikke gjøres til intet. 17:17 – ditt ord er sannhet. 2 Pet 1:16 – Det var ikke

noen utstuderte myter vi fulgte, da vi forkynnte for dere vår Herre Jesu Kristi makt og hans gjenkomst, for vi hadde selv sett hans guddommelige majestet.

Jer 14:14 – Herren sa til meg (om falske profeter): Profetene profeterer løgn i mitt navn. Jeg har ikke sendt dem, eller gitt dem befaling, eller talt til dem. Falske syner, tomme spådommer, løst prat og sitt hjertes svik, det er hva de profeterer for dere. Mt 15:9 – Forgjeves dyrker de meg, etter som de lærdommer de forkynner, er menneskebud. 2 Pet 2:3a – I sin gjerrighet skal de sko seg på dere med falske argumenter. Åp 22:18

2 Tim 4:3 – Det skal komme en tid da de ikke lenger skal tåle den sunne lære, men etter sine egne begjær samle seg lærere i hopetall, alt etter som det klør dem i ørene.

Jud 4 – Gudløse som de er, misbruker de Guds nåde til løsaktighet, og vår eneste Hersker og Herre, Jesus Kristus, fornekte de.

Gud er sanndru. Guds åpenbaringsord *overskrider* alt hva denne verdens vise kaller sannhet. Guds løfter og oppfyllelser i en bevitnet Jesus-historie gjør ham troverdigg, og mennesket ”vis til frelse”, 2 Tim 3:15.

Da Gud Den Hellige Ånd veiledet personer under nedskrivningen, benyttet han seg av deres særpreg og begrensninger. Likevel består Guds visdom i evighet.

Gud forbyr å legge til egne idèer, syner og lærdommer, eller overse ord vi misliker, eller erklære teksten for myte eller eventyr, eller forvrengte meningen med villedende oversettelser.

Til bibelarbeid:

1 Kor 1:17-27, Kol 2:8, 2 Tim 3:15.

Anm 1. Om dunkle steder.

Helbredet Jesus *to besatte* (Mt 8:28) *eller èn* (Mk 5:2) utenfor gravhulene?

Hva gjorde Judas med de tredve sølvpengene? Hvem kjøpte Pottemakerens åker? Og hvordan døde Judas? Mt 27:3 og Apg 1:18 utelukker presise svar på spørsmålene. Matteus og Lukas kan ha brukt beretninger som utfyller hverandre, eller forskjellene bero på glemsel og feilerindring.

Markus skrev (Mk 2:26) at *Abjatar* var øversteprest da David åt av skuebrødene. Øverstepresten var Akimelek, og Abjatar hans sønn (1 Sam 21:1-6).

I GT fortelles det at Gud skrev Tibudsloven med sin egen finger (2 Mos 31:18, 32:16, 34:28, 5 Mos 4:13, 9:19) – i NT at den ble gitt ved engler (Apg 7:53, Gal 3:19, Heb 2:2). - En forklaring kan være Septuagintas oversettelse av 5 Mos 33:2. En annen forklaring kan være ”Guds finger” brukt om Midleren som utfører Guds verk (jf Sal 8:2), nemlig Guds engel, den lovede Messias, jf 2 Mos 8:19 og Lk 11:20.

Eksemplene viser til historiske detaljspørsmål uten betydning for kristentroens begrunnelse og troverdighet.

Anm 2. Guds virksomme ord i en dennesidig historie.

Bibelhistorien er en bevitnet historie om åpenbaringsordets allmektige Gud. Ordet lar oss kjenne den gode Skaperen som er Gjenløseren av sitt falne skaperverk. Guds ord utgjør den *frelsheshistorie* som binder Bibelens skrifter sammen i en meningsfull helhet og begrunner menneskenes.

Frelsheshistoriens sentrum er Guds *forsoningsverk* i Kristus og opprettelsen av den nye pakt. Et annet vendepunkt var Pinsedagen og kirkens sendelse til folkene for å formidle frelsen med Kristi gjenkomst for øye. Frelsheshistorien fortsetter i *nåtid*, når Guds kirke trer fram på historiens arena i samlingen om Guds Ord og Sakrament. Forvaltet på troskapens vilkår, er den Oppstandne til stede og virksom i den forsamlede menighet (jf Åp 2-3). Da er vi øyenvitner til denne historie, begrunnet i Jesu oppstandelse og befalinger (1 Kor 4:1f).

Sporene av Guds inngripen i frelsheshistorien viser til kjensgjerninger, utlevert til arkeologiske, språklige og historiske undersøkelser. Også utenombibelske kilder belyser evangeliets troverdighet. De metoder og teknikker som da benyttes, har sin begrensning i mennesketankens muligheter, bundet til årsak-virkning-forhold og kravet til etterprøvbart viten.

Guds undergjerninger lar seg ikke etterprøve. Den allmektige og trofaste Gud inestår selv for evangeliets troverdighet. Guds endegyldige vitnesbyrd om Jesu person og verk, er Jesu legemlige oppstandelse, "slik Skriftene har sagt" (1 Kor 15:3f). Når alle slutninger på ideologiske vilkår og av personlig interesse, er lagt bort, da taler indikasjonene til kristentroens fordel, både syndefallsrealismen, den utilslørte tale om menneskets storhet og nød, og en bevitnet Jesus-historie i sammenfallende versjoner. I sentrum står Jesu persons hemmelighet og verk, slik Skriftene har sagt (jf Åp 5). Han er «det trofaste og sannferdige vitnet, begynnelsen til Guds skaperverk» (Åp 3:14). Vårt eget indre renner over av løgn og bedrag.

Fra bekjennelsesskriftene:

Læren er grunnet på *klare* bibelsteder, CA 22:2, 23:3, 28:43. - Apol 4:314, 24:94. - SK Nattverden, 45. - FC SD 2:87 og 7:50.

72. * Hvilke hendelser stadfester at apostelordets lære er Guds ord?

SVAR: APOSTLENES MØTER MED DEN OPPSTANDNE JESUS, DERES UTRUSTNING MED DEN HELLEGE ÅND PÅ PINSEDAGEN, OG UNDERNE DE GJORDE, SLIK KRISTUS HADDE LOVET.

1 Kor 15:3-5 – For jeg overgav dere blant de første ting det som jeg selv mottok: At Kristus døde for våre synder etter Skriftene, og at han ble begravet, og at han oppstod på den tredje dag etter Skriftene, og at han ble sett av Kefas, deretter av de tolv. Deretter ble han sett av mer enn fem hundre brødre på én gang. Av dem lever de fleste

ennå, men noen er sovnet inn. 2 Kor 12:12 – En apostels tegn ble iallfall gjort blant dere med all utholdenhet, både ved tegn og under og kraftige gjerninger. Mk 16:17f.

Kirkens historie i aposteltiden begynner med to slags vitnesbyrd: (1) *Øyenvitnenes ord* om de mange møter med den oppstandne Jesus. Og (2) *Jesu oppfyllelse av sitt løfte til apostlene*, som på Pinsedagen ble utrustet med Den Hellige Ånd til å gi videre Kristi ord og stadfeste læren med undergjerninger.

Til bibelarbeid: En apostels tegn

De historiske vitnesbyrd - hver for seg og til sammen, er **tegn**. De stadfester at apostelordet er Guds ord og læren "fra Gud" (Joh 7:17, egtl Guden, den sanne Gud). Et slikt tegn er beretningen om *forfølgeren Saulus* fra Tarsus, som underveis til Damaskus møtte kirkens Herre og ble *apostelen Paulus*. Han mottok evangeliet umiddelbart og ble Kristi utvalgte redskap (Apg 9:15. Gal 1:15-24). Siden han ikke var en Jesus-disippel fra begynnelsen, stod han samtidig i et mottagerforhold til Jesus-historien, 1 Kor 11:11:23-25, 15:1-3.

Lk 24:46-49. Apg 2:6, 43, 20:9-12, 28:3-9 m fl 1 Kor 2:12

Anm. Om disippelskap.

En Jesu disippel er *kalt av nåde*. Forut for kallet går ingen kvalifikasjon. Joh 1:35ff.

Disippelskap var forutsetningen for Jesu misjonsbefaling til de tolv, Mt 28:20, og deres apostolat, Joh 14:26. Utrustet med Den Hellige Ånd – mer enn andre kristne, fullførte de oppdraget med Kristi fullmakter og ga videre Kristi lære til kirken. Deres etterfølgere i prekenembetet kjennes på den trofaste forvaltergjerning (1 Kor 4:1f).

Et apostolisk skrift står i et *bydeforhold* til disippelen, som står i et *lydeforhold* til det apostoliske ord. Aldri omvendt! Dette sakforhold er Guds kirkes eksistensvilkår på jorden. Her lever kirken av *actus tradendi* i tidens løp – av apostelordets lære fra Skriftens Herre, formidlet i lesning, preken og undervisning. 2 Tess 2:15, 1 Kor 12:29, Åp 3:8-11. Forestillingen om den kirkekollektive inspirasjon er Bibelen fremmed.

I aposteltiden var kirkens profeter underordnet apostolatet. Apostlenes særstilling var den ufeilbare inspirasjon. Joh 14:26, Apg 15:28f, jf v 15. Åpenbaringsordets Gud har aldri godkjent hverken selvopphøydede profeter eller superapostler, 1 Kor 14:37, 2 Kor 11:5, 13.

73. Hvilken betydning har bibelhistorien for den kristne tro?

KIRKENS TRO ER DET GAMLE TESTAMENTES KRISTUS-TRO – ABRAHAM'S TRO. NYTT ER BUDSKAPET OM GUDS LØFTERS OPPFYLLELSE I KRISTUS JESUS.

Jes 46:9f – Kom i hu de ting som hendte fra eldgammel tid, at jeg er Gud, og ingen annen. Jeg er Gud, og det er ingen som jeg, jeg som fra begynnelsen forkynner enden, og fra fordums tid det som ikke er skjedd. Det er jeg som sier: Mitt råd skal bli

fullbyrdet, og alt det jeg vil, det gjør jeg. 1 Kor 15:17 – Men om Kristus ikke er oppstanden, er deres tro verdiløs, og dere er fremdeles i deres synder.

Bibelhistorien viser to ting: (1) Læren om rettferdiggjørelsen ved tro og evig liv har alltid vært hos de hellige. (2) Det samme evangelium ble åpenbart og formidlet stadig klarere gjennom ulike epoker.

Til bibelarbeid:

Mt 20:12, Mk 1:27, Lk 24:27. Apg 7:2ff, 17:9. Heb 11:3ff. Rom 1:1f, 4:1ff, 15:8. Gal 3:16. Skjelningen mellom *løfte og evangelium* tjener framstillingen uten å berøre saken, for også i NT blir evangeliet kalt for løfte. 2 Tim 1:1, Ef 1:13, Gal 3:8, 14.

Fra bekjennesskriftene:

Apol 4:50-51, 167.

Anm 1. Kristentroens forutsetning

er Guds utvelgelse av Israel og Guds inngripen i Israels historie. Vi har del i frelsens goder fordi vi er innlemmet i den nye pakts gudsfolk, grunnet på profetenes og apostlenes grunnvoll, Ef 2:19f, Heb 12:22f osv.

Det finns ingen kristentro uten de ”skriftbevis” som er gitt med løftenes oppfyllelse til Israel. Uten skriftbevis, er vi henvist til spekulasjoner om historiens mening, og til det kaos og den uforutsigbarhet som preger menneskehetens historie.

Anm 2. Fiksjon og kjensgjerning.

Framgår det av teksten at beretningen er fiksjon, er distinksjonen uviktig. Framgår det av teksten at skillet har konsekvenser for læren, må vi skille (Wigen s 144f).

Eksempler: *Skapelsesberetningen* er ikke fiksjon, men en *profetisk læreberetning* om Gud, verden og mennesket, 1 Mos 1-2. Beretningen om profeten Jona i fiskens buk er ikke fiksjon, men beretningen om Guds underfulle inngripen til ninivittenes omvendelse og tro, og en profeti om Kristi oppstandelse fra de døde, Mt 12:40f.

Anm 3. Den bibelske språkbruk et gjerningsspråk

I sentrum står Guds *virksomme* ord i en bevitnet og tydet historie. Tydningen er gitt med Guds løfte, slik Skriftene har sagt. Forholdet løfte og oppfyllelse avdekker beslektede forhold (kongenialitet) og sammenhengen mellom hendelse og mening (koherens).

Eksempler gir Psalteret og Jesu lignelser. Samme språkbruk kjennetegner apostlenes formidling av Kristi lære. Apg 2:29-33, 1 Kor 15:3-5. Jf Lk 24.

74. Hvordan vitner Skriftens inspirasjon om Skriftens enhet?

VED ET ENHETLIG VITNESBYRD OM JESUS KRISTUS, GUD OG KIRKENS TRO.

Joh 1:17 – Loven ble gitt ved Moses, nåden og sannheten kom ved Jesus Kristus. 5:45-47 – Tro ikke at jeg skal anklage dere hos Faderen. Det fins en som anklager dere, nemlig Moses, som dere håper på. Om dere trodde Moses, skulle dere tro meg, for om meg har han skrevet. Men om dere ikke tror skriftene hans, hvordan skal dere da kunne tro mine ord. Rom 1:16 – Jeg skammer meg ikke for evangeliet. Det er en Guds kraft, til frelse for hver den som tror. 10:4 – Kristus er lovens ende, til rettferdighet for hver den som tror.

Alle Bibelens skrifter viser hvordan Gud fremmer sitt verk med lov og evangelium, som forferder og trøster (Skriftens intensjonsområde). Denne fremgangsmåte går gjennom hele Bibelen, like fra syndefallet til Kristi gjenkomst.

Eksempel: Ryktet fortalte at Jesus fra Nasaret var Guds lovede Messias. Kilden var Jesu undervisning, og de undere han gjorde. De bevitnet: *”det som er skrevet om meg i Mose lov og i Profetene og i Salmene”*, Lk 24:44.

Til bibelarbeid: Jesus viser oss til GT for å lære oss Gud å kjenne gjennom ham.

I GT ligger nøkkelen til å identifisere Jesu person og verk med Herren, virksom i den gamle pakts historie. Joh 5:39, Lk 7:18-23. Han har oppfylt loven, Mt 5:17, og oppfylt Guds nådeløfter med sin død på korset, 26:51-56. Allerede *før* apostlenes lære, og *før* NT's skrifter ble til, lovte Jesus at apostlene skulle forkynne hva «Skriftene» sier om ham, Joh 14:26, Lk 24:48, jf 1 Kor 2:1-4, 12f. «Skriften sier» synonymt med «Gud sier», Rom 10:11, 1 Pet 2:6, osv.

Eksempel: Forklarelsen på berget, Mt 17:1-13, Mk 9:2-13, Lk 9:28-36.

Moses og Elias samtalte med Jesus *”om hans bortgang (exodus!)*, som han skulle fullføre i Jerusalem”, Lk 9:30f. Jesu exodus markeres med Jesu forbud mot å omtale hendelsen før hans oppstandelse. Samtale-emnet var han som er *”Israels håp og frelser”*, og selve grunntemaet i Det gamle testamente (Jer 14:8, 17:13).

Evangelistenes bekrefter emnet med *tidfestinger*. Hendelsen skjedde seks dager etter Peters bekjennelse (Lukas åtte), og falt sammen med innledningen til den ukelange *løvhyttefesten*. Liksom Israels exodus gikk gjennom lidelse, Rødehavet og vandringen til *”det lovede land”*, gikk Jesu exodus gjennom lidelse og død til oppstandelsen. Grunnmønsteret i Jesu exodus fortsetter i etterfølgernes liv, døpt til Jesu død og oppstandelse.

Jesus lovet at noen av de tolv *”ikke skal smake døden før de får se at Guds rike er kommet med kraft”* (en dynàmei), Mk 9:1. Ordene knytter tilbake til Peters Kristusbekjennelse og Jesu løfte om *”himmelrikets nøkler”*, Mt 16:19. De ble utrustet med Guds rikes kraft da den oppstandne Jesus ga apostlene (og deres etterfølgere i prekenembetet) myndighet til å løse og binde synder, Joh 20:23.

Peter, Jakob og Johannes fikk se Guds rike, kommet i kraft. Jesu "ansikts utseende *ble forvandlet*" (metemorfôthæ) og klærne ble skinnende hvite, Lk 9:29. «Hans ansikt skinte som solen», forteller Matteus (17:2). Guds herlighet var ikke lenger skjult, men strålte fram av Jesu ansikt. "*Vi så hans herlighet som den enbårne Sønnns herlighet av Faderen, og han var full av nåde og sannhet*", skrev Johannes, Joh 1:14. Vi skuet "*hans guddommelige Majestet*", skrev Peter, 2 Pet 1:16. De så kraften i Guds herredømme og falt nesegrus til jorden av forferdelse.

Evangelistenes *redigeringer* kobler hendelsen til undergjerninger. De bevitner indirekte hva de tre fikk se ansikt til ansikt - Guds rike "*kommet i kraft*". Hendelsen stadfestet Jesu undervisning og undergjerninger, for her vitnet Moses og Elias, som med sitt nærvær representerer Lovens og Profetenes samstemmige vitnesbyrd: Jesus fra Nasaret **er** "*Israels håp og frelser*", underveis i lidende lydighet til død og oppstandelse i Jerusalem. Han er Skriftens Herre, åpenbaringsordets Gud. Sal 39:8, 71:5, 14, 23f. Jf Mt 12:18-21 (= Jes 42:1f). Apg 28:20, Fil 2:19, Heb 10:23 osv.

Guds rikes herredømme er kommet nær i Sønnens lidende lydighet, og med sitt virksomme nærvær i den forsamlede menighet bringer han denne ny virkelighet som strekker seg bortenfor lidelse, død og grav. Rekkefølgen er den "*korsteologi*" som apostlene fikk nåde til å fatte i ettertid – i lys av den oppstandnes undervisning. Denne mulighet i ettertid er også vår (Lk 24, Apg 2).

Jesus fra Nasaret er "*Guds rettferdighet*", som gis den enkelte i *dåpen* til Jesu død og oppstandelse, Rom 6:3f. Hva de troende **er** for Gud i ham, det skal de også **bli**, v 5-11, 23. Med ham til gave, er han virksom ved troen i deres liv, Rom 6:13f, Gal 5:17ff, Ef 3:17. Den herlighet som Moses og Elias har, skal også bli dem til del som praktiserer sin dåp i forsakelse og tro (Mk 16:16). Jf de skinnende hvite klær, 2 Mos 19:10, Mt 24:21f, Åp 7:13f, osv.

Vi vandrer "*ikke i beskuelse*", 2 Kor 5:7, for "*Guds visdom - den skjulte*", er en korsfestet Kristus, 1 Kor 2:6f. Dette forstod ikke de tre den gang, da de ville bygge de tre løvhyttene, som om de var i det lovede land allerede. Men det går ingen snarvei dit utenom lidelse og død. Også Johannes Døperen – den største av profetene, måtte gå gjennom lidelse og død til livet, da "*de gjorde med ham som de ville*", Mk 9:13.

Løvhyttene er bildet på "*de evige boliger*", Lk 16:9, som Sønnens nærvær i Jesus bærer bud om. Hele Guds fylde tok bolig i ham, Kol 1:19 (2:9, Joh 1:14). Gud har slått opp sitt *tabernakel* i gudmennesket Jesus, og lik *skyen* over tabernaklet, er skyen også her tegnet på Guds virksomme nærvær (Mk 1:11 – himmelen åpnet seg).

Ved evangeliet og sakramentene er den korsfestede og oppstandne Jesus virksom og vil dra oss alle til seg, Joh 12:32. Midlet han bruker, er evangeliet om "*Jesus Kristus og ham korsfestet*", 1 Kor 2:2, slik Skriftene har sagt. I tillit til Guds løfte, går hans etterfølgere gjennom lidelse og død til Guds fullendte rike. De følger Lammet "*hvor enn det går*", Åp 14:4, og "*venter etter Guds løfte nye himler og en ny jord, hvor rettferdighet bor*", 2 Pet 3:13.

Altså vitner hele Bibelen om *"den trøst som Skriftene gir"*, Rom 15:4. Lik den gamle Si-meon (Lk 2:25), venter Kristi kirke på dagen da *"Israels trøst og frelser"* kommer i sin Guddoms majestet (jf Jes 66:13). I mellomtiden bærer de små korsbærere Kristi åk og lærer av ham som har båret verdens synder. Han har oppfylt Guds lov i alle deler og i alles sted, og gjør byrden lett. Mt 11:29f, 2 Kor 1:20.

"Dette er min elskede Sønn, i ham har jeg velbehag. Hør ham!" I sin lidende lydighet er han den rettferdighet som evangeliet åpenbarer av av tro til tro, Rom 1:16f. Han er den gaverettferdighet som Gud tilregner troen, gratis – av nåde. *"Hør ham!"*

Flere eksempler:

Jesu bruk av GT om sin *person*: Lk 4:17f, 21. - På Palmesøndagen, Mt 21:1-9, 15f. - I samtalen med Nikodemus, Joh 3:11-15. - For å bringe sine motstandere til taushet, Mt 22:41-46.

Jesu bruk av GT om sin *lidelse og død*: For sine disipler, Lk 18:31-34, Mk 8:31. – Under forklarelsen på berget, Mk 9:11f, Lk 9:31. Jf 2 Pet 1:18 og Joh 1:14. - I den store sal, Lk 22:37. - På korset, Mt 27:46, Joh 19:28.

Jesu bruk av GT om sin *oppstandelse*: I samtalen med Emmaus-vandrerne, Lk 24:25-27. Da han viste seg for alle disiplene, v 44-48.

Fra bekjennelsesskriftene:

Skriften består av to deler – lov og løfte, Apol 4:5, 102, 183, 12:53f. FC SD 5:1, 23.

Skriftens hovedsak er rettferdiggjørelse uten vederlag, ved troen, når vi tror at Gud er forlikt med oss for Kristi skyld, Apol 4:2, 87, 12:70-73, 24:55, 57.

Den sanne gudstjeneste er den lydighet som mottar Guds løfte i tro. Denne tro er ingen mindre gudstjeneste enn kjærligheten, Apol 4:218-228 (merk skriftbevis med lov og løfte).

Anm. Det gamle testamentes budskap - avgjørende for kirkens tro.

Skriftens lære er som "en gylden ring" (Luther). Uten Det gamle testamentes budskap, har vi ingen grunn til å tro Det nye testamentes budskap, Joh 5:31-47.

Under bibellesningen må vi holde oss til Guds skjelning mellom lov og evangelium, for ellers oppfatter vi Gud feil og Skriften feil. En viktig ledestjerne er evangeliet om synderens rettferdiggjørelse ved tro, som er Skriftens hovedtema og evangeliet i avgrenset mening.

75. Hvordan viser Jesus at "Moses og profetene" vitner om ham, og han ved dem?

- Moses skrev om Jesus (Joh 5: 39, 46).
- *Sal 118:22f* handler om Jesus (Mt 21:33-46).
- Jesus er det subjekt som taler i *Sak 13:7* (se Mk 14:27).
- Jesus framstod i ord og gjerning som Herrens lidende tjener (Jes 53). Han er "nøkkelen" til å forstå meningen med "Skriftene".

- Jesus ”måtte” dra opp til Jerusalem for at alt det som profetene har skrevet om Menneskesønnen, skulle bli oppfylt i ham (Lk 18:31-33).
- Den oppstandne Jesus begynte med Moses og profetene og utla for Emmausvandrerne det som stod skrevet om ham i alle Skriftene (Lk 24:27).
- Den Oppstandne forklarte for en samling redde disipler at alt det som hadde hendt med ham, ”måtte” skje for å oppfylle det som var skrevet om ham i Mose lov, Profetene og i Salmene (Lk 24:36-48).

76. **Hvordan viser apostler og evangelister at Det gamle testamente vitner om Jesus Kristus?**

- Døperen Johannes vitnet om ”*Den Kommende*”, Mt 11:3, jf 1 Mos 49:10, 5 Mos 18:15, Sal 40:8f osv.
- Peter identifiserte Jesus som *Profeten*, som Moses hadde skrevet om i 5 Mos 18:15, 18f (Apg 3:20-27).
- Peter forkynte for Kornelius at ”*om ham vitner alle profetene*, at hver den som tror på ham, skal få syndenes forlatelse ved hans navn”, Apg 10:43.
- Filip utla *Jes 53*, da han forkynte evangeliet for hoffmannen fra Etiopia, Apg 10:26ff.
- Paulus forkynte Kristus Jesus ved å utlegge *Sal 2 og 16, og Jes 55*. Se Apg 13:32-37.
- Den siste beretningen om Paulus forteller at han utla ”*Mose lov og Profetene*”, da han prøvde å overbevise jødene i Rom om Jesus og Guds rike, Apg 28:23, jf 17-31.

77. **Hvilket budskap gjør Nytestamentet til en enhet?**

GUDS OPPFYLLELSE AV MESSIAS-LØFTENE.

2 Kor 1:20 – Guds løfter, så mange som de er, har fått sitt ja i ham. Derfor får de også sitt amen ved ham, Gud til ære ved oss.

Den forbannelse som hviler over Adams falne ætt, har Gud avløst med sin velsignelse i Kristi død. Han er Guds lydighetsoffer til frifinnelse for hver den som tror (1 Mos 22:18).

Eksempler:

Johannes skrev for at menneskene skal tro at ”Jesus er Kristus, Guds Sønn”, Joh 20:31. - *Paulus* forkynte at Gud har gitt de troende *all* åndelig velsignelse i Kristus Jesus, Ef 1:3, 7. - *Peter* kunngjorde på Pinsedagen at Gud - ved å oppreise Jesus fra de døde, har gjort ham ”både til HERREN og til Kristus”, Apg 2:22-36.

78. **Hva er Skriftens enhetlige vitnesbyrd om Gud?**

SVAR: VITNESBYRDET OM DEN TREËNE GUD, SOM TALER GJENNOM BEGGE TESTAMENTER.

Hva Gud åpenbarer om seg selv og sine rådslutninger, varierer og blir stadig tydeligere gjennom frelseshistorien. Men åpenbaringsordets Gud er den samme, og

derfor gir Bibelen et enhetlig vitnesbyrd om Den Hellige Treenhets vesen og egenskaper.

79. **Hva er Skriftens enhetlige vitnesbyrd i læren?**

DET ER LÆREN OM SKAPELSEN OG MENNESKET, OM GUDS GODE SKAPERVILJE OG RETTFERDIGGJØRELSEN VED TRO PÅ GRUNN AV KRISTI LIDENDE LYDIGHET, OG LÆREN OM SAKRAMENTENE, KIRKEN, VERDENS ENDE, OPPSTANDELSEN FRA DE DØDE OG DOMMEN, OG OM EVIG LIV OG EVIG DØD, OG EN HVILKEN SOM HELST ARTIKKEL I KIRKENS TRO.

Denne enhet foreligger enten vedkommende tema er indirekte nevnt, eller gjenstand for direkte behandling.

80. **Hva er årsaken til Skriftens enhetlige vitnesbyrd?**

ÅRSAKEN ER DEN HELLIGE ÅNDS UNDERFULLE VIRKSOMHET VED GUDS TALTE ORD.

Ånden drev profetene til å forkynne Kristi lidelse, død og oppstandelse, og utrustet med Åndens gave formidlet de den rett utlagte Skrift fra dens Herre. Det er Åndens gjerning å herliggjøre Sønnen og åpenbare Guds råd. Derfor hviler Skriftens enhet i Åndens gjerning, som Guds kirke bekjenner med apostelordets lære fra Kristus. Dette enhetlige vitnesbyrd blir tydelig med Jesu undervisning under vår bibellesning.

Til bibelarbeid:

1 Pet 1:10-12, Joh 14:26, 16:14, 1 Kor 2:10f.

Fra bekjennelsesskriftene:

Den Hellige Ånd åpner hjerte og forstand til å forstå Skriften og gi akt på ordene: FC SD 2:26. - Kristus er Skriftens utlegger: FC SD 7:50-54 (nattverden).

81. **Hvilke følger har Skriftens enhet for bibelbruken?**

BIBELBRUKEN MÅ FØLGE REGELEN **"SKRIFTEN ER SIN EGEN FORTOLKER"**, OG LA KLARE BIBELORD BELYSE UKLARE ORD OM SAMME SAK. ETT BIBELORD ER NOK TIL Å BEGRUNNE EN LÆRE.

Joh 10:35b – Skriften kan ikke oppheves. 1 Tim 6:20 – ta vare på det som er blitt deg betrodd, og vend deg bort fra det uåndelige, tomme snakk og innvendingene fra det som feilaktig kalles innsikt (jf 3:15). 1 Kor 11:24 – Dette er mitt legeme.

Regelen blir misbrukt når uklare steder, og steder som omhandler andre emner, tjener til å bortforklare eller tilsløre klare steder om en sak.

Kirken har ikke noe Guds mandat til å korrigere apostelordets lære, eller supplere den med "ny innsikt" med påstand om Den Hellige Ånds veiledning. Med slike prosjekt er antikrist virksom (2 Tess 2).

Når bibelord uttrykker meningen like fram, skal vi ikke søke den "egentlige" mening ved hjelp av andre steder. Denne bortforklarende og problematiserende metode er løgnens metode, og dens kjennetegn overtro på egne evner (kvasiteologi).

Eksempler på misbruk av tolkningsregelen:

- Man lar bibelord om frelsen underkjenne bibelord om mannkjønn og kvinnekjønn.
- Man lar bibelord om den tilegnede (iboende) rettferdighet underkjenne bibelord om den tilregnede rettferdighet (erklærte rettferdighet).
- Man lar ord om kirkens blandede beskaffenhet underkjenne de bibelord som forbyr kirkefellesskap med rom for vrang lære i gudstjenestelige ordninger.
- Man lar ord og eksempler fra den gamle pakt legitimere reservasjoner mot det apostoliske ord i den nye pakt.
- Man lar bibelord om Guds kjærlighet underkjenne Guds bud og vilje med våre liv i Guds skaperverk og kirke.
- Man lar ord om sømmelighet *for kristne* være tids- og kulturbestemte uttrykk, og ikke formaninger til å uttrykke Herrens bud i sakssvarende uttrykk.

Til bibelarbeid: Jesus Kristus- Skriftens Herre og kirkens Lærer

Jesus Kristus lærer oss hva Skriften lærer, og ingenting annet. Lk 4:17, 18:31, 21:22, 22:37, Mk 11:17, Joh 15:25 osv.

Ingen lære skal utelates, Mt 5:17f, 28:18-20.

Undervisningen skal tjene evangeliet, Joh 8:28-32, Mk 16:15f. Rom 10:3f, Joh 3:18, Apg 13:39, Gal 3:23f.

Mot farisèismens bibeltolkning til alle tider: Sideordning av Skrift **og** Tradisjon binder samvittighetene til "menneskebud", Mt 15:1-9. - Tradisjonen skal være *underordnet* Skriftens ord. Derfor har ikke fedresitat noen sideordnet autoritet i kirken, Mt 7:28f, 12:1-8, Mk 1:22, 27, 2:23-28.

Mot saddusèismens bibeltolkning til alle tider: Menneskers fornuft og erfaring er ingen nøkkel til å forstå Skriften med et redusert evangelium (Gal 1:8).

Mot den "greske" bibeltolkning til alle tider: Bibeltekstene betraktes som avbilder (*allegorier*) av en tidløs, åndelig verden, så den "egentlige" mening må søkes bakom den mening som ordene formidler. Til sammenligning viste Jesus til *hendelser* som vitnet om ham (*typologier* el skyggebilder): Joh 3:14f (4 Mos 21:9), Mt 26:28 (2 Mos 24:6-8, 3 Mos 17:11b).

Jesus gjorde aldri vold på bibelordenes sammenheng, men betraktet "*Moses og Profetene*" som en *absolutt læreautoritet*, Joh 10:35b.

Eksempler:

Kortfattede henvisninger: Mt 5:21, 27, 33, 38, 43, 48.

Direkte sitat: Mt 21:16, 42, 22:31f.

Indirekte sitat: Mt 12:3-5, 19:4. - Sitat av et eneste ord: Joh 10:34f (Sal 82:6).

Jesu bruk av GT framgår av Jesu *praksis*: Han kunne legge en GT-tekst til grunn for sin forkynnelse, Lk 4:16-32. I sin undervisning siterte han GT-steder, eller lot sine ord og handlinger henspille på ord og hendelser i GT.

Joh 3:1-16 (jf Esek 36:25, 27, 1 Mos 5:3, Job 14:4, Sal 51:7, Pred 15:7, Ord 9:16f, 5 Mos 30:12, Ord 30:4, 4 Mos 21:9, 2 Kong 18:4, Ord 16:7f.).

Mt 21:15f (jf Jes 56:7, Jer 7:11, 2 Sam 5:8, Sal 8:3).

Jesus brukte **GT** til å undervise om seg selv, Mt:22:41-46, - styrke troen, Lk 24:32, - trøste og glede, samme v 25-37, - bevare mennesker i sannheten, samme v 44-46, - avsløre og fordømme falske lærere, Mt 23, - og forberede disiplene på endetidens trengsler, Mk 13:14ff.

Eksempler på Jesu forhold til den nye pakt (det nye testamente):

Han skulle opprette en ny pakt, med en ny tilbedelse og lovoppfyllelse, Joh 4:21-26 (Jer 31:31-34). - Han skulle utruste apostlene sine med Den Hellige Ånd, Joh 16:13-15. - Han har selv diktert en del av Nytestamentet, Åp 1 osv.

Fra bekjennelsesskriftene:

Bruk av stoff *fra hele Bibelen*: Apol 12:44ff, 4:272ff, 256ff. FC SD 2:9ff, 26ff og 7:70ff.

Klare steder belyser uklare: Apol 4:87, 28:71. Tr 23. SK Budene, 65.

Den nytestamentlige tolkning gjengir meningen med GT-steder: Apol 2:18, 20, 23:64, 24:36.

82. * Er Loven Guds inspirerte ord?

JA. BÅDE LOV OG EVANGELIUM ER DEN HELLIGE ÅNDS GAVE OG VERK.

Joh 1:17 – Ved Moses ble loven gitt, nåden og sannheten ble gitt ved Jesus Kristus.

Rom 8:3 – Det som var umulig for loven fordi den var maktesløs på grunn av menneskets onde natur, det gjorde Gud. For syndens skyld sendte han sin egen Sønn i syndige menneskers skikkelse og holdt dom over synden i vår natur. 10:4 – Kristus er lovens ende, til rettferdighet for hver den som tror.

Anm. Syndenes forlatelse for Kristi skyld stadfester Guds hellige lov.

Kun Gud kan *oppheve* Skriften med Skriften. Kun Gud kan *stadfeste* Loven ved å løse syndene som binder til Lovens anklage, skyld og straff. Guds nådepakt i Kristi offerdød har opphevet forpliktelsen på Sinai-paktens seremoni- og sosiallover. Men forpliktelsen på Guds gode skapervilje består, tydeliggjort i Tibudsloven og skjerpet i Jesu undervisning og de apostlenes formaninger.

Sinai-paktens blivende betydning sammenfaller med den ”*naturlige*” lovåpenbaring, gitt menneskene i skapelsen. På grunn av syndefallet er kjennskapen til Guds skapervilje dunkel og vag for menneskets fornuft, men tydeliggjort i Sinai-paktens moralbud. Åpenbaringsordets Gud vil et hellig liv, liksom han er hellig. Dette hellighetskrav gjelder hvert eneste menneske. Guds hellighet kommer til uttrykk og blir vår erfaring med morallovens krav i all sin strenghet, ellers ukjent for folkene (Sal 148).

Forskjellen mellom den naturlige og den ”spesielle” åpenbaring består i Den Hellige Ånds gjerning, som avslører syndens nød under lovens anklager og fordømmelser. Begge åpenbaringsformer er like underfulle, for begge åpenbarer Guds Ord fra evighet og til evighet. Joh 1:1-4. Jf ”JEG ER” i Åp 1:8, 2:8, 21:6, 22:13.

OM SKRIFTENS INSPIRASJON OG AUTORITET

83. Er apostlenes ufeilbarhet begrenset til sentrale trosspørsmål?

NEI. DEN HELLIGE ÅND ER ANSVARLIG FOR ALT SOM STÅR I SKRIFTEN.

Joh 14:26 – Men Hjelperen, Den Hellige Ånd som Faderen skal sende i mitt navn, skal lære dere alt og påminne dere om alt det som jeg har sagt dere. Jf 15:26, 16:12-15 (i hele sannheten).

Til forskjell fra profetene i den gamle pakt, var apostlene sendt av Gud én gang for alle, og utrustet med Den Hellige Ånd til å være kirkens ufeilbare lærere for alle tider.

Til bibelarbeid: Guds kirkes ”husorden” - Mt 28:20 – lærer dem å holde alt hva jeg har befalt dere.

Gud tillater ingen å gå ut over det som står skrevet, 1 Kor 4:6. Da setter man Skriftens autoritet til side, forlater apostelordets lære fra Skriftens Herre, Jesus Kristus, og gir seg den formørkede fornuft i vold. Et lite avvik i læren om synderens rettferdiggjørelse ved tro gjør omfattende skade, for *alt henger sammen*, Gal 5:9. Det ene lærestykke er alle, og alle det ene. Settes ett lærestykke til side, forvitrer kirkefellesskapets læregrunn. Lk 11:33ff. Ef 2:20ff. Jf «den kongelige lov», Jak 2:8ff.

84. * Hvordan vitner Skriftens inspirasjon om Skriftens autoritet?

DET SKREVNE ORD VITNER OM ÅRSAKSAUTORITET, OG ORDETS KRAFT OG VIRKNING OM NORMAUTORITET.

Verbalinspirasjonen forteller *hvordan* Skriften ble til, og *hvorfor* vi kommer til syndserkjennelse og tror hva Skriften vitner om Kristus. Forholdet representerer troens mulighet og det nye Kristus-livets uforanderlige vilkår.

Årsaksautoritet har Skriften i seg selv, i kraft å være Guds inspirerte Ord. Gud selv innestår for sannheten i det apostoliske og profetiske Kristus-vitnesbyrd. Dette vitnesbyrd stadfestet Gud da han reiste Jesus opp fra de døde. Sal 53.

Gud demonstrerer Skriftens **normautoritet** hos dem som tror Skriftens evangelium og øver troen i gjerninger etter Guds ord og befaling.

Uten Skriftens årsaksautoritet, ingen normautoritet. Alternativet er selvbekreftende lære og livsførsel – eller ”sprukne brønner”, Jer 2:13.

Til bibelarbeid: Skriftens normautoritet:

Omvendelse og syndenes forlatelse, Rom 3:19f, Lk 24:47. - Tro på evangeliet, Rom 10:17, og frelsesvisshet, Rom 5:1.

Guds ord er virksomt. Sal 51:12-14, 2 Kor 4:6. Jf 1 Kor 1:23, 2:14.

Evangeliet om Kristi velgjerninger virker den sanne trøst: 1 Kor 15:55, Heb 2:15.

Gud skaper med sitt ord det nye menneske og ny lydighet (helliggjørelsen): Jer 31:31ff, jf Rom 8:7. Rom 1:16, Joh 17:17, Sal 119:9.

Kraften ligger i Skriftens ord – Kristi ord: Joh 6:63, 1 Pet 1:23, Heb 4:12.

Guds kraft til frelse og evig liv virker *ikke utenom* det ytre Guds ord, men *gjennom* det: Rom 10:7, Jak 1:18 (jf reformert forkynnelse). Guds kraft virker ikke på magisk vis. Bundet til sin egen trang, har mennesket «frihet» til å motstå åpenbaringsordets Gud. Mt 23:27f.

OM SKRIFTENS INSPIRASJON OG EVANGELIET

85. Hvordan vitner Skriftens inspirasjon om evangeliet?

GUDS EVANGELIUM ER GITT MED BIBELENS ORD OG UTTRYKK.

1 Kor 2:7 – vi taler Guds hemmelige visdom, den skjulte, som Gud fra evighet av har forutbestemt til vår herlighet. Gal 1:11f – Brødre, jeg minner dere om at det evangelium som er blitt forkynt av meg, ikke er en menneskelig idé. Heller ikke har jeg mottatt det eller lært meg det av et menneske, men det var ved en åpenbaring av Jesus Kristus.

Bibelens forfattere forkynte evangeliet med ord som best uttrykker dets evige sannhet – at Gud tilgir syndene på grunn av Kristi, Guds Sønns lydighet. Til alle tider kommer mennesker til tro på verdens syndebærer, Guds skyldfrie Lam.

Til bibelarbeid. Det som virkelig betyr noe

Ef 6:14-17. 1 Kor 15:1-4. Rom 4:25, 2 Kor 5:14, Gal 2:20, 3:13f.

86. Viser Bibelen hvordan vi skal kommunisere "evangeliet" inn i vår tid?

NEI. BIBELEN ER ENESTE REGEL OG NORM FOR LÆRE OG LIV TIL ALLE TIDER. GUDS LOV OG EVANGELIUM ÅPENBARER GUDS EVIGE VILJE FOR ALLE MENNESKER.

Gal 1:6-8 – Jeg er forbauset over at dere så snart faller fra til et annet evangelium, bort fra ham som har kalt dere ved Kristi nåde. Det fins allikevel ikke noe annet, men det fins de som forviller dere og vil forvanske Kristi evangelium. Men selv om vi eller en engel fra himmelen forkynte evangeliet for dere annerledes enn det som vi har forkynt for dere, skal han være under bann.

Tilværelsens sentrum er åpenbaringsordets Gud, altets opphav og livets kilde. Hvor Guds lov og evangelium blir forkynt, stiller Gud det spørsmål som ellers ikke

blir stilt i tilhørernes hjerter – ”hvordan skal jeg få en nådig Gud?”. Gud gir det svar som ellers ikke gis – ”jeg forlater deg dine synder”.

Spørsmål og svar viser oss til Guds Sønnns evige fortjeneste i Jesu lidende lydighet.

OM SKRIFTENS INSPIRASJON OG TROEN

87. Hvorfor er Skriftens inspirasjon en trosartikkel?

MENNESKER HØRER SEG FRELST NÅR DE BLIR VED Å HØRE BIBELENS EVANGELIUM. SLIK VIRKER DEN HELLIGE ÅND TILLIT TIL ”DET SOM STÅR SKREVET” (1 KOR 4:6).

Apg 10:44 – Mens Peter enda talte disse ord, falt Den Hellige Ånd på alle dem som hørte ordet. 1 Tess 2:13 – da dere tok imot det Guds ord som vi forkynnte, tok dere ikke imot det som menneskers ord, men som det virkelig er - Guds ord.

Den Hellige Skrift taler til oss i egenskap av Guds åpenbaringsord, i likhet med Herrens apostler, som den gang forkynnte Guds ord.

Fra bekjennelsesskriftene:

Det er blasfemi å henlegge Kristi ære til våre gjerninger (jf Jes 53:6). Vi bekjenner Kristi fortjeneste tross all fare, og om nødvendig død for den, Apol 20:4, 7, 9.

De tre trosartiklene (Credo) skiller kristne fra andre mennesker, for kristne er de som kjenner Guds sinnelag i Jesus Kristus og venter kjærlighet og godhet fra ham. De er opplyst og velsignet med Den Hellige Ånds gaver. SK Troen 66.

88. Hvorfor virker den frelsende tro en fast tillit til Skriftens inspirasjon?

DEN SOM BEKJENNER KRISTI LIDELSE, DØD OG OPPSTANDELSE, SLIK SKRIFTENE HAR SAGT, ”TROR PÅ ALT SOM ER SKREVET I LOVEN OG I PROFETENE” (APG 24:14). DET ER OM HAM SKRIFTENE VITNER..

Joh 5:39 – Skriftene /.../ vitner om meg. (V 46, Lk 24:27, 44. Rom 1:16 – Jeg skammer meg ikke for evangeliet, for det er Guds kraft til frelse for hver den som tror (jf v 1-5). 10:17 – Altså kommer troen av prekenen, og prekenen ved Kristi ord (jf v 14-16). 1 Kor 12:3 – ingen kan si ”Jesus er HERREN” uten ved Den Hellige Ånd.

Skriftens autoritet som Guds ord begrunner Kristi evangelium og prekenembetet i kirken. Ved lærens formidling fra ham som er Skriftens Herre, virker Den Hellige Ånd lærdom, overbevisning, rettledning og opptuktelse i rettferdighet (2 Tim 3:15f).

89. Hvorfor vitner apostoliske læreformuleringer om Skriftens inspirasjon?

KRISTUS UTRUSTET APOSTLENE MED DEN HELLIGE ÅND TIL Å FORMULERE SKRIFTENS KRISTUS-VITNESBYRD I PASSENDE ORD OG VENDER (JOH 14:26, 16:13).

1 Kor 2:13 – Dette taler vi ikke med ord som menneskelig visdom lærer, men med ord som Ånden lærer. Vi bedømmer åndelige forhold med åndelige ord. 2 Tim 1:13 – Som mønster for en sunn forkynnelse, skal du holde fast ved det som du har hørt av

meg, i tro og kjærlighet i Kristus Jesus. Ved Den Hellige Ånd som bor i oss, skal du bevare den fagre skatt som er blitt deg betrodd. 1 Tim 6:3-5. Jf 2 Tim 4:3.

Den opphøyede Kristus taler og er virksom gjennom apostelordets lære. Den forplikter kirken til alle tider, under alle forhold og på ethvert sted.

OM SKRIFTENS INSPIRASJON OG KANON

90. **Hvorfor kalles Bibelens skrifter for "kanoniske" skrifter?**

KANON BETYR "REGEL" (EL RETTESNOR). DEN HELLIGE SKRIFT ER KIRKENS ENESTE REGEL FOR LÆRE OG LIV, OG ENESTE KILDE TIL TROSSETNINGER.

Ord 30:5f – Alt Guds ord er rent. Han er et skjold for dem som tar sin tilflukt til ham. Legg ikke noe til hans ord, for at han ikke skal straffe deg, og du stå som en løgner!
Mt 5:18 – Amen sier jeg dere: Før himmelen og jorden forgår, skal ikke en jota eller en eneste tøddel i loven forgå, før det er skjedd alt sammen.

Lære og liv skal kun prøves på den rett utlagte Bibel, gitt kirken i og med det apostoliske ord fra Kristus Jesus, Skriftens Herre.

Fra bekjennelsesskriftene:

FC Epit 1-2, 6, 7. Samme SD Regel og rettesnor 4, 10. Samme, Om den korte sammenfatning 3, 9f, 13.

De hellige fedre trodde at de ble regnet som rettferdige ved troen og hadde en nådig Gud for Kristi skyld, og ikke for sine egne øvelsers skyld. Men senere har mange etterlignet gjerningene deres, og ikke deres tro. Apol 4:211.

Også kirkefedrene var mennesker som kunne falle og fare vill. De ville ha tolket egne utsagn annerledes, hadde de visst hvordan de ble misbrukt som belegg for læren om gjort gjerning (operatum). Apol 26:95. De bygget stundom med strå på grunnvollen, men uten å fjerne grunnvollen – som er Kristus – og velte troen. Det er hva motstanderne gjør med læren om syndenes forlatelse på grunn av kjærligheten til Gud før nåden, samme 7/8:21.

Vi må ikke lage trosartikler av de hellige fedres ord og gjerninger, SK B 2:15. - Skriftene deres må være underordnet Den Hellige Skrift, FC Epit, Kort sammenfatning 2.

Evangelisk lære avviker ikke fra Skriftene, eller fra den allmenne kirke eller fra Romerkirken, slik vi kjenner den fra kirkefedrene, CA 21 overgangen til misbrukartiklene. Jf CA 22:9-12, 23:6-8, 24:24, 34ff osv. Apol 4:389.

Blant den evangeliske kirkes "kjære fedre" hører Luther og andre rene lærere av Den augsburgske bekjennelse, FC SD 7:58.

91. *** Har kirken bestemt hvilke skrifter som tilhører Bibelen?**

NEI. KIRKENS ROLLE VAR PASSIV.

Før det fantes noe Nytestamente, var Kristus-bekjennelsen og prekenembetet i menighetene. Menighetene var det miljø hvor et skrift demonstrerte sin ekthet (autensitet). To kriterier var da avgjørende:

- **Årsaksautoritet:** Stammer skriftet *fra Herrens apostel* - egenhendig eller ved nedskriver? Kravet om alminnelige utbredelse stammer fra en senere tid.
- **Normautoritet:** *Skriftets kraft* til å kalle mennesker til omvendelse og tro på *den Kristus* som kirken bekjente og apostlene lærte *fra begynnelsen*.

På dette grunnlag mottok (resiperte) menighetene et skrift som inspirert skrift. Menighetens resepsjon skjedde i kirkens offentlighet, da man første gang leste fra skriftet i menighetens felles gudstjeneste.

Utelukket fra gudstjenestelig bruk er apokryfe skrifter

Anm. *Apokryf* = skjult, her om religiøse skrifter med påstand om å representere en hemmelig overlevering fra Jesus og apostlene, og dermed kirkens *egentlige* tro. Innholdet beror på spekulasjoner med front mot den onde skaperguden. Stikkord: Gnostisisme.

92. Har apostlene supplert Jesu undervisning med nye lærdommer?

NEI. DEN HELLIGE ÅND LÆRTE APOSTLENE ALT OG MINNET DEM OM ALT HVA JESUS HADDE SAGT DEM.

Joh 14:26 – Hjelperen, Den Hellige Ånd som Faderen skal sende i mitt navn, skal lære dere alt og minne dere om alt det som jeg har sagt dere. 16:13a – når han kommer, som er sannhetens Ånd, skal han lede dere i hele sannheten. 21:25 – Men det er også mye annet som Jesus har gjort. Skulle det bli skrevet ned, hver ting for seg, da tror jeg at ikke engang hele verden ville romme de bøker som da måtte skrives.

Apostlenes åndsutrustning betyr ikke at Nytestamentet rommer *alt* hva Jesus har sagt og gjort, men at den nytestamentlige overlevering oppfyller sin hensikt til fullkommenhet og i all etertid:

- Å gi menneskene *alt* hva de trenger for å tro ”at Jesus er Messias, Guds Sønn, og for at vi ved troen skal ha evig liv i hans navn” (Joh 20:31).
- Å gi Ordets tjenere *alt* hva de trenger for å utøve prekenembetet. (2 Tim 3:15-17)

Illustrasjon: Johannes-evangeliet med stoff som supplerer de andre evangeliene.

93. Hvorfor gir Bibelen tilstrekkelig veiledning for lære og liv?

KIRKEN HAR MOTTATT DEN RETT UTLAGTE BIBEL FRA KRISTUS OG HANS APOSTLER.

Joh 15:15b - jeg har kunngjort dere alt hva jeg har hørt av min Fader. Apg 20:27 - Uten å holde noe tilbake, har jeg forkynt dere hele Guds råd.

Anm. **Autoritative kronvitner** i den nytestamentlige overlevering er Kristi utvalgte apostler. De var utrustet med Den Hellige Ånd og utsendt med den autoritet og myndighet som Utsenderen har. Fra kirkens prekestoler og katetre skal

man forkynne og lære det samme som den treène Gud har åpenbart og proklamert ved apostelordeets lære fra Kristus.

Til bibelarbeid: «Skriftens ord» - «Guds ord»

Apostlenes skrifter som «Guds ord», 1 Pet 1:10-12, 1 Kor 14:37.

Forholdet mellom apostlenes lære i muntlig og skriftlig form, 1 Joh 1:3f, 2 Tess 2:15.

Gud taler gjennom apostelen, 2 Kor 13:3.

Det er frafall fra Kristi ord når man tilsidesetter apostelordets lære fra ham, Gal 1:8, og frafall fra kirkens grunnvoll, Ef 2:20. (Denne identifikasjon mellom Skriftens ord og Guds ord begrunner talemåtene "Skriften sier" og "Guds Ord sier".)

94. **Men er det ikke nok å holde seg til et "kànon i kànon"?**

NEI. RETTE APOSTLER LÆRER RETT, OG KAN IKKE LYVE.

Joh 14:23 – Om noen elsker meg, tar han vare på mitt ord... 16:23 – når han kommer som er sannhetens Ånd, skal han lede dere i hele sannheten. Han skal ikke tale av seg selv, men alt som han hører, det skal han tale... 1 Kor 2:16 – Hvem har lært å kjenne Herrens sinn, hvem kan undervise ham? Men vi har Kristi sinn. Gal 1:8 - .Men om vi eller en engel fra himmelen forkynner evangeliet annerledes for dere enn vi har forkynt evangeliet for dere, skal han være under bann.

Falske apostler skiller ut saker som de syns er viktige i Bibelen, og underkjenner de saker som forkludrer deres planer.

Eksempler: Allianser grunnet på "det sentrale" i Bibelen. – Eller gudstjenestelige ordninger «på tilstrekkelig grunnlag», med rom for reservasjoner mot apostelordets lære fra Kristus.

Til bibelarbeid: Skriften den normerende norm

Det virker ødeleggende på kirken, når man behandler Bibelen som avledet norm (norma normata). Denne rangsnudde bibelbruk virker ødeleggende på

(1) *kristen kunnskap*, 1 Tim 6:3f,

(2) *troen*, som blir til og lever av Guds ord, Rom 16:17,

(3) *bønnen*, som henger fast ved Kristi ord, Joh 15:7,

(4) *seieren over døden* for dem som tar vare på Kristi ord, Joh 8:51,

(5) kirkens *misjon*, Mt 28:20, 2 Joh 9f,

(6) kirkens *enhet* i troen på Kristi ord, Joh 8:31f, Ef 4:5,

(7) kristnes omgang med Gud i Skriftens ytre ord, 1 Tim 6:3-7,

(8) kristnes forhold til religionenes visdom "nedenfra", 1 Kor 2:2, Rom 16:25f.

Følgende utsagn er for snautt: Frafaller vi den sannhet at Den Hellige Skrift er Guds eget, ufeilbare Ord, frafaller vi - prinsipielt sett - den sannhet som gjør oss til kristne (Pieper-Müller, s 122). Utsagnet mangler begrunnelsen, gitt med den rett utlagte Skrift fra dens

Herre - om hans person og verk i skapelse og gjenløsning. Skriften er ikke «Guds eget ufeilbare Ord» om hva som helst. Vår vei til gudskunnskap går gjennom Jesu undervisning, gitt kirken i og med apostelordets lære.

DEN RETT UTLAGTE SKRIFT I KIRKENS BRUK

95. Hva er det avgjørende kjennetegn på bibeltroskap?

TROSKAP MOT DET APOSTOLISKE ORD, TROSS MOTSTAND OG LIDELSER .

Apg 2:42a – De holdt urokkelig fast ved apostlenes lære... 1 Tess 2:13-14a – da dere tok imot det Guds ord som vi forkynnte, ikke tok imot det som menneskers ord, men som det virkelig er - Guds ord, som også er virksomt i dere som tror. Dere, brødre, er blitt etterfølgere av de Guds menigheter som er i Kristus Jesus i Judèa.

Kristus er kirkens Lærer, som underviser oss med apostelordets lære fra ham. Derfor tok aposteltidens kristne vare på skrifter fra apostlenes hånd. Resultatet ble Det nye testamente, som er kirkens kànon eller rettesnor for lære og liv.

Eksempler: Jesu løfte til apostlene sine:

Joh 16:13-15. Oversettelsen v 13a «til» hele sannheten sikter ikke til supplerende lærdommer, men til den hele sannhet, gitt i og med Kristi ord. Se 14:26 og 15:26, 17:6-8a. Jf 1 Joh 2:24. 2 Kor kap 10-11. 2 Tim 3:10ff.

Fra bekjennelsesskriftene:

SA C art 8:3-6 og 9f (ref Mk 16:16, Apg 10:1f, 2 Mos 3:2f, 2 Pet 1:21).

96. Hvorfor kreves troskap mot det apostoliske ord?

TROSKAPEN HAR GUDS LØFTE: DE SOM TAR VARE PÅ APOSTELORDETS LÆRE FRA KRISTUS, BLIR SELV BEVART I KIRKENS HELLIGE ENHET HOS GUD.

Mt 4:3 – Mennesket lever ikke av brød alene, men av hvert ord som går ut av Guds munn. - Joh 6:69b - De ord jeg har talt til dere, er ånd og er liv. Lk 10:16a – Den som hører dere, hører meg. Mt 28:20 – lær dem å holde alt det jeg har befalt dere. Og se, jeg er med dere alle dager inntil tidens ende. Joh 10:14 – JEG ER den gode Hyrde. Jeg kjenner sauene mine, og sauene mine kjenner meg. Åp 14:4b - Disse er de som følger Lammet, hvor det går.

Den som tar vare på ordene, grunner på dem i lys av Det gamle testaments Skrifter, og finner Guds løfters ”amen” i Jesu lidelse, død og oppstandelse (2 Kor 1:20).

Til bibelarbeid: Joh 17:6, 8, 14, 17, 20-23.

Anm. Begrepenes Herre

I likhet med apostelordets lære beror Nytestamentets troverdighet og legitimitet i siste instans på Kristi bibelutleggelse. Skriftens Herre er begrepenes Herre. Den Hellige Ånd – som utgår fra ham og Faderen, opplyser våre sinn med Kristi ord fra Faderen. Da kreves embetsbærere i *delegat*posisjon og tilhørere i *disippel*posisjon.

Sønnens ord fra Faderen overskrider mennesketankens muligheter. ”Ordet om korset” er Guds visdom, 1 Kor 1:18, ”som ikke er steget opp i noe menneskehjerte”, 2:7.

En utviklingsteori sier om ”Kirkens minne” at Ånden leder kirken stadig ”dypere inn i hele sannheten” (Ratzinger 2007, 152). Med stor konsekvens blir ”Ordet om korset” tappet for bibelsk innhold og tilpasset menneskelige tradisjoner i strid med apostelordets lære fra Skriftens Herre. Med basis i Tradisjonen inntar Romerkirken Jesu Kristi lærerposisjon, og den rettferdighet som evangeliet åpenbarer av tro til tro, blir tilslørt og forvrent. Syndere blir ikke oppmuntret til å vende om til en *forsonet* Gud, men henvist til en tro formet av kjærlighet til Gud.

Med forbehold om helliggjørelse opphever man synderes frifinnelse (el rettferdigerklæring) på grunn av Sønnens lidende lydighet i Jesu skikkelse og stadfestet med Jesu oppstandelse fra de døde. Han er menneskenes hellighet og rettferdighet for Gud, mottatt ved tro uten noen vår fortjeneste eller verdighet. Virksom ved troen fornyer han oss i Guds bilde. Fornyelsen erstatter den egenrettferdige omvendelse.

Hvor kirkehybris enn forekommer, blir den læreautoritet fortrent som apostelordet har fra Skriftens Herre. Det er ”tyvens” kjennetegn (Joh 10:10).

97. **Men blir ikke denne troskap ofte motsagt i praksis?**

JESU DISIPLER KJENNES IKKE PÅ MENGDENS BIFALL, MEN PÅ KRISTI UNDERVISNING. DE HØRER HAM I DET APOSTOLISKE ORD OG ETTERFØLGER HAM.

Sal 119:6, 9, 11 – Jeg skal ikke bli til skamme når jeg gir akt på alle dine bud. /.../ Hvordan kan den unge holde sin sti ren? Ved å holde seg til dine ord. /.../ I hjertet gjemmer jeg ditt ord, så jeg ikke skal synde mot deg. 2 Tess 2:15 - hold fast på den lære som dere er blitt opplært i, enten ved tale eller ved brev fra oss. Ef 4:14 – for at vi ikke lenger skal være umyndige og la oss kaste og drive omkring av hver lærdoms vind ved menneskers spill, ved kløkt i villfarelsens listige knep. 2 Tim 3:10f – du har etterfulgt meg i din undervisning, din ferd, ditt forsett, din tro, din langmodighet, din kjærlighet, din utholdenhet, i forfølgelser og i de lidelser som rammet meg i Antiokia, i Ikonion og i Lystra.

Det vitner om vår onde menneskenatur når mennesker – bevisst eller ubevisst – utlegger bibeltekster på egen hånd. Derfor bør vi skjelne mellom ”*den lykkelige in-konsekvens* og *den gjenstridige selvopphøyelse*. Den første krever vennlig veiledning, den andre læretukt.

Eksempler:

- **Man begrunner læren med ”naturlig fornuft” (el skjønn).** Menneskets trang til å overstyre Guds ord gjør vår formørkede forstand til kirkens norm og rettesnor.

Til bibelarbeid: *Naturlig* fornuft, Rom 8:7, Gal 3:10b, 1 Kor 1:23, 2:6ff. Jf Kol 2:8. - Alternativet lar Guds åpenbaringsord styre tanken i de omfattende spørsmål om Gud, mennesket og verden. Da står fornuften i et tjenerforhold til Gud, Rom 10:14, 17, Joh 5:39, Mt 24:15, Lk 2:19. Den *tjenende* fornuft er saken tro i Skriftens sammenheng, og innenfor grammatikkens og logikkens regler.

- **Man begrunner læren med ”den gjenfødte fornuft”**, også kalt ”den fromme selvbevissthet”, eller ”kristen erfaring”. Med henvisning til tradisjonen, tilpasser man bibelbruken til den praksis man ønsker eller er blitt vant med.

Til bibelarbeid: Joh 8:47, Apg 24:14. Guds kirkes taleregel: 1 Pet 4:11.

- **Man begrunner læren med ”Skriften som helhet”**, dvs med *generelle og prinsipielle betraktninger*. Man legger avgjørende vekt på en *tenkt* virkelighet og unngår brysomme bibelsteder om *saken* (sedes doctrinae). (Jf den liberale tradisjon siden Friedrich Schleiermacher, d 1834).

Til bibelarbeid: Joh 8:43f.

- **Man begrunner læretilpasning med vedtak i ”overordnet” myndighetsorgan.** Kirkens kànon må vike for ”kirkens syn”, med de tilpasninger som pragmatiske hensyn krever. Dermed er Konkordiebokens bekjennelser berøvet den rettskraft de har i kraft av det Guds ord de bevitner. I deres sted trer erklæringer kirkeforetak av regional og privatrettslig karakter – på reformert vis.

Til bibelarbeid: Guds kirke har ingen lære ved siden av Kristi ord, Mt 23:8, 10, 28:20. - Kristi ord er gitt kirken i og med Skriftens apostoliske og profetiske Kristus-vitnesbyrd, så apostelordets lære er kirkefelleskapets grense. Joh 17:20, Ef 2:20, 1 Pet 1:10-12, Joh 8:31f, 2 Joh 9-11, Rom 16:17 osv. - Antikristens kjennetegn er en åpenbaringskilde ved siden av Skriften og overordnet apostelordet, 2 Tess 2:4, 9-12.

- **Man begrunner læren med private åpenbaringer** eller ”indre” ord (svermere el spiritualister). Det gjør alle som skiller Åndens gjerning fra Skriftens ytre ord.

Til bibelarbeid: 1 Kor 14:37, 2 Tess 2:2. - Kristne skal forkaste dem som finner noe overflødig i apostlenes lære, eller legger noe til, Rom 16:17, 1 Tim 6:3-5, 12-16, Lk 16:29-31.

- **Man begrunner læretilpasning med forskningsresultater.** Under skinn av viten-skapelighet, står ”ny innsikt” i et selvmotsigende forhold til apostelordets læreautoritet. Den «innsikt» man påberoper seg, er uforenlig med den *underfulle* bibelutleggelse og dens *underfull* kilde.

Til bibelarbeid: Joh 8:31f.

Fra bekjennelsesskriftene:

Kirkens konsensus (consensus ecclesiae) er profetenes og apostlenes samstemmige vitnesbyrd, Apol 4:83, 12:66, 70-73, 20:2.

Konkordiebokens bekjennelser representerer *den lære* som er formidlet i kirken siden aposteltiden, CA 21:1+1 (konkl læreart + innledn misbrukart), 22:9f. FC SD 8:64. Jf BS s 1119: Catalogus testimoniorum.

Det er ikke gitt noe menneske å ha en umiddelbar adgang til Skriftens læreinnhold. Den bekjennelsestro lutherdom legger avgjørende vekt på *den læreformidling som i nåtid overgir kirkens grunnvoll fra begynnelsen*. SA B 2:12-15. FC Epit 1-12, SD allmenn, klar osv 4-5. - Om svermeri (el herlighetsteologi): SA C 8:4-13.

Kirkens lære skal være Guds Ords lære. Derfor må kirken ta vare på den rene lære alle dager og avvise villfarelser. FC SD Regel og rettesnor 1f, 9, 14 (antitesene).

Noe bedre kirkestyre fins ikke, for alternativet agerer gud, SA B 4:9-11 (2 Tess 2:4).

De profetiske og apostoliske Skrifter (GT og NT) er "eneste regel og rettesnor som all lære og alle lærere skal prøves og dømmes etter", FC Epit Kort sammenfatning 1, 7.

Med sine bekjennelser holder den rett-troende og sanne kirke fast ved den kristne tro mot falske lærere og kjettere, FC Epit Kort sammenfatnign, 3.

De evangeliske (lutheranerne) grunner læren på Skriften, og derfor står de ikke i motsetning til kirken, men **er** den gamle kirke, CA 21:1 (overgangen), Etterskrift 5.

98. **Hvordan blir vi overbevist om Guds ords sannhet?**

SVAR: MED SKRIFTLESNING OG BØNN TIL SKRIFTENS HERRE, OM Å FÅ SE DE UNDERFULLE TING SOM KIRKEN BEKJENNER MED GUDS ORD.

Sal 119:18, 169b – Lukk opp mine øyne, så jeg kan skue de underfulle ting i din lov. /.../ Herre, gi meg innsikt etter ditt ord. Joh 7:17 - Om noen vil gjøre hans vilje, da skal han kjenne om læren er av Gud. Lk 11:28 – salige er de som hører Guds ord og tar vare på det. Åp 3:14 – Dette sier Amen, det troverdige og sanne vitnet, BEGYNNELSEN til Guds skapelse.

Jesus lærte de tolv hva Faderen hadde lært ham, og som står hos "Moses og alle profetene" (Lk 24:27): Han er Sønnen i Jesu ringe skikkelse, som led, døde og oppstod på grunn av sin lydighet i alles sted (Mt 5:17). Vi skal ikke søke noen annen Jesus enn denne *historiske* Jesus, som Det gamle testamente vitner om og Det nye testamente stadfester.

Anm. "Det står skrevet"

Rom 3:4, 1 Kor 3:19 (jf 4:6). Aposteltidens kirke førte skriftbevis, og den oppstandne og opphøyede Kristus stadfestet evangeliets sannhet med ekstraordinære nådegaver og apostlenes undergjerninger. Gjennom trofaste medarbeidere sørget Kristus for at beretningen om hans ord og gjerninger ble overlevert og nedskrevet i de apostoliske og profetiske skrifter.

Altså er det *mulig* for Ordets etterfølgere å framstå som apostolatets kirke, og *mulig* for prest og menighet å formidle Guds kirkes grunnvoll fra begynnelsen, og bli bevart på den. Hvor grunnvollen er intakt, er det også *mulig* for våre etterkommere

å istemme "det står skrevet", å holde Herrens befalinger og bekjenne at "Jesus er HERREN" (1 Kor 12:3).

99. **Gir Bibelen svar på alle spørsmål?**

NEI. DET ER HELLER IKKE NØDVENDIG.

Hva Bibelen sier, det sier kirken, men tier Bibelen, tier kirken (FCWalter).

100. **Hva er "åpne" spørsmål?**

SVAR: DE SPØRSMÅL SOM GUD LAR STÅ UBESVART

1 Kor 13:12 – Nå forstår jeg fragmentarisk, men da skal jeg forstå slik jeg selv er forstått. Ef 4:15f – la oss holde oss til sannheten og i alle henseender vokse opp i kjærlighet til ham som er hodet, Kristus. Fra ham blir hele legemet sammenføyet...

Åpne er de spørsmål som overstiger mennesketankens muligheter. Åpne er også de spørsmål som av flere grunner melder seg under arbeidet med bibeltekstene -

- når andre bibelsteder mangler om samme sak,
- når ordenes flertydighet utelukker nødvendig slutning, og
- når vitnesbyrd mangler om praksis overlevert fra aposteltiden.

Til bibelarbeid: Den intakte grunnvoll

Guds åpenbaringsord forbyr både fradag og tillegg til Guds ords lære: 5 Mos 4:2, 12:32, 1 Pet 4:11.

Kirken skal lære hva Guds ord lærer, og tie der Guds ord tier: Jer 23:16, Mt 7:15, Joh 8:31f, 1 Tim 6:3-5.

101. **Har Gud gitt noen befaling til kirken utenom det apostoliske ord?**

NEI. VI SKAL IKKE VENTE EN ANNEN KIRKE ENN HUN SOM HAR BIBELENS EVIGE EVANGELIUM OG SAKRAMENTENE FORVALTET I SAMSVAR MED KRISTI ORD (CA 7).

Kol 2:2ff – (Apostelens lære fra Herren er gitt kirken) for at deres hjerter skal trøstes, forenes i kjærlighet og nå fram til hele rikdommen i en overbevisning grunnet på innsikt, til kunnskap om Guds hemmelighet – Kristus. I ham er alle visdommens og kunnskapens skatter skjult. Dette sier jeg for at ingen skal bedra dere med sin overtalelse. /.../

Slik dere nå har mottatt Kristus Jesus som HERREN, så vandre i ham, rotfestet og oppbygget i ham og grunnfestet i den tro som dere er blitt undervist i. Vær overstrømmende i takksigelse! Se til at ingen røver dere bort ved sin filosofi og tomme bedrageri, som støtter seg til menneskelige tradisjoner og verdens tenkemåte, men ikke på Kristus. Jf Åp 14:6-13.

Kirkens grunnvoll omfatter ikke kirken på grunnvollen. Hverken min eller andres innsikt i grunnvollen er kirkens grunnvoll.

Guds åpenbaringsord viste seg i Jesu skikkelse og underviste de tolv i ”Moses og Profetene” om sin persons hemmelighet og sin lidelse, død og oppstandelse.

Nå er den oppstandne Jesus kirkens Lærer gjennom trofaste medarbeidere i prekenembetets gjerning. Med apostelordets lære fra ham blir kirkens grunnvoll bevart hos oss.

Anm. Et eksempel på falsk åndelighet er bruk av «*forvandlingsepiklese*» (epiklese = påkallelse) under Herrens Nattverd, når presten påkaller Den Hellige Ånd med bønn om å forvandle brød og vin til Kristi legeme og blod. Ikke noe sted i Nyetestamente knytter Helligånden til Kristi sakramentale under. Det er her tale om en gammel vranglære gjennom kirkens historie i både øst og vest. Med ødeleggende kraft forvrenger den kirkens fremtreden som apostolatets kirke.

Med «*trosepiklese*» påkaller vi Helligånden og ber om hjelp til å tro Kristi ord om det under han gjør med sitt ord over fremsatt vin og brød.

102. Hvilken forutsetning må være oppfylt for å begrunne en kirkelære?

DET ER NOK OM ETT BIBELORD GJØR DEN UMIDDELBARE SLUTNING NØDVENDIG. MEN ER IKKE MENINGEN LIKEFRAM OG ENTYDIG, ER DET NOK OM OM MENINGEN FRAMGÅR AV ETT ELLER FLERE BIBELORD OM SAMME SAK.

2 Pet 1:20 – Dette skal dere framfor alt vite, at ingen kan av seg selv forklare noen profeti i Skriften. 1 Kor 11:24 (Kristi ord over framsatt brød og vin) – Dette **er** mitt legeme /.../ Denne kalk **er** den nye pakt i mitt blod. Mt 10:14 – Og om man ikke tar imot dere eller ikke hører deres ord, da gå ut av det hus eller den by og rist støvet av føtterne deres.

Mangler bibelord om saken, kan vitnesbyrd fra kirkefedrene stadfeste den lærepraksis som er blitt overlevert i kirken siden aposteltiden. Mangler også de, tier kirken.

Eksempler:

1) *Paulus og Barnabas* i Ikonium, Apg 14:1-7.

2) Jerusalem-synoden, se Apg 15:13-19 og 31. Jakob stadfestet Peters beretning ved å sitere Herrens ord ved profeten Amos (9:11f). **Ordet er regelen.** Dermed var det omtvistede spørsmål avgjort med hensyn til *troen* (el læren), v 31.

Jakobs egen vurdering gjaldt *kjærligheten* i kirkens praksis (dvs Hellighetsloven anvendt på hedningekristne, v 19f, 28f. (Se ekscurs).

Løsningen ble ikke utkrystallisert gjennom meningsutvekslinger og nedfelt i flertallsvedtak. Denne framgangsmåte fra det liberale folkedemokrati er Bibelen fremmed. Ingen kirkesynode har mandat til å forandre eller erstatte læren.

3) *Fedreutsagn* om dåp av spedbarn siden aposteltiden.

103. **Hvordan kan Guds ord bilegge lærestrid og overvinne splittelser?**

GUDS ORD VIRKER DEN OMVENDELSE SOM TAR FORNUFTEN TIL FANGE I LYDIGHET MOT KRISTUS - SKRIFTENS HERRE. DET BETYR I PRAKSIS TO TING: (1) Å STADFESTE LÆREUTSAGN I KIRKENS KANON (NT), OG (2) BEVITNE DEM I LÆRE OG LIV.

2 Kor 10:4f – Våre stridsvåpen er nemlig ikke kjødelige, men de er mektige for Gud til å bryte ned festningsverker. Vi river ned tankebygninger og alt høyt som reiser seg til motstand mot gudskunnskapen, og tar hver tanke til fange under lydigheten mot Kristus. 1 Tim 1:7 – De vil være lovlærere, men forstår verken det de sier eller hva de så skråsikkert uttaler seg om.

Kirken har Guds mandat til å stadfeste og istemme apostelordets lære fra Kristus. Samvittighetene er ikke bundet til fortolkerne, men bundet til Kristi lære, som han overga til kirken i begynnelsen. Reservasjoner må gjelde fortolkerne.

Anm. Kirkens hellige tro er begrunnet

i Guds åpenbaringsord, nedskrevet under Åndens ledelse, og gitt kirken i og med Den Hellige Skrift. Denne lære har sitt utspring i Jesu undervisning. Læren om *verbalinspirasjonen* finner vi i hele den gamle kirke, i Luthers skrifter og i ortodoksien. Denne lære er ingen konstruksjon som hører ortodoksien til (1600-tallet).

Stilt overfor verbalinspirasjonens under, er det dypt *antiøkumenisk* å underkjenne hva Den Hellige Ånd ”har talt gjennom profetene” (NC). Man later som om Bibelen er uklar, til fordel for privatmeninger og kompromisserende skjønn.

Den falske forbrødring prioriterer «kjærlighet» til det organiserte kirkefelleskap fremfor bekjennelsen til apostelordets lære fra Skriftens Herre. Med lojalitet mot menneskeverk legitimerer man vranglærens tilhold i gudstjenestelige ordninger, hvor deltagerne spiller rollen som hverandres forførrere. De hører bibeltekster opplest og underkjenne hva Gud har talt.

Alternativet er apostolatets kirke, hvor dømte lærer å holde alle Kristi befalinger til kirken, fri til å bekjenne den rett utlagte Skrift med ærefrykt for Guds kirkes kommunen.

Til bibelarbeid: Om lærestrid og læretukt.

Kristus er kirkens dommer, når han avgjør lærestrid med ord og bud fra ham, Joh 8:31f, 1 Pet 4:11.

Eksempel: Jerusalem-synoden, se forrige sp. Jf Mt 4:4-11, 2 Kor 10:3ff, 2 Tim 1:13. Tit 1:9-11.

Det er kristnes skyldighet å skille mellom rette og falske profeter, Joh 6:45, Mt 7:15, Rom 16:17. Kol 4:17. Kristi sauer er kloke. De forstår å skjelne mellom Kristi røst og leiesvenns røst, Joh 10:16, jf v 4f, 27.

Hva striden gjelder (*status controversiae*), må være presist formulert. De bibelsteder og tekster som omhandler saken, må belyse saken og tale til samvittighetene: Joh 7:46, Tit 3:10f. Se språkbruken, Joh 5:45, 12:48, 19:24, Rom 3:19, 21, Gal 2:22.

Er *status controversiae* uklar, blir lærespørsmålet lett utlevert til debatt og kamp om interessekontroll. Da blir resultatet lett et knefall for vedtak begrunnet i skjønnsmessige betraktninger, og kanskje legitimert med bibelord som omhandler noe annet.

Det kreves av en tolk at meningen blir gjengitt etter sin ordlyd, for utelukket er bortforklarende og problematiserende gjengivelser i strid med ordlyden. I kirken skal Kristus dømme med sitt ord, slik han også skal på Dommens dag. I nåtid samler bekjennelsen i kraft av det Guds ord den bevitner. Da blir det klart hvem som hører Hyrdens røst. Alt annet er "tyvens" verk, Joh 10:10.

Eksempler:

De reformertes misbruk av Joh 6 mot Kristi klare innstiftelsesord om saken. Jf 5 Mos 4:2, 1 Pet 4:11. – Argumentasjonen for "åpen" kommunion, med adgang for alle til Herrens Nattverd på eget ansvar. – Argumentasjonen for ordinasjon av kvinner til embetsbærere i kirken. – Argumentasjonen for prester i homoseksuelle (el lesbiske) parforhold neglisjerer inkarnasjonens under og fremstiller Kristus og hans kirkebrud i et likekjønnet, abstrakt parforhold.

Eksempelene i kronologisk rekkefølge danner en konsekvensrekke i retning kirketragediens manifeste uttrykk: Den åpne kommunion forrettet av lesber i parforhold.

OM BIBLISISME

Med biblisisme siktes til *tradisjonalisme* i bibelbruken, lett gjenkjennelig på to ting: (1) *Privatmeninger* under bibellesningen, og (2) *særtradisjoner* med utspring i privatmeninger.

Biblisister vil gjerne bygge på "Bibelen alene" (formalprinsippet), men følger sitt eget eller andres "syn" i bibeltolkningen. Første offer er den rett utlagte Bibel, som i begynnelsen ble gitt kirken i og med apostelordets lære fra Skriftens Herre (realprinsippet).

Et vitnesbyrd om *fornuftens autoritet* er reservasjonene mot Konkordiebokens be-
kjennelser fra oldkirken og kirkens reformasjon, især Konkordieformelen. Et annet vitnesbyrd er ordningsspørsmål underlagt den praktiske fornuft i konkurrerende tolkningsstradisjoner.

Hovedkilde: L Aalen 1966.113-130.

104. * Hva er biblisisme?

DEN ER ILLUSJONEN OM EN UMIDDELBAR TILGANG TIL BIBELENS MENINGSINNHold.

Joh 8:43, 47 – Hvorfor forstår dere ikke min tale? Jo, det er fordi dere ikke kan høre mitt ord. /.../ Den som er av Gud, hører Guds ord. Lk 24:25 – Hvor dere er uforstandige og senhjertede til å tro på alt som profetene har talt! Apg 8:30f – "Forstår du hva

du leser?” Han svarte: ”Hvordan skulle jeg kunne det, om ingen veileder meg?” Og han ba Filip stige opp og sette seg ved siden av ham (jf ”apostlenes lære”, 2:42) 2 Pet 1:20f – ingen kan av seg selv forklare en profeti i Skriften. Ingen profeti er noensinne blitt til ved et menneskes vilje, men drevet av Den Hellige Ånd har mennesker talt det som er fra Gud.

Anm. Biblisistisk virksomhet eller samling om «Bibel og bekjennelse»?

Den biblisistiske virksomhet pågår uavhengig av apostolatets kirke. Biblisister kan vel ha nytte av Konkordiebokens bekjennelser, men neglisjerer deres gyldighet og rettskraft i kraft av det Guds ord de bevitner. Biblisister samler seg i stedet om autoritetenes vedtak i en *tenkt* kirkevirkelighet.

Apostolatets kirke kjennes i nåtid på apostlenes etterfølgere i prekenembetet. De formidler apostlenes lære fra Bibelens Herre og forvalter Guds hemmeligheter med troskap, 1 Kor 4:1f. Troens bekjennere stadfester læren med Skriftens ord og samler seg om rettskafne prester, Joh 10:5, 10. Det er dette samspill det siktes til med uttrykket ”Bibel og bekjennelse”. Det konkrete uttrykt er samspillet mellom prestens gjerning og lekfolkets gjensvar i den forsamlede menighet.

Til bibelarbeid:

1 Mos 3:15, 12:3, 22:18, 26:4, 49:10, 2 Sam 7:12, Sal 16:8f, 22, 132:11, Dan 9:24, Hos 6:2 osv.

Lk 24:44f, Joh 5:39, 46f, Rom 16:25f, 1 Pet 1:20f.

Apg 2:14-40, 3:12-26, 1 Kor 15:1-4. Jf 2 Kor 11:3-5, Gal 2:3-5, 2 Tim 3 og 4:1-5.

105. * Hvorfor må Skriften være sin egen fortolker?

DET ER HVA SKRIFTENS HERRE HAR VIST OSS.

Jes 8:19f – Skal ikke et folk søke til sin Gud? Skal en søke til de døde for de levende? Til ordet og til vitnesbyrdet! Mt 16:21 – Fra den tid begynte Jesus å forklare for sine disipler at han måtte gå til Jerusalem og lide meget ved de eldste og øversteprestene og de skriftlærde og slås i hjel og oppstå på den tredje dag. Lk 16:29 – ”De har Moses og profetene, dem kan de høre.” 24:26f – Måtte ikke Kristus lide dette og deretter gå inn i sin herlighet? Og han begynte med Moses og alle profetene og forklarte for dem ut fra alle Skriftene det som gjaldt ham. Joh 5:39, 46 – Dere ransaker Skriftene, fordi dere mener at dere har evig liv i dem, og det er de som vitner om meg. /.../ Om dere trodde Moses, skulle dere tro meg, for om meg skrev han.

Det apostoliske og profetiske Kristus-vitnesbyrd er ”nøkkelen” til å forstå Det gamle testaments skrifter. Alternativet er sataniske lettsindighet til fremme av fornuftsvisdom og menneskepåfunn.

Anm. Begrunnelsen

Biblisistisk bibelbruk og erfaringsbevis i nåtid anfekter kristentroens begrunnelse, gitt i *begynnelsen*. Forkynnelsens troverdighet i *nåtid* er apostelordets lære fra den oppstandne Kristus. Altså: Var den undervisning vi mottok i dag, Kristi undervisning? (1 Kor 15:3f)

Kun *apostolatets kirke* kan si med krav på troverdighet: Dette lærer kirken alle dager – og dette er grunnen, som Skriftens Herre ga i *begynnelsen*. Men blir tekstene utlagt på menneskers vilkår, opptrer presten uten apostolatets kompetanse og autoritet.

106. **Nevn biblismens pris?**

TROLØSE KIRKE-IMITASJONER UNDER SKINN AV DYPERE INNSIKT.

Joh 14:24, 26 – den som ikke elsker meg, tar ikke vare på mitt ord /.../ Hjelperen, Den Hellige Ånd, som Faderen skal sende i mitt navn, skal lære dere alt og minne dere om alt som jeg har sagt dere (Kristi apostler). 17:8 – De ord som du ga meg, har jeg gitt dem, og de har tatt imot dem... 1 Joh 4:5f – Vi er av Gud. Den som kjenner Gud, hører oss (Kristi apostler). Den som ikke er av Gud, hører ikke oss. På dette kjenner vi igjen sannhetens Ånd og villfarelsens Ånd. 1 Kor 4:9f – Det synes meg som om Gud har plassert oss apostler lengst nede, som dødsdømte. Vi er blitt et skuespill for verden, både for engler og mennesker. Vi er dårer for Kristi skyld, dere er kloke i Kristus. Vi er svake, dere er sterke. Dere er æret, vi er foraktet. 14:36f – Eller er Guds ord utgått fra dere? Eller er det kommet bare til dere? Om noen mener å være profet eller åndsbegavet, skal han skjønne at det jeg (Herrens apostel) skriver til dere, er Herrens bud (i entall).

Flukten fra apostelordets læreutsagn er flukten fra Skriftens Herre. Virkningen er en uendelighet av forbehold og uredeligheter i spørsmål om kirkens lære og liv.

Eksempler:

- (1) *Evangelikal protestantisme og allianseøkumenikk*. Dens basis er "Skriften-alene-prinsippet". Den rett utlagte Skrift fra dens Herre forplikter ikke (realprinsippet).
- (2) *Hovedsak-teologi*. Den binder fellesskapet til "det sentrale" eller "tilstrekkelige" i kristendommen (jf parolen: "Tro på Jesus! Det er nok!")
- (3) *Utopisme*: Man søker en virkelighet *bortenfor* Kristi ord, f eks hans ord over fremsatt brød og vin. Man søker «noe mer» enn Kristi ord om gaven – hva den «er», men hva dette «noe» er, forblir dunkelt. Til sist unngår man Kristi ord, av hensyn til det kirkefellesskap man søker, med rom for fornektende reservasjoner.

Anm. Den evangelikale protestantisme

Med biblismen følger *den evangelikale protestantisme* - begrunnet i "Bibelen alene" (formalprinsippet), og i det sentrale (el fundamentale) innhold - "som alle kristne er enige om"

Opprinnelig var det tale om en nordamerikansk bevegelse fra slutten av 1800-tallet, med front mot fremveksten av liberal teologi og bibelkritikk (den lærde biblisme). Med tiden ble biblismen preget av et sosialt og politisk engasjement – især i kampsaker av felles interesse, og forbundet med løfter om personlig lykke og velferd (blessings). Slektskapen med ”the sosial Gospel” i eldre liberalteologi er påfallende.

Biblismen i *dens konservative utgave* forsvaret bibelordenes guddommelige *inspirasjon*, men med avgjørende vekt på det *personlige* vitnesbyrd (vekkelse). Spørsmål om den *rett* utlagte Bibel og bekjennelsens økumeniske *gyldighet* må da være av underordnet betydning. Av hensyn til allmennyten, må apostelordets lære vike for *påstått* bibeltroskap. Slik virker skjønnsmessige betraktninger reduktivt på bibelbruken. Med stor konsekvens må konservative biblister medvirke til svermeriets legitimering i fellesskapet.

107. **Nevn biblismens to utgaver?**

DEN NAIVE OG DEN LÆRDE BIBLISME.

108. **Hva kjennetegner den naive biblisme?**

SVAR: ENHET GRUNNET PÅ ”SKRIFTEN ALENE”, MED ROM FOR LÆRETILPASNINGER TIL OMSTENDIGHETER, HENSIKTER OG TRADISJONER.

Apg 8:30f – ”Forstår du hva du leser?” Han svarte: ”Hvordan skulle jeg kunne det, om ingen veileder meg?” Lk 24:21 – vi håpet at han var den som skulle forløse Israel. 1 Kor 14:36f – har Guds ord utgått fra dere? Eller er det kommet kun til dere? Om noen mener seg å være profet eller åndsbegavet, skal han vite at hva jeg skriver til dere, er Herrens bud. 1 Joh 4:6 – De er av verden. Derfor taler de det som er av verden, og verden hører dem. Vi er av Gud. Den som kjenner Gud, hører oss. Den som ikke er av Gud, hører ikke oss. Dermed kjenner vi igjen sannhetens Ånd og villfarelsens ånd.

Kirkefelleskap med forbehold mot apostelordets lære krenker kirkens bekjennelse til den rett utlagte Bibel, gitt kirken fra dens Herre (Joh 14:26).

Anm. «En bredere plattform»

Konservative reserverer seg mot konfesjonell lutherdom av hensyn til kirkefelleskap på ”en bredere plattform”. Denne politiske motivering røper felles anliggender og slektskap med pietistisk-reformert tradisjon av lavkirkelig, spiritualistisk type. Den tradisjonalisme de representerer, blir tilslørt med frontmarkeringer mot den *lærde* biblismes bibelkritikk (liberal teologi).

109. **Hva kjennetegner den lærde biblisme?**

SVAR: ENHET GRUNNET PÅ ”TROEN ALENE”, MED ROM FOR HISTORISK-KRITISK BIBELBRUK. SLIK KRENKES SKRIFTENS AUTORITET SOM GUDS ORD, OG DERMED KIRKENS ENESTE REGEL OG RETTESNOR FOR LÆRE OG LIV (FORMALPRINSIPPET).

Joh 5:39 – Dere ransaker Skriftene, fordi dere mener å ha evig liv i dem, og det er de som vitner om meg. Men dere vil ikke komme til meg for å få liv. 2 Kor 11:5 – Jeg mener nå at jeg ikke i noe henseende står tilbake for disse overmåte høye apostler. Gal – 5:10 – den som forvirrer dere, skal få sin straff, hvem han enn er. /.../ de som oppvigler dere... Rom 6:1 – Skal vi holde ved i synden, for at nåden skal overstrømme? Langt derifra! Hvordan skulle vi som har dødd bort fra synden, kunne fortsette å leve i den? Vet dere ikke at alle vi som er døpt til Kristus Jesus, vi er døpt til hans død? Apg 20:27, 29f – jeg holdt ikke noe tilbake, men forkynte dere hele Guds råd. /.../ Jeg vet at etter min bortgang skal glupske ulver inn blant dere, og de skal ikke skåne hjorden. Blant dere selv skal det fremstå menn som skal preke villfarelse for å lokke med seg disiplene.

Hvor Skriftens autoritet som Guds ord er krenket, blir evangeliet krenket med mennesketanker om dets innhold, og likeså prekenembetet krenket med mennesketanker om embetsbærernes oppdrag og fullmakter. Krenkelsene fanger troens bekjennere i ”menneskelige” tradisjoner, hvor Kristi undervisning og sjelesorg skjer på menneskers vilkår.

Anm. «Hermenevtisk refleksjon»

Denne virksomhet vurderer forholdet mellom *faktiske* læreutsagn og *tenkte* formål. Hva bibelord sier om en *sak*, blir vurdert i forhold til kirkens *oppdrag* – å forkynne budskapet om kjærlighet, omsorg, rettferdighet, og å handle i samsvar med ”Jesu praksis”, ”kristen frihet” og ”ny innsikt”. Den generelle-prinsipielle ordbruk er vag, og overlater til enhver å tyde innholdet. Slik tilslører man åpenbaringsordets innhold, meddelt i klartekst.

Evangeliet forstått som ”ny lov”, eller som frihet fra lov (antinomisme), gis prioritet framfor gudgitte læreutsagn. Denne prioriteringsmåte gir handlefrihet, *som om* kirken i nåtid – alt etter omstendighetene - har myndighet til å handle i strid med Kristi lære gitt i fortid.

Med ”hermenevtisk refleksjon” kan man legitimere hva som helst under skinn av kirkelære. - Jf argumentasjonen for ordinasjon av kvinner til prekenembetet og likekjønnet partnerskap, med påstand om at deres erfaringer er en berikelse for kirken (jf Rom 12:1f, Fil 4:8).

Til bibelarbeid: To eksempler på Jesu GT-utleggelse

1 Mos 1:26-29 (utlagt i 3 Mos 18:22, 20:13). Jesu utleggelse: Mt 19:4-6, Mk 10:6-9. Apostelordets lære: Rom 1:26f(-32), 1 Kor 6:9, 11:7. Ef 4:23f, Kol 3:9f, 1 Tim 1:10 osv.

1 Mos 2:18-24 - utlagt i Mt 19:5, Mk 10:7f. Tradering: 1 Kor 11:8, Ef 5:31-33, 1 Tim 2:13.

110. * Hvordan opptrer biblisismen under skinn av lutherdom?

MED DE RESERVASJONER SOM ”EVANGELIET” OG FELLESSKAPET KREVER.

Mt 7:15 (Jesu regel) – Vakt dere for de falske profeter, som kommer til dere i saueham, men er innvortes glupske ulver! 2 Tim 3:5a – De skal ha skinn av gudsfrykt, men fornekte dens kraft. Du skal vende deg fra slike! Tit 1:16 – De påstår at de kjenner Gud, men de fornekte ham med sine gjerninger. De er i sin avskyelige tross uduelige til hver god gjerning.

Rom 16:17 – Jeg formaner dere, brødre, at dere ser opp for dem som volder splittelser og forførelser i strid med den lære som dere har fått lære dere. Trekk dere unna dem! 2 Tess 3:6 – Vi befaler dere, brødre, i Herrens Jesu Kristi navn, at dere holder dere unna enhver bror som lever i lediggang, og ikke etter de tradisjoner som dere har mottatt av oss. 3:10 – En heretiker skal du avvise etter en eller to advarsler. 2 Joh 9f – Den som blir i Kristi lære, har både Faderen og Sønnen. Om noen kommer til dere og ikke har denne lære med seg, skal dere ikke ta imot ham i deres hus og ikke hilse ham.

Hensynet til allmennytten forener partene i en felles interesse - å forhindre at enighet i læren blir nødvendig vilkår for gjenopprettelse av evangelisk-lutherske gudstjenestefellesskap.

Anm. Tilslørende ordbruk om «kirkens kjennetegn»

Lærde biblisister viser *kirkens kjennetegn*, men tilsløre meningen (pure et recte, CA 7). Er det nok at bibeltekstene blir lest? Siden de lar praksis motsi apostelordets lære fra Skriftens Herre, må prekenens mandat, innhold og begrunnelse være av underordnet betydning, og fellesskapets basis være gjenstand for menneskers skjønn. Men er ikke Bibelen normerende autoritet, må læremyndigheten ligge et annet sted eller i en annen tid. I kirkemøtevedtak? I tradisjonen? Et kirkefellesskap i drift er prisgitt yndlingsidéer i samtiden.

DEL 3: OM KIRKENS BEKJENNELSE

Det nytestamentlig ord for å bekjenne (*homologeïn*) betyr direkte oversatt «å samme-si». Vi istemmer og sier det samme som den rett utlagte Skrift fra dens Herre, gitt kirken i og med det apostoliske ord. (Se artikkelsamlingen «En trofast kirke». Av grunnleggende betydning for Såkorn-serien er artikkelen «Å bekjenne troen – hva er det?»)

Det er bekjennelse i denne mening det siktes til parolen «*Skriften alene*» - «*Kristus alene*» - «troen alene». Bekjennelse i nytestamentlig mening binder kirken til en hel Bibel. Med Konkordiebokens bekjennelser fra oldkirken og reformasjonstiden istemmer vi og stadfester Kristi lære på apostolisk vis, lært av Ham. Da fremstår apostolatets kirke kirkens grunnvoll lagt i begynnelsen, hel og uskadd. Det er denne virksomhet bekjennelsestro lutherdom handler om. Kristi lære kan uttrykkes på mange måter, men er det nødvendige vilkår for kirkefelleskap: «Våre menigheter lærer samstemmig», CA art 1. Da følger en nødvendig avgrensning mot villedende ordbruk.

Ordet «bekjennelse» blir også brukt på en subjektiv måte om personlige vitnesbyrd, eller om tids- og kulturbetingede erklæringer av privatrettslig art. Da gir man til kjenne forestillingen om et *tillegg* til Bibelen. Den har omfattende følger. Man underkjenner den økumeniske gyldighet som Konkordiebokens bekjennelser har i kraft av apostelordets lære, som de istemmer og stadfester på nytestamentlig vis «som Guds ord» (1 Tess 2:13).

Selv om man på en indirekte måte underkjenner apostelordets autoritet og myndighet, også med de beste hensikter, er virkningen ødeleggende for kirken. Den troløse kirke fremstår med reservasjoner mot apostelordets lære fra Herren Kristus, og verner om vrang lære i gudstjenestelige ordninger.

OM BEKJENNELSENS OPPGAVE

Kirkens bekjennelse er kirkens samlingsmerke i troens gode strid.

Bekjennelsen istemmer og holder fast ved det apostoliske ord fra Bibelens Herre og kirkens Lærer. Slik er det han samler og forener kirken på den læregrunn hvor han er den levende hjørnestein, og lar kirken vokse opp i kjærlighet til ham som er Sannheten (Joh 10, Ef 2:20, 4:15f). Denne oppgave fremgår av oldkirkens historie, og senere av kirkens reformasjon, da splittelser truet kirken med indre oppløsning og undergang. Samme oppgave har bekjennelsen alle dager inntil den siste.

Kirkesplittelser truet Den augsburgske konfesjon allerede etter Martin Luthers død (1546). Denne trussel drev bekjennelsestro til oppgaven å utforme det bekjennelsesskrift som kalles *Konkordieformelen* (konkordie egtl hjertenes samstemmighet). Fremst

blant dem var *Jakob Andreae* (1528-90), *Martin Chemnitz* (1522-86) og *Nikolaus Sel-necker* (1530-92). Hvilket motiv drev dem? Det var ikke hensynet til den ytre, kirkeor-ganiserte enhet, men hensynet til *lærens enhet* fremfor alt. Med denne prioriteringsmåte var de klar over to ting: (1) Kirkens enhet er Guds verk ved evangeliets løfter (Ef 4:15), og (2) og prestene har ikke noe Guds mandat til å forandre læren, annet enn å stadfeste apostelordets lære fra Skriftens Herre og kirkens Lærer, Kristus Jesus (Apg 15).

Hvor dømte mennesker bekjenner apostelordets lære fra Kristus, der rår ”Åndens enhet i fredens sambånd” (Ef 4:3, jf CA 7:1-2). Til følgene hører samarbeidet mellom menighe-ter i *samstemmig* bekjennelse (CA 1:1. Merk *ingressene* i påfølgende læreartikler: ”Li-keens lærer de” etc, alternativt ”Om /.../ lærer de” etc. Unntakene er CA 5 - som i sak hører sammen med art 4, og CA 8 - som i sak hører sammen med art 7, og CA 20 - som følger opp foregående artikkel).

En lærdom fra historien om lutherdommens ødeleggelse

I Danmark/Norge ble konfesjonen begrenset til Confessio Augustana og Luthers Lille ka-tekisme. Senere gjaldt det for kongens kirkestyre å unngå Konkordieformelen og gi rom for reservasjoner. *Politiske interesser* var årsaken til vegringene mot Konkordieforme-len, som ved å avvise vrang lære presiserer Confessio Augustana fra 1530.

Norske Lov av 1687 fastslo at i kongeriket er den *uforandrede* Confessio Augustana (in-variata) kirkens bekjennelse, foruten de oldkirkelige bekjennelser og Luthers Lille Kate-kisme (Christian V’s Norske Lov, 2. bok, 1. kap.) Det er nettopp den uforandrede Au-gustana Konkordieformelen presiserer og verner om.

Innflytelsen fra filosofi og reformert kristendom ble forsterket gjennom pietisme og ra-sjonalisme, og likeså på 1800-tallet gjennom vekkelser og liberal teologi. Læretilpasning-ene rammet særlig frelseslæren, prekenembetet og sakramentene. Dermed var forutset-ningene gitt for *unionistisk* kirkestyring, men vel å merke uten å oppheve kirkens konfe-sjonelle basis. Den ble beholdt *de iure* - i Norges Grunnlov fra 1814.

I kirkespørsmålet hadde hensynet til *allmennytten* prioritet fremfor bekjennelsens innhold (bekjennelsespragmatisme). Norges Grunnlov var innordnet idéer som med stor conse-kvens medførte avvikling av den konfesjonelle stat. I så henseende er det ingen prinsipiell forskjell mellom Den norske kirkes overgang fra evangelisk-luthersk kirkefellesskap til åpen folkekirke av parlamentarisk type.

Styrken ved den parlamentariske råds- og møtestruktur er en flertydig praksis – på den ene side «konservativ» når det passer, på den annen side liberal når det passer, alt etter kirkesosiale forhold. Den sosiale dynamikk gir seg til kjenne i partenes søken etter kom-promisser på en ”bredere” plattform enn apostelordets lære. Den gamle kirkes synodal-rett synes glemt, og likeså Luthers arbeid for å integrere den i kirkens reformasjon.

Kirkepragmatismens svakhet er allmennyttes preferanse, som medfører et *verdslig* retts-vern om reservasjonene mot apostelordets lære (Apg 2:42, Ef 2:20 etc). Denne fanefluk-t fra kirkens bekjennelse og rett overgir kirkefellesskapet til et *kirkerettslig* tomrom. Så må det være, for den pragmatiske og den konfesjonelle legetimeringsmåte utelukker hverandre gjensidig. Tvetydighetens prinsipp krever legitimering etter formale kriterier,

mens bekjennelse (el konfesjon) i nytestamentlig-luthersk mening krever sakssvarende uttrykk i gudstjenestelige ordninger.

Jesus ba for dem som ved apostelordets lære kommer til tro på ham, og ba om enhet med Faderen og Sønnen (Joh 17:6, 8, 14, 17, 20f). Sønnens lære fra Faderen ble gitt videre til kirken med apostelordets lære (1 Kor 15:1-3, Gal 1:1, 12). Derfor kjempet de lutherske lærefedre om kirkens enhet i bekjennelsen til «Guds ord» (Mt 28:20a, Joh 14:23).

Under skinn av kirkefornyelse forsøker velmenende konservative å fremme kirkens enhet med råd-for-uråd-prosjekter, men brufestet i åpenbaringsordets Gud mangler. Denne fare lurar i kirkens blandede beskaftenhet – i hjertets svik under hykleriets skinn (CA 8). Denne fare var for Luther en rystende realitet.

Guds kirke trer fram - trygg og glad, på underets vilkår fra Påskedagens morgen. Brufestet er Guds vitnesbyrd, da han stadfestet Jesu undervisning i Skriftene om sin person og sitt verk. Ordets komme i Jesu tjenerskikkelse kommer med evangeliet og sakramentene i de helliges forsamling (Mt 5:14). Kirkens kjennetegn er *unike* vitnesbyrd om Guds trofasthet og handlende allmakt. Guds vei til oss med ytre midler i en dennesidig, jordisk historie utelukker kirkefrierier til verdslig makt og massens gunst.

Hvor kirkens bekjennelse samler, fremtrer apostolatets kirke på Guds kirkes ubeskårne grunnvoll. Følgelig er konfesjonell lutherdom den gamle kirke i den skriftbundne tradisjon fra Herrens apostler. Guds ord begrunner bekjennelsen.

«- vi har en hjertelig lyst og kjærlighet til enighet og er for vår del av hjertet tilbøyelig og ivrige til etter beste evne å fremme en slik enighet. Vi ønsker en enighet som ikke krenker Guds ære, som ikke prisgir noe av det hellige evangeliums guddommelige sannhet, som ikke gir plass til den minste villfarelse, men bringer fattige syndere til rett og sann omvendelse, oppreiser dem ved troen, styrker dem i den nye lydighet slik at de på den måten blir rettfærdige og evig frelst ved Kristi fortjeneste alene osv.» FC 11:96.

111. Hva vil det si å "bekjenne"?

SVAR: Å BEVITNE OG STADFESTE TROENS GRUNN I EN BEVITNET JESUS-HISTORIE SLIK DET GAMLE TESTAMENTE VITNER OM HAM, TROFAST MOT DET APOSTOLISKE ORD – OG INGENTING ANNET

Mt 10:32f – Enhver som bekjenner meg for menneskene, skal også jeg bekjenne for min Fader som er i himmelen. Men den som fornekte meg for menneskene, skal også jeg fornekte for min Fader som er i himmelen.

Den som istemmer Guds ord og gjerninger for andre, ærer Gud, og Gud skal vedkjenne seg ham. Den som bekjenner med forbehold, vitner falskt om Gud.

112. Hvem er opphavet til kirkens Kristus-bekjennelse?

FADEREN I DEN HELLIGE TREENHET.

Mt 16:17 – Kjøtt og blod har ikke åpenbaret dette for deg, men min Fader i himmelen.
11:25-27 – Jeg priser deg, Fader, himmelens og jordens Herre, for du har skjult dette

for de vise og kloke og åpenbaret det for barnlige. Ja, Fader, så har det behaget deg. Alt er blitt meg overgitt fra min Fader. Ingen kjenner Sønnen uten Faderen, og heller ingen kjenner Faderen uten Sønnen og den som Sønnen vil åpenbare det for. Joh 7:16 – Min lære er ikke min egen, men hans som har sendt meg. 1 Kor 12:3 – Ingen kan si «Jesus er HERREN» uten ved Den Hellige Ånd.

Kristus-bekjennelsen gjelder ikke et evangelium som fins i Bibelen, men Faderens vitnesbyrd gjennom *hele* Bibelen. Sønnen er *midleren*, og Den Hellige Ånd *opplyseren* ved Kristi ord og *hjelperen* i troens lydighet underveis mot målet i den kommende verden.

Til bibelarbeid.

Lk 2:9-14. Apg 8:26ff.

Jf Lk 1:31-33. Mt 1:20-23. 3:17, 17:5. 2 Pet 1:16ff. 1 Kor 12:3, Gal 1:8f. Ef 1:3-8, 11-13. 2 Tim 2:7. Åp 5:9f, 12, 15:3f, osv.

113. Hvordan lyder Kristus-bekjennelsen, gitt fra himmelen?

”DU ER KRISTUS, DEN LEVENDE GUDS SØNN” (MT 16:16) – SANN GUD OG SANT MENNESKE.

Joh 6:68f – Herre, hvem skal vi gå til? Du har det evige livs ord, og vi tror og vet at du er Guds Hellige. Joh 20:28 – Tomas svarte og sa til ham: Min Herre og min Gud! Rom 1:4 – bevist med kraft å være Guds Sønn etter hellighetens Ånd ved oppstandelse fra de døde, Jesus Kristus, vår Herre.

Guds Sønn viste seg for verden på en indirekte måte i *tjenerskikkelsen* - med undervisning i ”Skriftene” om sin lidelse, død og oppstandelse. Lydig til døden på korset, oppfylte han Guds lov i alle deler og bar verdens synder. Gud stadfestet denne framvisning (epifani) da han reiste Jesus opp fra de døde.

Bekjennelsen til Jesu Kristi **person** hører sammen med bekjennelsen til hans **verk**. Men skiller man personen fra verket, vitner skillet om satans verk (jf «Gud-og-Jesus-religionen).

Til bibelarbeid: Mt 16.

Mange undret seg: Hvem er Jesus? Det var en frelseshistorisk begivenhet da Jesus *spurte de tolv og Peter svarte på deres vegne*: Mt 16:13-20, Mk 8:27-30, Lk 9:18-21.

Teksten handler om Kristus-bekjennelse uten at ordet ”bekjennelse” (homologia) er brukt. En lignende bekjennelse var Elisabets hilsen – «*min Herres mor*», Lk 1: 43.

Sal 34 er et skyggebilde av hendelsen ved Caesarea Filippi (jf 1 Sam 21): Sal 34:6-10 = v 17. - Sal 34:11-14 = v 20-22. - Sal 34:15-18 = v 24-26. - Sal 34:19-22 = v 27f.

”Denne elendige” i salmen er ”klippen” i Mt 16:18, dvs Sønnen i Jesu skikkelse. Han er troens gjenstand og kirkens grunn. Sønnen i sin fornedrelse identifiserer seg med de elendige, bærer deres elendighet som sin, og blir kirkens klippegrunn (el hovedhjørne-stein), Ef 2:20. Jf Sal 118:22, Jes 28:16, Apg 4:11 o a. Vi merker oss dessuten to ting:

(a) Jesu saligprisning av Peter framhever *Kristus-bekjennelsens evighetsbetydning* for hvert menneske, jf Rom 10:1-9.

(b) Hendelsen bekrefter *Peters lederposisjon blant de tolv og deres kronvitne-posisjon* i rekken av senere Jesus-delegater – alle utrustet med "*himmelrikets nøkler*" til å overgi Kristi lære og handle i Kristi sted, v 18f. Job 12:14, Jes 22:22. Mt 18:18, Lk 11:52, Joh 20:23, Åp 1:18, 3:7.

Bekjennelsen til Jesu *person* står i sterk i sterk kontrast til reaksjonen, da Jesus underviste om sin *gjerning* som Herrens *lidende* Tjener (måtte /.../ lide mye, v 21). Da nektet apostolene å dele skjebnefellesskap med ham. Dette skillet var og er satans verk. Mt 16:21ff, Mk 10:32-45, Lk 9:22-27. Jf Joh 6:66ff.

Bekjennelsen til Jesu *person* er kort og pregnant like fra begynnelsen (Lk 9:20 – *Guds Kristus*; Mk 8:29 – *du er Kristus*). Kristi verk lar seg ikke formulere slik, for Jesu persons hemmelighet er *forutsetningen* for Guds forsoning med verden i Jesu korsdød.

Først etter påskebegivenhetene, da Kristus åpnet deres sinn, forstod de hva Skriftene i den gamle pakt vitner om ham. Lk 24:45-48. På Pinsedagen ble de utrustet med Åndens gaver til å formidle Jesu undervisning til kirken i den nye pakt og etterfølge ham. Joh 12:24-26.

Reaksjonen mot Jesu **korsteologi** avslører menneskets motstand mot Gud. Den lar kirken fremstå på menneskers vilkår. Jer 8:4-12, Sal 14,1, Joh 6:66, Kor 1:20-25.

Evangelistene framholder **Guds kirkevilkår** – at Kristus i tidens løp får være Læreren i den forsamlede menighet og undervise oss gjennom apostelordets lære fra ham. Sønnens lære fra Faderen, gitt i og med bibelordet, er kirkens vern mot selvkloke bibeltolkninger og bekjempe forbehold til vern om menneskelige interesser.

Evangelistene viser med sin redigering at Guds kirkevilkår hører sammen med andre lærestykker. Også de er av eksistensiell betydning for kirkens liv i denne verden, for Kristi lære kan ikke skilles fra Læreren. Han krever sakssvarende uttrykk. Eksempler:

Matteus – *Den oppstandne Kristus* er Guds "tegn fra himmelen", v 1, mot "en ond og utro slekt, v 4. Han er Guds Jonas-tegn, som fulgte såkornets lov – led, døde og ble begravet før han ble oppreist fra de døde, slik Gud hadde sagt i Skriftene (GT).

Markus – Uten *bekjennermot* for mennesker, er bekjennelse munnsvær for Gud, 8:38.

Lukas – Lk 18:31ff. Merk tekstene som innrammer beretningen. V 1-30: Jesus Den Rettferdige, kommet for å hjelpe de elendige til sin rett hos Gud. V 33ff: Den blindes bønnerop ved Jeriko. Guds svar er Guds løfter oppfylt i en lidende Messias. Det er gjennom Jesu person og verk vi lærer å kjenne Guds nådige sinnelag mot syndere. Gud hører de elendiges bønnerop, og for sin godhets skyld gir dem Kristus til gave (Mt 5:3).

Vi kan ikke med vår fornuft begripe dette budskap. Hva er problemet? Problemet er hverken den oppstandne Kristus, sett av mange, eller Kristi befalinger til kirken. Problemet er *omkostningene* ved å miste det gamle syndelivet.

Se Gal 2:19ff, 5:24, 6:14. Troen er aldri uten forsakelsen. Om dåplivet: Rom 6:6, 14, 7:4, 6, 8:2, 12:1f, osv.

Eksempler som belyser Kristus-bekjennelsen: *Natan*-profetien, 2 Sam 7:12, 1 Krøn 17:11. - *David*s trøst under korset, Sal 16:8-11, 45:8, 89:1-4, 110:1f, jf 132:11ff.

Peters ord om *Natan*-profetiens oppfyllelse, se Apg 2:22-36, jf 10:36-43.

Pauli bekjennelse til Kristi person og verk: Kol 1:15-19 (person), v 20-23 (verk). Avgjørende er Kristi person: Rom 1:1-4, 9:5b. Jf Heb 1:3ff.

Fra Den nicenske trosbekjennelse: - ”han som alt er skapt ved, som for oss mennesker og *for vår frelses skyld* steg ned fra himmelen, og ved Den Hellige Ånd ble kjødt av jomfru Maria og ble menneske, som også ble korsfestet for oss under Pontius Pilatus, led og ble begravet, stod opp tredje dag *etter skriftene* og fór opp til himmelen, sitter ved Faderens høyre hånd og skal komme igjen i herlighet for å dømme levende og døde, han hvis rike skal være uten ende” (kursiv her).

114. **Hva er det kirkens bekjennelse handler om?**

SVAR: Å STADFESTER FOR GUD BIBELENS YTRE KLARHET MED DENS INDRE KLARHET.

Heb 1:1-3 – Mange ganger og på mange måter har Gud for lenge siden talt til fedrene ved profetene. I disse siste dager har han talt til oss ved sin Sønn, som han har innsett til alle tings arving. Ved ham har han også skapt verdensaltet. Han er avglansen av hans herlighet og hans vesens avbilde, og bærer alt med sitt kraftige ord. Etter at han ved seg selv hadde utført en renselse fra syndene, sitter han på Majestetens høyre side i det høye.

Den *ytre* årsak til Bibelens autoritet som Guds ord: Da Gud reiste Jesus opp fra de døde, stadfestet han Jesu undervisning i Skriftene om sin person og sitt verk. Trofast mot det apostoliske ord, stadfester prekenen Guds troverdighet med skriftbevis (Lk 24:48).

Den *indre* årsak til Bibelens autoritet: Ånden vitner med Kristi ord i den troendes liv: Du er Guds *kjære* barn på grunn av Kristi fortjeneste (Joh 17:3, 20).

115. **Blir vi overbevist om denne bekjennelse umiddelbart, som ved et indre lys?**

NEI. DEN HELLIGE ÅND OVERBEVISER MED KRISTUS SOM BIBELLÆRER.

Joh 2:22 – Da han var oppstått fra de døde, mintes hans disipler at han hadde sagt dette. Og de trodde Skriften og det ord Jesus hadde sagt. (Jf 12:16, 13:7) Lk 24:44f – “Dette er de ord som jeg talte til dere, mens jeg enda var hos dere: Alt må fullbyrdes som står skrevet om meg i Mose lov og i Profetene og i Salmene.” Deretter åpnet han deres sinn, så de forstod Skriftene. (Mt 16:1-17) Rom 10:16 – Altså kommer troen av prekenen, og prekenen ved Kristi ord.

Med evangeliet og sakramentene som midler, virker Den Hellige Ånd troen når og hvor han vil (CA 5). Midlene krever menighetshyrder (pastorer) som formidler Kristi undervisning, så tilhørerne får høre Kristi stemme.

Anm. Kirkens bekjennelse samler kristne til samarbeid på kirkens grunn (Ef 2:20). Kirkens bekjennelse samler ikke om personer, men om Kristi undervisning, gitt i og med apostelordets lære, hel og ubeskåren. *Ordet er regelen.*

I et evangelisk-luthersk gudstjenestefellesskap samarbeider lekfolk med sin prest om nådemidlenes bruk. Det skjer i et bedende og tjenende fellesskap. Noen tjener som diakoner i hel- eller deltidsstillinger, andre som medhjelpere (søndagsskolelærere, gruppeledere, osv). Kilden til medansvar og samarbeid er bibelordets autoritet som Guds ord, begrunnet i Kristi lære. Målet er evig liv, som er å kjenne den eneste sanne Gud gjennom den han utsendte, Kristus Jesus (, Joh 17:3).

Til bibelarbeid: Midlet til tro

Om Jesu undervisning som middel til tro: Mt 16:1-17. Jf Joh 12:16, 13:7, Lk 24:27, 44f. "Kristi ord", Rom 10:14-17.

116. Hvor fins Kristi undervisning i Det gamle testaments skrifter?

KRISTI UNDERVISNING I DET GAMLE TESTAMENTE FINS I DET NYE TESTAMENTES SKRIFTER FRA APOSTLENES HÅND.

Joh 17:20 - jeg ber ikke bare for dem, men også for dem som ved deres ord tror på meg. 2 Pet 1:16(ff) – For det var ikke kløktig uttenkte eventyr vi fulgte, da vi kunngjorde dere vår Herre Jesu Kristi makt og gjenkomst, men vi hadde vært øyenvitner til hans storhet. Rom 10:17 – Altså kommer troen av prekenen, og prekenen ved Kristi ord. 2 Tim 3:10-11a – du har etterfulgt meg i lære, i livsførsel, i forsett, i tro, i tålmodighet, i kjærlighet, i utholdenhet, i forfølgelser, i lidelser.

Til bibelarbeid: Apostelordets lære fra Jesus Kristus

Apg 3:22, 4:9-12, 7:37 (5 Mos 18:15,18). Åp 1:2f. Heb 7:11ff.

117. Hvor viktig er kirkens bekjennelse for kirken?

KIRKENS BEKJENNELSE ER VÅR BINDING TIL KIRKENS GRUNN, LAGT I BEGYNNELSEN. KIRKEN ER IKKE GRUNNVOLLEN.

Mt 16:18b-19 – på denne klippe skal jeg bygge min kirke, og helvetets porter skal ikke få makt over henne. Jeg vil gi deg himmelrikets nøkler; og alt hva du binder på jorden, skal være bundet i himmelen, og alt hva du løser på jorden, skal være løst i himmelen.

Kirkens bekjennelse handler hverken om «min tro» eller en kirkevedtatt tro, men om **Guds** tro - den tro som Gud virker med Kristi ord. Med Kristus-bekjennelsen ærer vi Gud med Kristus som Læreren i Den Hellige Skrift. Med tilpasninger til mennesketanker blir åpenbaringsordets Gud krenket og mennesker forført.

Også kristne er skrøpelige mennesker. *Utilsiktede* læremotsigelser skjer av vanvare og uvitenhet. De skal møtes med vennlig undervisning og rettledning. Den *tilsiktede* motsigelse virker splittelse. Den krever utsettelse av vedkommendes adgang til Herrens Nattverd.

Blir det apostoliske ord - tross tilrettevisning, motsagt i prekenen, kreves *læretukt*. Andre grunner til læretukt fins ikke. I så fall er det tale om maktmisbruk.

Er ikke læretukt mulig, må kristne bruke kallsretten til å gjenopprette ordnet nådemiddelfellesskap på kirkens grunn. Det er bedre å være uten prest, enn å la seg betjene av en ulv.

Til bibelarbeid:

Mt 7:24-27, 23:101, Kor 3:10-4:4.

1 Mos 22:17, Sal 86:13, 107:15f, Jes 28:16, Jer 1:19.

Joh 1:41f, 1 Kor 3:19-11, Ef 2:19f, 1 Tim 3:15f, Rom 10:13-15.

Job 12:14, Jes 22:22, Mt 18:18, Lk 11:52, Joh 20:23, Åp 1:18, 3:7.

Fra bekjennelsesskriftene:

"Kirken er ikke bygget på et menneskes autoritet, men på det embete som bekjenner det samme som Peter bekjente, da han forkynner at Jesus er Kristus, den levende Guds Sønn" (Tr 25). - *"For at vi skal få denne tro, ble det embete innstiftet, ved hvilket evangeliet blir forkynt og sakramentene utdelt"*, CA 5.

Troen går foran og ærer Gud, og deretter munnen som bekjenner ham, SK De ti bud 70. - Det er ingenting Gud heller vil høre enn *"at hans ære og pris går foran alt annet, og at hans ord blir forkynt rett og holdt høyt i akt og ære"*, SK Fadervår 48.

Kirkens enhet og fred blir opprettholdt ved å forkynne den rene og sunne lære, og å gjen-drive motsigelsene, FC SD, Regel og rettesnor 14 (se 1 Tim 3:9, Tit 1:9, 2 Tim 2:24, 3:16).

Læren *"er hentet fra Guds ord og fast og godt grunnet på det"*, FC SD Regel og rettesnor 5, jf 10 (jf Joh 7:16).

De kristnes bekjennelse i lære og liv tilhører Kristi ytre kirkestyre blant menneskene, Apol 4:193. - Kristus setter de helliges bekjennelse opp mot djevelens herrevelde, samme 189. - Deres bekjennelse frelser ikke ved gjort gjerning, men viser hva slags tro det er som vinner det evige liv, samme 384.

Stilt overfor vår nestes behov, har *læren om troens rettferdighet avgjørende betydning for gode gjerninger*, se den utførlige begrunnelse, Apol 4:122-400. Det må aldri skje at menneskers behov avgjør læren om troen rettferdighet. Jf Luthers ord om troens rettferdighet i Kristus. Denne rettferdighet er Guds ord, så *forskjellen mellom lære og liv er forskjellen mellom himmel og jord* (Luther, WA 30 III 343f).

Uten lære kan ingen bekjenne Jesus som Herre (jf forkl 2. trosartikkel). Guds ords lære skjer til Guds ære, og læren frelser oss, 1 Tim 4:16. Forholdet mellom konfesjonene handler ikke om synsvinkler, betoningsforskjeller og særtradisjoner, men om homologi kontra fornektende forbehold.

Med *lærekompromisser* blir falsk lære *«pyntet på»*, som om den er i samsvar med evangeliet, Fortalen til Konkordieboken s. 8. – Perspektivet i fortalen er den gamle kirke, som i nåtid formidler Guds ord til etterkommerne. Kirkens reformasjonsfedre ville ikke vike - *"hverken i sak eller uttrykksform /.../ fra den guddommelige sannhet som en gang er erkjent og bekjent av våre salige forfedre og oss"*, samme s. 11.

118. **Når blir sammenstillingen "Kristus Jesus" (el Jesus Kristus) *min* bekjennelse?**

NÅR GUD GIR MEG NÅDE TIL Å ISTEMME APOSTELORDETS LÆRE FRA KRISTUS, OG STADFESTE MED BIBELOD AT JESUS FRA NASARET ER SANN GUD OG SANT MENNESKE, OG AT GUD ER MEG NÅDIG PÅ GRUNN AV HANS LIDENDE LYDIGHET INNTIL DØDEN PÅ KORSET I ALLES STED.

Mt 10:32 – Hver den som bekjenner meg for menneskene, skal også jeg bekjenne for min Fader i himmelen som er i himmelen. Rom 10:9f – Om du med din munn bekjenner at Jesus er HERREN og i ditt hjerte tror at Gud har oppreist ham fra de døde, da blir du frelst. Med hjertet tror man til rettferdighet, og med munnen bekjenner man til frelse (jf Joh 9:22, 12:42). 1 Tim 6:12 – søk å vinne det evige liv, som du er blitt kalt til, og som du har bekjent deg til ved den gode bekjennelse for mange vitner. Heb 13:15 – La oss derfor ved ham alltid bære fram et lovprisningsoffer for Gud, som er en frukt av lepper som bekjenner hans Navn.

119. **Hva vil det si å ære Gud i dette liv?**

SVAR: Å GI GUD RETT NÅR HANS ORD FORDØMMER ELLER FRIKJENNER.

Sal 85:10 – Nåde og sannhet skal møte hverandre, rettferdighet og fred skal kysse hverandre. 107:1-2 – Pris Herren, for han er god, hans miskunn varer til evig tid. Det skal de si, de som Herren gjenløste, de som han fridde ut av fiendens hånd. 71:16b – jeg vil prise din rettferdighet, din alene. Rom 7:24f – Jeg elendige menneske! Hvem skal fri meg fra dette dødens legeme? Gud være takk, ved Kristus Jesus, vår Herre! - Så tjener da jeg Guds lov med mitt sinn, men syndens lov med mitt kjød. 2 Kor 2:14 – La oss alltid takke Gud som lar oss vinne seier i Kristus, og som på hvert sted åpenbarer duften av sin kunnskap ved oss. (Jf Apg 16:20-25, Rom 4:6-8.)

I dåpen gir Gud den enkelte del i frelsen, med løftet om å tilsi "meg og alle troende full tilgivelse for all synd" (forkl 3 trosart).

Det er Guds klare vilje at vi skal lære den onde lyst å kjenne i vårt innerste, bekjenne våre overtredelser i tanker, ord og gjerninger, og sette all vår lit til Gud som har forsonet verden med seg selv i Jesu Kristi død på korset. Med Kristus til gave, tjener vi ham som Guds kjære barn i gjerninger som har Guds ord og befaling for seg.

Eksempel: Akan, Jos 7.

120. **Hvorfor har kirkens trosforsvar ført til bekjennesskrifter?**

DET HØRER MED TIL PREKENEMBETETS OPPDRAG Å BEGRUNNE KIRKENS KRISTUS-BEKJENNELSE OG SAMTIDIG AVVISE VILLFARELSENEs STADIGE ANGREP. DETTE OPPDRAG KAN IKKE SKJE PÅ ANNEN MÅTE ENN MED DEN RETT UTLAGTE SKRIFT, GITT I OG MED DET APOSTOLISKE ORD. .

Lk 12:51 – Tror dere at jeg er kommet for å gi fred på jorden? Nei, sier jeg dere, men strid! Joh 17:14f – Jeg har gitt dem ditt ord. Og verden har hatet dem fordi de ikke er av verden, likesom jeg ikke er av verden. Jeg ber ikke om at du skal ta dem ut av verden, men at du skal bevare dem fra det onde. 2 Tim 1:6-18, 2 Kor 10:5.

Kirkens trosforsvar gjelder *den nytestamentlige tro*, gitt fra himmelen med Jesus som Læreren i den gamle pakts skrifter.

Opprinnelig hørte trosforsvaret sammen med korte trosformler, men villfarelser i stadig nye varianter førte til kirkens ”oldkirkelige” bekjennelser om *Kristi person og Guds treenhet*.

Reformasjonstidens oppgjør om *frelseslæren* førte til Konkordieformelen – ”bekjennelsenes katedral”, også kalt ”kronen” på reformasjonsverket. Kirkens bekjennelser fra oldkirken og reformasjonstiden er samlet i Konkordieboken (fra 1580).

Anm. Reformasjonsjubilèer og Augustana-dager (25.6) gjelder ikke Martin Luther eller andre mennesker, men kirkens liv i samsvar med den nytestamentlige tro – Abrahams tro. Det gir grunn til takksigelser i ydmykhet å betrakte årsaken i en dennesidig, jordisk historie.

121. **Hvorfor har Konkordiebokens bekjennelser økumenisk gyldighet og rettskraft?**

ÅRSAKEN ER DET GUDS ORD DE BEVITNER PÅ BIBELSK VIS - UTEN FORBEHOLD. UTELUKKET ER ORDNINGER ELLER TRADISJONER OPPFUNNET AV MENNESKER.

Sal 119:89 - Ditt ord står fast i himmelen, til evig tid, o Herre! V 46 – Jeg vil tale om dine vitnesbyrd for konger, og jeg skal ikke bli til skamme.

De evangelisk-lutherske bekjennelser lar oss forstå at det hos oss ”ikke er tatt inn noe i læren eller i kirkeskikkene, som strider mot Skriften eller den allminnelige kirke” (CA Etterskrift).

Den wittenbergske reformasjon var Guds kirkes erfaring i den apostoliske læreformidling, hvor Kristus er nærværende og virksom og oppreiser bekjennere. Denne erfaring kan bare sidestilles med kirkens erfaring i de første århundrer.

Anm: Bekjennermot var et kjennetegn ved den wittenbergske reformasjon. Luther og hans medarbeidere minner om Herrens apostler og deres medarbeidere. Tankevekkende er den lojale Filip Melanchtons bidrag i Konkordieboken, og hans skjulte agenda i ly av Luthers vennskap. Til sist måtte også Luther erkjenne Melanchtons kompromiss-søkende diplomati i strid med bekjennelse i nytestamentlig mening.

Eksempler fra aposteltiden: Apostelen Paulus: ”Jeg vet”, 2 Tim 1:12. ”Jeg taler sannhet i Kristus”, Rom 9:1. ”Det er for Gud i Kristus som vi taler”, 2 Kor 12:19. ”Vi framlegger åpent sannheten”, samme 4:2. ”Jeg er overbevist”, Apg 26:26. - Apostelen Peter: Apg 2:38-40, jf 4:12, 19f, 1 Pet 4:11 (å tale ”som Guds ord”). Se 1 Tess 2:13, 2 Tim 2:15, Åp 19:19.

Fra bekjennelsesskriftene:

Om de lutherske bekjennelsesskrifter, FC SD –Regel og rettesnor, 12f.

Se videre Epit 12:31, SD Regel og rettesnor, 13, 16 og 20, 11:95f, 12:40.

122. Hvilken nytte har jeg av Konkordiebokens bekjennelser?

(1) DE VEILEDER UNDER BIBELLESNINGEN, (2) BEVARER DEN SIKRE TRØST MOT DØDEN OG DOMMEN, (3) AVSLØRER VRANG LÆRE, (4) BEGRUNNER KIRKEFELLESSKAP, OG (5) FREMMER KRISTI ÆRE.

1 Mos 1:2-5 – og det var mørke over det store dyp, og Guds Ånd svedde over vannene. Da sa Gud: Det bli lys! Og det ble lys. Og Gud så at lyset var godt, og Gud skilte lyset fra mørket. 1 Kor 11:19 – Det må til og med finnes sekter blant dere, for at det skal bli tydelig hvem av dere som består prøven. 1 Tim 3:15f – at du kan vite hvorledes man bør ferdes i Guds hus, som er den levende Guds kirke, sannhetens støtte og grunnvoll. Og som enhver må bekjenne, stor er den gudsfryktens hemmelighet: Han som ble åpenbart i kjød, rettferdiggjort i ånd, sett av engler, forkynt blant folkeslag, trodd i verden, opptatt i herlighet.

Med Konkordiebokens bekjennelser praktiserer vi «Ordets regel» - følger Kristi stemme og flyr leiesvenner (Joh 10).

Kirkesplittelsens årsak er ikke kirkens bekjennelse, men bekjennelse med forbehold mot apostelordets lære. Det skjer med henvisning til Kirken eller til kirkemyndigheters autoritet og myndighet. Utallige sekter istemmer parolen ”Bibelen alene” og «beviser» sine lærdommer med selvbestemt bruk av bibelord (Mt 4).

Anm 1. Lære og liv. Kirkens bekjennelse omfatter praksis i sakssvarende ordninger. De gjør apostolatets kirke gjenkjennelig med krav på troverdighet. 1 Tess 2:1-8, Jak 2, osv.

Eksempler: Pauli formaning til embetsbæreren *Timoteus*, om å etterfølge Kristus med frimodighet, 1 Tim 6:11-16 (norm for senere embetsbærere).

Korint-menighetens *nødhjelp til medkristne* i Jerusalem stadfestet ”Kristi evangelium” og virket lovprisning til Gud, 2 Kor 9:13.

Formaning til alle kristne om å avlegge *livets vitnesbyrd*, 1 Joh 5:1-4.

Anm 2. Bekjennelsen til den rett utlagte Bibel – muntlig og skriftlig

Da kristenheten i vest begynte å kalle *dåpbekjennelsen* for «symbolum», siktet man til bekjennelsen før selve dåpshandlingen. På spørsmål om bekjennelsen til Faderen og Sønnen og Den Hellige Ånd, svarte dåpkandidaten «*jeg istemmer*». Denne bekjennelsesbruk ble overført på kristne som på sine reiser gjestet en menighet. Det var ikke det formelle medlemsskap, men *bekjennelsen* som ga adgang til kirkens ”samfunn” (koinonia el kommunion).

I øst ble benevnelsen ”*Troen*” (Credo) brukt om Nicea-møtets bekjennelsesformular (år 325), senere også brukt om andre formular.

Siden 1800-tallets begynnelse ble det vanlig å kalle kirkefellelesskapets *basisdokumenter* eller *bekjennelsesskrifter* for ”bekjennelser”. Denne ordbruk tilsvarer oldkirkens ”*symbol*”, opprinnelig brukt om passord eller kjenningsord i en krigssituasjon.

Anm 3. Bekjennelsens rettskraft består i det Guds ord den stadfester (konfirmerer) med den rett utlagte Skrift fra dens Herre. Kirkens bekjennelse og rett kan følgelig ikke skilles. Ved å stadfeste Guds ord på apostolisk vis er bekjennelsen en *læreavgjørelse* (jf Apg 15). Den kan ikke oppheves uten å oppheve apostelordets autoritet, kompetanse og gyldighet. Underkjenner man den avldede norm (norma normata), underkjenner man den normerende norm. Med bekjennelsen til apostelordets lære fra Kristus opprettholder vi kirkens «skranke» mot tilpasninger til allmenntjenesten og menneskers yndlingsideer.

Bekjennelsens rettskraft bevitner Guds troverdighet, stadfestet en gang for alle med Kristi oppstandelse fra de døde, slik «Skriftene» har sagt. Den som bekjenner, må nødvendigvis legge vekten på *bekjennelse* – ikke på skrift. ”Lutheranere” av formalitet må betone ”bekjennelsesskrift”, og betrakte Konkordiebokens bekjennelser som tids- og kulturbetingede trosuttrykk. Deres interesse er «det vi alle er tjent med».

Etterskriftet til Confessio Augustana illustrerer forskjellen: - ”for at man skulle skjønne at det hos oss ikke er tatt inn noe i læren eller i kirkeskikkene, som strider mot Skriften eller den allminnelige kirke. /.../ med den største omhu /.../ vokter oss så ikke nye og ugudelige læresetninger skulle snike seg inn i våre menigheter. /.../ at vår trosbekjennelse kunne gå klart fram av dem (våre menigheter)” osv.

Guds kirkes kjennetegn fra den oppstandne Kristus representerer *det unike* ved Guds kirke på jorden. Forvaltet på *troskapens vilkår* i Guds kirkeorden, er den oppstandne Kristus virksom med gave-evangeliet i den forsamlede menighet - proklamert for alle i prekenen, tilsagt den enkelte i skriftemålet, og rakt fram i sakramentets skikkelser.

Den moderne lutherdom representerer med sine læretilpasninger et fordekt angrep på Guds tro, gitt i og med sendelsesrekken Faderen – Sønnen – Ånden – apostlene, og etter dem trofaste etterfølgere i prekenembetets gjerning. Avskriver man *bekjennelsestro lutherdom* som kirkesosial utopi, har man avskrevet kirkens unike kjennetegn og deres begrunnelse i Jesu Kristi oppstandelse fra de døde (1 Kor 15:1-3).

Negasjonen allminneliggjør apostolatets kirke og utleverer gudstjenestefellesskapet til relativismens terror. Lyset settes under ei bønne og saltet mister sin kraft (Mt 5). Den uforbeholdne tilbakemelding til Skriftens Herre kan bare skje på Guds kirkes ubeskårne grunn (Ef 2:20, Gal 5:1).

123. **Hvem kan begrunne sannheten i kirkens bekjennelse?**

SVAR: DEN ENESTE SANNE GUD, SOM REISTE KRISTUS OPP FRA DE DØDE.

MED KIRKENS BEKJENNELSE TIL DEN RETT UTLAGTE SKRIFT, ISTEMMER VI GUDS LØFTER OPPFYLT I KRISTUS JESUS, OG STADFESTER SKRIFTENS AUTORITET SOM GUDS ORD.

Mt 1:22 – Alt dette skjedde for at det skal gå i oppfyllelse som er sagt av Herren ved profeten (jf 2:15, 17, 23, 4:14, 8:17, 12:17, 13:35, 21:4, 26:54). 5:17b – Jeg er ikke kommet for å oppheve, men for å oppfylle.

1 Kor 15:14(-20) – Men er Kristus ikke oppstått, da er vår forkynnelse intet, og den tro dere har, er intet. V 20 – Men nå er Kristus oppstått fra de døde og er blitt førstegrøden av dem som er innsovnet. 2 Kor 1:20 – for så mange som Guds løfter er, i ham har de sitt ja; derfor får de og ved ham sitt amen, Gud til ære ved oss. Rom 1:4, 16f, 3:21f.

Bibelens evangelium er den drivende kraft i den uforbeholdne bekjennelse til det apostoliske ord. I lærens sentrum står «Kristus og ham korsfestet» (1 Kor 2:2). Han alene er menneskenes rettferdighet og hellighet for Gud. Utelukket fra troens rettferdighet er enhver kvalifikasjon fra vår side.

Til bibelarbeid: Frimodighetens kilde

Frimodigheten hviler ikke i statistikken – få eller mange?. Frimodighetens kilde er den Oppstandnes sendelse, oppdrag, fullmakter og befalinger. Mt 28:18-20, Mk 16:15.

Joh 20:31. 1 Joh 5:13, Åp 22:18-20. Apg 13:32f. Rom 1:1-4. 1 Kor 2:1f, 9:16. Heb 1:1-5. 1 Pet 5:12. 2 Tim 3:15.

Fra bekjennelsesskriftene:

Apol 4:120: Melanctons motivering for sin utførlige og kraftfulle gjendrivelse av Romerkirkens loviskhet og gjerningsrettferdighet.

SA B 1 om Kristus og troen. Luther ordner kristentroens innhold rundt evangeliets enkle lære om Kristus og troen på ham. Det samme gjør han i katekismene!

FS SD 5:20. - ”evangeliet /.../ lærer hva mennesket skal tro for at det skal få tilgivelse for syndene hos Gud, siden mennesket ikke har holdt Guds lov, men overtrådt den. Menneskets fordervede natur, tanker, ord og gjerninger strider mot den, og av den grunn er det underkastet Guds vrede, døden, alle timelige plager og straffen i helvetets ild. *Evangeliet lærer at Guds Sønn, vår Herre Kristus, har tatt på seg og båret lovens forbannelse, har sonet og betalt for all vår synd, og at vi kun ved ham tas til nåde igjen av Gud, får tilgivelse for syndene ved troen, blir gjort fri fra døden og alle syndestraffer, og blir evig salige*”.

Apol 4:108, 15:14, SK De ti bud, 121, FC SD, Regel og rettesnor, 10.

Evangeliets betydning for kristne: CA 5:2. SA C 4 og 3:8. Apol 4:73. SK Troen, 38.

Evangeliets betydning for kirken: Apol 7:20. Tr 25. SK Troen, 43, 56.

Evangeliet virker sann gudsfrykt: Apol 4:122ff.

Guds falne skaperverk eksisterer ennå for evangeliets skyld: SK Troen, 61ff.

Anm. Om språkbruken i Konkordieboken. Uttrykk av typen ”Bibelens evangelium” og ”evangeliet lærer” handler hverken om motsetninger, forskjellige ting eller en «kjerne», men om Guds ene, evige evangelium - syndsforlatelsens evangelium i den hele Bibel med de mange skrifter. De er alle Guds inspirerte ord,

skrevet gjennom mange århundrer for evangeliets skyld. Derfor må "Skriften alene" normere forkynnelse og undervisning, og ingenting annet.

Det står ikke noe sted i Bibelen at "evangeliet" er kirkens autoritet og norm for lære og liv. Denne påstand fins da heller ikke i Konkordieboken. Følgende påstander må avvises som villedende: (1) At Skriftens autoritet består i dens evne til å virke tro på Guds tilgivende kjærlighet. (2) At normen for lære og liv er ikke Bibelen, men evangeliet om Guds tilgivelse for Kristi fortjenestes skyld.

Eksempel: Apologiens art 4.

Skriftens autoritet begrunner evangeliet, og evangeliet stadfester Skriftens autoritet. Melancton støtter seg til Skriftens autoritet i diskusjonen med Romerkirkens teologer om rettferdiggjørelsen. Hva Skriften sier om rettferdiggjørelsen ved tro, det må kirken bøye seg for og lære. Ikke noe sted gir Melancton rom for det argument at Bibelen inneholder læren om rettferdiggjørelsen ved tro.

Også Konkordiebokens bekjennelser er blitt til for evangeliets skyld. Det er slettes ikke luthersk å overlate Skriften til seg selv, for den alene begrunner evangeliet. Rom 1:16. Jf 15:16, 1 Kor 2:1-5, 1:13, 1 Tess 2:13, 2 Tim 1:10.

Fortalen til Konkordieboken motiverer konkordieverket slik: At de som leser "vår bekjennelse skulle bli påminnet og oppfordret til med desto større alvor å utforske Guds ords sannhet som alene gjør salig, og gi dette ord sin tilslutning og i kristelig forstand bli ved og holde fast ved det uten mer strid og tvil, for sine sjelers frelse...(s 5).

124. Hvorfor er forbehold mot apostelordets lære uforenlig med Kristus-bekjennelsen?

KRISTI LÆRE ER EN AVSLUTTET HELHET OG KIRKENS GRUNNVOLL.

5 Mos 32:4b – En trofast Gud, uten svik /.../ er han. Sal 19:8 – Herrens vitnesbyrd er trofast, det gjør den enfoldige vis.

Joh 3:33 – Den som tar imot (Jesu) vitnesbyrd, stadfester at Gud er sanndru. 5:24, 39, 46 – Den som hører mitt ord og tror på ham som har sendt meg, har evig liv. /.../ Dere (jødene) ransaker (Skriftene) vitner om meg. /.../ Om dere trodde Moses, skulle dere tro meg, for om meg skrev han. 17:20 – jeg ber ikke bare for dem, men også for dem som ved deres ord tror på meg. Ef 2:19f – (dere er) Guds husfolk, oppbygget på apostlenes og profetenes grunnvoll, hvor hjørnesteinen er Kristus Jesus selv.

Bekjennere følger Guds kirkeorden fremfor ordninger og tradisjoner oppfunnet av mennesker.

Anm. Kirkens **wittenbergske reformasjon** var Guds kirkes erfaring i den apostoliske læretradisjon, hvor Kristus er nærværende og virksom. Noe lignende hadde ikke skjedd siden kirkens første århundrer.

Reformasjonsfedrene hentet fram igjen den rett utlagte Skrift fra dens Herre. Konkordieboken representerer en ny lære eller en videreutvikling av apostlenes lære. Med Konkordiebokens bekjennelser bevarer vi grunnvollen, lagt i begynnelsen. Vår tilbakemelding må være den vi skylder kirkens Herre – den uforbeholdne tilbakemelding (jf forkl til Første bud).

Til bibelarbeid: Apostoliske læreformaninger

Deres kilde er Jesus: Mt 7:15ff, 15:1-20, 16:5-12, kap 23, 28:20. Joh 8:31ff.

Apostlenes advarsler mot vrang lære og formaninger til troskap: 2 Tess 2:15, Apg 20:29-31, 1 Tim 4:1ff, 2 Tim 3:1ff, osv. De har gyldighet inntil dagenes ende: 1 Tim 6:14f, 1 Pet 5:1-4, Gal 1:6ff, 5:12.

Apostelordets lære fra Kristus utelukker læreforandringer begrunnet i «dypere innsikt»: Kol 2:6-9, 2 Kor 10:12, 11:1-5, 10-15.

Fra bekjennesskriftene:

CA 21 (innl misbruk-artiklene). FC SD Regel og rettesnor. Om den korte sammenfatning, 1-13. Jf "testimonie-katalogen", BS s. 1101-1135.

125. Hva kjennetegner den falske bekjennelse?

SVAR: RESERVASJONENE MOT APOSTELORDETS LÆRE FRA KRISTUS.

1 Mos 3:1 – Har Gud virkelig sagt? Mt 16:22 – Peter tok ham til side og begynte å refse ham og sa: "Gud bevare deg, Herre! De må ikke skje!" Gal 1:8 – Men selv om vi eller en engel fra himmelen skulle forkynne dere et annet evangelium enn det vi har forkynt dere, han være under bann. Jer 6:13f. Åp 2:14-16 og 22:19, jf 1:3.

Reservasjonene innledes gjerne med motforestillinger og debatt, fortsetter som likeberettigede "syn", og ender med påbud og underkastelse.

Straks "ja" og "nei" til apostelordets lære blir sidestilt i gudstjenestelige ordninger, er bruddet skjedd med Guds kirkes fremtreden som apostolatets kirke. Bruddet har kirkeødeliggende kraft.

Eksempler:

(1) Aksept for utenomekteskapelige og ekteskapslignende forhold, inkl sodomittiske parforhold og likekjønnet «ekteskap» - alle i strid med Guds skapervilje, 1 Mos 1:27f, 2 Mos 20:14, 3 Mos 18:22, Rom 1:18ff, osv.

(2) Aksept for drap på det ufødte menneske, 2 Mos 20:13.

(3) Aksept for kvinneprester, i strid med Guds gode skapervilje, som skapte mennesket til hankjønn og kvinnekjønn og ga dem ulike kall som far og mor. 1 Mos 1:26-28, 2:18ff. 1 Kor 14:34-15:3, 1 Tim 2:11, 3:2.

(4) Avtaler om prekestol-, bønne- og nattverdfellesskap på "tilstrekkelig" grunnlag, som i klartekst relativiserer læren, reduserer den og gir rom for nye lærdommer i strid med kirkens apostoliske og profetiske grunnvoll.

(5) Akseptasjon av ordningsjustis framfor læretukt. Osv.

126. **Hvordan blir ordet "bekjennelse" misbrukt?**

SVAR: NÅR **PÅSTÅTT** SAMLING OM «BIBEL OG BEKJENNELSE» TILSLØRER **FAKTISK** SAMLING OM PRIORITERTE INTERESSER FREMFOR TROFASTHET MOT DET APOSTOLISKE ORD.

Mt 18:7 – forførelser må komme, men ve det menneske som forførelsen kommer fra!
1 Kor 5:7f – Rens derfor ut den gamle surdeig, så dere kan være ny deig, siden dere jo er usyret. For vårt påskelam er slaktet, Kristus. 2 Tess 3:1-3 – Be for oss at Herrens ord må få fritt løp og bli holdt i ære, slik som hos dere, og at vi må bli fridd fra vrang og onde mennesker. For det er ikke alle som har troen. Men Herren er trofast, han skal styrke dere og bevare dere fra det onde. Joh 17:14-20.

Tillit til eget eller andres skjønn i troens saker holder "kjød for sin arm", Jer 17:5. Prisen er kirkens gudgitte kjennetegn, og resultatet Guds unåde.

127. **Hva innebærer kirkefellesskap med rom for vrang lære?**

SVAR: GUDS HELLIGE NAVN BLIR MISBRUKT TIL FALSKE VITNESBYRD OM GUD.

Joh 5:31 - Vitner jeg om meg selv, da er mitt vitnesbyrd ikke sant. 1 Kor 2:16 – for hvem har kjent Herrens sinn, så at han skulle lære ham? 2 Kor 2:17 – vi er ikke, som mange andre, slike som forfalsker Guds ord for å tjene på det. Men i renhet, ja, som av Gud, taler vi for Guds åsyn i Kristus.

Illustrasjon: "Den evangelikale protestantisme" grunnet på Skriften-alene-prinsippet (formalprinsippet) og enighet i "det sentrale" (el fundamentale). Sannhetsspørsmålet blir løst ved opplevelsesmystikk og politikervisdom.

Til bibelarbeid:

Jer 23:18a (13-22). Rom 11:33-36, 12:16b. Jak 4:4-10.

Gud kaller kristne til å bekjenne troen fra ham – hver for seg og i fellesskap: Mt 10:32, Rom 10:9, 1 Pet 3:15, 1 Joh 4:2.

Fra bekjennelsesskriftene:

"Våre menigheter lærer samstemmig", lyder de innledende ord til CA 1.

Likeså de innledende ord til Konkordieformelen, FC Epit 1: "Vi tror, lærer og bekjenner". Saken framgår av overskriften: "Om den korte sammenfatning, regel og rettesnor som all lære skal bedømmes etter, og som på kristelig vis skal forklare og avgjøre de feiloppfatninger som har oppstått." Læren er grunnet på Den Hellige Skrift og stadfester (konfirmerer) Skriftens ord og selvvitnesbyrd.

Bekjennelsen er den samme for prester og lekfolk, LK Fortalen 19.

En kristen istemmer Konkordiebokens bekjennelser villig og gjerne, *fordi de bevitner Guds ord*. Da er samvittigheten fri og glad. Troens "ja" istemmer alt hva den sanndrue og trofaste Gud har gitt kirken å bekjenne i og med Skriftens ord og vitnesbyrd. Se FC Epit, Regel og rettesnor, 3, 5-6; SD Regel og rettesnor, 1-2, 5.

Anm. En konfesjonsløs menighet er en selvmotsigelse, like meningsløs som ikke-bekjennende kristne, ikke-bekjennende kirke, eller ”ja” med forbehold mot det apostoliske ord. Et slikt fellesskap består ikke for åpenbaringsordets Gud.

Den kristnes dåp er et stadig kall til å *etterfølge* apostelordets lære i ord og gjerning. Derfor krever kirken et *ordinasjonsløfte* av pretekandidater, og troskap mot det apostoliske ord i deres embetsgjerning.

Konkordiebokens bekjennelser til Skriftens evige evangelium lar oss istemme evangeliet med et glad og villig hjerte. Kirkens bekjennelse til sin Herres ord verner gudstjenestefellesskapet mot påtvungne reservasjoner. Den som vet hva Konkordiebokens guddommelige autoritet består i, har grunn til ydmykhet – ikke beskjedenhet.

Kirken stiller med *bundet mandat*. Kirken har ikke noe mandat til å velge ”ja” eller ”nei”, eller ”tak, begge deler”. Ortodoksi eller renlærighet hører med til Guds kirkes framtrede for verden, Apg 2:42, Ef 2:20, Åp 14:7b. Derfor avviser lutherske kristne alle avtaler om kirkefellesskap begrunnet i menneskers skjønn om ”tilstrekkelig enighet”, Mika 7:3, Joh 8:44. Slike fellesskap består ikke for den trofaste Gud. ”Guds ord og løfte skal bestå”.

Kirkens vekst og framgang ligger i Guds hender. Gud våker over sitt ord, Jer 1:12, Sal 58:3, jf Apg 5:14, 11:21, 14:1. Altså: ”Til Ordet og vitnesbyrdet”, Esek 8:20.

128. **Hvorfor er mennesketanker utelukket fra kirkens bekjennelse?**

GUDS ÅPENBARINGSORD GIR MENNESKENE DEN NØDVENDIGE VITEN OM GUD, MENNESKET OG VERDEN. KIRKEN BEKJENNER I NÅTID DENNE VITEN MED DEN RETT UTLAGTE BIBEL, GITT I FORTID (NT).

Mt 16:23 – Men han snudde seg og sa til Peter: Vik bak meg, satan! Du er en støttestein for meg, for du tenker ikke Guds tanker, men menneskers. Lk 16:29 – De har Moses og profetene. La dem høre dem. Åp 3:14 – Dette sier han som er amen, det troverdige og sanndrue vitne, opphavet til Guds skapelse.

Den bekjennende kirke trer frem som apostolatets kirke i samlingen om Ord og Sakrament. Forgjeves leter den som søker Guds visdom i en annen tid og på et annet sted.

129. **Er bekjennelsestroskap noe annet enn bibeltroskap?**

NEI. DEN BIBELTRO ER BEKJENNELSESTRO, OG DEN BEKJENNELSESTRO ER BIBELTRO. ÅRSÅKEN ER SKRIFTENS AUTORITET SOM GUDS ORD. DENNE AUTORITET BEGRUNNER KRISTI BIBELUTLEGGELSE.

Joh 10:35 – Skriften kan ikke gjøres ugyldig. Apg 17:11b – De tok imot Ordet med all godvilje, og ransaket hver dag i Skriftene om det forholdt seg slik som det ble sagt. 18:28 – med kraft gjendrev han jødene offentlig, idet han viste av Skriftene at Jesus er Messias.

Fra bekjennelsesskriftene:

Skriften er regel og rettesnor for all lære, FC SD Regel og rettesnor, 3, 9.

Med denne regel følger vi Skriftens Herre i hans bruk av Det gamle testamente, og likeså apostlenes eksempel: deretter i Det nye testamente. Det gjør vi fordi Guds åpenbaringsord er eneste kilde til viten om Gud og hans nåde: FC SD Regel og rettesnor 3-5, 9-10, 16; Epit, 1, 7-8; SA B II, 15.

Bibel- og bekjennelsestroskap er ikke troskap av forskjellig art, men troskap på *ulike nivå*. *Skriftens autoritet* er "den rene og klare Israels kilde" som bekjennelsen øser av, FC SD Regel og rettesnor, 3.

Bekjennelsesskriftene har *ikke sin autoritet fra mennesker, men fra det Guds ord de bevitner* (regelen om samsvar). Jf overskriften "Om den korte sammenfatning" osv. Samme sannhetskriterium gjelder *kristen litteratur* (tredje nivå), "hvis de er i overensstemmelse med" denne lærenorm, samme 10.

Bekjennelsesskriftenes termer og talemåter stadfester Bibelens troverdighet: "Den hellige, guddommelige Skrift" (FC SD 5:3), "den evige sannhet" (samme, Regel og rettesnor, 13), "Den hellige Ånds klare Skrift" (Apol fortalen, 9), og den stadige veksling mellom benevnelsene "Den Hellige Skrift" og "Guds Ord". Jf SK Nattverden, 76 (jf Dåpen, 57), FC SD 7:96.

Gud er evig sannhet og kan ikke motsi seg selv, FC SD 11:35. Den Hellige Skrift er Guds "rene, ufeilbare og uforanderlige Guds Ord" (Fortalen til Konkordieboken (norsk overs), s 7).

130. * Hører detaljeksegetisk bevisføring med til bekjennelsestroskap?

NEI. VI ER FORPLIKTET PÅ BEKJENNELSESSKRIFTENE FORDI DE STADFESTER DEN RETT UTLAGTE SKRIFT PÅ APOSTOLISK VIS. DET ER DENNE FORPLIKTELSE GUD VIL HA.

Troskap med forbehold er troløshet etter eget skjønn.

OM DEN BEKJENNENDE KIRKE

Begrunnelse

Skriftens autoritet som Guds ord *begrunner* to ting: (1) *Evangeliet* om Guds universelle nåde, og (2) *prekenembetets* oppdrag under utøvelse av guddommelig rett.

Under riksdagen i Augsburg (1530) kom denne begrunnelse til uttrykk i det premiss som de «evangeliske» la til grunn for sin deltagelse i forhandlingene. - "vår *egen bekjennelse*», hvor læren er fremstilt «*ut fra de hellige skrifter og Guds rene Ord.*" (Fortalen, CA). Melancthon presiserte i Apologien til Confessio Augustana at begrunnelsen gjaldt «*hensynet til "Kristi kirke og Kristi lemmer /.../ de sant troende og rettferdige som er spredt ut over hele jorden*" (Apol 7/8:19f, jf 5).

Økumenisk identitet

Lutherdommens identitet kommer til uttrykk hvor de gudstjenestelige ordninger lar menighetens fremstå som apostolatets kirke i den skriftbundnen læretradisjon siden aposteltiden (jf CA 1). Lik de første kristne, lever vi "apostlenes lære" og holder fast ved den rett utlagte Skrift fra dens Herre. Apg 2:42, 1 Tess 2:13, Joh 14:23f. Derfor fremtrer kirken som "sannhetens søyle og grunnvoll», 1 Tim 3:15.

I menighetens felles gudstjeneste er den oppstandne Kristus til stede med Ord og Sakrament, og med sin Hellige Ånd forener og sammenholder sin kirkes lemmer på kirkens grunn, lagt i begynnelsen. Med Konkordiebokens bekjennelser vedkjenner vi oss denne identitet. Heb 13:8-9a.

Kirkens bekjennelse og rett

Like fra Jesu oppgjør med farisæerne og sadducèerne har det vært strid om kirkens lære og rett. I Norge har mange oppfattet striden som et læreoppgjør mer enn et rettsoppgjør, vesentlig fordi kristne gjennom generasjoner ble vant til å anvende verdslige rettsidèer på kirken (den enevoldsrettslige tradisjon, avløst av demokratiske rettighetsidèer). Få er klar over at kirken har en annen rett enn den stat og folk representerer.

Den bekjennende kirke lever i det bibelske endetidsperspektiv: - *”grenseløse farer /.../ truer kirken med undergang. Det fins i selve kirken en uendelig mengde ugudelige som ønsker å undertrykke den”*, Apol 7/8, 9.

Folkekirkens ordninger i vårt land lar menighetene fremstå i et motsetningsforhold til Guds kirkes grunnvoll. Eksempler: Økumeniske avtaler om kirkefelleskap med rom for villfarelser og reservasjoner mot apostelordets lære fra Kristus, kirkens Lærer og Skriftens Herre. Videre: Kvinneprester, likekjønnede prestepar, velsignelse av likekjønnet «ekteskap», stilltiende aksept for fosterdrap, prester fradømt «kappe og krage» etter verdslig rett, osv. Utelukket er menighetsrett og synodalrett i en heretisk kirkestruktur (Apg 15). Ordinasjonsløftet forplikter på «kirkens ordninger», innordnet menneskelig autoritet (Apol 7/8,41). Man later som om den myndighet mennesker utøver etter menneskelig rett, er guddommelig rett (SA B 4:1, 7).

Det er døptes nåderett å få høre Den Gode Hyrdes stemme, lære å leve i Kristi kirke og ta del i kirkens hellige samfunn i sakramentets skikkelser (kommunionen). Denne nåderett krever sakssvarende uttrykk i gudstjenestelige ordninger.

«Billig nåde» - vår tids største villfarelse

Guds hellighet krevde forsoningens mysterium, stilt frem for verden i en korsfestet Kristus. Gud er en forsonet Gud. Ved det oppdrag han har gitt prekenembetet, kaller Gud alle mennesker til å la seg forlike med ham, og ved troen leve med Kristus til gave, og følge hans eksempel i troens lydlighet. Ved å sabotere Kristi marsjordre (Lk 24:45) blir folket bekreftet i den allmenreligiøse forestilling om den tolerante guden som overser menneskets gudsopprør i lære og liv. Dette budskap om billig nåde leder på fortapelsens vei.

Hvor man forkynner i Jesu navn omvendelse og syndenes forlatelse for alle folk, ligger veien åpen tilbake til åpenbaringsordets hellige Gud, stilt fram for verden i Jesus Kristus og ham korsfestet (1 Kor 2:2). Nidkjær er han for sitt verk under syndens og dødens lov, og ufattelig i selvhengivende kjærlighet til det som er fortapt og fordømt. Gud virker troen gjennom løse- og bindemaktens embete, leder fortapte syndere tilbake til dåpens nådepakt, og oppreist fra døden i våre synder, innbyr han til samfunn med ham i alterets sakrament. Mt 10:28, Ef 2:8, Åp 19:9.

Hva bibel- og bekjennelsestroskap innebærer i kirkenød

Den falske kirke er en okkupasjonsmakt. Hun er skjøgen som forfører i gudstjenestelige ordninger. Da krever bibel- og bekjennelsestroskap at troens bekjennere gjenoppretter menighetens nådemiddelfellesskapet på kirkens grunnvoll.

Saken gjelder de troendes samling om Guds kirkes rene kjennetegn på kirkens grunn, det vil si uten reservasjoner mot apostelordets lære som Guds ord (1 Tess 2:13). Da har vi ikke noe bedre hjelpemiddel enn Konkordiebokens bekjennelser, som lik et veikart leder an i denne virksomhet.

131. Hva er en "bekjennelseskirke"?

SVAR: EN BEKJENNELSESKIRKE BYGGER IKKE PÅ MENNESKERS KOMPETANSE OG AUTORITET, MEN PÅ DET EMBETE SOM FØRER KRISTUS-BEKJENNELSEN I MUNNEN UNDER UTØVELSE AV LØSE- OG BINDEMAKT FRA HAM.

Mt 16:16f – "Du er Kristus, den levende Guds Sønn." Jesus svarte og sa til ham: "Salig er du, Simon, Jonas sønn. Kjøtt og blod har ikke åpenbaret dette for deg, men min Fader som er i himmelen. Joh 17:17 – Hellige dem i sannheten! **Ditt ord** er sannhet. V 20 – Jeg ber ikke bare for disse, men også for dem som **ved deres ord** kommer til tro på meg, at de alle må være ett...

Den bekjennende kirke kjennes på *frie synoder* (= samlinger, møter). Friheten består i den fullmakt de utøver, når de *stadfester og bevitner* den lære som er gitt kirken i og med det apostoliske ord fra Kristus – Skriftens Herre. De har ingen fullmakt til å endre Kristi lære fra begynnelsen.

I Guds universelle kirke er lokalmenigheten Guds kirkes handlende subjekt. Den har *iverksettende* myndighet når synodevedtak er fattet på høyere nivå.

I et kirkefellesskap mellom menigheter *samarbeider menighetene etter kjærlighetens regel*. De samarbeider om saker av felles interesse i det menighetsbyggende arbeid. Samarbeidet krever ikke liturgisk uniformitet, men bør tilstrebes.

Fra bekjennelsesskriftene:

CA 7 beskriver kirkens institusjonelle *kjennetegn*. Tractatus beskriver kirkens *fellesskap* – dets basis, rett og styresett, Tr.25f.

Anm 1. Benevnelsen "bekjennelseskirke".

Til bakgrunnen hører *Augsburg-freden* år 1555. I de områder hvor evangeliske riksstender hadde antatt Den augsburgske konfesjon fra 1530, ble de katolske biskopene supendert fra sin jurisdiksjon. Dermed oppstod et kirkerettslig problem.

Uten et ord om sakens realitet, ble biskopenes rett til å reformere kirken - *ius reformandi* – overført til de evangeliske *riksstender* i sine territorier. Historisk sett var denne rett tilkjent øvrigheten i det tyske riket langt tidligere. Hva var så problemet? Det nye var overføringen av *ius reformandi til den øvrighet som hadde brutt med rikets offisielle religion*. Uklarhet med hensyn til jurisdiksjonens art, åp-

net for vilkårlighet i tolkningen. Var *ius reformandi* overført fra kirken til vedkommende lands øvrighet? Og hva skulle man kalle dem?

Siden westfalerfreden i 1648 (e tredveårskrigen) ble det vanlig å bruke benevnelsene "partikularkirke" eller "konfesjonskirke" - om kirkefellesskap med *basis i bekjennelsesdokument*. "Bekjennelseskirke" ble vanlig benevelse fra begynnelsen av 1800-tallet, som følge av embetsverkets behov for å skjelne mellom kirker av ulik bekjennelse (el konfesjon).

Avgjørende for oss er ordbruken i *Konkordieboken*, hvor "bekjennelse" tilsvare det nytestamentlige *homologia*. Ordbruken er typisk for den bekjennelsestro lutherdom og illustrerer Konkordiebokens økumeniske karakter og kirkerettslige gyldighet. Karakteristisk er den uforbeholdne bekjennelse til apostelordets lære, uttrykt i gudstjenestelige ordninger og sakssvarende praksis. Slik fremtrer apostolatets kirke *i enig bekjennelse til Jesus Kristus, Skriftens Herre og kirkens Lærer*. Vi er skrøpelige kar, men tør ikke antaste kirkens grunn. (Apol 7:20f)

Anm 2. Kirkefellesskap «på tilstrekkelig grunnlag»

Typisk for **reformerte kirker** eller trossamfunn, siden Zwingli, Bucer og Calvin, er *tidsbestemte erklæringer* av privatrettslig karakter - om fellesskap innenfor et *geografisk* område. Viktig legitimering er den erfarte tilnærming (konvergens), nedfelt i partenes felleserklæring om prekestol- og nattverdfellesskap "på tilstrekkelig grunnlag". De er troløse kirkefellesskap. Her er ikke noe galt, men alt er galt ved å stå i et motsetningforhold til apostelordets lære fra Kristus.

Det oppstår en omfattende, reduktiv dynamikk hvor sannhet og løgn blir sidestilt i fellesskapets ordninger. Med tilpasninger til moderne økumenisme og det sekulær-liberale samfunn går dynamikken i retning allmenreligion og opplevelsesmystikk.

Begrepsbruken gjenspeiler det politiske *skjønn*, som muliggjør kirkefellesskap mellom reformerte kirker og kirker som er "lutherske" *av formalitet*. Slik unngår man kirkebot for vrang lære, nedfelt i basisdokumenter fra tidligere tider. Her er rom for *formåls*lutheranere under skinn av fredsstiftere. De er *for* "Augustana", men reserverer seg *mot* Konkordieformelen. Hvilken Augustana-bekjennelse er de for? Jf 1 Kor 14:37f.

Formålslutheranere opponerer mot uønskede endringer i den hensikt å påvirke i ønsket retning. I realiteten hindrer de kirkens fremtreden etter Ordets regel (Joh 10). Lojaliteten mot ordninger til vern om «læremangfold» utelukker frie synoder, fri til å stadfeste læren fra kirkens begynnelse.

Anm 3. Benevnelsen "evangelisk-luthersk kirke" sier to ting om fellesskapets basis. For det første er dette kirkefellesskap «**evangelisk**» fordi *Kristus alene* skal her bestemme innholdet i preken og undervisning, i liturgier, sanger og sjelesorg, og her skal *Skriften alene* være eneste rettesnor for lære og liv. Derfor skal spørsmål om læren "bedømmes etter Guds Ord" og "avgjøres på kristelig vis" (jf overskriften, FC SD Om den korte framstilling, grunn, regel og rettesnor osv).

For det andre markerer benevnelsen ”**luthersk**” at her vedkjenner vi oss «*Guds ords rene lære, slik den er blitt forklart av den salige Doktor Luther*”. Ved hans ”trofaste tjeneste” har Gud ”av særlig nåde /.../ igjen brakt sitt Ords sannhet fram i lyset fra pavedømmets forferdelige mørke”. Utsagnet gjelder især de lære- og stridsskrifter hvor Luther har gitt utførlige forklaringer, men med det nødvendige forbehold som også Luther tok, ”at ikke noe menneskes skrifter må bli sidestilt med (Guds ord), men alt være underkastet Skriften.”

Altså er vi ”lutheranere” fordi Konkordiebokens bekjennelsesskrifter er våre trosbekjennelser, ”fast og godt grunnet” på Guds ord. (FC SD Om den korte framstilling osv.)

Luthers død ble fulgt av lærestrid, og splittelse truet kirker av Den augsburgske konfesjon. **Konkordieformelen år 1577 samlet** troens bekjennere. Det er bekjennelsens oppgave til alle tider. Det overordnede mål i dette arbeid var *enhet i læren* – den nytestamentlige lære, sikkert begrunnet i Skriftens ord og ingenting annet. *Deretter* følger det kirkefellesskap ”som kan komme i stand med Gud og en god samvittighet” (Fortalen til CA, 13).

Konkordieformelen presiserer læren i ”den augsburgske konfesjon” (år 1530). Det viste seg nødvendig i ettertid. I tolv artikler er de lærestykker presisert, som truet konfesjonen med splittelse. Samtidig ble vrang lære avvist. Artiklene gjelder (1) arvesynden, (2) den frie vilje, (3) troens rettferdighet, (4) gode gjerninger, (5) lov og evangelium, (6) lovens tredje bruk, (7) Kristi nattverd, (8) Kristi person, (9) Kristi nedfart til helvetet, (10) kirkeskikker, (11) Guds evige forutviten og utvelgelse, og til sist (12) med en artikkel om andre kjetterier og sekter.

Konkordieverket illustrerer bekjennelsens framvekst og oppgave i kirken: Kirkens bekjennelser fra oldkirken og reformasjonstiden ble til hvor prester og lekfolk bevitnet apostelordets lære fra Kristus under avvisning av villfarelser og menneskepåfunn. Dermed bidro bekjennelsen til å *samle spredte kristne til kirkefellesskap på Kirkens grunn*, lagt i begynnelsen. Denne konsensus består i troens tillitsfulle ”amen” til åpenbaringssordets Gud Fader, Sønn og Hellige Ånd (ontologisk enhet). Joh 17:20. (Se Luthers forklaringer til Fadervår, bønn 1-3.)

De som med vitende og vilje reserverer seg mot apostelordets lære, har satt seg selv utenfor Guds kirkes enhet.

132. * **Er bekjennelsestroskap årsak til splittelser?**

NEI, VANTROEN SPLITTER KIRKEN. VANTROEN KAN NOK TÅLE LEPPENES BEKJENNELSE, MEN IKKE DEN TROSKAP SOM I LÆRE OG LIV ETTERFØLGER APOSTELORDET SOM GUDS ORD

Apg 5:41f – De gikk da ut fra Det store råd, glade over å ha blitt aktet verdige til å bli spottet for Navnets skyld. De holdt ikke opp med undervise hver dag i templet og i hjemmene, og forkynne evangeliet om Kristus Jesus. 1 Tess 2:14 – Dere, brødre, er

blitt etterfølgere av de Guds menigheter som er i Kristus Jesus i Judæa, etter som også dere har fått lide det samme av deres stammefrender som de av jødene.

Kirkens bekjennelse til Guds ord er ”kirkens røst”. De troende istemmer bekjennelsen til Den gode hyrde og følger ham, for de kjenner ham på stemmen (Joh 10:3). Døren er åpen for dem, hvor svake og skrøpelige de enn måtte være.

Utelukket fra prekestol og lærekateter er vranglærere. Hyklerne rår ingen med. Dette vitnesbyrd skal vare ved til Dommens dag.

Til bibelarbeid: Kirken i endetidens trengsler

Jesu forutsigelser: Mt 5:10-12 (jf 6:20), Lk 6:20-26 osv.

Apg 7:52, 8:1-3, 12:1-4, 14:4-6, kap 24 (v 5!), 28:22. Jak 1:2-4. 1 Pet 3:9,14f, 4:12-19, osv.

Fra bekjennelsesskriftene:

CA 8. SA C 12:2-3. FC SD 10:23 = Tr 42.

133. Hva med sanne vitnesbyrd fra medlemmer i vranglærende kirkefellesskap?

VI BØR TAKKE GUD FOR SLIKE VITNESBYRD FRA FORTID OG SAMTID.

Det står oss fritt å bruke dem, så sant de ikke gir grunn til å betvile troverdigheten i vårt vitnesbyrd. Denne frihet gjelder især liturgiske skatter fra den gamle kirke.

134. Hva med dem som sympatiserer med en rettlærende kirke?

DE BØR OPPMUNTRES TIL TO TING: (1) Å SØKE UNDERVISNING OG FELLESSKAP I EN BEKJENNELSESKIRKE, OG (2) ARBEIDE FOR Å GJENOPPRETTE ORDNET NÅDEMIDDELFELLESSKAP HVOR DET ER MULIG.

Joh 10:35b - Skriften kan ikke oppheves. 1 Tim 2:15b - den levende Guds kirke, sannhetens søyle og grunnfeste.

Mt 10:14 – Og er det noen som ikke tar imot dere og ikke hører deres ord, da gå ut av det hus eller av den by og rist støvet av føttene. Rom 16:17 – gå av veien for dem. 2 Kor 6:17 – gå ut fra dem og skill dere fra dem, sier Herren.

Eksempel: Paulus og Barnabas i Ikonium, Apg 14:4-7.

135. * Hva er typisk for «luthersk» kirkepraksis?

TO TING: (1) STANDHAFTIG BEKJENNELSE I NYTESTAMENTLIG MENING, GUD TIL ÆRE OG FOR MENNESKENES SKYLD, OG (2) FRIMODIG FORSYNSTRO, TROSS EGEN SKRØPELIGHET OG OMSTENDIGHETENS TVANG.

DET FØRSTE BEGRUNNER DERES SERIØSITET I LÆRESPØRSMÅL, DET SISTE DERES HUMOR PÅ DEN GAMLE ADAMS BEKOSTNING.

Lk 12:32 – Frykt ikke, du lille hjord, for det har behaget deres Fader å gi dere riket!
Joh 14:23 – Om noen elsker meg, tar han vare på mitt ord. Min Fader skal elske ham, og vi skal komme til ham og ta vår bolig hos ham. 1 Tess 2:13 – da dere tok imot det Guds ord som vi forkynte, ikke tok imot det som menneskers ord, men som det i sannhet er - Guds ord. 1 Tim 6:12 – Kjemp troens gode kamp, søk å vinne det evige

liv, som du er blitt kalt til og som du har bekjent deg til ved den gode bekjennelse for mange vitner.

De er skrøpelige kristne, prisgitt Guds rene evangelium og sakramenter. De tar livet som det kommer, og praktiserer sin dåp i tillit til Guds løfte, enhver i sitt daglige kall.

I sentrum for ukens program står menighetens samling om Ord og Sakrament, og ellers unngår de menneskepåfunn. De imponerer ikke, hverken med tanke-system, organisasjon, stordriftskampanjer, aktiviteter eller mirakler. De er korsteologer. De setter lit til Guds ords løfter, og derfor skyr de selvkloke superapostler og ”nye innsikter” fra sprukne brønner.

Likevel agerer de den gamle kirkes talerør inn i den protestantiske kristenhet, deriblant kirker som er ”lutherske” av formalitet. Men den som ikke vet å skjelne mellom alvor og seriøsitet, forstår seg ikke på dem.

Anm. «Konfesjonelle» lutheranere – hvem er de?

Vi bruker ordet «konfesjon» på nytestamentlig vis – om ord som må bli sagt og gjerninger som må bli gjort. Virkningen er liturgi uten forbehold.

Vi representerer den gamle kirke i skriftbunden tradisjon. Konfesjonelle lutheranere er evangeliske, katolske, apostoliske og apokalyptiske kristne.

Vi er *evangeliske* kristne, for gudmennesket Jesus Kristus og hans lidelse, død og oppstandelse står i sentrum for vår tro. Kun hos ham er syndenes forlatelse og det evige liv å finne.

Vi er *katolske* kristne (katolikæ – for alle folk), for ved dåpen og troen er vi lemmen på Guds ene, universelle kirke med Kristus Jesus som hode. I den forsamlede menighet er han til stede, virksom med evangeliet og sakramentene, forvaltet på troskapens vilkår. Derfor tar vi vare på liturgier, sanger og skrifter fra kirkens historie, så sant de hjelper oss til å uttrykke og formidle kirkens tro fra begynnelsen.

Vi er *apostoliske* kristne, for vi vedkjenner oss apostelordets læreautoritet i kraft av den rett utlagte Skrift fra dens Herre. Derfor må liturgi og preken være bibelsk, det er apostolisk.

Vi er *apokalyptiske* kristne (apokalypse, det som er avslørt, åpenbart), for vi tror at Gud ble menneske i Jesu skikkelse, stilt fram for verden i hans lidelse, død og oppstandelse. Gudmenneskets historie fortsetter i nåtid alle dager.

Herren Jesus ved Faderens høyre side er ikke innestengt i et rom fjernt fra oss, men til stede og virksom gjennom skriftlesninger og utleggelse i prekenen, og med Guds «hemmeligheter» - sakramentene, forvaltet slik han har befalt (1 Kor 1:2f). Med evangeliet som høres og ses, åpenbarer Gud sitt nådige sinnelag og sin udøde-

lighet i Jesus Kristus, og deler ut kostelige gaver til sitt folk. Troen anvender gavene, med munnen mottar vi dem og bekjenner dem.

Det er vår overbevisning at Ordets og Sakramentets liturgi overstiger alle de grenser som følger med tid, kultur, personlige preferanser, synd og død. Altså må enhver av oss overstige terskler for å tre inn i liturgien. Den som hører Kristi ord, anvender dem på seg selv og vil være med i Guds barns lek for Guds åsyn. Leken må læres. Oppslukt av innholdet, øver vi oss, og etter hvert går går leken av seg selv.

Fra bekjennesskriftene: Gjerninger som har Guds ord og befaling

FC Epit 12:31. Jf FC SD pkt 4-7; Om den korte sammenfatning, 5-7, 11:95-96, osv. Apol 4:189, 192-193.

136. *** Hva menes med uttrykkene "Skriften alene" og "troen alene"?**

"SKRIFTEN ALENE" UTELUKKER TRADISJONEN SOM SIDEORDNET ÅPENBARINGSKILDE. "TROEN ALENE" UTELUKKER MENNESKETS GJERNINGER FRA FRELSENS GRUNN.

"Skriften alene" er eneste regel og rettesnor for lære og liv (*formalprinsippet*). "Troen alene" mottar Guds frelse på grunn av Sønnens lydighet i Jesu tjenerskikkelse – og ikke av noen annen grunn (*realprinsippet*).

Dermed vedkjenner vi oss skjelningen mellom lov og evangelium, som går gjennom Bibelen og utgjør dens indre meningsgivende sammenheng. Begge prinsipper verner mot den farisèiske åndelighet, som frister til samarbeid om frelsen.

Utelukket er lovreligionenes frelsesveier. Utelukket er åpenbaringskilder til andre tider og på andre steder. Utelukket er lærdommer begrunnet i spekulasjon om Gud, mennesket og verden (herlighetsteologi). Og utelukket er menneskers selvkløke kirkeutopier.

137. *** Kan man være lutheraner uten Konkordieformelen (1577)?**

"MAN KAN NOK VÆRE LUTHERANER UTEN KONKORDIEFORMELEN, MEN IKKE **MOT** DEN" (HERMANN SASSE).

Konkordieformelen samler kristne i hjertenes samstemmige bekjennelse (konkordie) til Guds ord. Den er "bekjennelsenes katedral", men for den frafalne lutherdom er den et "mausoleum" (Leiv Aalen).

Konkordieformelen presiserer reformasjonens blivende innhold i de lærestykker som den gang og stadig truer kirkens læreenhet: Læren om arvesynden, den frie vilje, troens rettferdighet, gode gjerninger, lov og evangelium, Kristi nattverd, osv.

138. **Bør vi etter reformasjonen kalle kirken «evangelisk-katolsk»?**

HELST IKKE.

Kirkens katolisitet er "apostolisk" (Nicenum 325/381).

Filip Melanchton ville markere *evangelisk* katolisitet til forskjell fra romersk katolisitet. Forslaget passer dem som reserverer seg mot læreutsagn i Nytestamentets skrifter.

Eksempel:

Samling i et større økumene med rom for "det beste i vår lutherske arv". Det vil si: Vi yn-
der bekvemme forbehold med rom for vrang lære...

139. **Hvordan blir Martin Luthers navn misbrukt?**

PÅ TRE MÅTER:

- Når *modernister* viser til "evangeliet" og bruker ordet "luthersk" som skalke-
skjul for en videreført lutherdom.
- Når *konvertitter* sier de har forlatt en "luthersk" kirke, uvitende om at de var
"lutherske" av formalitet.
- Når *konservative* omtaler sin posisjon som "luthersk" med henvisning til Lu-
thers skrifter, uvitende om lutherdommens kirkeidentitet og motivering.

1 Kor 1:12f – enhver av dere sier: "Jeg tilhører Paulus", "jeg tilhører Apollos", "jeg til-
hører Kefas", "jeg tilhører Kristus". Er Kristus delt? (Jf 3:3-6) Gal 2:6 – Gud gjør ikke
forskjell på folk. 2 Tim 3:16f – Hele Skriften er inspirert av Gud og nytt til undervis-
ning, til irettesettelse, til oppreisning, til fostring i rettferdighet, for at et Guds mennes-
ke skal være fullkomment og vel rustet til enhver god gjerning.

Misbrukene tilslører hjertets skjulte svik *før* de ble gitt til kjenne.

Gjør man "luthersk" lære til et sammendrag av Luthers skrifter, må vi spørre:
Hvilket kompendium? Og hvilken Luther? Den unge eller eldre Luther? Luther i
kamp med pavedømmet, eller Luther i kamp mot "svermerne" og "sveitserne"?

Luthers skrifter har varierende presisjonsnivå (mange fins i avskrift), og i en rekke
spørsmål kom han til klarhet etter iherdige og årelange studier. Det visste elevene
hans, som heller ikke godtok Luther på sidespor. Selv advarte han i modne år mot
ukritisk lesning og misbruk av skrifter fra sine unge år. Luther-lesere har likevel
mang en gledesstund.

Saken gjelder *den nytestamentlige tro*. Derfor takker vi Gud som ga Martin Luther
nåde til å reformere kirken i samsvar med Jesu undervisning Skriftene om sin per-
son og sitt verk.

Anm. Hvilket Luther-kompendium? Det er mange å velge mellom. Og *hvil-
ken Luther?* Den unge eller gamle? Han som kjempet mot Romerkirken, eller han
som kjempet mot "svermerne" og "sveitserne"? Eller den Luther som represe-
terer overgangen til det moderne Europa? Hvor ble det av bekjenneren Luther under
det refomasjonsjubiléum som stort sett ble feiret som et Luther-jubiléum?

Luthers skrifter har varierende presisjonsnivå, og avklaring ble tilkjempet gjennom iherdige studier over mange år. Det visste elevene hans. Og selv advarte han i modne år mot ukritisk lesning og misbruk av skrifter fra sine unge år. I polemiske sammenhenger kunne temperamentet løpe løpsk i språkbruken, og Luther bedrive konsekvensteologi på bekostning av den bibelteologiske begrunnelse. Et par **eksempler**:

(1) Luthers tanker årene 1523-24 om *det abstrakt-funksjonelle embete*, som han avledet av dåpen og kalte ”det *alminnelige* prestedømme”. Polemikken mot Romerkirkens ”*spesielle*” prestedømme drev ham til et motsatt standpunkt, ukjent for kirken siden aposteltiden. Han la forsøket til side. Pietismens lærefedre med Filip Jakob Spener i spissen fulgte opp med læren om «det alminnelige prestedømme» i en sideordnet kirkestruktur, senere kalt ”lavkirkelighet”.

(2) Luthers forhold til *jødene*. I løpet av 1520- og 30-årene omtalte han jødene med vennlighet og respekt, og med forventning om jødenes omvendelse til troens rettferdighet. Det skjedde ikke. I tre skrifter utgitt i 1543, betraktet han jødene som forherdet og tapt for kirken, og ga uttrykk for sin vrede. Sitater herfra kom til å utgjøre kjernen i den antijødiske propaganda. Allerede den gang møtte Luther motstand fra sine egne, og især fra teologer med humanistisk dannelses. Skriftet ”Om jødenes løgner” ble først nektet utgitt i Strassburg. Da den ble utgitt annet steds, ble den møtt med pinlig taushet fra reformatorenes side.

Gud ga Martin Luther nåde til å reformere kirken i samsvar med den nytestamentlige tro. En luthersk kirkeårskalender (egtl en Kristus-kalender) gir påminnelser om merkedager under kirkens reformasjon, og takke Gud for dem. Luther blir regnet som ”den fornemste lærer av Den augsburgske bekjennelse” (FC Sol Dec 7:34). Den har han i kraft av det Guds ord han bevitnet. Noen annen status har han ikke i den bekjennelsestro lutherdom.

OM BEKJENNELSESSITUASJON

140. Hva er ”mellomting” (adiàforon)?

SVAR: DE ER SEREMONIER ELLER KIRKESKIKKER ”SOM VERKEN ER PÅBUDT ELLER FORBUDT I GUDS ORD, MEN SOM ER INNFØRT I KIRKEN FOR Å FRAMME GOD ORDNING OG GODE TILSTANDER” (FC EP 10:1).

Esek 13:3, 6 – (Falske profeter) *følger sin egen ånd /.../* Deres syner var tomhet og deres spådommer løgn, de som sier: Så sier Herren, enda Herren ikke har sendt dem, og som håper på at *deres ord* skal bli stadfestet. Mt 15:8f (= Jes 29:13) – Dette folk ærer meg med leppene, men deres hjerter er langt borte fra meg. Forgjeves dyrker de meg, fordi dere kommer med lærdommer som er menneskebud. V 18f – Men det som går ut av munnen, det kommer fra hjertet, og det er det som gjør mennesket urent. Fra hjertet utgår onde tanker, mord, hor, utukt, tyveri, falske vitnesbyrd, bespottelser. (Jf Jes 7:5-7)

I kirken handler **alt** om læren. Ingenting er likegyldig. Noe ingenmannsland mellom sannhet og løgn fins ikke, heller ikke fornuftens friområde i spørsmål om ordninger. Denne forestilling er en import fra hedensk livsfilosofi (stoïsisme).

Til bibelarbeid: Om adiàfora

1 Kor 8-10. Jf Mt 23:8, 1 Kor 7:23 osv.

To hensyn gjelder: Hensynet til eget gagn, 1 Kor 10:23a, og hensynet til nestens timelige og evige vel, 1 Kor 10:23b. Rom 14.

Fra bekjennelsesskriftene:

Har ingenting med den evangeliske fullkommenhet å gjøre, Apol 27:27. Om rette adiàfora: FC SD 10:8-10a.

Om menighetens "rett, myndighet og makt", FC SD 10:9 og 30. Mellomting er i seg selv ingen gudsdyrkelse, samme 8 og 26. Menigheten kan bruke sin evangeliske frihet, gi etter for de svakes skyld, og når som helst forandre sin bruk av mellomting, samme 9 og 30. Vi kan overholde visse mellomting for kjærlighetens skyld, Apol 16:52.

CA 28:54-56 – apostelens forskrifter om kvinners tildekking av hodet, tolking etter tur og lignende bør vi ha "*for kjærlighetens og fredens skyld*". Ingen skal kunne si "at en kvinne gjør noe syndig, om hun går ut med utildekket hode, når det ikke støter noen." (Noe annet er det å påtvinge en menighet ordninger den ikke vil ha, fordi de svekker bestemte lærestykker eller innebærer ettergivenhet for vrang lære.)

141. *** Hva vil det si å stå "i en bekjennelsessituasjon"?**

DET ER EN BEKJENNELSESSITUASJON STRAKS PREKESTOL- OG NATTVERDFELLESSKAP MEDFØRER PÅTVUNGET FELLESSKAP MED VRANG LÆRE I GUDSTJENESTELIGE ORDNINGER.

Mt 6:24a – Ingen kan tjene to herrer: Enten kommer han til å hate den ene og elske den andre, eller holde seg til den ene og forakte den andre.

Den ene part påstår at adiàfora-ordninger kan brukes "*med uskadd samvittighet*" uten at man er kommet til enighet i læren. Men åpenbaringsordets Gud forbyr alle mennesker å misbruke hans hellige NAVN.

Unionistisk kirkepolitikk ødelegger Guds kirkes framtrede med forførende kjærlighetslære og falsk forbrødring. Det samme gjør økumeniske avtaler "på tiltrekkelig grunnlag".

Anm. Kirkens «er» og «bør»

Forholdet bekjennelseskirke og kirker av unionistisk type tilsvarer forskjellen mellom "er" og "bør". Kristi kirkebrud er fri til å være hva hun **er** fra begynnelsen - en Ordets tjenerinne. Et unionistisk kirkefelleskap følger flertydighetens prinsipp. Stilt overfor de motstridende "**bør**", må deltagerne stadig rettferdiggjøre seg selv med forventet adferd i et prekestol-, bønne- og nattverdfelleskap til vern om lære

og liv i strid med Guds ord. Da motsier menneskers «bør» hva Guds kirke «er» i Jesus Kristus.

Forskjellen blir åpenlys i adiàfora-saker, om vi skjelner mellom *troens* regel og *kjærlighetens* regel. Skal troens bekjennere kunne bruke mellomting, må ordningen eller skikken være et *sakssvarende* uttrykk for Kristi lære, og ingenting annet (Apg 15:13-18). Hvis ikke, gir man rom for fornektelser i læren.

Kjærlighetens regel gjelder hensynet til den svake part, som ikke forstår troens frihet, og derfor anfektes av ordninger og skikker uten hjemmel i Kristi ord og befalinger til kirken. Da kan man godt vise ettergivenhet, undervise om troens frihet, og begrunne det sakssvarende forhold (Apg 15:19-29). Hva "Den Hellige Ånd og vi" har besluttet (v 15-17 = Am 9:11f) er *homologi* uten gjenstand for debatt! Bekjennelsen til den rett utlagte Skrift fra dens Herre er den frie synodes kompetanse og autoritet, og vedtakets gyldighet i Guds kirke.

Fra bekjennelsesskriftene:

FC SD 10:2, jf 25 (nb bibelhenv). Jf CA 7 (Ef 4:4).

Se hvordan Konkordieformelen art 10 presiserer CA 7 ("*er nok*") mot innskrenkende og vilkårlige tolkninger. Presiseringen utelukker kirkefellesskap grunnet på "menneskelige tradisjoner" og menneskers skjønn.

Det apostoliske alternativ er den enhet som Kristi rett utlagte Skrift virker med "evangeliets lære og forvaltningen av sakramentene" (CA 7 lat tekst).

142. Hvilken interesse har prioritet i unionistiske kirker?

SVAR: ALLMENNYTTEN. DENS UTSPRING ER EGENNYTTE OG VANTRO.

Rom 16:18 – Slike tjener ikke vår Herre Kristus, men sin egen buk, og de forleder de godtroendes hjerter med fagre og veltalenhet.

Hensynet til "hele kirken" kan motivere hva som helst hvor som helst – også opposisjonens mottiltak eller unnfallenhet. Hensynet gjelder en kirke som ingen har sett.

Hvor allmennyttens har prioritet i lære- og liv, blir vilkåret for Kristi virksomme nærvær krenket i apostolisk kirke- og læretradisjon.

Anm. "Det helhetlige hensyn"

tilslører den konklusjon som motsier det apostoliske ord fra kirkens Herre. Bordet fanger. Under skinn av kristen frihet blir beslutningshavere og iverksettere bundet til et fellesskap begrunnet i fornuftsbegrunnede reservasjoner i bibelbruken.

Ingen kan motstå denne fristelse uten et avklart forhold til kirkens bekjennelse i nytestamentlig mening. Liksom benevnelsen "apostolisk" ble misbrukt i kirkens første århundrer - i kampen mot gnostisk åndelighet, ble benevnelsen "luthersk"

misbrukt til å forskjønne og legitimere alternativ til frafallskirker. Men grensen går ikke ved navnet...

Kristi ord skaper bekjennere, frie til å *etterfølge* ham i lære og liv (Lk 24:25-27, 32-34, 1 Kor 15:3f). Til følgene hører evangelisk-lutherske gudstjenestefelles-skkap til vern om kirkens frihet på denne jord.

143. * **Hvordan virker kirkepragmatismen på apostelordets læreautoritet?**

PARTENE VIL KONTROLLERE EGENINTERESSER VED Å RANGERE, RELATIVISERE OG REGULERE APOSTELORDETS LÆRE.

1. Rangering: Konkordiebokens får status som tids- og kulturbetingede *meninger*.

2. Relativisering: Så sant aktørene innfrir formelle kvalifikasjoner og godtar lov og regelverk, ha bekjennelsen til apostelordets lære og reservasjonene mot apostelordet likeberettiget adgang til lærekatetre og prekestoler,

3. Regulering: Når apostelordets etterfølgelse truer flertallsinteresser, har apostelordet *vikeplikt* - om nødvendig med straffesanksjoner og/eller endringer i lov og reglement.

Eksempler: Da jødene ga rom for ekteskap med hedenske hustruer, Esra 9:1-3. - Sende-brevne til menighetene i Pergamon, Åp 2:14-16, og i Tyatira, 2: 20-23.

Til bibelarbeid: Kirkefelleskapets lærevern

Jer 8:4-12, 9:3-6, Jes 28:15b-16, Mik 3:5.

Mt 7:15ff, 16:17, Joh 8:44, Gal 1:8f.

Apg 19:9, 20:29. Rom 16:17-19. Kol 2:8, 1 Tim 6:3, 2 Tim 3:2, 5f, 1 Joh 4:1, osv.

144. **Hvordan virker kirkepragmatismen på fellesskapet?**

DELTAGERNE SLØVES. DE VANHELLIGER GUDS NAVN AV VANE, OVERHØRER ADVARSLERNE I GUDS ORD, OG TROR FALSKE PROFETERS ORD OM FRED OG INGEN FARE.

Umiddelbare virkninger: *De fornektende forbehold.* Den augsburgske bekjennelse tolkes reduktivt mot det Guds ord som Konkordieformelen bevitner. Man tar vare på Guds ord *for så vidt* som det gagnar fellesskapet og evangeliet. Men hvilket fellesskap, og hvilket evangelium? Utelukket er den *trofaste* forvalter av Guds «hemmeligheter» (1 Kor 4:1f, Ef 2:20)

Langsiktige virkninger: Kirkestyre ved bruk av skjønn i spørsmål om lære og liv. - *Erklæringer* av privatrettslig karakter om fellesskap på tilstrekkelig grunnlag. - *Uforutsigbarhet* fordi fellesskapets basis er *det sosiale produkt* av debatt og vedtaksprosedyrer. - *Straffesanksjoner* hjemlet i lov og reglement, istedenfor læretukt hjemlet i Guds ord. - Tilslørende språkbruk i generelle og prinsipielle vendinger når læren begrunnes. *Rangsnudd prioritering* av «kirkens ordninger» framfor apostolisk læreformidling.

145. **Hvordan hindrer man Guds kirkes framtrede som bekjennende kirke?**

SVAR: VED Å KREVE KIRKEFELLESSKAP PÅ EN BREDERE PLATTFORM ENN KIRKENS GRUNNVOLL, LAGT I BEGYNNELSEN. KRAVET MEDFØRER ÅPEN KOMMUNION I STRID MED ENHETENS HERRE.

Mt 23:27 – Ve dere, skriftlærde og farisæere, dere hyklere, som ligner kalkede graver, som utvendig er vakre å se til, men innvendig er fulle av dødningebein og all slags urenheter. 1 Kor 4:6 – Gå ikke utover det som står skrevet. Jeg vil ikke noe at dere skal bli oppblåst, den ene mot den andre. 2 Kor 11:5b – disse overmåte høye apostler. Apg 23:3 – Gud skal slå deg, du hvitmalte vegg! Du sitter her for å dømme meg etter loven, og så befaler du i strid med loven...

Joh 8:44 – Dere har djevelen til far, og hva deres far begjærer, vil gjøre. Han var en morder fra begynnelsen, og han står ikke i sannheten, siden sannhet ikke fins i ham. Når han taler løgn, taler han av sitt eget, for han er en løgner og løgnens far.

Med selvtukt mot Skriftens autoritet som Guds ord blir evangeliet forvrengt, kirkens sendelse og apostolisitet underkjent, Guds kirkeorden stilt på hodet, og troskapens omkostninger utelukket (Åp 17:5f).

Kirkefellesskapets organer opptrer som om de har Guds mandat til å endre apostelordets lære fra Skriftens Herre og tillate forkynnelse og praksis i strid med Guds åpenbaringsord.

Man overlater til debatten å utkrystallisere ”kirkens syn”, for så å forplikte ”de ansatte” på ordninger hjemlet i ”menneskelig” rett og menneskers overhøyhetskrav. Retningen i tilpasningene tenderer mot kristeliggjort allmennreligion og likegyldighet for kirkens tro og dens unike begrunnelse i en bevitnet Jesus-historie.

Anm. Guds kirkes union – ”den hypostatiskke”. Foreningen av guddommelig og menneskelig natur i Sønnens person ligger utenfor menneskers og englenes begripelse. Inkarnasjonens mysterium - skjult i Sønnens tjenerskikkelse, ble stadfestet ved Kristi oppstandelse på den tredje dag, ”slik Skriftene har sagt”, 1 Kor 15:3, jf Joh 1:14 og Rom 1:1-4.

Gud Fader, Sønn og Hellig Ånd er én, og Kirkens enhet er Guds verk ved Ordet, Joh 17. - Kirkens grunn er evig trygg, Ef 4:15f. - Kirken er det folk som følger Lammet, «hvor enn det går», Åp 14:4, jf 7:17, 1 Kor 4:6. Kirken kjennes på ”sannhetens rettferdighet og hellighet”, Ef 4:24 (v 26).

Til bibelarbeid: Kirkens Lærer

Kristus er kirkens Lærer, Mt 23:8, 10, 28:19-20, Joh 17:20.

Kristus har overgitt læren ved sine apostler, 2 Tess 2:13, Gal 1:6ff, 1 Kor 14:37.

Det apostoliske og profetiske Kristus-vitnesbyrd er Skriftens vitnesbyrd – fullkomment, ufeilbarlig og evig gyldig, Joh 8:31f, 10:35, 17:14, 17. 2 Tim 3:16, 1 Pet 10:11, 2 Pet 1:21.

Kirkens frihet er Kristi ords sannhet fra Faderen – Skriftens sannhet, Joh 8:21ff, Rom 6:22.

Falske lærere er antikrister, 1 Joh 2:18.

Guds forbud mot fellesskap i strid med hans ord gjennomsyrrer Den Hellige Skrift, 5 Mos 13:1-5, Jer 26:16, 31, Esek 13, Hos 4:1-4, 5:4. Joh 10:1-8, Rom 16:17, 2 Joh 7-11, 1 Tim 6:3ff, Åp 2:20.

Apostelordets lære fra Kristus lar Bibelen framstå i sin guddommelig storhet: Jos 23:6, Mt 5:17ff, Apg 10:42f, 1 Kor 4:6b, 1 Tess 2:13, osv.

Påminnelsen om åpenbaringsordets fragmentariske karakter skal forhindre spekulasjon, 1 Kor 13:9.

146. *** Hvorfor må kirkepragmatisme utelukke Guds kirkes framturen som bekjennelseskirke?**

UNIONISTISK KIRKEPOLITIKK UTELUKKER GUDS KIRKES BEKJENNELSE OG RETT.

2 Kong 17:9 – Israels barn tilhyllet Herren sin Gud med ord som ikke var rette, og de bygget seg offerhauger på alle sine bosteder. Jes 8:20 (v11-22) – Til ordet og til vitnesbyrdet! Dersom de ikke taler i samsvar med dette ord, er det ingen morgenrøde for dem. 2 Kor 11:2-4 – jeg er nidkjær for dere med Guds nidkjærhet. Jeg har jo trolovet dere med én mann, for å framstille en ren jomfru for Kristus. Men jeg frykter for at likesom slangen dåret Eva med sin list, slik skal også deres tanker bli fordervet og vendt bort fra den enkle og rene troskap mot Kristus. For om det kommer en til dere og forkynner en annen Jesus, som vi ikke har forkynt, eller om dere får en annen ånd, som dere ikke før har fått, eller et annet evangelium, som dere ikke før har mottatt – da tåler dere det så gjerne.

Med generelle og forskjønnende ord tilslører man det faktiske frafall fra fellesskaps basis i Bibel og bekjennelse. Et slikt fellesskap leder menneskene på nihilismens vei, hvor bare det er sant som er sant for meg.

Eksempler: Ord om lojalitet, embetsplikt, kollegialitet, osv. - Da Guds folk i den gamle pakt ga rom for ekteskap med hedenske hustruer, Esra 9:1-3. - *Sendebrevene* til menighetene i Pergamon, Åp 2:14-16, og i Tyatira, 2: 20-23.

147. **Er det rom for "luthersk lære" i unionistiske kirker?**

ORDENE KAN VEL TÅLES, MEN IKKE DEN TROFASTE FORMIDLING I PRESTENS GJERNING. .

Mt 18:6f – Men den som forfører en av disse små som tror på meg, for ham var det bedre om en kverstein ble hengt om halsen på ham og han ble senket i havets dyp. Ve verden for forførelser! For forførelser må komme, men ve det menneske som forførelsen kommer ved. Mt 10:32 – Derfor, hver den som bekjenner meg for menneskene, ham skal også jeg kjennes ved for min Fader i himmelen.

Unionistiske kirkeorganisasjoner utelukker frie synoder – frie til å stadfeste apostelordets lære fra Kristus.

Fra bekjennelsesskriftene (Luther):

”Vi går ikke med på deres påstand om at de er kirken. Heller ikke vil vi høre på det som de påbyr eller forbyr i kirkens navn. For det vet, Gud skje takk, et barn på syv år hva kirken er, nemlig de hellige troende, og de sauene som hører sin hyrdes røst” (Joh 10:3). (SA C 12:1. Sitatet er ingen kirkedefinisjon.)

148. Hva krever Gud av troens bekjennere i en bekjennelsessituasjon?

SVAR: AT DE GJENOPPRETTER EVANGELISK-LUTHERSKE GUDSTJENESTEFELLESSKAP.

1 Pet 5:1-3 – Prestene blant dere formaner jeg, som selv er prest og vitne til Kristi lidelser, og som også har del i den herlighet som skal åpenbares: Vær hyrder for den Guds hjord som er hos dere, vær ikke biskoper av tvang, men av fri vilje, som Gud vil, ikke av ussel lyst til vinning, men med villig hjerte. Vær ikke herskere over dem som er betrodd dere, men vær forbilder for hjorden. Gal 2:4f – I den hensikt å trellebinde oss, hadde disse sneket seg inn /.../ Ikke et øyeblikk gav vi etter ved å være ettergivende, dette for at evangeliets sannhet skulle bli bevart hos dere.

Det altoverskyggende hensyn til evangeliets sannhet og Kristi kirkes lemmer krever bruk av kallsretten og samling om rettskafne prester i deres gjerning. Det synlige uttrykk er enhetens sakrament mottatt ved samme Herrens bord.

Anm. Mang en prest opprettholder status quo med argumentet: ”Jeg svikter menigheten, om jeg utleverer den ”tyver og røvere”, Joh 10:8. Lekfolk tenker som så: Vi medvirker i folkekirken så lenge vi kan samles om «konservative» prester. De er deres alibi for status quo. Under skinn av klokskap, kontrollerer man egeninteresser og gruppeinteresser, men hindrer Guds kirkes framtrekken som apostolatets kirke i evangelisk-lutherske gudstjenestefellesskap. Selvbergingsstrategier kjenner tegner et gjenstridig og stivnakket kristenfolk. 1 Sam 15:23, Jer 5:23, Sak 7:11, Rom 10:21.

Til bibelarbeid:

Leiekarens flukt for ulven, Joh 10:12. Flukten skjer med tilpasninger til gudstjenestelige ordninger til vern om læremangfold. Gal 5:1, jf 2:11ff. Kol 2:16.

Fra bekjennelsesskriftene:

FC SD 10:10-14, 20-21.

149. Hva er en ”bekjennelseshandling”?

SVAR: HANDLINGENS ”AMEN” TIL GUDS ORD, OG DERMED HANDLINGENS ”NEI” TIL KIRKEFELLESSKAP MED ROM FOR VRANG LÆRE.

Mt 10:32f – Hver den som bekjenner meg for menneskene, skal også jeg kjennes ved for min Fader som er i himmelen. Men den som fornekte meg for menneskene, skal også jeg fornekte for min Fader som er i himmelen. 2 Kor 6:14, 17 – Gå ikke i frem-

med åk /.../ hva samfunn har lyset med mørket? /.../ Dra bort fra dem og skill dere fra dem. Gal 2:4b-6, 5:1, Heb 13:9a. Rom 16:17f.

Joh 20:23 – De som dere forlater syndene, de er forlatt, og de som dere binder i syndene, er bundet i dem. Lk 10:16 – Den som hører dere, hører meg. 2 Kor 5:14 – Kristi kjærlighet tvinger oss.

Den oppstandne Kristus utøver sin profetgjerning gjennom trofaste medarbeidere i prekenembetets gjerning. Den gjør menighetens samling om Ord og Sakrament til bekjennelseshandling i *omfattende* mening - i åpenlys kontrast til frafallen lutherdom.

Eksempler på bekjennelseshandlinger:

Navnegivning på Guds befaling. Barna til profetene *Hoseas og Jesaja* fikk navn som varslet Guds straffedom over sitt folks tilpasninger til hedningene med deres avguder, Hos 1:4ff, jf 6:9. Jes 7:3, 8:3.

Jeremias forkynnte Guds straffedom over hyrdenes svik mot Guds folk, og Guds løfte til folket, om Messias-kongen av Davids ætt, Spiren (rotskuddet) med navnet "Herren, vår rettferdighet", Jer 23:1-6.

Jomfru Maria ga barnet navnet Jesus (Gud er frelse), slik engelen hadde sagt, Lk 1:31, 2:21.

Anm. Kirkens samling – dens rettesnor og motivering

a) Rettesnor.

Menneskepåfunn må gjerne prøves på teorier om markedsføring og kommunikasjon, som fornuften begriper. Men når en *prest* utøver "geistlige handlinger", må gjerningen prøves på den rett utlagte Skrift fra dens Herre - og på ingenting annet. Og når et *kirkefellesskap* framstår som alternativ til evangelisk-lutherske kirker av formalitet, må også det prøves på samme norm. Det som da skal prøves, er den *faktiske* bekjennelse i ord og handling, uten hensyn til navn, basis, formål eller miljø.

Årsaken til denne rettesnor er Guds eget "virkemiddel" - "Jesus Kristus og ham korsfestet", 1 Kor 2:2, "for jøder en snublestein, for hedninger en dårskap", 1:23. Men Den Hellige Ånd opplyser dem som hører Kristi undervisning i Skriftene, og tar vare hans ord om sin lidelse, død og oppstandelse, slik "Skriftene" har sagt, Joh 14:23, Rom 10:16f.

b) Motivering:

Reaksjonsmåter av typen sorg og sinne, selvberging og hevntanker er begripelige, men uten bibelsk begrunnelse. De får vi kaste på Gud, som dømmer rettferdig.

Det var Guds fiendekjærlighet som drev Kristus til hans store lidelse. Han gav seg selv for å vinne sin kirkebrud på jorden, Ef 5:25. Om Guds nidkjærhet for sitt falne skaperverk er vanskelig å fatte (Lk 9:51-56), så overgår Guds selvhengivende kjærlighet all forstand. Denne kjærlighet samler om Kristi rene evangelium og sa-

kramentforvaltning i samsvar med hans ord. *Der høres Kristi stemme, og de følger ham.* Noen annen motivering fins ikke.

Kristus vil *kirkehjem* for Ordets etterfølgere i endetidens kirkevirvar. Kristi spørsmål til Peter (Joh 21:15ff) kan ingen prest løpe fra: "Elsker du meg?" En rett-skaffen prest har ikke noe valg: "Ja, Herre". På ord følger handling. "Fø mine får! - Vokt mine får." Kristi kjærligst begrunner evangeliet - slik Skriften har sagt, og driver Kristi tjenere til embetets gjerning med Skriftens autoritet som Guds Ord. Og den kirkerest som er tilbake, «følger Lammet, hvor enn det går» (Åp 14:4). De øver troen i tålmodighet, enhver i sitt kall, og tar omkostninger som Gud tillater. De har sitt borgerskap "i himlene", og venter Kristus som sin Frelser på Dommens dag (Fil 3:20f).

LITTERATUR:

Litteraturlisten er begrenset til de kilder som bidro til å formulere spørsmål og svar. Dertil kom notater og utklipp fra den kirkelige debatt gjennom flere tiår, med vekt på deres bidrag som med bibelsk begrunnelse forsvarte kirkens tro. Motpartens reservasjoner mot det apostoliske ord skjerpet mine spørsmål og svar.

1. BLADER, TIDSSKRIFTERBLADER, TIDSSKRIFTER:

Evangeliskt brevforum. 1999. Ola Österbacka, red/utg. Vasa.

Gratia. Kirkeblad – Den Evangelisk-Lutherske Bekjennelseskirke. 1997-.

Kyrkligt Forum. 1999. Halvar Sandell, red. Helsingfors.

Lutherläsaren 1993 -. Helge Hildén, red. Sibbo, Finland. Bilag: Ecclesia. 2002-
Luthersk Kirketidende = LK

Lære og Liv 1993, 1997. Frøydis Dietrichson, red. Oslo.

Tidsskrift for Teologi og Kirke = TTK

2. ØKUMENISKE DOKUMENTER

1932	Brief Statement of the Doctrinal Position of the Missouri Synod. St Louis.
1973	Konkordie reformatorischer Kirchen in Europa. (Leuenberger Konkordie, avsluttende tekst av 16. Mars 1973.) = Tidsskrift for Teologi og Kirke 3/1973, 225-232. Norsk oversettelse, Leiv Aalen, s 233-240.
1975	The inspiration of Scripture. A Report of the Commission on Theology and Church Relations. The Lutheran Church – Missouri Synod
1977	The Lutheran Church and the charismatic movement. Guidelines for congregations and pastors. A Report etc. The Lutheran Church – Missouri Synod
1982	Dåp, nattverd og embete. Kommissjonen for tro og kirkeordningsdokument nr. 111. Kirkenes Verdensråd, Genève. Lima-dokumentet med forord av Ivar Asheim.
1994a	Samtalene mellom de britiske og irske anglikanske kirker og lutherske kirker i de nordiske og baltiske land: Fellesuttalelsen fra Porvoo – med Porvoo-erklæringen "Together in Mission and Ministry". Den omforente teksten fra det fjerde kommisjonsmøtet, Järvenpää ved Porvoo (Borgå). Finland, 9.-13. oktober 1992. 2. utg. Utg: Mellomkirkelig råd.
1994b	Nådens fellesskap. Rapport fra samtalen mellom Metodistkirken i Norge og Den norske kirke. Sluttrapport med forslag til avtale. Oslo.

- 1997 *Felleserklæring om rettferdiggjørelseslæren*. Det Lutherske Verdensforbund. Det pavelige råd for fremme av kristen enhet. Mellomkirkelig råd, utg.

3. LITTERATURLISTE:

Abildsnes, W & Bjørneboe, B & Kverno, T & Knudsen, B & Ugland, J V

- 1980 Sangverk for Den norske kirke. Oslo.

Andreassen, Jens Edvin

- 1989 *Konge, rikskirke og lokalmenighet*. Om Kongens forfatningsrettslige stilling innenfor Den norske kirke – særlig i konfesjonelle og rituelle spørsmål. Oslo.

Arffman, Kaarlo

- 1994 *Reformaatio vai restituitio?* Historiallinen argumentti reformaattoreiden ja kastajaliikkeen vittelyssakasatajaliikkeen väittelyssa lapsikasteen oikeutuuksesta. Helsinki 1994. = Finska Kyrkohistoriska Samfundets Handlingar 167.

- 1997 *Die Reformation und die Geschichte der Kirche*. = Suomen Kirkkohistoriallinen Seura. Societas Historiae Ecclesiasticae Fennica. Finnische Gesellschaft für Kirchengeschichte. Helsinki.

Arvidsson, Ebbe

- 1967 (2) Enligt Skrifterna. Bibelstudier i Gamla och Nya Testamentet om Jesus Kristus. Sthm.

Asheim, Ivar

- 1980 *Embetsplikt og lojalitet*. Betenkning avgitt til Bispemøtet våren 1980 og Bispemøtets vedtak. Oslo.

Austad, Torleiv

- 1974 *Kirkens Grunn*. Analyse av en kirkelig bekjennelse fra okkupasjonstiden 1940-45. Oslo.

Back, Sven-Olav

- 2004 *Om ämbetet i urkyrkan* – med särskild hänsyn till Pastoralbreven. = Ecclesia 2/2004 = 43-52

Bang, Erik m fl

- 1995 *Prædikenen*. Bibeltime og foredrag 1995. Udg: Udvalget for Konvent for Kirke og Teologi. Danmark, u s.

Bentzer, Tage

- 1970 (7) *Den stora glädjen*. Kort utläggning av Filipperbrevet jämte studieplan. Sthm.

Brockhaus, Ulrich

- 1975 (2) Charisma und Amt. Wuppertal 1975 (2).

Bygstad, Jan

1998 Skriften vitner om Kristus. Oslo.

Baasland, Ernst & Hvalvik, Reidar, red.

1997 (1984) *De apostoliske fedre* i norsk oversettelse med innledninger og noter. Oslo. S 36-82: Ignatius-brevene.

Chemnitz, Martin

1981 (1593, 1603) *Ministry, Word, And Sacraments*. An Enchiridion. Luther Poellot, overs. St Louis.

1985 *Justification*. The Chief Article of Christian Doctrine as Expounded in Loci Theologici. J. A. O. Preus, transl. St Louis.

Den Katolske Kirke

1994 (1992) Den Katolske Kirkes katekisme. Oslo.

Det Teologiske Menighetsfakultet, se Nome.**Diestelmann, Jürgen**

1996 *Actio Sacramentalis*. Die Verwaltung des Heiligen Abendmahles nach den Prinzipien Martin Luthers in der Zeit bis zur Konkordienformel. Braunschweig.

1998 *Über die Lutherische Messe*. Gemeindevorträge und Abhandlungen. Gross-Oesingen.

2014 *Luther oder Melanchton?* Der Bruch einer historischen Freundschaft und die Folgen für die häutige Ökumene und das Reformationsgedenken 2017. Berlin.

Eckstein, Richard

1959(4) *Das Leben aus dem Glauben*. Der Kleine Katechismus Luthers bearbeitet für die Hand des Katecheten von....

Edwardsson, G & Hjorthaug, A & Jonsson, P

1994 *Nattverden – Ordet – Embetet*. En redegjørelse om hva vi tror, lærer og bekjenner med bakgrunn i den strid som førte til delingen av Den Lutherske Bekjennelseskirke (LBK) i 1987).

Edwardsson, Gunnar

1999 *Kyrkofäderna I-III*. = Gratia 1/99, 20-27 (Clemens); 2/99, 8-12 (Ignatius og Polykarp); 3/99, 7-14 (Did, 2 Clem, Barn, Hermas, Papias).

Elert Werner

1954 *Abendmahl und Kirchengemeinschaft* hauptsächlich in der alten Kirche des Ostens. Berlin.

1955(5) *Der christliche Glaube*. Grundlinien der lutherischen Dogmatik. Hamburg.

Ellingsen, Terje

1990 *Kirkeordinansen av 1537*. Reformasjonens kirkelov. Oversatt av... Oslo.

Erlandsson, Seth (red)

1971 *Ditt Ord är sanning*. En handbok om Bibeln tillägnad David Hedegård. Uppsala.

Frøkjær-Jensen, Flemming

1991 (4) Positivt nej till kvinnliga präster. U s. Oversettelse av ”Det positive nej til kvindelige præster.” Menighedsfakultetet, Århus 1985.

Grenstedt, Ulf

1963 *Pauli brev*. Kort kommentar för lekmän. Göteborg.

Gustavsson, Stefan

1999 *Kristen med god grunn*. Om sannhet i en tid fylt av tvil. Overs. Lindie Landmark. Oslo.

Gärtner, Bertil E

1974 *Gamla testamentet blev nytt*. En studiebok i bibelkunnskap. Göteborg.

Göpfert, Ernst

1889 Wörterbuch zum Kleinen Katechismus Dr. Martin Luthers. Leipzig.

Hardt, Tom G. A.

1973 (1961) *Om kyrkogemenskap*. Utgiven i översättning av Evangelisk-lutherska kyrkan i Sverige. Uppsala. 1961: Church of the Lutheran Confession.

1973b *Om altarets sakrament*. En bok om den lutherska nattvårdläran. Uppsala.

1975 *Dopet i dagens diskussion och i belysning av den evangelisk-lutherska kyrkans lära*. Uppsala.

1980 *Om skapelsen*. Två föredrag... Uppsala.

1992 *95 rätta och falska teser*. Uppsala.

1993 *Laurentius Petri: Om sakrament och ämbete*. Om några frågor som rör vår Herres Jesu Kristi nattvard. I modern språkdrakt av ... Uppsala.

1995 *Roms nya religion*. = Kyrkligt Forum. Særtrykk. Uppsala.

1999 (1988) *Martin Luthers lära om Den heliga Skrifts inspiration reflekterad genom en kritisk analys av M. Ruokanens bok Doctrina divinitus inspirata*. = Kyrkligt Forum 2/99, 1-35. (Se Ruokanen.)

1999b *Den evangelisk-lutherska kyrkan och det sjätte økumeniska konciliet (680-681)*. = Kyrkligt Forum 1/99, 6-12.

1999c *Om arvsynen och människans djupa syndafördärv*. = Kyrkligt Forum 1/99, 13-24.

Hermansen, Boe Johannes (red)

2007 *”Som en ild går Åndens ord”*. Festskrift til Børre Knudsen på 70-årsdagen. Oslo.

Hägglund, Bengt

- 1976 *Efficacia verbi*. Frågan om Ordet som nådemiddel i äldre luthersk tradition. = Kirken og nådemidlene. Festskrift til professor dr. theol. Leiv Aalen... Red: Asheim, Ivar m fl. Oslo – Bergen – Tromsø. S 49-64.
- 2000 Traktat om Liturgin i den Svenska kyrkan. Göteborg.
- 2002 *Arvet från reformationen*. Teologihistoriska studier. = Församlingsfakultetens skriftserie 4. Göteborg.

Imberg, Rune

- 1999 *Tillsammans* – Gud til ära och människor till tjänst. Om man och kvinna i den kristna kyrkan. Göteborg.

--- & Johansson, Torbjörn, red.

- 2003 *Nåd och sanning*. Församlingsfakulteten 10 år. = Församlingsfakultetens skriftserie nr 5. Göteborg.

Jensen, Oddvar Johan

- 1994 *Katekismens teologi*. En innføring i Luthers katekismer. Oslo.

Johansson, Torbjörn

- 1999 *Reformationens huvudfrågor och arvet från Augustin*. En studie i Martin Chemnitz' Augustinreception av ... Göteborg.

Johnson, Luke Timothy

- 2001 *The First and Second Letters to Timothy*. New York.

Johnstad, Gunnar

- 1993 Det alminnelige prestedømme i bibelsk perspektiv. = Lære og Liv 1/1993, 30-37.

Jonsson, Per

- 1981 Prästämbetet – vad lär Bibeln? Landskrona.
- 1993 Kort förklaring till Doktor Martin Luthers Lilla Katekes framställd genom frågor och svar av *Olof Svebilius*. Ny bearb uppl. Malmö.
- 1994 Uppsala möte 1593 – i samtid och eftervärld. Några drag i svensk kyrkohistoria under fyra århundraden. Landskrona.
- 1995 Den evangeliska mässan. Landskrona.
- 1998-2001 Evangeliepostilla. Vinterdelen – sommardelen. 1.-3. årg. Malmö. (Bokförlaget Reformatio.)

Kinder, Ernst & Haendler, Klaus

- 1962 *Lutherischer Bekenntnis*. Eine Auswahl aus den Bekenntnisschriften der evangelisch-lutherische Kirche. Berlin und Hamburg.

Kiviranta, Simo, red/utg

- 1973 *Theologische Grundprobleme im Leuenberger Konkordienentwurf*. Memorandum der Arbeitsgruppe der evangelisch-lutherischen Kirche Finnlands. Helsinki. = Schriften der Finnischen Gesellschaft für Missiologie und Ökumenik. XXII.

Konkordieboken

1985 (1580) *Konkordieboken*. Den evangelisk-lutherske kirkes bekjennelsesskrifter. Ny norsk oversettelse. Olav Mæland, red. Oslo.

Kuske, David P.

2002 (1998) *Luthers lilla katekes med en förklaring för barn och vuxna*. Ljungby.

Legarth, Peter V

1995 Det apostoliske evangelium og det evangeliske apostolat. = Bang, Erik m fl 1995:13-25.

Lindstrøm, Martin = Luther 1954**Lossky, Vladimir**

1978 Orthodox Theology: An Introduction. NY. Overs. Ian & Ihita Kesarcodi-Watson.

Luther, Martin

1878(6) *Förklaring öfwer Esaie 53:dje kapitel af ...* Stockholm

1881 *Passionspredikningar jämte två predikningar om tröst emot döden*. S.G.Cavallin, övers. Stockholm. Utg: Samfundet Pro Fide et Christianismo. VIII.

1954 (1531) *Stora Galaterbrevs kommentaren*. Utg: Samfundet Pro Fide et Christianismo. Stockholm.

1961 (1954) *D Martin Luthers Evangelien-Auslegung*. 4-5. Hrsgb, Lic. Erwin Mülhaupt.

1977 (1531) *Kristi dyra återlösningsvärk*. = Utdrag av Store Galaterbrevskommentar m m. U s.

1994 (1539) *Om koncilierna och kyrkan*. Overs. Johan Lumme. Vasa.

Luther, Martin & Melancton, Philip

1998 De sachsiske visitasjonsartikler av 1528. Boktittel: *Ord i rette tid*. Per Nielsen, overs. Oslo.

Laache, N J

1982 (23) *Förklaring over Luthers Lille Katekisme*. (Etter Pontoppidans "Sandhed til Gudfryktighed") Revidert av Hermann Norendal. Oslo.

Loewenich, Walter von:

1948 *Luthers theologia crucis*. München 1948.

Lossky, Vladimir

1978 *Orthodox Theology*. An Introduction. New York.

Melancton, Philipp

1953 (1521) *Loci*. København. Jørgen Larsen, utg.

Meyer, Johannes

1929 *Historischer Kommentar zu Luthers Kleinem Katekismus*. Gütersloh.

Mühlhaupt, Erwin, Hrsgb

1961(2) D Martin Luthers Evangelien-Auslegung. Vierter Teil: Das Johannes-Evangelium mit Ausnahme der Passionstexte.

Nielsen, Per, se Luther, Martin 1998.

1959 Katekismen av 1953. = Norsk Søndagsskoleblad 6/1959, 81-88.

Nikolainen, Aimo T

1971 *Uuden Testamentin tulkinta ja tutkimus.* Uuden Testamentin teologian kokonaisesitys. (Det nye testaments tolkning og studium. En helhetlig fremstilling av Det nye testaments teologi.) Hki 1971.

Nome, John, red

1953 *Evig liv – evig død.* Bidrag til debatten om frelse og fortapelse. Oslo. (Bidrag fra lærerkollegiet v Det teol Menighetsfakultet.)

Närhi, Kimmo

1999 Luthers frigörelse från den romerskkatolska kyrkan. = Österbacka 1999, 33-44.

Odeberg, Hugo

S a (4) Kristus i Gamla Testamentet. Göteborg.

1971 Bibeln och församlingen. = Erlandsson 1971:44-55.

Poutiainen, Matti

1998 *Katekismuksen sisältö.* (Katekismens innhold.) Kirkon Tutkimuskeskus. Sarja A Nro 72. Jyväskylä.

Peters, Albrecht

1990-94 *Kommentar zu Luthers Katechismen.* Bd 1-5. Hrsgb v Gottfried Seebass. Göttingen. - Bd 1 (1990): Die Zehn Gebote. Luthers Vorreden. - **Bd 2** (1991): Der Glaube. Das Apostolicum. - **Bd 3** (1992): Das Vater-unser. - **Bd 4** (1993): Die Taufe. Das Abendmahl. - **Bd 5** (1994): Die Beichte. Die Haustafel. Das Traubüchlein. Das Taufbüchlein.

Petri, Laurentius. Se Tom G A Hardt**Pettersen, Roger**

2003 *Skaparen och människobarnet.* Bibelstudier om skapelsen, syndafallet och frälsningen. Vasa.

Pieper, Franz

1985 *Kristen dogmatikk* omarbetad av ... J. T. Mueller. I svensk, bearbetad översättning utgiven av ...Tom G. A. Hardt. Uppsala.

Pinomaa, Lennart

1952 Lutherin kilvoitteleva usko. Borgå & Hki

Pontoppidan, Erik

1964 (1737) *Sannhet til gudfryktighet.* Forklaring til dr. Martin Luthers Lille katekismus. Rettledning om alt det en trenger å vite og gjøre for å bli salig. Oslo. Utg: Andr. Seierstad & Arne Prøis.

Prenter, Regin

- 1962 (3) Skabelse og genløsning. Dogmatik. Kbh.
- 1977 Zur Theologie des Kreuzes bei Luther. (1959) = Theologie und Gottesdienst. Gesammelte Aufsätze. S 247-274. Århus & Göttingen.
- 1977 *Theologie und Gottesdienst*. Gesammelte Aufsätze. – Theology and Liturgy. Collected Essays. Århus.

Preus, Robert D

- 1971 Bibeln och de lutherska bekännelseskriterierna. = Erlandsson 1971, 214-233.
- 1972 Modern bibeltolkning och kristen tro i ljuset av de lutherska bekännelseskriterierna. Uppsala. = Bibel och vetenskap nr 3. Getting into The Theology of Concord. A study of The Book of Concord. St Louis.
- 1995a (6) Korsets teologi. = Lutherläsaren, s 7-22. Overs. Johan Lumme.
- 1995b Vanhurskauttamisoppi klassisen luterilaisen ortodoksian teologiassa. (Rettferdiggjørelsen i den klassisk-lutherske ortodoksis teologi) Julk: SLEY-Kirja Oy

Rantrud, Jan

- 1991 Dyrevern i jødisk og Kristen tradisjon. = Kronikk. Dagen 17.12.

Ratzinger, Joseph (pave Benedikt XVI)

- 2007 Jesus fra Nasaret. Del 1. Milano. Overs. Hanne Bente Hadland. Oslo.

Ruager, Søren

- 2005 Dopet i Nya Testamentet. = Ecclesia 1/2005, 3-13.

Ruokanen, Mikka

- 1986 Lutherin Raamattukäsitys. (Luthers bibelbegrep) Pieksämäki. = Kirkon tutkimuskeskus Sarja A n:o 45.

Ruuth, Anders Ruuth

- 1975 Dopets rikedom enligt Bibeln och bekännelseskriterierna. Sthm.

Silèn, Sven

- 1975 *Vi firar mässa*. Refleksjoner och förslag. Sthm.

Sasse, Hermann

- 1975-76 *In statu confessionis*. I-II. Gesammelste Aufsätze und Kleine Schriften von... Friedrich Wilhelm Hopf, Hrsgb. Berlin & Schleswig-Holstein.
- 1978 (2) Kva er luthersk kristendom? Annen, noe bearbeidet utgave. På norsk ved Leiv Aalen. Oslo.

Saarnivaara, Uuras

- 1971 (1968 (2)) Veien fra syndens nød til Guds fred. Oslo. Overs.: KSvebak. Orig.: Tie synnin hädastä Jumalan rauhaan.
- 1971b Bibeln och Luther. = Erlandsson 1971, 185-213.

Schlink, Edmund

- 1948 (3) Theologie der lutherischen Bekenntnisschriften. München.

Scaer, David P

2005 Dopet – teologi och praxis i en secular tid. = Ecclesia 1/2005, 14-24.

Silèn, Sven

1975 *Vi firar mässa*. Refleksjoner och förslag. Sthm.

Sjögren, Per Olof

1974 (3) Kyrkans lovsång. Kompendium i liturgik. Sthm.

Skaar, J N)

1992 (1878) Nattvardsbok. Martin Luther. Uppsala.

Skarsaune, Oskar

1997 *Troens ord*. De tre oldkirkelige bekjennelsene. Oslo.

Stephenson, John R

2004 Ämbetet i Konkordieboken. = Ecclesia 2/2004, 53-63.

Svebak, Kåre

1970a Lars Levi Laestadius. = Vekkelsens menn. Red Ingvar Haddal. Oslo. S 115-138.

1970b Paavo Ruotsalainen. = Vekkelsens menn. S 174-188.

1973 Konfirmasjonens praktiske konsekvenser. = Prismet 7/1973, 193-202.

1977 Kirkelig folkeminne- og vekkelsesforskning i Norge. = TTK, 39-41.

1978a *Brever og sanger under vandringen*. Documentaria til Lyngen-lestadianismen. 288 s.

1978b *Kirke- og bedehuskultur*. Brukssammenhengen. Tolkingsnøkkel til forandringer? = TTK, 319-333.

1981a Hvordan overleve som kristen i Den norske kirke? = Kirkebladet Lære og Liv, 1/1981, 5-8.

1981b Kristendomssynet i norsk folketro. - Finnmark Distriktshøgskole. (Oppr foredrag, Tingvoll kirkejubileum 23.08.1980)

1983a Dåpformaning til en gammel broder i Kristus. = - et non confundebar. En samling taler og forelesninger ved festen for Leiv Aalens på hans 75 års dåpsdag 28. oktober 1981. S 3-5. Utg Njål Klevberg. Bryn menighetshus 27.1.1983.

1983b *Religiøs etnisitet* – forbrødring og etnisk mangfold i lestadianske tradisjoner. = Folk og ressurser i nord. Trondheim. S 259-276. (Foredrag, Trondheim-symposiet om midt- og nordskandinavisk kultur 1982.)

1984 Humaniora-forskning i Finnmark 1983/1984. Finnmark Distriktshøgskole. 16 s.

1986 *Lestadianerne – kirkens voktere?* Var den lestadianske bevegelse en bremse på dissenteriets utbredelse i Nord-Norge? Finnmark Distrikthøgskole. 151 s.

- 1990 *Statskirke uten menighetsrett. Historien om Den norske kirkes høymes-
sereform og motstanden nordpå 1977-1983. FDH-rapport 1990:9. 293
s.*
- 1997 Bør de gamle bekjennelser suppleres? = Lære og Liv 2/97, 27-38. (Ar-
beidsmanus publ istf godkjent versjon!)
- 2011a *Augustana-liturgien* med kommentarer. Ordning for høymessen. Ny
versjon. (25 s) = FBB's ressurs-sider 1.11.2011. www.fbb.nu
- 2011b *Geistlige handlinger. Liturgier for dåp, konfirmasjon, brudevigsel, sør-
gemesse og prestevigsel. (27 s) = FBB's ressurssider 1.11.2011.
www.fbb.nu*
- 2012 Kirkeårets tekster og bønner. (53 s) = FBB's ressurssider 27.2.2012.
www.fbb.nu
- 2013 *Presten Karl Roll (1829-1887). En Jesu Kristi delegat. = FBB's res-
surssider 21.9.2013. www.fbb.nu.*
- 22.6.2014 – Helsing til eit kyrkjejubileum. = FBB's ressurssider 22.6 2014.
www.fbb.nu.

Särelä, Markku

- 1999 Betydelsen av Kristi lydnad i frälsningsfrågan. = Österbacka 1999, 74-87.

Teinonen, Seppo A

- 1976 Kyrkans embete i vår tid. Uppsala.

Valen-Sendstad, Aksel

- 1996 *Troens fundamenter. Dogmatiske hovedspørsmål i lys av bibelsk onto-
logi. Århus.*

Valen-Sendstad, Olav

- 1949 Ordet som aldri kan dø. Oslo.

Vikström, Erik

- 1974 *Ortotomisk applikation. Bibelordets tillämpning och delning enligt den
konservativa pietismens predikoteori. – Acta Academiae Aboensis, Ser
A. Humaniora. Vol. 48 nr 2. Åbo.*

Välitalo, Pekka

- 1964 Muunionlaakson kylärukouksista 1800- ja 1900-luvuilla.. Pastoraalikir-
joitus. Haapavesi. (Pastoralavh)

Walther, C F W

- 1987 (1875) *Church and Ministry. (Kirche und Amt.) Witnesses of the Evangelical
Lutheran Church on the Question of the Church and the Ministry. J T
Mueller, transl.*

Wisløff, Carl Fredrik

- U å En liten håndbok. Dr. Martin Luthers Lille Katekisme.
1966 Norsk kirkehistorie. Bind I. Oslo.

1971 Norsk kirkehistorie. Bind III. Oslo.

Yri, Norvald

1999 *Jesus gjør under*. Sannheten om Jesus og veien til Guds rike. - Nytestamentlig teologi: Utvalgte emner fra Matteus, Markus, Lukas. Tilleggs kapitler om bibelkritikk, bibelsyn, bibelutgaver og bibelteksten. Oslo.

Öberg, Ingemar

1970 *Himmelrikets nycklar och kyrklig bot*. I Luthers teologi 1517-1537. – Acta Universitatis Upsaliensis. Studia Doctrinae Christianae Upsaliensia 8. Uppsala.

2002 Bibelsyn och bibeltolkning hos Martin Luther.

Österbacka, Ola (red)

1999 Var är den sanna lutherdomen i dag? = Föreläsningar under dagar kring Bibel og bekännelse i Vasa 1999. Vasa.

Aalen, Leiv

1944 Vår kirkes bekjennelse og dens betydning i dag. = TTK 15, 1-20

1945 Den lutherske bekjennelse og kirkens enhet. Oslo. Utg Norsk Lutherlag.

1947 *Evangeliet og nådemidlene*. Et bidrag til rettferdiggjørelseslæren på bakgrunn av luthersk læretradisjon. = TTK 1-2, s 48-77

1952 Den unge Zinzendorfs teologi. Oslo 1952. Diss.

1954 *Quo vadis?* Ad Det teologiske fakultets utalelse i Schelderup-saken. = Særtrykk av Luthersk Kirketidenden nr 6 og 7 1954 (s 82-89, 98-106).

1955a Dogmet om den evige fortapelse og kirkens bekjennelse. = Bakenfor inferno. Oppgjør med tradisjonelle forestillinger om helvete. Utg Leiv & Sverre Aalen. Oslo.

1955b *Kirche und Mission bei Zinzendorf*. Aus den Geburtswehen der evangelischen Weltmission. = Lutherische Rundschau, Hft 3, 267-281..

1960 Den norske kirke i kamp for sin frihet. = Kyrkligt Forum, s 11-22.

1962/66 *Romerkirken og den „katolske“ Luther*. Et apropos til Det annet vattikankonsil. = TTK 33 s 193-207.

1964a Ikke tradisjonalisme eller biblisisme, men Bibel og bekjennelse. = LK 1964, 72ff, 117ff. Gjenopptrykk Aalen 1966b, 113-130. |

1964b Kampen om evangeliet i nattverdlæren. = TTK 35, s 20-41.

1965 Grenseoppgang mellom lutherdom og reformert bekjennelse. = TTK 36, s 1-20. Gjenopptrykk Aalen 1966b.

1966a *Die Theologie des jungen Zinzendorf*. Berlin & Hamburg. = Arbeiten zur Geschichte und Theologie des Luthertums. Bd XVI. (Diss + kirkekapitlet.)

- 1966b *Ord og Sakrament*. Bidrag til dogmatikken. Oslo/Bergen/Tromsø.
- 1968 *Lutherdommen mot undergangen*. - Kan stumpene reddes? = Luthersk Kirketidende 103, s 127-130, 155-158, 179-182.
- 1970a *Menighetsfakultetet inn for moderne økumenisme*. Et luthersk fakultet stryker flagget. = Vår Kirke 22/1970.
- 1970b *Har MF utspilt sin rolle?* Litt om dissenterkonfliktens historiske bakgrunn og aktuelle problemer. = Vår Kirke 24/1970.
- 1973 *Unionistisk kirke- og teologipolitikk*. Ad "Leuenberger Konkordie" av 1973. = Tidsskrift for Teologi og kirke, 4/1973, 241-278.
- 1978a *Konkordieformelen 1577-1977*. Jubileum eller mausoleum? Oslo. Arken Forlag.
- 1978b *Vestigia terrent*. Zur Geschichte und Systematik des Leuenberger Konkordienentwurfs. = Presteforeningens studiebibliotek 13, s 25-37, 42-49. Oslo.

Aarflot, Andreas

- 1967 Norsk kirkehistorie. Bd II. Oslo.